

**Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών**

**Πανεπιστήμιο
Δυτικής Αττικής**

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΜΟΥΣΕΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»
ΚΕΝΤΡΟ ΜΟΥΣΕΙΑΚΟΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ
ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑ ΜΕ ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ & ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ Π.Δ.Α.**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Μουσειακή Ανάδειξη του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας
στη Διαχρονία του μέσω της Ψηφιακής Τεχνολογίας»**

Κλαούδια Μαρσέλλα Ρεστρέπο Λόπεζ

Τριμελής Επιτροπή:

Μαρία Ρούσσου, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΚΠΑ (επιβλέπουσα)

Μάρλεν Μούλιου, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΚΠΑ

Αλεξάνδρα Νικηφορίδου, Μουσειολόγος

Αθήνα, Δεκέμβριος 2019

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	8
ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ	8
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	9
ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	10
1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ	11
1.1 ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ	12
1.2 ΘΕΣΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ	22
1.3 ΣΥΝΟΨΗ	26
2. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΤΟΠΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ	27
2.1 ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ	27
2.2 ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	30
2.3 ΣΥΝΟΨΗ	34
3. ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ	34
3.1 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ	34
3.2 ΈΡΕΥΝΑ ΚΟΙΝΟΥ: ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ	38
3.3 ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΈΡΕΥΝΑ: ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΟΙΝΟΥ ΣΕ ΣΥΝΘΕΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΤΟΠΙΑ	56
3.4 ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ	67
4. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ	77
4.1. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	77
4.2. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΟΛΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ	80
4.3. ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	82
4.4 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	87
4.5. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ	88

4.6. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ.....	89
5. ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	90
5.1 ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	90
5.2. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΗΝ ΑΙΓΙΝΑ	91
5.3. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΗ.....	92
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	93
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	95
Π1. ΠΙΝΑΚΕΣ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	95
Π2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΟΙΝΟΥ	100
Π3. ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΟΙΝΟΥ	119
Π4. ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	145
Π5. ΙΔΕΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ.....	149
Π6. ΟΙ ΑΦΗΓΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥΣ	150
Π7. ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ	151
Π8. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΩΝ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΗ.....	160
Π9. ΧΑΡΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	163
Π10. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ. «INTERPRETING AEGINA’S WHY FACTORS»	Π10.1.Πολιτιστική Διαδρομή 1: Λιμάνι-Αρχαιολογικό Μουσείο-Αρχαιολογικός Χώρος 164
Π11. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΗΣΤΗ	234
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	237
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	249
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	252

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στον σύζυγό μου, Παντελή Σύρκο, χάρη του οποίου γνώρισα και αγάπησα την Ελλάδα.

Σε όλους τους καθηγητές μου. Ιδιαίτερα όμως, στην καθηγήτρια Μαρία Ρούσου που με στήριξε τόσο πολύ για να τα βγάλω πέρα και μου δίδαξε ότι *«Οι δυσκολίες είναι εκεί για να κάνουν πιο γλυκιά την επιτυχία»*.

Περίληψη

Η νήσος Αίγινα ως προς την Πολιτιστική Κληρονομιά, έχει να επιδείξει πολλά διαφορετικά σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος με σημαντικά ίχνη ανθρώπινης δραστηριότητας από την προϊστορία.

Ο σχεδιασμός ενός καινοτόμου τρόπου επικοινωνίας που τηρεί σύγχρονους όρους και προϋποθέσεις ευχάριστης και βιωματικής επαφής του πραγματικού ή εικονικού επισκέπτη με επιλεγμένα πολιτιστικά στοιχεία που αναδεικνύουν το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας αποτελεί κύριο ερευνητικό στόχο αυτής της εργασίας.

Με σκοπό να πραγματοποιηθεί κάτω από το φως νέων αντιλήψεων για περισσότερη εξωστρέφεια των πολιτιστικών οργανισμών, ολιστικότητα στην ανάδειξη της Αυλης και Υλικής Πολιτιστικής Κληρονομιάς και ανθρωποκεντρικότητα στην επικοινωνία, μελετήθηκε το διεθνές πλαίσιο προστασίας και μεγάλο φάσμα απόψεων.

Για να απαντηθεί το ερώτημα «Τι σημαίνει ο όρος Πολιτιστικά Τοπία;» μελετήθηκαν αρχικά η Σύμβαση UNESCO (United Nations Educational, Scientific And Cultural Organization) για την Προστασία της Πολιτιστικής και Φυσικής Παγκόσμιας Κληρονομιάς του 1972, η πράξη θέσπισης του όρου του 1992, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2000 (COE) και ορισμένες σχετικές αποφάσεις του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM). Στη συνέχεια, για την καλύτερη κατανόηση της διάδρασης του ανθρώπου με το περιβάλλον ως διαμορφωτική δύναμη του Πολιτιστικού Τοπίου, η ανάλυση κατευθύνθηκε στην ιστορική εξέλιξη διαφόρων προσεγγίσεων στην εννοιολόγηση του τοπίου.

Άλλα ερωτήματα τέθηκαν αναφορικά με το κοινό και το νέο ρόλο του μουσείου απέναντι στο περιβάλλον και την κοινότητα, στη διαφύλαξη και στην προβολή της τοπικότητας, της πολυπολιτισμικότητας, της εμπειρίας στην διαχείριση των φυσικών πόρων και άλλων διακριτών γνωρισμάτων των Πολιτιστικών Τοπίων.

Απαντώντας στο ερώτημα «Πως μπορεί να αναδειχθεί ολιστικά το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας στις διάφορες ιστορικές φάσεις της διαμόρφωσής του με τρόπο ελκυστικό;», πραγματοποιήθηκαν δύο έρευνες. Η πρώτη, η έρευνα κοινού, εξερεύνησε και κατέγραψε πληροφορίες αναφορικά με τις προσδοκίες και προτιμήσεις του κοινού σε σχέση με την Αίγινα. Εκτός αυτού, επέδειξε ότι, αν και η Αίγινα είναι ήδη δημοφιλής τουριστικός προορισμός, η πλούσια Πολιτιστική Κληρονομιά της δεν είναι γνωστή. Η δεύτερη έρευνα παρακολούθησε τις τάσεις και πρακτικές για την ανάδειξη και την ανάπτυξη κοινού σε τρεις πολύ σύνθετους ιστορικούς χώρους της Αμερικής και της Ισπανίας. Στην

Αμερική, πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στο Monticello (Οικία Τ. Jefferson) και στο Williamsburg. Στην Ισπανία, η έρευνα διεξήχθη στο Toledo. Από τις επισκέψεις παρατηρήθηκε ότι η εξωστρέφεια στη προσέγγιση του κοινού ακολουθεί θετικό κύκλο. Ο δημιουργικός σχεδιασμός ποικίλων επιλογών για τους επισκέπτες προετοιμάζει τις προϋποθέσεις για την αυξημένη επισκεψιμότητα, η οποία με τη σειρά της έχει θετικό τελικό αντίκτυπο στο έργο της προστασίας, λόγω της διεύρυνσης αναγνωρισιμότητας των μνημείων.

Επομένως, δεδομένων των πλεονεκτημάτων που προσφέρει η Τεχνολογία της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στο έργο της ανάδειξης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, με βάση την διήγηση ιστοριών και την εξατομικευμένη εμπειρία, σχεδιάστηκαν τα πρωτότυπα μιας ψηφιακής εφαρμογής για κινητές συσκευές δια της οποίας οι χρήστες μπορούν να ακούσουν αφηγήσεις γύρω από το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας, επιλέγοντας ανάμεσα σε εννέα πολιτιστικές διαδρομές σχεδιασμένες με διαδραστική και παιγνιώδη μορφή για ένα μουσείο «με ρευστά όρια».

Η ολιστική και η ανθρωποκεντρική προσέγγιση του σχεδιασμού έδειξαν θετικά αποτελέσματα στην διαμορφωτική αξιολόγηση των προτύπων της εφαρμογής.

Πρόλογος

Το φυσικό κάλλος της Ελλάδας και τα εξαιρετικά κινητά και ακίνητα πολιτιστικά μνημεία της είναι στοιχεία που μαρτυρούν το γεγονός ότι εδώ και αιώνες, τα πολιτιστικά και φυσικά χαρακτηριστικά της χώρας «συνομιλούν» μεταξύ τους δημιουργώντας διάφορα Πολιτιστικά Τοπία. Το κύριο κριτήριο αναγνώρισης αυτών των τοπίων είναι τα ποικίλα ίχνη, ορατά και αόρατα, της αέναης αλληλεπίδρασης μεταξύ Ανθρώπου και Φύσης.

Επειδή η έννοια «Πολιτιστικό Τοπίο» υποδηλώνει ποικιλία πολιτιστικών και φυσικών γνωρισμάτων, η επιλογή ακόμα και ενός μόνο νησιωτικού τοπίου, όπως το νησί της Αίγινας, αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Στην αρχή, το εγχείρημα φαινόταν αρκετά μεγάλο και η ιδέα του μόνο προκάλεσε αμηχανία. Χάρη όμως στην ενθάρρυνση της καθηγήτριας Μάρλεν Μούλιου, σύντομα η επίγνωση για τη σημασία του θέματος και η ελπίδα της προσφοράς μετατράπηκαν σε ενθουσιώδη παρόρμηση για να αρχίσει η έρευνα.

Στη συνέχεια, η ακαδημαϊκή καθοδήγηση της καθηγήτριας Μαρίας Ρούσσου και η στηρικτική παρουσία της μουσειολόγου Αλεξάνδρας Νικηφορίδου ώθησαν περεταίρω την προσπάθεια, οδηγώντας αισίως την εργασία προς την ολοκλήρωση.

Για τους παραπάνω λόγους, η σπουδάστρια δράττεται της ευκαιρίας για να εκφράσει από καρδιάς τις ευχαριστίες σε όλες και σε κάθε μια από τις καθηγήτριες, πρωτίστως λόγω της διαδρομής τους η οποία υπήρξε έμπνευση στο Μεταπτυχιακό για σπουδαστές και σπουδάστριες και λόγω της στήριξης που της πρόσφεραν αφειδώς ως μέλη της Τριμελούς Επιβλέπουσας Επιτροπής.

Ως αντικείμενο αναφοράς τέθηκε η Αίγινα, ένα νησί που είναι ευρέως γνωστό μόνο για ένα μικρό μέρος της πολιτιστικής του κληρονομιάς, παρά το γεγονός ότι, χρόνο με το χρόνο γίνεται ένας από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα.

Παρά τα ταπεινά μέσα, η ερευνήτρια ευελπιστεί η πρόταση ανάδειξης να κάνει ένα θετικό βήμα με γνώση και φαντασία, προς τη γνωριμία με την Πολιτιστική Κληρονομιά της Αίγινας.

Γενικός σκοπός και ειδικοί στόχοι της έρευνας

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό την εκπόνηση συγκεκριμένου σχεδίου ανάδειξης μέρους της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Αίγινας και την προβολή του Πολιτιστικού Τοπίου ως φορέας πολιτισμού με τη χρήση πολυμέσων.

Επιδιώκεται η βιωματική εμπειρία και ο τρόπος επαφής του χρήστη με το Πολιτιστικό Τοπίο να λειτουργήσουν ως ένα επιπλέον επίπεδο και μέσο ερμηνείας της Αιγινήτικης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η πρόσκληση προς τους υπάρχοντες και δυνητικούς επισκέπτες και κατοίκους της Αίγινας, απευθυνόμενη σε τυχαίο κοινό εφήβων και ενηλίκων χωρίς προγραμματισμένη συμμετοχή στις πολιτιστικές διαδρομές, τέθηκε ως ένας ακόμα σκοπός με αλληλένδετη στόχευση την ανταπόκριση για συμμετοχή σε εναλλακτικές πολιτιστικές διαδρομές και ευκαιρίες διάδρασης. Για να τα πετύχει εμπνέεται από το μοντέλο ερευνητικών έργων, όπως το «CHESS» και το «EMOTIVE», λόγω της προσέγγισης στο σχεδιασμό της ανθρωποκεντρικής ανάδειξης και εξατομικευμένης εμπειρίας των χρηστών (Roussou & Katifori, 2018, Roussou et al., 2013:547-552).

Σε ό,τι αφορά τις διάφορες πτυχές συμμετοχής του κοινού, η πρόταση ανάδειξης προσδοκά να επηρεάζεται από τις θεωρίες των Bruner, Gardner και Kolb και να εφαρμόζει μεθόδους που αναφέρονται στη καθοδηγούμενη εξερεύνηση και το παιχνίδι με το κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού. Αλλά και από τη μελέτη κινήτρων εμπλοκής του χρήστη του Chou Yu-kai.

Ειδικοί στόχοι του σχεδίου ανάδειξης

Το σχέδιο ανάδειξης του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας είχε τους παρακάτω ειδικούς στόχους απέναντι στο κοινό.

Ειδικοί γνωστικοί στόχοι:

1. Να γνωρίσει ο χρήστης τα φυσικά χαρακτηριστικά του τοπίου.
2. Να κατανοεί τους φυσικούς περιορισμούς και τις προκλήσεις που αυτά θέτουν στον άνθρωπο.
3. Να γνωρίσει την δυναμική των ανθρώπων σε σχέση με το τοπίο και τις διάφορες πιέσεις που ασκήθηκαν στην εποχή τους.
4. Να έρθει σε επαφή με συγκεκριμένα μνημεία της Υλικής και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς που διευκολύνουν την κατανόηση των παραγόντων διαμόρφωσης του Πολιτιστικού Τοπίου.

5. Να εξετάζει το Πολιτιστικό Τοπίο από την οπτική της ατομικής προσπάθειας και του συλλογικού βίου.

Ειδικοί συναισθηματικοί στόχοι:

1. Να αισθάνεται πώς έζησαν και ζουν οι άνθρωποι τις προκλήσεις που θέτει η Φύση.
2. Να νιώθει το μέγεθος των δυσκολιών και του μόχθου στην εξεύρεση λύσεων και τρόπων διαβίωσης κάτω από τις συνθήκες ζωής διαφόρων εποχών.
3. Να στοχάζεται για την ελευθερία και τις δημοκρατικές αξίες, τις εξωτερικές απειλές και την κοινωνία.
4. Να στοχάζεται για το τι εμπνέει τους ανθρώπους στην καλλιτεχνική δημιουργία και στη βιοπάλη.
5. Να οραματίζεται τις ατομικές και συλλογικές ενέργειες και τον απόηχο που άφησαν στο ρυθμό της ζωής του νησιού.

Μεθοδολογία

Τα βήματα που θα ακολουθήσει η διπλωματική εργασία είναι τα ακόλουθα:

1. Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών στη βιβλιογραφία και το διαδίκτυο σχετικά με την έννοια «Πολιτιστικό Τοπίο» και με το διεθνές πλαίσιο που το ορίζει.
2. Διεξαγωγή έρευνας κοινού σχετικά με την Αίγινα:
 - Συγγραφή τεσσάρων δομημένων ερωτηματολογίων στην Ελληνική και την Αγγλική γλώσσα.
 - Λήψη δειγμάτων σε Αίγινα και Αθήνα.
 - Καταγραφή των απαντήσεων σε φύλλα SPSS και δημιουργία πινάκων.
 - Ανάλυση αποτελεσμάτων.
3. Διεξαγωγή επιτόπιας έρευνας σχετικά με τους τρόπους ανάπτυξης κοινού:
 - Επίσκεψη σε τρία μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς.
 - Προσωπική επικοινωνία με στελέχη της διαχείρισης.
 - Αυτοψία ορισμένων πρακτικών ανάδειξης και επικοινωνίας.
 - Καταγραφή και ανάλυση των αποτελεσμάτων.
4. Εκπόνηση πρότασης ανάδειξης του Πολιτιστικού Τοπίου της νήσου Αίγινας, η οποία ακολουθεί τα εξής βήματα:
 - Μελέτη βιβλιογραφίας για την Αίγινα.
 - Επιλογή του περιεχομένου και αντικειμένου της ανάδειξης.

- Ορισμός του σχεδιαστικού πλαισίου της εμπειρίας.
- Ανίχνευση των στόχων εμπειρίας.
- Δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών και τρόπων γνωριμίας με την Πολιτιστική Κληρονομιά μέσω του παιχνιδιού.
- Συγγραφή σειράς αφηγήσεων και οδηγιών και δημιουργία προφίλ αφηγητών.
- Συλλογή πρωτογενών πηγών (Ηχογράφιση και απομαγνητοφώνηση).
- Φωτογράφιση τοπίων και μνημείων.
- Γραφιστική επεξεργασία εικόνων.
- Προετοιμασία εποπτικού υλικού.
- Δημιουργία ενδεικτικής σειράς από συνοδευτικούς χάρτες.
- Δημιουργία σειράς ευκαιριών και μορφών διάδρασης.
- Ετοιμασία πρωτοτύπων, διαμορφωτική αξιολόγηση και καταγραφή των παρατηρήσεων για τη βελτίωση της πρότασης.
- Σύνταξη ερωτηματολογίου για τη συλλογή στοιχείων γύρω από τις προτιμήσεις του χρήστη
- Σύνταξη ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση διαδικασιών και περιεχομένου της εμπειρίας για να συμπληρωθεί από το χρήστη.

Δομή της Εργασίας

Η εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, «Η έννοια του Πολιτιστικού Τοπίου», επιχειρείται η διασαφήνιση του όρου «Πολιτιστικό Τοπίο». Μέσα σε μια πρώτη και δεύτερη ενότητα, αναζητήθηκαν σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές το ιδεολογικό υπόβαθρο του όρου, παραθέτοντας και αναλύοντας τις αρχές, βασικές διατάξεις, δεσμευτικές οδηγίες και συστάσεις της Σύμβασης για την Προστασία της Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς, της UNESCO 1972. Περιγράφεται, έτσι, το νομικό πλαίσιο που ιδρύει τον θεσμό της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, θεσπίζει και κατηγοριοποιεί το Πολιτιστικό Τοπίο. Αναφέρονται, επίσης, οι θέσεις των θεωρητικών γύρω από τις προθέσεις των διεθνών οργανισμών, την αποτελεσματικότητα της προστασίας της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς και το νόημα του Πολιτιστικού Τοπίου ως πολιτιστικό μνημείο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, «Πολιτιστικά Τοπία και Κοινό», παρουσιάζονται διαφορετικές οπτικές γωνίες του θέματος που έχουν κρίσιμη σημασία από την άποψη του κοινού. Μία από αυτές είναι η θέση που εισηγήθηκε το Συμβούλιο της Ευρώπης στη «Σύμβαση του Τοπίου» το 2000, η οποία τονίζει τις πολιτιστικές, κοινωνικές και οικονομικές προεκτάσεις του τοπίου και την νέα αντιμετώπιση διαχείρισης και

προβολής. Η δεύτερη αφορά την αξία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς για την Κοινωνία, την οποία προβάλλεται από το ίδιο διεθνές Συμβούλιο στη Σύμβαση του «Faro» το 2005. Κάτω από το φως της Σύμβασης του 2005, κατ' επέκταση, τονίζεται η σημασία της έννοιας Πολιτιστικού Τοπίου ως φορέας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, επειδή διαφυλάσσει την πολυπολιτισμικότητα και είναι χώρος ενδυνάμωσης του λόγου των πολιτών. Το κεφάλαιο κλείνει με το νέο ρόλο που διαδραματίζει το Μουσείο απέναντι στο τοπίο γενικά και στο Πολιτιστικό Τοπίο ειδικά και με το θέμα της σημασίας να μετέρχεται ελκυστικά μέσα στην ανάπτυξη κοινού προς ανταπόκριση αυτού του ρόλου.

Το τρίτο κεφάλαιο, «Το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας», μας εισάγει μέσα από την πρώτη ενότητα, στον κόσμο του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας. Στη δεύτερη ενότητα καταγράφονται και αναλύονται τα αποτελέσματα δύο ερευνών, της έρευνας κοινού και της επιτόπιας έρευνας. Στην πρώτη, προσδιορίζονται οι αντιλήψεις, προτιμήσεις και προσδοκίες του κοινού για την Αίγινα ως τουριστικό προορισμό. Στη δεύτερη, παρουσιάζονται οι παρατηρήσεις πρακτικών επικοινωνίας με το κοινό σε τρία Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ισπανία. Οι πρακτικές αυτές φωτίζουν το θέμα της προβολής της Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε πολύ σύνθετα Πολιτιστικά Τοπία ως μία ολότητα. Δείχνουν εξωστρέφεια και διευκολύνουν τις συνεργασίες μεταξύ φορέων. Το τρίτο μέρος ολοκληρώνεται με την παρουσίαση του σχεδιαστικού πλαισίου της εμπειρίας και των ιδεών που την εμπνέουν.

ΣΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ, ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΙ ΟΛΕΣ ΟΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ, ΕΝΩ ΣΤΟ ΠΕΜΠΤΟ ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΙ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ

Για την εκπόνηση της πρότασης ανάδειξης του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας, προέχει η κατανόηση του «Πολιτιστικού Τοπίου» ως όρος διεθνούς δικαίου. Η αντιμετώπιση από τους διεθνείς οργανισμούς και οι τοποθετήσεις των θεωρητικών γύρω από την υπεράσπιση της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς νοούνται ως μία σταδιακή εξέλιξη. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια ανάπτυξη ιδεών γύρω από τις μορφές προστασίας και το περιεχόμενο της, οι οποίες βρίσκουν απήχηση στις αποφάσεις των κρατικών αντιπροσώπων και ύστερα εμπλουτίζονται με νέα νοήματα, χάρη στα αιτήματα των καιρών. Σε αυτό το τμήμα της εργασίας εξετάζονται οι ιδέες και οι διεθνείς αποφάσεις που άνοιξαν το δρόμο για την κατανόηση, τη θέσπιση και την προστασία του Πολιτιστικού Τοπίου.

1.1 Δρόμος για την εννοιολόγηση του Πολιτιστικού Τοπίου

Η εννοιολόγηση του Πολιτιστικού Τοπίου δεν θεωρήθηκε αναγκαία κατά την ίδρυση του θεσμού της Παγκόσμιας Κληρονομιάς από την UNESCO το 1972. Επειδή όπως αναφέρει η Α. Βλάντου (2010, παρ.2), *«Εννοιολογικά, η προσέγγιση του Τοπίου είναι ιδιαίτερα σύνθετη, πολυδιάστατη και ως εκ τούτου ασαφής»*, εύλογα μπορεί να πει κανείς ότι η ίδια η φύση των Πολιτιστικών Τοπίων εξηγεί γιατί δεν κατανοήθηκε σε όλες τις διαστάσεις του και η υιοθέτηση των κατηγοριών του δεν θεωρήθηκε σκόπιμη από την αρχή. Όπως συμπληρώνει η ίδια, το τοπίο *«Δεν αφορά μόνο το οικοσύστημα, το σκηνικό, ή τις μνήμες και συναισθηματικές επιρροές στον άνθρωπο. Είναι συγχρόνως όλα αυτά μαζί»*. Αυτό όμως δεν ήταν καθόλου αυτονόητο στις δεκαετίες του 1970.

Ένδειξη της πολυδιάστατης αυτής ιδιότητας είναι η χρήση του ενικού αριθμού όταν αναφερόμαστε σε αυτό αν και ενίοτε σχετίζεται με γεωτόπους ή υγροτόπους, με αστικό ή/και αγροτικό ιστό, με μνημεία ή/και προϊστορικούς, ιστορικούς, αρχαιολογικούς χώρους, συν διάφορα στοιχεία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Όπως αναφέρει ο Α. Garlandini, (2017 α:171), η χρήση του πληθυντικού αριθμού, δηλαδή της λέξης «τοπία» αντί «τοπίο», σκοπεύει περισσότερο στην ανάδειξη της *ποικιλότητας* του τοπίου, την οποία το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (στο εξής ICOM) θεωρεί πηγή του πλούτου του Πολιτιστικού Τοπίου (ICOM, 2016:22, Resolution 1). Εύλογα, λοιπόν, το Πολιτιστικό Τοπίο έχει θεωρηθεί μία οντότητα που την χαρακτηρίζει η πολλαπλότητα και το διαρκώς μεταβαλλόμενο φορτίο αξιών (Roe and Taylor, 2014:1). Για να το περιγράψει κανείς, δεν αρκούν οι κατηγορίες του χώρου ή τα βιοφυσικά χαρακτηριστικά καθώς παίζουν σπουδαίο ρόλο οι βιωματικές καταστάσεις, αλλά και το ισχύον πρότυπο αντιλήψεων για το τοπίο (Gallou, 2017:61).

Όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον, προγενέστερη Σύμβαση της 12^{ης} Συνέλευσης της UNESCO του 1962, αν και προοδευτική για την εποχή της, αφενός δεν δέσμευσε νομικά τα Συμβαλλόμενα Κράτη (στο εξής Σ.Κ.), αφετέρου, συγκεντρωνόταν στο έργο της διαφύλαξης του κάλλους και των φυσικών και αισθητικών ιδιοτήτων, μοιραία παραμελώνοντας άλλες σημασιολογίες του τοπίου (Rössler, 2007: 351).

Το 1972, εν όψη διαφόρων απειλών και της φθοράς που συνιστά ο χρόνος σε κινητά και ακίνητα μνημεία, αλλά και λόγω των δραστικών κοινωνικών, οικονομικών αλλαγών που κυοφορούν κινδύνους για την Κληρονομιά, Κράτη μέλη της UNESCO σύναψαν συμφωνία για την Προστασία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς στη 17^η Γενική Συνέλευση στο Παρίσι. Στο κείμενο, τα Σ.Κ. εξέφρασαν τους λόγους και τους στόχους της πρωτοβουλίας, προσδιόρισαν τις αρχές, την ορολογία και το πλαίσιο ερμηνείας του

κειμένου στο πνεύμα των αποφάσεων (UNESCO WHC, 1972: Προοίμιο και παρ. 1-2)¹. Σε λίγα χρόνια, ο αριθμός των επικυρώσεων από τα νομοθετικά όργανα των κρατών μεγάλωσε και ο θεσμός κρίθηκε ένα μοναδικό νομικό εργαλείο στον τομέα του (Rössler, 2003:10).²

1.1.1 Βασικές διατάξεις περί Προστασίας της Παγκόσμιας Κληρονομιάς για τα Πολιτιστικά Τοπία

Στην ενότητα αυτή, η Σύμβαση του 1972 για την Προστασία της Πολιτιστικής και Φυσικής Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO (στο εξής Σύμβαση του 1972)³ και οι μετέπειτα αποφάσεις της διεθνούς κοινότητας δίνουν αρχικές απαντήσεις στο πρώτο απλό, αλλά βασικό ερώτημα: «Τι άραγε έρχεται στο νου με το άκουσμα του όρου «Πολιτιστικό Τοπίο»; ⁴

¹ Η Διακυβερνητική Επιτροπή (στο εξής Δ.Ε.) συμπλήρωνε ή τροποποιούσε διαρκώς την αρχική Σύμβαση του 1972 μέσω Επιχειρησιακών Οδηγιών για την Εφαρμογή της Σύμβασης (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention). Στο έργο της Επιτροπής συνδράμουν τα εξής συμβουλευτικά όργανα: Δύο μη κυβερνητικοί οργανισμοί: 1. IUCN (the International Union for the Conservation of Nature), 2. ICOMOS (the International Council on Monuments and Sites) και ένας διακυβερνητικός οργανισμός, ICCROM (the International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property) (UNESCO WHC, 1972: 4-8, 3-4 αρθρ.8-14).

Εκτός από το Διοικητικό Κέντρο στο Παρίσι (World Heritage Center), εργασίες επίσης πραγματοποιούνται στο Κέντρο Ρώμης (Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property /Rome Centre). Διαβουλεύσεις για το Τοπίο διοργανώθηκαν από το διοικητικό κέντρο σε συνεργασία με παρεμφερείς οργανισμούς, εθνικούς, διακρατικούς και, μη κυβερνητικούς

² Σε άλλους τομείς, ο Νόμος για την Προστασία του Περιβάλλοντος Υπ'αριθ.1650 του 1986 καλύπτει τις χαρακτηρισμένες *Περιοχές Οικοανάπτυξης* με σκοπό «*την προστασία και τη βελτίωση των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους*», στοχεύοντας παράλληλα στον εκσυγχρονισμό παραδοσιακών οικονομικών δραστηριοτήτων (Νόμος Υπ'αριθ. 1650/86: Άρθρο 19 παρ.5α.).

Σε διεθνές επίπεδο, στον τομέα μέτρων πρόληψης κατά της ρύπανσης, η Σύμβαση της Βαρκελώνης και τα Συνοδευτικά Πρωτόκολλα καλύπτουν τις χαρακτηρισμένες *Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές της Μεσογείου* με σκοπό «*τη διατήρηση των φυσικών πόρων, των φυσικών τοπίων και των περιοχών της πολιτιστικής κληρονομιάς της Μεσογείου*» [Νόμος Υπ'αριθ.855/78 (Φ.Ε.Κ. 235/Α/1978) και Νόμος Υπ'αριθ.1634/86 (Φ.Ε.Κ. 104/Α/1986)].

³ Γνωστή στα Αγγλικά με το αρκτικόλεξο WHC (World Heritage Convention)

⁴ Προσαρμόζοντας την στο θέμα, η ερώτηση τέθηκε σε έρευνα κοινού. Βλέπετε Ερώτηση.5 Παρακαλούμε να σημειώσετε ότι πιστεύετε για την έννοια «Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας».

Στο κείμενο της Σύμβασης του 1972, τα δύο πρώτα άρθρα εισάγουν τον όρο «*Παγκόσμια Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά*», ενώ οι βασικές δεσμεύσεις των Συμβαλλομένων περιγράφονται στα πέντε επόμενα άρθρα.⁵ Οι δεσμεύσεις αυτές αφορούν την ταύτιση, την προστασία, τη συντήρηση, την παρουσίαση, την επικοινωνία και τη διατήρηση της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς, ενέργειες που προνοούν για τις παρούσες και μελλοντικές γενιές (UNESCO WHC, 1972:1-2).

Κυρίως, στη πρώτη αυτή φάση, ορίζονται οι βασικές αρχές του θεσμού της Παγκόσμιας Κληρονομιάς που αντανακλούν την αποστολή της Σύμβασης του 1972 και το όραμα της UNESCO. Σε αυτή τη φάση, η έννοια «*Πολιτιστικό Τοπίο*» δεν συλλαμβάνεται. Προς το παρόν, στους ιδρυτές του θεσμού ενδιαφέρει να διαμορφώνεται επίσημα μια κοινή γλώσσα και να χαράζονται οι γενικές γραμμές ενός διεθνούς προστατευτικού πλαισίου.

Συγκεκριμένα, οι δύο πρώτες παράγραφοι του άρθρου 1 ορίζουν ότι «*μνημεία, ομάδες κτιρίων και ποικίλες άλλες ανθρώπινες δημιουργίες κατατάσσονται στον Κατάλογο της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, όταν στοιχειοθετηθεί η εξαιρετική οικουμενική τους αξία με βάση τη γνώμη ειδικών και τηρώντας τις προϋποθέσεις αναγνώρισης*». Πίνακας Π1.1 Σύμβαση UNESCO WHC, 1972, άρθρο 1 παρ.1-2.

Το ίδιο άρθρο στην τρίτη παράγραφο αναφέρεται σε μνημεία που μπορούν να καταχωριστούν με αυτές τις προϋποθέσεις στον Κατάλογο της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ως Τοποθεσίες που δημιούργησε αποκλειστικά η ανθρώπινη προσπάθεια, αλλά και ως Τοποθεσίες όταν αποτελούν «*συνδυαστικό έργο της Φύσης και του ανθρώπου*».

Η φράση αυτή είναι άξια αναφοράς, διότι έμμεσα θίγει το θέμα της επικοινωνίας ανάμεσα στη Φύση και στο Πολιτιστικό γίνεσθαι με όρους συνδιαλλαγής και διαπραγμάτευσης (Priour, 2003:150-1). Με τη διατύπωση «*συνδυαστικό έργο*», το κείμενο αποφεύγει την τέλεια αποσύνδεση του Τοπίου από τον Πολιτισμό. Είκοσι χρόνια αργότερα, η Σύμβαση επεξεργάζεται τον όρο Πολιτιστικό Τοπίο τελικά με πληρότητα και αυτονομία. Για την ώρα, το άρθρο 1 παρ. 3, δε θίγει τις αιτιάσεις για το έλλειμμα προστασίας που αφήνει, τις οποίες εξετάζει κατοπινό τμήμα αυτής της εργασίας.

Ακολουθεί ο όρος «*Φυσική Κληρονομιά*» του άρθρου 2, ο οποίος αναφέρεται σε αμιγώς φυσικές μορφές μνημείων, όπως φυσικοί ή βιολογικοί σχηματισμοί, κ.α. Σημειώνεται ότι σε καμία παράγραφο του

⁵ Αν και υπήρξε πρόταση από το 1972 να συμπεριληφθεί η Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά, η διαφύλαξή αυτής θα αποτελέσει αντικείμενο ξεχωριστής Σύμβασης πολλά χρόνια αργότερα, στις 17 Οκτωβρίου του 2003. (UNESCO WHC, 2004:3)

άρθρου 2 δεν συμπεριλαμβάνεται κάποια αναφορά σε ίχνη ανθρώπινης παρουσίας ή παρέμβασης στο τοπίο. Πέντε χρόνια μετά, αυτό αλλάζει και δημιουργούνται νέα κριτήρια αναγνώρισης των μνημείων.

Έτσι, στην επόμενη φάση των ρυθμίσεων, καθιερώθηκαν από τις Επιχειρησιακές Οδηγίες για την Εφαρμογή της Σύμβασης του 1972 (στο εξής Ε.Ο.) δύο σύνολα κριτηρίων χαρακτηρισμού, σύμφωνα με τα οποία το μνημείο, σε ό,τι αφορά την Πολιτιστική Κληρονομιά, οφείλει να τηρεί τουλάχιστον ένα από τα έξι πολιτιστικά κριτήρια που δίνονται ως πιθανά. Ενώ σε ό,τι αφορά την Φυσική Κληρονομιά, το υποψήφιο μνημείο οφείλει να τηρεί ένα ή παραπάνω από τέσσερα φυσικά κριτήρια.

Σημαντική είναι η υπέρβαση του περιορισμού της εναλλαγής που φέρει τώρα η απόφαση, καθώς επιτρέπει στο μνημείο να επικαλείται όσα χαρακτηριστικά ικανοποιούν τα μικτά κριτήρια αναγνώρισης. (UNESCO, WHC, 1977: 3-4 παρ.9 και 11). Μαζί με τα κριτήρια, το ίδιο κείμενο υποδεικνύει τις Αρχές της Αυθεντικότητας και της Ακεραιότητας που αφορούν τις συνθήκες συντήρησης και διατήρησης των μνημείων.

Σε ότι αφορά το τοπίο, από τα τέσσερα φυσικά κριτήρια που εισήχθησαν, ενδιαφέρει στην εργασία το δεύτερο κριτήριο (ii) στις Ε.Ο του 1977. Αυτό γιατί η Σύμβαση χρησιμοποιεί για πρώτη φορά τη λέξη «διάδραση». Το κριτήριο ξεχωρίζει μνημεία που θεωρούνται εξαιρετικά αντιπροσωπευτικά της ανθρώπινης διάδρασης με το φυσικό περιβάλλον (UNESCO WHC, 1977:2-4).⁶ Όπως θα φανεί, το κριτήριο αυτό (ii) ουσιαστικά θα λειτουργήσει σαν προδήλωση σειράς κατηγοριών του Πολιτιστικού Τοπίου των Ε.Ο. του 1992.

Στη βάση των δύο τύπων κριτηρίων διακρίνονται – στην πράξη, όχι πάντα τόσο καθαρά – τα πολιτιστικά από την μια μεριά και τα φυσικά από την άλλη.⁷ Αν και τα δύο σύνολα κριτηρίων αποτελούν κοινή συνισταμένη αναγνώρισης της Εξαιρετικής Παγκόσμιας Αξίας, το σύστημα βασίζεται σε δύο χωριστές αντανάκλασεις της Παγκόσμιας Κληρονομιάς οι οποίες δεν ικανοποιούσαν τις ειδικές ανάγκες αντιμετώπισης των μονάδων του Πολιτιστικού Τοπίου. Με τις βαθύτερες αιτίες αυτής της κατηγορίας

⁶ Το κείμενο φέρει σαν παράδειγμα τα πεζούλια αγροτικής καλλιέργειας (terraced agricultural landscapes) (UNESCO, 1977:2-4)

⁷ Τα κριτήρια αναθεωρούνται τα επόμενα χρόνια. Για περισσότερες λεπτομέρειες των αναθεωρήσεων βλ.

Jokilehto, J. (2008:16-35).

ασχολείται κατοπινό τμήμα αυτής της εργασίας, ύστερα από την ανάλυση στο επίπεδο των προθέσεων των Σ.Κ. που ακολουθεί.⁸ Πίνακας Π1.2 Κριτήρια χαρακτηρισμού.

1.1.2 Ο Λογότυπος: Όραμα και συμβολισμός της Σύμβασης της UNESCO, 1972

Στην ανάλυση των βαθύτερων προθέσεων των αντιπροσώπων, εξάπτει την περιέργεια ο λογότυπος που η Διακυβερνητική Επιτροπή καθιέρωσε (στο εξής Δ.Ε.) λίγα χρόνια μετά από την υπογραφή της Σύμβασης (UNESCO WHC, 1978:11). Σε σύντομη εξήγηση του συμβολισμού του, η Δ.Ε. αιτιολογεί την επιλογή της λέγοντας ότι παραπέμπει στην «*αλληλεξάρτηση ανάμεσα στα Πολιτιστικά και τα Φυσικά αγαθά*».

Ως λογότυπο επιλέγεται σχέδιο του *Michel Olyff*, το οποίο φέρει έναν κύκλο με ένα τετράπλευρο στο κέντρο του. Ο κύκλος παραπέμπει στο έργο της Φύσης και στη σφαίρα της Γης και το τετράγωνο παραπέμπει στην ανθρώπινη δημιουργία. Το ένα εγκοιλώνει το άλλο και μαζί απεικονίζουν την έννοια της προστασίας. (UNESCO, 1978, p.11 κεφ. III. Α. παρ.25.)

Διαφαίνεται από την αιτιολόγηση ότι το σχέδιο διατυπώνει τα ιδεώδη που διαπνέουν τις υποχρεώσεις των Συμβαλλομένων απέναντι στο σύνολο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς και ότι προβάλλει σχεδιαστικά και με ίση αξία, τα δύο γενεσιουργά αίτια της δημιουργίας (UNESCO WHC, 2017:67). Ως επικυρωμένο σήμα αναγνωρισμένης αξίας, συνοδεύεται από ένα ισχυρό διεθνές δίκτυο συνεργασιών και στήριξης για τους διαχειριστές του, ενώ προσφέρει τεράστιο γόητρο στο μνημείο που το φέρει (UNESCO WHC, 1972:4,8, άρθρο.7,15 και Bandarin, 2010:4) .

Παρά τον οραματισμό για ισότιμη αντιμετώπιση της δημιουργίας της Φύσης και του ανθρώπου, ο ρυθμός με τον οποίο αναγράφονταν δείγματα της Φυσικής Παγκόσμιας Κληρονομιάς στη λίστα με ή χωρίς πολιτισμικά γνωρίσματα υπήρξε ανησυχητικά αργός από την εποχή της ιδρυτικής συνέλευσης. Την αιτία, ανέλυσε διεξοδικά ο επιστημονικός λόγος δημιουργώντας νέες προοπτικές για την προστασία, τις οποίες μελετά το επόμενο κεφάλαιο.

⁸ Από το 1998, είχε προταθεί η ένωση των φυσικών και πολιτιστικών κριτηρίων σε ένα μόνο σύνολο. Ωστόσο, αυτό δεν συνέβη πριν από το 2003.

1.1.3 Λόγοι θέσπισης του Πολιτιστικού Τοπίου

Όπως φαίνεται από όσα παρουσιάζονται στη συνέχεια, στα επόμενα χρόνια οι θεωρητικοί αναλαμβάνουν το έργο να ρίχνουν στη μελέτη μία – μία τις ψηφίδες των Πολιτιστικών Τοπίων, αποκαλύπτοντας σταδιακά τα στοιχεία που αντιστοιχούν στην Υλική και την Άυλη Κληρονομιά και τους λόγους για την πρόνοια από τη διεθνή κοινότητα.

Το όραμα των Σ. Κ. για την προστασία ήταν μεγαλειώδες, όχι όμως οι προοπτικές κάτω από τις αρχικές ρυθμίσεις της Σύμβασης. Ο χαμηλός αριθμός ένταξης στον Κατάλογο της Φυσικής Παγκόσμιας Κληρονομιάς επιβεβαίωσε μελέτη σύμφωνα με την οποία σε αυτή τη φάση, η ένταξη τέτοιων μνημείων με πολιτιστικές αναφορές βασίζεται στο έκτο κριτήριο (vi)⁹ (Mitchell, 2012:45), όταν αυτά είναι αλληλένδετα και δεν βρίσκονται σε τυχαία, σχέση σκηνικού (UNESCO & IUCN. 2012:171).

Σε σχέση με τα μικτά κριτήρια, όπως παρατηρεί ο Jokilehto (2008:34), το σύστημα μοιάζει να παραθέσει δύο αντικριστά πράγματα.¹⁰ Σε κάθε περίπτωση, ο P. Fowler (2003:15-16) πιστεύει ότι τα κράτη οφείλουν να είναι αισιόδοξα αν και μικρός ο αριθμός ένταξης τόπων και τοποθεσιών μεταξύ 1972 και 1992, διότι ο θεσμός της Παγκόσμιας Κληρονομιάς κατόρθωσε να βάλει σε κίνηση έναν από τους πιο έξυπνους μηχανισμούς προστασίας. Ακριβώς επειδή ο μηχανισμός αυτός απηχεί στην *«πανταχού παρούσα θέληση του ανθρώπου να επηρεάσει το περιβάλλον»*, και μάλιστα, σε μία εποχή που σχεδόν οι πάντες παραδέχονται ότι όλο και πιο δύσκολα, βρίσκει κανείς στον πλανήτη κάποιο τοπίο που να μην είναι ταυτόχρονα πολιτιστικό. Με την τοποθέτηση αυτή, ο Fowler επικροτεί τη σωστή κατεύθυνση του θεσμού, αναγνωρίζοντας παρά ταύτα, ότι υπάρχει δρόμος μπροστά.

⁹ Μέχρι τη φάση αυτή, το έκτο (vi) κριτήριο κάλυπτε το κενό. Απαιτούσε όμως την άμεση ή απτή σύνδεση του μνημείου με δρώμενα ή γεγονότα, με ζωντανές παραδόσεις, ιδέες, πεποιθήσεις ή δοξασίες, με καλλιτεχνικά ή φιλολογικά έργα οικουμενικής σημασίας.

Το κριτήριο (v) αναφέρεται στην διάδραση με το φυσικό περιβάλλον, τις δραστηριότητες που εκτελούνται σε φυσικό χώρο (πολιτιστικοί χώροι).

Αντίθετα σήμερα, από την ψήφιση της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2004:6) του 2003, αναγνωρίζεται η δυνατότητα να αποδειχθεί η σύνδεση αυτή ακόμα και όταν τα απτά τεκμήρια είναι ελλιπής ή ανύπαρκτα. Περισσότερο σχετικά με το κριτήριο (vi) βλέπετε Jokilehto, 2008:34.

¹⁰ Κάποια παραδείγματα μνημείων με βάση το έκτο κριτήριο (vi) είναι οι τόποι γέννησης μεγάλων θρησκειών ή προσωπικοτήτων, εμπορικοί δρόμοι, περιοχές μεταναστευτικού ρεύματος, κ.α.

Εκκρεμεί, λοιπόν, το ερώτημα «Ποια διαδρομή τότε έπρεπε ο θεσμός να ακολουθήσει;» Πριν γίνει η χρησιμότητα της θέσπισης του Πολιτιστικού Τοπίου σε όλους κατανοητή, οι συζητήσεις για το περιβάλλον, γενικά, και για το τοπίο, ειδικά, δίνουν και παίρνουν μεταξύ των οργάνων της Σύμβασης και άλλων φορέων. Ο δημόσιος διάλογος συνεχίστηκε μέχρι να οδηγηθεί στην συνεκτίμηση του θέματος αρχικά και στην ενσωμάτωση εισηγήσεων εξειδικευμένων ομάδων στη συνέχεια.

Αισίως, στο μέσο διάστημα, στο διάλογο είχε τροφοδοτηθεί ένας γόνιμος σκεπτικισμός ανάμεσα στα είκοσι εννέα Κράτη – Μέλη της Δ.Ε. τα οποία θέλοντας να προσανατολιστούν προς τον εκδημοκρατισμό του Καταλόγου Μνημείων της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, θέσπισαν σαν αντίβαρο στην μακροχρόνια καθυστέρηση, σειρά από Στρατηγικούς Στόχους σχετικά με τη φύλαξη της Αρχής της Οικουμενικότητας της Σύμβασης. Ο σκοπός ήταν να αυξηθεί η αξιοπιστία του θεσμού, η καθολική αντιπροσωπευτικότητα και η επί ίσοις όροις ένταξη μνημείων κάθε είδους (UNESCO WHC, 1983, V. παρ. 90).

Οι επιστήμονες τοποθετήθηκαν για το συγκεκριμένο θέμα, ισχυριζόμενοι ότι η διαφορετική αντιμετώπιση ανάμεσα στην Πολιτιστική και στη Φυσική Κληρονομιά μπορεί να αποδοθεί χωρίς αμφιβολία στην αδυναμία να λαμβάνεται υπόψη η άρρηκτη σύνδεση του τόπου με την ταυτότητα της κοινότητας, με μνήμες προσωπικές και συλλογικές, με τη συνείδηση του ανήκειν σε όλες τις εκφάνσεις του πολιτισμού στο περιβάλλον. Την παραπάνω παρατήρηση έκαναν ο Taylor και η Lennon (2011:538-9), θυμίζοντας ότι ήδη από το πρώτο ήμισυ του 20^{ου}, η ποιοτική έρευνα στο έργο του Franz Boas δημιούργησε προϋποθέσεις για να αξιολογηθούν αργότερα η *συνειρμική αξία* ενός τόπου για τους πολιτισμούς που το ζούνε, αλλά και ο ρόλος της Επιστήμης της Γεωγραφίας στην μελέτη των εθνοτήτων και μειονοτήτων. Ως συνέπεια, οι δύο ισχυρίζονταν ότι οι θεωρητικοί που ακολούθησαν παρόμοια βήματα θα χτίσουν μεθοδολογικά το ιδεατό οικοδόμημα που αργά αλλά σταθερά θα φέρει την μεταβολή των αντιλήψεων περί Πολιτιστικών Τοπίων στην δεκαετία του 1990.¹¹

Εν τω μεταξύ, περαιτέρω προβληματισμό γύρω από τα «Πολιτιστικά Τοπία» έφερε στη συζήτηση η απροθυμία με την οποία αντιμετωπίστηκε η αξία των φυσικών παραγόντων στην δημιουργία του συναισθηματικού δεσμού με τον τόπο, αγνοώντας ίσως το «πιο ανθρώπινο» κομμάτι τους. Το ζήτημα απασχολεί ιδιαίτερα τον D. Lowenthal (1978:1, 35), ο οποίος στήριζε τη σημασία *της εντοπιότητας και του*

¹¹ Ο Taylor και ο Lennon πιστεύουν ότι μερικοί από τους θεωρητικούς που βοήθησαν με το έργο τους να ανοίξει ο δρόμος για τη νομική οντότητα του Πολιτιστικού Τοπίου ήταν οι Carl Sauer, Fred Kniffen, Wilbur Zilensky, David Lowenthal, Peirce Lewis, Marwyn Samuels, Donald Meinig, Denis Cosgrove.

κοινωνικού ή πολιτισμικού περιβάλλοντος (*milieu*)¹² και ως συνέπεια πρότεινε ένα μοντέλο διαχείρισης της Παγκόσμιας Κληρονομιάς βασισμένο στις συνθήκες που αποκτά η κοινότητα, λόγω των αξιών ή/και του κοινού αγαθού που απολαμβάνει από το καθημερινό βίο. Το αιτιολογεί, λέγοντας ότι σε προηγούμενες προσεγγίσεις έχει διαφύγει τελείως η αξία της «καθημερινότητας του τοπίου» (Lowenthal 1978:10-11). Ο ίδιος υπογραμμίζει μάλιστα ότι, αν και η σημασιολογία του τοπίου μπορεί να γίνει μέσα από τις ψυχολογικές, περιβαλλοντικές ή αισθητικές προεκτάσεις οι οποίες το ερμηνεύουν σαν κάτι που αρχετυπικά μας θυμίζει τη «ζεστασιά της μήτρας», το «ασφαλές καταφύγιο» ή την «ανεξάντλητη πηγή αισθητικής απόλαυσης», φυσικά, η ερμηνεία του τοπίου δεν περιορίζεται σε αυτές. Για τον Lowenthal (1978:48), η γενική προτίμηση (*consensus*) για ένα τόπο έναντι του άλλου γεννιέται από τη συναρπαστική στιγμή μιας μοναδικής εμπειρίας ή αντίθετα, από τις διαχρονικά συσσωρευμένες εμπειρίες που δημιουργούν ισχυρό δέσιμο με τον τόπο. Επομένως, η αξία του πηγάζει από το γεγονός ότι το τοπίο είναι κάτι ξένο και θεσπέσιο ή, επειδή είναι οικείο και καθημερινό.

Κατά τον Taylor και την Lennon (2011:ο.π.), ήταν επόμενο οι προοδευτικές αυτές ιδέες να έχουν μικρή απήχηση στα Σ.Κ., διότι στο ξεκίνημα του κινήματος της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, τα ιδρυτικά μέλη είχαν αποδεχτεί ένα «αυθαίρετο διαζύγιο» ανάμεσα στην ανθρώπινη δημιουργία (προϊστορική, αρχαιολογική, ιστορική, κ.λπ.) και σε κάποια ανέπαφη και απόμακρη Φύση στην οποία αναχωρεί ο φυσιοδίφης εξερευνητής. Όπως εξηγούν, το διαζύγιο αυτό «σείει το λάβαρο» της ακραίας περιβαλλοντικής ηθικής της δεκαετίας του 1970.

Οι M. Rössler (2003:10) και S. Williams (1996:9) έβλεπαν πάνω σε αυτήν τη διαίρεση την αιτία μιας ανώφελης τεχνητής διχοτομίας μεταξύ Φυσικής και Πολιτιστικής Παγκόσμιας Κληρονομιάς με σοβαρό αντίκτυπο στις πρακτικές διαχείρισης. Μιλώντας για το ίδιο θέμα, η S. Boukhari (1996:7) χαιρέτισε το ρόλο που έπαιξε η επέτειος της εικοσαετούς έναρξης της Σύμβασης, επειδή δημιούργησε την κατάλληλη ατμόσφαιρα για την επανεκτίμηση των Αντικειμενικών Στόχων του θεσμού.

Η Rössler, σχολιάζοντας τις αντιλήψεις εκείνης της εποχής, έλεγε χαρακτηριστικά ότι καθώς φανερώνεται το θεσμικό κενό των προβλέψεων που ταίριαζαν αρχικά «τους Δυτικούς αισθητικούς κανόνες» κατά τη δεκαετία του 1970, με τον καιρό έπεσε υπό αμφισβήτηση η «λογική των *Επτά Θαυμάτων της Γης*». Το παράλογο εκείνο αίτημα επιδίωκε να αναδείξει τα Πολιτιστικά μνημεία «ως επιτομή της ανθρώπινης διάνοιας». Η ίδια πρόσθεσε ότι, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η υπέρβαση αυτής της ιδέας θεωρήθηκε πια επιβεβλημένη, προπάντων για να αποκατασταθεί το κύρος του θεσμού, το

¹² Ο Lowenthal ρωτά: «What distinguishes landscape from milieu, environment, locality?»

οποίο έπληττε το γεγονός ότι δεν είχε καταφέρει σε 20 χρόνια να συμπεριλάβει στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς σπάνιους ζώντες πολιτισμούς.¹³ Όπως εξηγεί ο Μωραΐτης (2015:18), για να ξεπεραστούν οι προκαταλήψεις, έπρεπε να μην αναζητηθούν πια στο τοπίο «*συνθήκες εκλέπτυνσης και οργανωτικούς συσχετισμούς που αντιστοιχούν σε υψηλότερους όρους ζωής*». Δηλαδή, εκείνες τις συνθήκες που καθορίζει στις δυτικές κοινωνίες το ορθολογικό πνεύμα από την εποχή του Διαφωτισμού.

Σε ότι αφορά τις αποφάσεις που θα ακολουθήσουν, ανατρέχοντας στα παλαιότερα χρόνια, φαίνεται ότι ούτε στην δεκαετία του 1990, η εννοιολόγηση του τοπίου ακόμα και με «επαναστατικούς όρους» δεν ξεκινούσε από το μηδέν και η γνώση για τα χαρακτηριστικά του Πολιτιστικού Τοπίου δεν ήταν πια και τόσο καινοτόμα. Ήδη από το 1925, ο γεωγράφος C. Sauer μπόρεσε να ξεχώρισε στο Τοπίο δύο κύρια γνωρίσματα: Πρώτο, «*η διαμορφωτική δύναμη του ανθρώπου*» η οποία δρα στα όρια που θέτει ο ίδιος ο φυσικός εξοπλισμός του περιβάλλοντος και δεύτερο, οι μεταβολές του Πολιτιστικού Τοπίου μέσα από τις οποίες αναπτύσσεται, μετατρέπεται ή εξαντλείται η δημιουργική και ανανεωτική του δύναμη, λόγω πιέσεων διαφόρων παραγόντων (Sauer, 1925:309-310). Από τα στοιχεία της περιγραφής του, μπορεί να καταλάβει κανείς ότι οι συντάκτες του τελικού όρου του ελάχιστον γνώριζαν τον Sauer ή ακόμα περισσότερο, είχαν ασπαστεί την θέση του. (Πίνακας ΠΙ.3 Συμπληρωματικές απόψεις για το Πολιτιστικό Τοπίο)

Κάτω από αυτό το πρίσμα, νεότερες αναλύσεις έβλεπαν με ενθουσιασμό το Πολιτιστικό Τοπίο, τόσο ως τόπος κοσμοθεωρητικών συστημάτων και πραγμάτωσης, όσο ως τόπος (τρόπων) διαβίωσης, μέσα από τον οποίον είναι δυνατό να αποκαλυφθούν ιδιαίτερες αποθησαυρισμένες γνώσεις, κοινοτήτων ή ιθαγενών, για τη βιώσιμη χρήση της Γης και τη διάσωση της βιοποικιλότητας.¹⁴ Έτσι, πολλοί το επαινούν το Πολιτιστικό Τοπίο ως μοντέλο διαχείρισης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, επειδή συντελεί στη διατήρηση της βιοποικιλότητας μέσω της διασφάλισης της πολυπολιτισμικότητας (Rössler, 2007:336 και Ceccarelli & Rössler, 2003:5). Άλλοι το επαινούν ως παιδαγωγικό *διαπολιτισμικό* μοντέλο επειδή

¹³ Το 1994, σε Συνάντηση Ειδικών, μελετητές απέδωσαν την ανεπαρκή αντιπροσώπευση των Τοπίων στη στενότητα με την οποία αντιλαμβάνεται ο θεσμός την Πολιτιστική Κληρονομιά, μη αφήνοντας την να αντανakλά ζωντανούς πολιτισμούς. Προβληματισμένοι, προώθησαν την ανανέωση της αντιπροσωπευτικότητας, οικουμενικότητας, επικοινωνίας και άλλων στρατηγικών στόχων στην 18^η Συνέλευση της WHC (WHC & ICOMOS 1994:6).

¹⁴ Πιλοτικά προγράμματα διαχείρισης σε Πολιτιστικά Μεσογειακά Τοπία ενδιαφέρονται για την πρόληψη απώλειας παραδοσιακών γνώσεων λόγω πιέσεων από την τουριστική βιομηχανία. Αναζητούν τρόπους να διασώσουν γνώσεις όπως η κατασκευή ξερολιθιάς και η καλλιέργεια αμπέλου σε βουνοπλαγιές (Lisitzin & Stovel, 2003:34).

καλλιεργεί στη συνείδηση της κοινότητας τις ποιοτικές διαφορές της Κληρονομιάς και τον ειλικρινή συνεχή διάλογο για τη διαφορετικότητα (ICOM, 2016:4).

Σύντομα, η προσέγγιση αυτή θα βοηθήσει τον θεσμό της Παγκόσμιας Κληρονομιάς να περάσει από το στερεότυπο μηχανικό υπολογισμό της αξίας του περιβάλλοντος στην ολιστική και ποιοτική εκτίμηση των διαδικασιών που διενεργούνται και δίνουν σε κάθε τοπίο το δικό του χαρακτήρα (Lisitzin & Stovel, 2003:35-36). Όπως διευκρίνισε ο D. Jacques (1995:92), την εξέλιξη προς την νεότερη έννοια του τοπίου σημάδεψε ανεξίτηλα και θετικά η προσπάθεια απελευθέρωσης από τις τεχνοκρατικές απαιτήσεις των «ορθολογικών ολοκληρωμένων σχεδίων» που διαχειρίζονται αξίες (ποσοτικές τιμές) μεταφρασμένες σε οικονομικά μεγέθη για το διακρατικό ή εθνικό πρόγραμμα χορηγήσεων.

Στην προσπάθεια αλλαγής κατεύθυνσης ενώθηκαν οι Taylor και Lennon (2011:1-4) οι οποίοι μετρούσαν στο Πολιτιστικό Τοπίο και ποιοτικούς δείκτες όπως «ο ρυθμός της ζωής στο συνεχές χωρόχρονο» και «αντανακλάσεις της καθημερινότητας» στο κοινωνικό, πολιτικό ή/και πολιτιστικό πεδίο. Παρομοίως, ο P. Fowler (2003:17) θαύμαζε στο Πολιτιστικό Τοπίο το «ταπεινό μνημείο στους αγνώστους ανθρώπους που το πάλεψαν» καθώς και την καταγραφή ενός σιωπηλού ντοκουμέντο, την αξία και βαρύτητα του οποίου ζυγίζουν όχι ξένα, αλλά δικά του σταθμά. Με αυτά τα επιχειρήματα, απευθύνει με νόημα κριτικές προς τους αντιπροσώπους διεθνών οργανισμών, επειδή η Εξαιρετική Παγκόσμια Αξία είχε καταντήσει να είναι ένα «ελιτίστικο επινόημα» που αποκλείει κάποια μνημεία από τον Κατάλογο και όχι μια ευκαιρία συνεργασίας και ένα εργαλείο αναγνώρισης των μνημείων που χρήζουν προστασίας, όπως θα έπρεπε.

Σαν τον Fowler, οι K. Taylor και J. Lennon (2011:5) στήριξαν το Πολιτιστικό Τοπίο ως κατάλληλο μέσο να ακουστούν ζώσες μαρτυρίες, για παράδειγμα σε τοπία, όπου το αυτοκρατορικό παρελθόν και ο ευρωπαϊκός αποικισμός μονοπωλούν μέχρι σήμερα το μουσειακό αφήγημα. Ξεπερνώντας αυτούς τους περιορισμούς, το Πολιτιστικό Τοπίο εξετάζεται για αυτούς τους λόγους ως μια «Οικουμενική κατηγορία μουσείου» που αφήνει πίσω το ηγουμενικό ύφος του επιμελητή που καθιερώθηκε στις αρχικές φάσεις των μουσείων (Brulon, 2016:13).

Συμπυκνώνοντας ό,τι πολύτιμο έχει αποθησαυρίσει ο επιστημονικός λόγος στην εποχή και κάνοντας χρήση ορολογίας των ΤΠΕ, η Rössler (2006:334) ονόμασε την περιοχή του Πολιτιστικού Τοπίου «...διεπαφή», δηλαδή:

«...μία περιοχή όπου συνάπτονται στενές σχέσεις μεταξύ Φύσης και Πολιτισμού, υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, βιοποικιλότητας και πολυπολιτισμικότητας συνθέτοντας στην ουσία την ποιοτική διαφορά κάθε ταυτότητας και πολιτισμού».

Σε πιο λογοτεχνικό τόνο, καθώς επιχειρεί να περιγράψει μία δική του περιήγηση σε τοπία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς στο άρθρο με τίτλο «*Διαβάζοντας τα Τοπία*», ο Y. Bergeret (1997:15), τα συγκρίνει με μια «*μεθοριακή περιοχή επικοινωνίας*», όπου αφουγκραζόμαστε «*άρρητους χρησμούς*» που οφείλουμε να ερμηνεύουμε. Παρομοίως, στην C. Αϊόν (2003:37), το τοπίο μοιάζει με διάυλο επικοινωνίας στη σχέση μας με τη Φύση.

Το κεφάλαιο αυτό συγκέντρωσε λίγες, αλλά σημαντικές επιστημονικές αναφορές πάνω στο περιεχόμενο του Πολιτιστικού Τοπίου. Μένει να φανεί στο επόμενο κεφάλαιο πως θα ολοκληρωθεί το νομοθετικό πλαίσιο κάτω από την επιρροή των θέσεων αυτών και σε τι συνίσταται η επιρροή τους.

1.2 Θέσπιση του Πολιτιστικού Τοπίου

Όταν κατέστη προφανής για όλους η ανάγκη της θέσπισης νέων κατηγοριών μνημείων ουσιαστικά, η διεθνής κοινότητα είχε δοκιμάσει ένα είδος αναμέτρησης με τους πραγματικούς οραματισμούς της. Από την υπέρβαση των αρχικών αντιλήψεων και την ανάγκη να επεκταθεί η προστασία, ωρίμασε η ιδέα του Πολιτιστικού Τοπίου.

1.2.1. Ορισμός του Πολιτιστικού Τοπίου

Τα καινούργια άρθρα εισήχθησαν στη Σύμβαση με το Παράρτημα 3 του 1992 (WHC, Annex , par. 5 & 6).¹⁵. Θεσπίζουν άλλες τέσσερις μορφές μνημείων με την πρόθεση να ενισχύσει την προστασία τους Η παράγραφος έξι δίνει πλέον τον ορισμό των Πολιτιστικών Τοπίων που μας ενδιαφέρει ως εξής:

«CULTURAL LANDSCAPES. Definition: *Cultural landscapes are cultural properties and represent the «combined works of nature and of man» designated in Article 1 of the Convention. They are illustrative of the evolution of human society and settlement over time, under the*

¹⁵ a) Cultural Landscapes; b) Historic Towns and Town Centers; c) Heritage Canals; d) Heritage Routes. (UNESCO, 1992a:83,παρ.5)

*influence of the physical constraints and/or opportunities presented by their natural environment and of successive social, economic and cultural forces, both external and internal».*¹⁶

Ας εστιάζουμε λίγο στον ορισμό. Διαβάζοντας πρόταση προς πρόταση, προκύπτουν οι εξής γενικές παραδοχές: πρώτα, τα Πολιτιστικά Τοπία αποτελούν πολιτιστικά μνημεία. Δεύτερο, αντιπροσωπεύουν συνδυασμένα έργα της Φύσης και του ανθρώπου και απεικονίζουν την εξέλιξη της Κοινωνίας, όπως διαδοχικές εγκαταστάσεις κοινωνικών ομάδων. Τρίτο, διαμορφώνονται κάτω από την επίδραση φυσικών ορίων και/ή από ευκαιρίες που παρουσιάζει το φυσικό περιβάλλον, σε διαδοχικές κοινωνικές, οικονομικές και/ή πολιτικές πιέσεις που προέρχονται εκ των έσω ή των έξω.

Ο νέος όρος «Πολιτιστικό Τοπίο» αγκαλιάζει, όπως ρητά αναφέρει η παράγραφος οκτώ, μορφές ανθρώπινης διάδρασης με το περιβάλλον (WHC, Annex 3, par.8) Η κατάληξη αυτή εξηγείται από το γεγονός ότι η διάδραση και όχι κάτι άλλο προσδίδει στο τοπίο την πολιτιστική όψη (Rössler, 2007:335 και Mitchell et. al. 2010:17). Αντιστρόφως, το Πολιτιστικό Τοπίο φέρνει αισθητά προς τα έξω την ποικιλομορφία της ανθρώπινης διάδρασης, κάτι που δεν είναι πάντα εύκολα αντιληπτό, αλλά που απαντάται σχεδόν σε κάθε γωνία της Γης (Fowler, 003:15-16).

Η καινοτομία της ρύθμισης έγκειται στο γεγονός ότι, εφόσον η *Εξαιρετική Οικουμενική Αζία* δεν πηγάζει από την ομόφωνη αποδοχή ξένων πολιτιστικών ομάδων ή άλλων εποχών, αλλά από το γεγονός ότι κάτι είναι άκρως αντιπροσωπευτικό της κουλτούρας στην οποία ανήκει, όπως μάλιστα είχε προσδιοριστεί από το 1977 (WHC, 1977:3, par.6), χάρη στις νέες κατηγορίες είναι δυνατό να αποδίδονται στα φυσικά τοπία σημασιολογήσεις (associative values) που συνδέονται με αξιακά συστήματα των τοπικών πληθυσμών και να θεωρούνται Μνημεία Πολιτιστικής Κληρονομιάς.¹⁷ Επειδή, η προσέγγιση είναι ολιστική, παύει η προστασία να περιορίζεται στα υλικοτεχνικά (De Caro, 2013:4). Συνεπώς, δεν είναι

¹⁶ Ο όρος «Πολιτιστικό Τοπίο» στις Ε.Ο. του 1992, Annex 3, παρα.9 φαίνεται να είναι ανάπτυξη παραγράφων από τις πρώτες διατάξεις. Δηλαδή, της παραγράφου 3, άρθρο 1 της Σύμβασης του 1972 και του δευτέρου φυσικού κριτηρίου (ii) των Ε.Ο. του 1977, κριτήρια για τα οποία ήδη έγιναν σχόλια.

Ο όρος προέκυψε από τη Συνάντηση Ειδικών που συντόνισε το ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) και έλαβε χώρα στην La Petite Pierre της Γαλλίας, στις 24-26 Οκτωβρίου 1992 (WHC και ICOMOS 1992c:4-5 παρ.35-44.)

¹⁷ Διευκρινίζεται ότι, σε ερμηνεία της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του 2003, έγινε σαφές ότι οι συνδυαστικές αξίες δεν θεωρούνται «αυτόματες», αλλά αποδεικνύονται μέσα από το ζωντανό βίωμα σημερινών πληθυσμών (UNESCO, 2004:7).

μόνο των κελυφών, ούτε εκείνη της περιφρασης (buffer zone) ή χειρότερα της απομόνωσης που συχνά κινδυνεύει να αποκλείει τις κοινότητες από τις περιοχές τους (Phillips, 2003:41).¹⁸

1.2.2 Κατηγορίες Πολιτιστικών Τοπίων

Το 1992, θεσπίστηκαν τρεις κατηγορίες «Πολιτιστικών Τοπίων» (Πίνακας 1.4). Οι κατηγορίες είναι οι εξής:

Η πρώτη αναφέρεται σε Πολιτιστικά Τοπία με σαφές περίγραμμα που είναι αποτέλεσμα σχεδίου διαμόρφωσης του τοπίου για διακοσμητικούς σκοπούς ή αισθητικούς λόγους, π.χ. Οι κήποι.

Η δεύτερη αναφέρεται σε Πολιτιστικά Τοπία που είναι αποτέλεσμα οργανικής εξέλιξης της ανθρώπινης διάδρασης με το περιβάλλον του, που είτε εξακολουθούν να υφίστανται, είτε έχουν εκλείψει (απολιθώματα), π.χ. φυτείες, αγροτικές καλλιέργειες.

Η τρίτη αναφέρεται σε Πολιτιστικά Τοπία που είναι αποτέλεσμα συνειρμικής αξίας του φυσικού στοιχείου, λόγω εκλαμβανόμενης συνάφειας (λατρευτικής, αισθητικής ή πολιτιστικής) και όχι απαραίτητα επειδή υπάρχουν απτά τεκμήρια. Οι διαφορές στην μορφή διάδρασης επιτρέπουν ευελιξία στον χαρακτηρισμό και δίνουν την ευκαιρία στο υποψήφιο Πολιτιστικό Τοπίο να εμπίπτει ή όχι σε κάποια γενική κατηγορία.¹⁹ (WHC, 1992a: Annex 3, par.10)

Η ξεχωριστή κατηγοριοποίηση του Πολιτιστικού Τοπίου αποτελεί ορόσημο και εξαιρετικό κέρδος για την Πολιτιστική Κληρονομιά χάρη σε τρεις αποδεκτές παραμέτρους που μπαίνουν δυναμικά στον σχεδιασμό διατήρησης, διαχείρισης και ανάδειξης των συγκεκριμένων μνημείων. Συνοπτικά, πρόκειται για τα εξής νέα στοιχεία, όπως τα εξηγούν οι ειδικοί:

¹⁸ Στα Αγγλικά, η Σύμβαση διατυπώθηκε ως «Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage», έτσι ώστε να διαφοροποιηθεί ουσιαστικά από τον όρο «protection» που παραπέμπει στην φυσική προστασία της Υλικής Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2003:6 παρ.3)

¹⁹ Ύστερα από την εισήγηση των τριών κατηγοριών, μερικές περιοχές δέχτηκαν εκ νέου εξέταση χαρακτηρισμού. Το πρώτο παράδειγμα έγινε στο Tongariro της Νέας Ζηλανδίας το 1993 (Fowler, 2003:16). Αντίθετα, το Άγιο Όρος εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς στη βάση των μικτών κριτηρίων (i,ii,iv,v,vi,vii). Διαθέσιμο στο: <https://whc.unesco.org/en/list/454/>

Η πρώτη παράμετρος αναφέρεται στο στοιχείο της διαφοροποιημένης προβολής της ανθρώπινης διάδρασης, η δεύτερη αναφέρεται στο στοιχείο της βιωσιμότητας των τρόπων χρήσης των πόρων της Γης, τρόπων που ευνοούν την βιοποικιλότητα και η τρίτη είναι το στοιχείο της συμμετοχικής διαχείρισης εκ μέρους ιθαγενών ή κοινοτήτων (Wijesuriya et al., 2013:150, Rössler 2003:10, UNESCO WHC, 2017: 82, και UNESCO WHC, 1992α, Annex 3, par.9). Όλα είναι δυνατά πλεονεκτήματα, διότι εγκαινιάζουν τη δυνατότητα παράλληλης προστασίας, ερμηνείας και επικοινωνίας της Υλικής και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε αμεσότητα με το φυσικό χώρο.

Σχετικά με τις εναλλακτικές μορφές Πολιτιστικών Τοπίων ενδιαφέρει εδώ μια ακόμα τοποθέτηση διεθνούς οργανισμού. Σύμφωνα με το ICOM (2016:22, Resolution No1. par. 5-6), το «Πολιτιστικό Τοπίο» ενσωματώνει από την μια μεριά, τη φυσική του διάσταση, από την άλλη, ένα ευρύ φάσμα άυλων στοιχείων που κινδυνεύουν να εξαλειφθούν.²⁰ Το ενδιαφέρον επεκτείνεται από το χώρο των θρησκευτικών πεποιθήσεων σε όλο το φάσμα της κοινωνικής ζωής, από την τεχνογνωσία έως τους τρόπους παραγωγής, παρασκευής προϊόντων, γαστρονομικών εθίμων, κατεργασίας υλικών, κ.λ. Προβάλλονται όπως αναφέρεται, τα μνημεία κινητά και ακίνητα που χαράζουν τις μνήμες και την ιστορία του τόπου οι οποίες δεν κατανοούνται ή ερμηνεύονται χωρίς τη σχέση τους με το τοπίο. (Πίνακας Π1.5.)

Έχοντας ο κάθε επιμελητής να κοιτάξει όλα αυτά τα ενδεχόμενα, σχολιάζοντας το νέο όρο, η Rössler (2003:14) θεωρεί ότι είναι διπλάσια πετυχημένος, καθότι επιτρέπει οι ενέργειες ανάδειξης και προστασίας του Πολιτιστικού Τοπίου, όποιες και να είναι αυτές, να διανέμονται ανά περιοχή, αλλά και σε πολλά επίπεδα.

Παρά τα μεγάλο άλμα, οι ρυθμίσεις για το τοπίο και την Κληρονομιά δεν είχαν ακόμα φτάσει στο ύψος των προσδοκιών. Η προστασία ήδη έχει διευρυνθεί, αλλά σταδιακά, προέκυψε το αίτημα μιας πιο δίκαιης συνεκτίμησης της Εξαιρετικής Αξίας της Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Lisitzin and Stovel, 2003:33). Έτσι άρχισε νέος προβληματισμός που και πάλι θα επιλύσουν, όπως θα δούμε αμέσως, οι συλλογικές αποφάσεις.

1.2.3 Ολιστική προσέγγιση του Πολιτιστικού Τοπίου

Στην δεκαετία του 1960, έγινε η πρώτη προσπάθεια από το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (στο εξής ICOMOS), να στραφεί προς την κατεύθυνση της ολιστικής αντίληψης των

²⁰ Στο σημείο αυτό προσφέρονται κάποια παραδείγματα: γλώσσα, τρόπος ζωής, θρησκεία, κοινωνική ζωή, τεχνολογία, τρόπος διαβίωσης και παραγωγής, σχέσεις εξουσίας και παραδόσεις.

μνημείων. Στη Χάρτα της Βενετίας, το ICOMOS κατόρθωσε να μην επικεντρωθεί στην υλική υπόσταση του αρχιτεκτονικού προϊστορικού, αρχαιολογικού ή ιστορικού μνημείου, εφαρμόζοντας την Αρχή της Ισοτιμίας του τοπίου και των τοποθεσιών σε σχέση με την υπάρχουσα κατασκευή. Όρισε ότι, η προστασία σκεπάζει (μαζί με τη κατασκευή) και «*την αστική ή την αγροτική τοποθεσία που μαρτυρεί ένα ιδιαίτερο πολιτισμό, μια ενδεικτική εξέλιξη ή ένα ιστορικό γεγονός*» (ICOMOS, 1964: άρ. 1).

Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει η συνέχεια του άρθρου 1ου, το οποίο ορίζει ότι η παραπάνω αρχή ισχύει «... όχι μόνο για τις μεγάλες δημιουργίες αλλά και για τα ταπεινά έργα που με τον καιρό απέκτησαν πολιτιστική σημασία». (ICOMOS, 1964: άρ.1). Με την παράγραφο αυτή, το άρθρο αντιμετωπίζει το μνημείο, τον τόπο και τις συνδυαστικές του αξίες ως μία ολότητα. Τέτοιο είδος πρώιμων τοποθετήσεων έδωσαν αφορμή στον Garlandini (2017a:171) να επισημαίνει ότι ανέκαθεν, το ICOM υπερασπίστηκε «*μια ολιστική αντίληψη του τοπίου*».

Δοκιμάζοντας να πατήσει πάνω σε ανάλογα ερείσματα και στηριγμένο στις Αρχές της Διαφορετικότητας, το λεγόμενο «*Ντοκουμέντο της Νάρα*» (ICOMOS, 1994:14-5) προωθεί την μη τυποποίηση της Εξαιρετικής Αξίας της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, παροτρύνοντας τους εκτελεστές της Σύμβασης του 1972 να κάνουν συνειδητές προσπάθειες να μην δημιουργήσουν κάποια ομαδική φόρμουλα ή έναν στερεότυπο αναγνώρισης της αξίας, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ο σεβασμός στην πολυπολιτισμικότητα. Η πρόταση αυτή ακολουθεί βασικά το αξίωμα της UNESCO (1972 άρθρο 6.1), για το οποίο η Κληρονομιά ενός τόπου «είναι Κληρονομιά όλων», άρα όχι μία ξένη στην οποία πιθανόν είναι κανείς αμέτοχος και αδιάφορος.

Η αρχή της UNESCO γεννά όχι μόνο συνυπευθυνότητα απέναντι στα Ψηφίσματα της Διεθνούς Κοινότητας, αλλά και σεβασμό σε κάθε πολιτισμό, τα χαρακτηριστικά του οποίου υπαγορεύουν τις διαφορές στον τρόπο διαχείρισης και ανάδειξης.

Η διαφοροποιημένη αυτή αντιμετώπιση διαπιστώθηκε στην επιτόπια έρευνα, η οποία παρουσιάζεται στο επόμενο μέρος της εργασίας. Μέχρι στιγμής, το ζητούμενο παραμένει ο ρόλος της κοινότητας, του μουσείου και του κοινού απέναντι στο Πολιτιστικό Τοπίο. Ο ρόλος αυτός εξετάζεται λίγο παρακάτω.

1.3 Σύνοψη

Η θέσπιση του όρου «Πολιτιστικό Τοπίο» από την UNESCO υπήρξε ο καρπός σύγκλισης δυνάμεων της διεθνούς κοινότητας για την αποτελεσματικότερη διαφύλαξη, προώθηση και ανάδειξη της Πολιτιστικής και της Φυσικής Κληρονομιάς στο σύνολο. Η διαδικασία ξεκίνησε το 1972 με την υπογραφή της «Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς» και

ολοκληρώθηκε το 1992, με την υιοθέτηση τριών ειδικών κατηγοριών και τον ορισμό «Πολιτιστικά Τοπία» ως πολιτιστικά μνημεία.

Σε λίγα χρόνια, ο θεσμός και οι αντιλήψεις για την προστασία απομακρύνονται από την μνημειοκεντρικότητα προς την ολιστική προσέγγιση. Γίνεται μια στροφή προς την ανθρωποκεντρικότητα. Θεσπίζεται ένα πλαίσιο προστασίας τόσο για την Υλική, όσο και για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά. Αποκτά ευελιξία η έννοια της «Εξαιρετικής αξίας», γίνεται καλύτερη ανταπόκριση στο αίτημα της οικουμενικότητας και δημιουργείται το πλαίσιο για κατηγορίες Πολιτιστικού Τοπίου αναλόγως με τις μορφές διάδρασης μεταξύ ανθρώπου και Φύσης.

Χάρη σε αυτές τις εξελίξεις, μπαίνουν στην ατζέντα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, θέματα όπως η βιώσιμη ανάπτυξη και τα εναλλακτικά μοντέλα διαχείρισης αναγνωρίζοντας τα πλεονεκτήματα που προσφέρει στην προσπάθεια διαφύλαξης η ενεργή συμμετοχή της κοινότητας και του κοινού γενικά.

Κάτω από την ομπρέλα του νέου θεσμικού πλαισίου, στον τομέα της Μουσειολογίας, γίνονται συζητήσεις και υιοθετούνται νέες πρακτικές σχετικά με το νέο ρόλο που καλείται να διαδραματίσει το κοινό και το μουσείο απέναντι στο Πολιτιστικό Τοπίο. Το θέμα αυτό απασχολεί πιο εκτεταμένα το επόμενο κεφάλαιο.

2. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΤΟΠΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ

Στο πεδίο της διεθνούς πολιτικής και της επιστήμης, κατά τον Garlandini, οι αλλαγές των αντιλήψεων γύρω από το τοπίο γενικά υπήρξε ένα αίτημα των καιρών. Έτσι, οι πολιτιστικοί οργανισμοί υποχρεούνται να υιοθετήσουν συστηματικές αλλαγές στα μοντέλα διαχείρισης και συνεργασίας για την προστασία και επικοινωνία της Κληρονομιάς (Garlandini, 2017a:168- 70). Οι αλλαγές αυτές αντανακλούν στο κοινό, αλλά με ποιον τρόπο; Το κεφάλαιο αυτό παρουσιάζει οπτικές του τοπίου που απαντούν στο μεγάλο ερώτημα «*Με ποιον τρόπο το Πολιτιστικό Τοπίο αφορά το κοινό;*».

2.1 Πτυχές του τοπίου

Οι δύο ενότητες που ακολουθούν αναλύουν σημαντικές πτυχές του τοπίου, αναφορικά με την τοπικότητα και την πολυπολιτισμικότητα ως παράγοντες αξίας του Πολιτιστικού Τοπίου για το κοινό. Τα θέματα αυτά έχουν σημασία για το Πολιτιστικό Τοπίο επειδή ζούμε στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και της επικοινωνίας και δεν πρέπει να μένουν ασχολίαστες.

2.1.1 Τοπίο και τοπικότητα

Σε παρακολούθηση των διεθνών εξελίξεων και έχοντας για πρώτη φορά εμπνευστεί από την πολυπολιτισμική θεώρηση του τοπίου, το Συμβούλιο της Ευρώπης (στο εξής COE) προώθησε την υπογραφή συμφωνίας, η οποία, καταφέρνει να εγκαταστήσει μια ενιαία πολιτική για όλο το Ευρωπαϊκό χώρο, δρασκελίζοντας τους σκοπέλους για τους οποίους ήδη έγινε λόγος σχετικά με την ισονομία και την ισοτιμία στην εφαρμογή της Σύμβασης του 1972 (Garlandini, 2017:170). Η Σύμβαση ονομάστηκε «*Σύμβαση του Τοπίου*» (στο εξής Σ.Τ.) ή αλλιώς, *Σύμβαση της Φλωρεντίας* του 2000.²¹

Στη Σ.Τ., το COE (2000:1, Preamble, par.3-6), διατρανώνοντας την σπουδαιότητα του τοπίου ως πολιτισμικό αγαθό σε όλες τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντολογικές του διαστάσεις, προβάλλει έντονα τη συμβολή του τοπίου στην διαμόρφωση των τοπικών πολιτισμών, στη σύσταση της Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, στην ατομική και κοινωνική ευδαιμονία και στην παγίωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Επιπλέον, επιχειρώντας μία ριζική αλλαγή, εισηγήθηκε ότι το Τοπίο είναι αναπόσπαστο μέρος της ποιότητας ζωής, είτε έχει ή δεν έχει εξαιρετική αισθητική αξία, πρόκειται ή όχι για τόπο απλής καθημερινής διαβίωσης, ή ακόμα και όταν έχει υποβαθμιστεί (COE, 2000:2, art.2). Επιτυγχάνει έτσι, να προνοήσει για κάθε τοπίο ικανοποιώντας το αίτημα της οικουμενικότητας που τόση συζήτηση προκάλεσε προς το τέλος του αιώνα.

Στο πρώτο άρθρο, η Σ.Τ. καθιέρωσε έναν ευέλικτο σχήμα σε δύο προτάσεις με τρόπο που επιτρέπει να αναδειχθεί κάθε τοπίο με βάση την ποικιλομορφία. Στο πρώτο σκέλος, ορίζει ότι το τοπίο είναι «*η αντίληψη του λαού για την περιοχή της*», αφήνοντας χώρο στην υποκειμενική διάσταση του τοπίου και παραπέμποντας στο λαό ως υποκείμενο (COE, 2000:2). Στο δεύτερο σκέλος, προσδιορίζει το χαρακτήρα του τοπίου ως «*το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών ή/και ανθρώπινων παραγόντων*». Παραπέμπει έτσι στο τοπίο ως αντικείμενο στο οποίο μεταβαίνουν οι ανθρώπινες ενέργειες και στο τοπίο ως υποκείμενο στο δυναμική της αλληλεπίδρασης.

Στη βάση αυτή, αποσαφηνίστηκαν οι γενικές υποχρεώσεις των κρατών και τα μέτρα για την κοινότητα, όσο και για την ταυτότητα του τόπου. Έτσι, το COE δεσμεύεται να θέσει σε κίνηση συμμετοχικές διαδικασίες για τα ενδιαφερόμενα φυσικά και νομικά πρόσωπα και να διαφυλάξει την

²¹ Η Σύμβαση της Φλωρεντίας (European Landscape Convention) της 20/10/2000 κυρώθηκε από το Νόμο 3827 της Ελληνικής Βουλής στις 25/02/2010 (ΦΕΚ Α΄ 30/25.2.2010).

ταυτότητα του τοπίου με την ενσωμάτωσή του στον αναπτυξιακό σχεδιασμό, όταν αυτός ενδέχεται να έχει κάποιο αντίκτυπο, έμμεσο ή άμεσο σε εκείνο (COE, 2000:2-4, art.3-9). Δεσμεύεται ακόμα να υιοθετήσει μέτρα ενίσχυσης της ευαισθησίας με προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, αλλά και ταύτισης και αξιολόγησης του τοπίου.²²

Εξέχον σημείο στη Σύμβαση του 2000 είναι η δήλωση ότι «...η ποιότητα και η ποικιλία των Ευρωπαϊκών τοπίων συνιστά κοινό πόρο...» (COE, 2000:1, Preamble, par.12). Έτσι συνδέει τη διαχείριση του τοπίου με κριτήρια βιωσιμότητας ειδικά στο πεδίο του Πολιτισμού. Ειδοποιός διαφορά στην προσέγγιση της Σ.Τ. είναι η ευθεία αναφορά στην ανάγκη συμπόρευσης και σύμπραξης των Κρατών προς την κατεύθυνση της αειθαλούς ανάπτυξης (COE, 2000:2, art.1.e).

2.1.2. Τοπίο και πολυπολιτισμικότητα

Εξάπτοντας το ενδιαφέρον σχετικά με την αναγνώριση της αξίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς για την Κοινωνία και με σκοπό τη θέσπιση μοντέλου συνεργασίας προς αυτήν την κατεύθυνση, το COE συνήψε τη λεγόμενη «Σύμβαση του Faro» (στο εξής Σ.Φ.) στις 27 Οκτωβρίου του 2005. Σε αυτή, το COE τοποθετήθηκε επί της αρχής, λέγοντας ότι η Κληρονομιά δεν έχει μόνο μεγάλη σημασία για την ταυτότητα των λαών, αλλά γενικά, για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου (COE, 2005:art. 3.b.).

Στο προοίμιο, η Σ.Φ. θίγει μεταξύ άλλων το θέμα της εμπλοκής των πολιτών σε διαδικασίες προσδιορισμού και διαχείρισης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, πρωτίστως γιατί προωθούν τον σεβασμό στις διάφορες εκφράσεις του Πολιτισμού (COE, 2005:Preamble, par. 6).

Με τις δύο παραπάνω τοποθετήσεις, η Σ.Φ. έδωσε τρόπον τινά στα ευρωπαϊκά συνθήματα υπέρ της Πολιτιστικής Κληρονομιάς μια νότα δημοκρατική. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι σήμερα παρά ποτέ απειλείται παντοιοτρόπως η Πολιτιστική Κληρονομιά και η αφύπνιση του πολίτη αποτελεί μια νέα στρατηγική στα ζητήματα της προστασίας.

Άλλωστε, τούτος ο ισχυρισμός υποστηρίζεται από το γεγονός ότι ο ρόλος του κράτους στην πράξη είναι συχνά περιορισμένος, παρά τα νομικά και διαχειριστικά εργαλεία που απέκτησε τα τελευταία χρόνια·

²² Η Σύμβαση της Φλωρεντίας καλύπτει φυσικές περιοχές, αστικές και περί-αστικές περιοχές, ύπαιθρος, ξηρά, παραθαλάσσιες περιοχές, θάλασσα, λίμνες και ποτάμια, με ή χωρίς αισθητική αξία σε όλη την επικράτεια των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Σ.Ε., 2000:378, άρ. 2).

μελέτη απέδειξε ότι στην Ελλάδα, για παράδειγμα, το τοπίο δεν προφυλάχθηκε με συνέπεια την υποβάθμιση, παρά το γεγονός ότι κάποια μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς είχαν χαρακτηριστεί και οριοθετηθεί (Parageorgiou, 2015:122-124).²³

Για να παύουν ή να μειωθούν τέτοιες δυσάρεστες περιπτώσεις, πρέπει το αίτημα προστασίας του Πολιτιστικού Τοπίου να έχει θέση προτεραιότητας στην ατζέντα της κοινωνίας των πολιτών. Χωρίς τον πολίτη, η Κληρονομιά χάνει ουσιαστικά τον πιο σπουδαίο σύμμαχο στον αγώνα για τη συνέχεια.

Ο ρόλος του κοινού απέναντι στο Πολιτιστικό Τοπίο κάτω από την προοπτική της κοινωνίας των πολιτών είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα για την Αίγινα λόγω του ότι η στάση της να προστατεύει το δικαίωμα αυτοδιάθεσης, μία κατεξοχήν δημοκρατική αξία σήμερα, την έφερε στην Αρχαιότητα στα έσχατα της αφάνειας.

2.2 Μουσείο και Πολιτιστικό Τοπίο

Επειδή ο ρόλος που προβλέπουν οι διεθνείς οργανισμοί για το μουσείο είναι σύνθετος, τόσο όσο σύνθετα είναι τα χαρακτηριστικά του Πολιτιστικού Τοπίου, γίνονται από παντού προσπάθειες να υπάρξει κοινή συνεννόηση σχετικά. Ας δούμε πως:

2.2.1 Μουσείο και τόπος

Ο Κώδικας Δεοντολογίας για τα Μουσεία (ICOM, 2009:15) είχε μιλήσει από νωρίς, για την τριλογία «μουσείο – κοινότητα – τόπος», ορίζοντας στον κανόνα υπ'αριθμόν 7 ότι οι συλλογές οφείλουν «να αντικατοπτρίζουν την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά των κοινοτήτων από τις οποίες προέρχονται». Η θέση αυτή ισχυροποιείται έτι περαιτέρω από το Συμβούλιο με το επιχείρημα ότι το μουσείο είναι μέρος του τοπίου και χωρίς το τοπίο δε δύναται ούτε να κατανοήσει, ούτε να ερμηνεύσει τις συλλογές ως δείγματα της Κληρονομιάς (ICOM, 2016:22, Resolution No.1 par.2). Για το λόγο αυτό, αν και σήμερα άλλαξε επί τοις ουσίαις, όπως γράφει ο Garlandini (2017:170), ο ρόλος του μουσείου δεν είναι κάτι άλλο παρά η λογική εξέλιξη του παλαιού διαλόγου, επειδή ο τόπος προέλευσης είναι μέρος της ταυτότητας των μνημείων.

Τονίζοντας την από κοινού προσπάθεια και με σκοπό την επικοινωνία του τοπίου ως πολιτιστικό αγαθό, η Χάρτα της Σιένας (ICOM Ital., 2014:3, art.7) προτείνει να πράττουν όλοι συνυπεύθυνα, λέγοντας

²³ Η Parageorgiou δίνει ως παράδειγμα τα Μετέωρα και η συνέπειες της παράνομης δόμησης της υπαίθρου.

ότι το μουσείο έχει μεγάλο μερίδιο στην «κοινή υποχρέωση» (*A shared responsibility*) που αναλαμβάνουν όλοι για να απολαμβάνει μεγάλο κέρδος η Παγκόσμια Κληρονομιά.²⁴

Είναι αλήθεια ότι η σύνδεση του μουσείου με το τοπίο δεν θεωρήθηκε ποτέ περιστασιακή, όπως ήδη ειπώθηκε. Χάρη όμως στην νέα εννοιολόγηση του Πολιτιστικού Τοπίου, και μέσα στο πνεύμα των συστάσεων των εξειδικευμένων Επιτροπών και της Γενικής Συνέλευσης του ICOM, το ρόλο του μουσείου, πολλοί ελπίζουν, να τον αναλαμβάνουν οι φορείς σίγουρα πιο συνειδητά, εξ ου και η Α. Μπούνια (2016:2) αναφέρει ότι οι επαγγελματίες μουσειών μελετούν «το Πολιτιστικό Τοπίο από κοινό, ως μία ολότητα» για να γίνει το μουσείο, όπως λέει, «ενεργός διαχειριστής» του τοπίου, ανταποκρινόμενο στις προκλήσεις των καιρών.

Σε αυτή την κατεύθυνση άλλωστε, διαβεβαιώνει το ICOM (Ελληνικό Τμήμα, 2016:1) ότι ήδη προχωράει το μουσείο χάρη στη δυνατότητα να είναι παρόν στην ευρύτερη περιοχή του μέσω της τεχνολογίας. Καθώς εκσυγχρονίζονται τα πληροφοριακά και επικοινωνιακά μέσα του, το ICOM πιστεύει ότι το μουσείο επεκτείνει τώρα με ευνοϊκότερες συνθήκες την ευθύνη του πέρα από τα όρια της φυσικής φύλαξης των πολιτιστικών αγαθών. Αποκτώντας κατάλληλες δομές και εξωστρέφεια, μεταμορφώνεται έτσι σε ένα «Μουσείο πέρα από τα όρια του», δηλαδή, σε ένα μουσείο χωρίς αυτοπεριορισμό (ICOM, 2009:33). Όπως διευκρινίζεται, πρόκειται για δομές που ενεργοποιούν τη σχέση της κοινότητας με το τοπίο δια των μουσειακών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Αυτά, όχι μόνο δείχνουν «μια ευαισθησία προς το παρόν του τοπίου», αλλά και μετατρέπουν τον πραγματικό ή εικονικό χώρο του μουσείου σε χώρο συμμετοχικής ερμηνείας (Mascheroni, 2017:8).

Σχετικά με την τοποθέτηση του 24^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου του ICOM με θέμα «Μουσείο και Πολιτιστικά Τοπία»²⁵, πολύ γλαφυρά αναφέρεται από την μια πλευρά ότι το Πολιτιστικό Τοπίο καθορίζεται από τη σύνδεση ανάμεσα στα κοινωνικά και φυσικά στοιχεία και από την άλλη, ότι το δίδυμο «τοπίο και μουσείο» αποτελεί οντότητα της σύζευξης φυσικών βιολογικών, συμβολικών και κοινωνικών στοιχείων στο περιβάλλον της ανθρωπότητας, (ICOM, 2016:22, Resolution No.1 par. 1).

²⁴ Η Χάρτα της Σιένας της 17^{ης} Ιουλίου 2014 είναι ψήφισμα του Ιταλικού τμήματος ICOM.

²⁵ Οι συστάσεις του ICOM (2016a:22, Resolution No.1) πάνω στο θέμα συζήτησης Υπ αριθμόν 1: «Μουσεία και Πολιτιστικά Τοπία» ψηφίστηκαν στην 31η Γενική Διεθνή Συνέλευση, κατά την διάρκεια του 24^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στο Μιλάνο της Φλωρεντίας, μεταξύ 3-7 Ιουλίου του 2016.

Σε ό,τι αφορά τα οικομουσεία και κοινοτικά μουσεία, για τον Galardini τοπίο και μουσείο είναι ένα και το αυτό (Galardini, 2017b:22).²⁶ Ως ζωντανοί οργανισμοί, δεν είναι αυθύπαρκτες οντότητες, αλλά αλληλοεξαρτώμενες.

Συνεπώς, το Πολιτιστικό Τοπίο προβάλλεται από το ICOM ως ευκαιρία συνεργασίας του μουσείου ή δικτύου μουσείων με κοινοτικούς ηγέτες, απλά μέλη της κοινότητας και εθελοντές. Μπορεί να αποτελέσει κοινή αποστολή για τους επαγγελματίες μουσείων, τις δημοτικές αρχές, πανεπιστήμια, κοινωνικούς λειτουργούς και άλλους επαγγελματίες στη διάσωση και στη διαχείριση της Κληρονομιάς.

Στο πλαίσιο αυτών των εισηγήσεων, πολλοί ειδικοί νοιώθουν ότι [(ICOM (2009:15), Galardini (2017:16), Mussinelli, (2017:23), Terezinha, Martins & Campelo (2017:103-4)] το Πολιτιστικό Τοπίο αποτελεί μεγάλη πρόκληση για τη Νέα Μουσειολογία και τους μουσειολόγους που μεθοδικά μπορούν να δημιουργήσουν μορφές δράσεων, δυνατές να βελτιώσουν τις συνθήκες ύπαρξης τόσο του τόπου, όσο και των κατοίκων· δράσεις που εντάσσουν την κοινότητα στη ζωή του μουσείου, αφυπνίζουν τους κατόχους στο θέμα της παράδοσης της Κληρονομιάς σε επόμενες γενιές με υπευθυνότητα, εντοπίζουν ευκαιρίες οικονομικής ανάπτυξης σε αξιοποίηση γνώσεων και εμπειριών στην βιώσιμη χρήση πόρων, βοηθούν στη διατήρηση της ταυτότητας της κοινότητας και τέλος, τρανεύει τη θέληση να αντέξουν στις πιέσεις του 21^{ου} αιώνα, δηλαδή, σε πιέσεις όπως, ανεπαρκείς χρηματοδοτικοί πόροι, έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού, παγκοσμιοποίηση, αστικοποίηση, ανεξέλεγκτος τουρισμός, βίαιο μεταναστευτικό ρεύμα.

Για όλα τα παραπάνω, ομόφωνα πιστεύουν ότι κλειδί στην επίτευξη των βασικών στρατηγικών στόχων του ICOM (2016a:18) είναι η στοχοθεσία να συνδέσει το μουσείο το Πολιτιστικό Τοπίο και το περιβάλλον με την Κληρονομιά και να εντάξει τα δύο στο έργο και στην αποστολή του.

2.2.2 Πολιτιστική Κληρονομιά και ανάπτυξη κοινού

Εστιάζοντας στο κοινό του Πολιτιστικού τοπίου προκύπτει το εξής ερώτημα, *«Τι μέσα μετέρχονται οι φορείς σήμερα σε δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς για να παραμένει το κοινό ενθουσιώδες σχετικά με το Πολιτιστικό Τοπίο;»*.

Ήδη από την δεκαετία του 1990, μελετώντας τις νέες πρακτικές που κάνουν τον επισκέπτη να νιώθει ότι ένα μνημείο τον αφορά, ο Schouten (1995: 259) τόνιζε ότι στο μέλλον η ποιότητα της επικοινωνίας θα

²⁶ Η απόψεις αυτές εκφράζονται στην προκαταρκτική κατάθεση του Forum Οικομουσείων και Μουσείων Κοινοτήτων της 7 Ιουλίου του 2016 προς το 24ο Γενικό Συνέδριο του ICOM στο Μιλάνο. (ICOM, 2016a: 18)

είναι διαφορετική από εκείνη στη σχέση του μουσείου με το ήδη προσφιλές κοινό. Ο ίδιος έβλεπε στο ζήτημα δημιουργίας νέου τύπου επικοινωνίας με τον κόσμο σαν τη σημαντικότερη πρόκληση για τον 21^ο αιώνα.

Κύριο χαρακτηριστικό της νέας επικοινωνίας με το κοινό είναι ότι υπολογίζονται σε αυτήν οι ανάγκες και αντιλήψεις του. Ο Fairclough (2014:17) κ.ά. αναφέρουν, μάλιστα, ότι η τάση να πραγματοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα και άλλες δραστηριότητες σε ιστορικούς, αρχαιολογικούς χώρους ή Πολιτιστικά Τοπία εξηγείται από το αίτημα να παραμένουν οι φορείς επίκαιροι και όχι αδιάφοροι απέναντι σε νέες προτιμήσεις του κοινού. Ο Anderson (2004:7) θεωρεί ότι οι κινήσεις αυτές είναι ενέργειες εκσυγχρονισμού και τις αποδίδει στην προοπτική να έχουν οι φορείς δυνατή παρουσία στην ζωή της κοινότητας και να παραμένουν σε επαφή με την πραγματικότητα γύρω τους. Άλλωστε, στην εποχή της οικονομικής κρίσης η εξωστρέφεια αποδείχθηκε ότι δεν κάνει μόνο πιο ελκυστικό το μνημείο, κάνει βιώσιμη τη διαχείριση.

Μιλώντας για μερικά από τα χαρακτηριστικά στη νέα επικοινωνία με το κοινό, ο Schouten (ο.π.) προτείνει σε κάθε πρόταση ανάπτυξης κοινού να λαμβάνονται υπόψη τα εξής σημεία:

Καταρχάς, η πρόταση δεν πρέπει να επιδιώκει τη στερεότυπη εμπλοκή των επισκεπτών σε μία αυστηρή διαδικασία αύξησης γνώσεων που είναι σχεδιασμένη να τους «διδάσκει σωστά». Ορθότερη προσέγγιση είναι η ήπια καθοδήγηση. Ο De la Torre (2000:177) λέει αναφορικά ότι η διαμορφωτική δύναμη της παθητικής μάθησης μπορεί πραγματικά να θεωρηθεί ασθενέστερη. Όπως διευκρινίζει, πολύ ισχυρότερη είναι εκείνη η μάθηση που κατακτά κανείς μέσα από την «αναζήτηση και ανακάλυψη με ήπια καθοδήγηση». Άρα, ο σκοπός είναι να αφυπνίζει κανείς τη φυσική περιέργεια.

Δεύτερον, η πρόταση πρέπει να δημιουργεί προϋποθέσεις προσέλκυσης της μερίδας ανθρώπων που δεν είναι ιδιαίτερα φίλοι μουσείων. Δηλαδή, η πρόταση πρέπει να απευθύνεται σε δυνητικούς επισκέπτες με διαφορετικά προφίλ οι οποίοι ενδέχεται να μην γοητεύονται από το «μουσειακό προϊόν». Επομένως, απευθύνεται σε ανθρώπους που ίσως ενδιαφέρονται μόνο μερικώς για την Πολιτιστική Κληρονομιά.

Τρίτον, η πρόταση πρέπει να δημιουργήσει αν είναι δυνατόν, ευκαιρίες επικοινωνίας με τον άνθρωπο, όπως, για παράδειγμα, με ντόπιους δημιουργούς ή συνεχιστές παραδόσεων, με ειδήμονες ή ξεναγούς, με πραγματικούς πρωταγωνιστές ή με ηθοποιούς που τους υποδύονται κ.λπ. Ο λόγος είναι ότι το νέο κοινό πάνω από όλα αναζητά, όπως ισχυρίζεται ο Schouten, την επικοινωνία και όχι απαραίτητα να μαθαίνει κάτι.

Τέταρτον, η πρόταση δεν πρέπει να υποχρεώνει τον επισκέπτη σε εξαντλητική ανάγνωση κειμένων. Η πρόταση εφαρμογής πρέπει να αποφεύγει τη «μουσειακή κούραση», επειδή προκαλεί διάσπαση προσοχής με αντίθετο αποτέλεσμα από το επιθυμητό της γνωριμίας με την Πολιτιστική Κληρονομιά. Το αίτημα αυτό δένει στενά το σχεδιασμό της πρότασης όχι με την πληροφόρηση, αλλά με τη δημιουργία κινήτρων νέας δοκιμής και συνέχισης της εμπειρίας εκ μέρους του επισκέπτη.

2.3 Σύνοψη

Η εποχή που ακολούθησε στη δημιουργία του νομικού πλαισίου για την προστασία του Πολιτιστικού Τοπίου, υπήρξαν χρόνια κατανόησης του μεγέθους των ζητημάτων προστασίας και διαχείρισης των μνημείων. Ήταν μια ευκαιρία να συνειδητοποιούν οι αντιπρόσωποι των φορέων ότι υπάρχει εν γένει μεγάλο όφελος για την Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά, όταν το κοινό νιώθει ότι αυτή τον αφορά και ότι αναγνωρίζεται ως ενδιαφερόμενη πλευρά.

Η επικοινωνία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι μια παιδαγωγική πρόκληση για όσους ασχολούνται με την διάδοσή. Είναι όμως και ένα μέσο ενδυνάμωσης και επίγνωσης της ταυτότητας των λαών και εργαλείο συμμετοχικής διαχείρισης. Είναι επιπλέον προϋπόθεση βιωσιμότητας των φορέων που τα υπερασπίζονται. Είναι πάνω από όλα, ένα πολύ ισχυρό μέσο διαφύλαξης της ίδιας της Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Στο επόμενο κεφάλαιο, ύστερα από μία μικρή εισήγηση στον κόσμο των Πολιτιστικών Τοπίων της Αίγινας, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και συμπεράσματα των δυο ερευνών. Η πρώτη, η έρευνα κοινού, καταγράφει τις αντιλήψεις και προτιμήσεις του κοινού σε ό,τι αφορά τους τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας γενικά και της Αίγινας ειδικά. Η έρευνα αυτή διεξήχθη σε αναγνώριση του ρόλου του κοινού στον σχεδιασμό αυτής της πρότασης. Η δεύτερη, η επιτόπια έρευνα, καταγράφει τις άμεσες παρατηρήσεις από την επίσκεψη σε τρία μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Οι παρατηρήσεις αυτές δίνουν μία εικόνα των σημερινών τάσεων και πρακτικών προσέγκυσης του κοινού και των τρόπων συνολικής προβολής του Πολιτιστικού Τοπίου πολύ χρήσιμες για το τελικό έργο μας.

3. ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ

3.1 Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας

Το κεφάλαιο αυτό επιχειρεί να ξεχωρίσει κυρίως μέσω της βιβλιογραφικής μελέτης διάφορα φυσικά, ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία της Αίγινας που έδωσαν και δίνουν τη συνολική εικόνα του Πολιτιστικού Τοπίου στο νησί.

Το νησί είναι ηφαιστειογενές και βρίσκεται στο βορειότερο τμήμα του Σαρωνικού Κόλπου. Από τη μία πλευρά, στα μορφολογικά στοιχεία του νησιού οφείλεται το είδος και η ποιότητα των πετρωμάτων που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή σημαντικών πολιτιστικών μνημείων της Αίγινας όλων των εποχών. Από την άλλη πλευρά, το ιζηματογενές έδαφος στα παράκτια λιβάδια έχει συστατικές ιδιαιτερότητες που εξηγούν, επίσης, το γεγονός ότι στο τέλος του 19^{ου} αι. η αγροτική οικονομία στράφηκε με επιτυχία και σχεδόν αποκλειστικά στην καλλιέργεια του φιστικιού, δημιουργώντας νέες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες για μια ακόμα μεταβολή στη διαμόρφωση του Πολιτιστικού της Τοπίου.

Πρέπει, ακόμη, σε αυτό το σημείο να ειπωθεί ότι η στρατηγική θέση του νησιού στο Αργοσαρωνικό Κόλπο υπήρξε μέγιστο πλεονέκτημα σε ό,τι αφορά την οικονομική του ανάπτυξη κατά τους προϊστορικούς και ιστορικούς χρόνους (Σταμάτη, 1989α:264). Το γεγονός όμως ότι βρίσκεται πολύ κοντά στα μεγάλα πολιτιστικά και πολιτικά κέντρα άλλων εποχών συχνά αρκούσε για να γίνει το νησί στόχος εχθρικών δυνάμεων που κατάφεραν με τα όπλα να καθορίσουν την τύχη του.

Οι Αθηναίοι το 5^ο αι. π.Χ., οι Σαρακηνοί Άραβες πειρατές τον 10^ο αι. μ.Χ., ο Βαρβαρόσα τον 15^ο μ.Χ. ο Δόγης Φ. Μοροζίνι τον 17^ο αι. μ.Χ., ο Ιμπραήμ Πασάς τον 19^ο αι. μ.Χ. με τη βία καθόρισαν δραστικά την κοινωνική, την οικονομική και την πολιτιστική πορεία του νησιού (Σταμάτη, 1989 α:112, 218, 220 & Καρύδη 1979:38-9, Δημητρακόπουλος, 2009:27-30). Οι βίαιες αυτές ενέργειες πάνω στο νησί υπήρξαν ισχυροί παράγοντες διαμόρφωσης του Πολιτιστικού του Τοπίου όπως το γνωρίζουμε σήμερα.

Σύμφωνα με τη Μυθολογία, το νησί κατοικήθηκε πρώτα από Πελασγούς, οι οποίοι του έδωσαν το όνομα «Οινώνη» λόγω της παραγωγής οίνου (Σταμάτη, 1989α:29). Αργότερα, του δόθηκε το όνομα «Αίγινα» από τους Αχαιοούς, οι οποίοι είχαν εγκατασταθεί στο νησί, λόγω φυλετικών συγκρούσεων (Πολυμέρη, 2018:334 και Σταμάτη, 1989α:29,80). Ο πρώτος οικισμός του νησιού εντοπίζεται στο ακρωτήριο Κολώνα στη Δυτική ακτή της Αίγινας. Εκεί, οι κάτοικοι έχτισαν τις πρώτες πλεκτές καλύβες με ξύλινο σκελετό περίπου το 3200 π.Χ., δηλαδή στα τέλη της 4^{ης} χιλιετίας, κατά την τελική Νεολιθική Εποχή.

Σχετικά με τις πρωιμότερες φάσεις της ζωής της, η Αίγινα είναι γνωστή για τις δαιδαλώδεις λαξευτές υπόγειες καμάρες, η επιμελημένη κατασκευή των οποίων πιθανώς ενίσχυσε τότε τις δοξασίες σχετικά με τη μυθική καταγωγή των πρώτων κατοίκων της από τα μυρμήγκια την οποία εξηγούσε η θαυμαστή παρέμβαση του θεού Δία υπέρ του γιού του, Αιακού, βασιλιά της Αίγινας (Καρύδη, 1979:10 και Alifandí, 2002:30). Ο μύθος των περίφημων Μυρμιδόνων, οι οποίοι ακολούθησαν τον Αχιλλέα, τον εγγονό του Αιακού στον πόλεμο κατά της Τροίας, ερμηνεύεται ως τότε σύμβολο της αναμέτρησης της στεριάς με την

θάλασσα και απαραίτητη θεϊκή εγγύησης νομιμότητας του θρόνου του Αιακού (Σταμάτη, 1989α:62, 68,82-6).

Από την Προϊστορική του φάση ακόμα ο οικισμός οχυρώθηκε. Ακολούθησαν διάφορες φάσεις εγκατάστασης ανάλογες με την οικονομική πρόοδο και τις ξένες επιρροές. Γύρω στο 3000 π. Χ., κατά την λεγόμενη Πρώιμη Χαλκολιθική Εποχή, όπως σε άλλα λιμάνια της Μεσογείου, οι κάτοικοι αρχίζουν να αναπτύσσουν εμπορική δραστηριότητα. Από το 2500 π.Χ. (τέλη της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού) και σε όλη την διάρκεια των Μεσοελλαδικών χρόνων μεταξύ 2100-1600 π.Χ. (την περίοδο γνωστή ως Ύστερη Εποχή του Χαλκού), ο οικισμός γνώρισε μεγάλη άνθηση. Την χιλιετηρίδα αυτή, η Αίγινα αναδείχθηκε ως μείζονος σημασίας εμπορικός κόμβος και ένα από τα ισχυρότερα εμπορικά κέντρα ολόκληρου του Αιγαίου. Η προϊστορική αυτή φάση του οικισμού φτάνει σε ένα τέλος περίπου την ίδια εποχή που σηματοδοτείται η καταστροφή των Μυκηναϊκών κέντρων γύρω στα 1200 π.Χ.

Κατά τα ιστορικά χρόνια, Δωριείς από την Επίδαυρο κατέκτησαν το νησί. Μαζί με άλλες έξι πόλεις (Ερμιόνη, Επίδαυρος, Ναύπλιο, Πρασιές, Βοιωτικό και Ορχομενός) οργάνωσαν μια Αμφικτιονία με κέντρο το ιερό του Ποσειδώνος στην Καλαβρία, τον σημερινό Πόρο. Έχοντας αφομοιώσει τα στοιχεία του ντόπιου πληθυσμού, οργάνωσαν ναυτιλιακές επιχειρήσεις και διατήρησαν έντονες εμπορικές σχέσεις με την Κόρινθο, τις Κυκλάδες, τη Σάμο, τη Ρόδο, την Κύπρο και την Αίγυπτο (Καρύδη, 1979:13).

Γύρω στο 10 αι. π.Χ. στην λεγόμενη Πρωτογεωμετρική Εποχή, κατοικείται το κάτω άστυ στην περιοχή που βρίσκεται το κέντρο της σημερινής πόλης. Κατά την Πρώιμη Αρχαϊκή εποχή, δηλαδή κατά τον 7^ο π.Χ. αι., ο οικισμός στο ακρωτήριο παύει να λειτουργεί οριστικά και αφιερώνεται στην λατρεία.

Το 630 π.Χ. από πρωτοβουλία του τύραννος του Άργους Φεΐδωνα, κόπηκε στην Αίγινα από καθαρό ασήμι η Αιγινήτικη Χελώνα, το πρώτο μεταλλικό νόμισμα της Ευρώπης. Λίγο αργότερα η πλατιά διάδοση του σε όλο τον τότε γνωστό μεσογειακό κόσμο και ο εμπορικός στόλος αποτέλεσαν τους κύριους συντελεστές του εμπορικού θαύματος, όπως αναφέρεται, και της επιβολής των Αιγινήτων στην παγκόσμια αγορά της εποχής (Σταμάτη, 1989α 195-6).

Χάρη στον πλούτο που έφερε το διαμετακομιστικό εμπόριο, η πόλις κράτος της Αίγινας ολοκληρώνει τα γνωστά μεγάλα οικοδομικά έργα, δηλαδή, αγορά, στάδιο, θέατρο, το ηρώον (Αιάκειο), βουλευτήριο και στοά (Αττάλειο). Οικοδομεί επίσης ναούς στους θεούς Ποσειδώνα, Δήμητρα, Αρτέμιδα, Διόνυσο και Εκάτη. Διατηρεί όμως κεντρικά, τη λατρεία στο ναό του Δελφινίου Απόλλωνα (520 π.Χ.), απομεινάρι του οποίου είναι η εμβληματικά πώρινη κολώνα (Καρύδη,1979:10-14, Merkouiriou, 1979:16 και Σταμάτη, 1989α:103)

Δικαιωματικά, μπορεί να υπογραμμισθεί ότι η Κολώνα είναι το ταπεινό όνομα μιας μικρής χερσονήσου με μακραίωνη και σπουδαία ιστορία. Από όλες τις φάσεις του Αρχαιολογικού Χώρου (Προϊστορική, Αρχαϊκή, Κλασική, Ελληνιστική, Ρωμαϊκή και Βυζαντινή) τείχη, οικίες, φούρνοι, συστέρνες, κτερίσματα τάφων και πλήθος άλλων ακινήτων και κινητών μνημείων που φυλάσσονται *in situ* και στο αρχαιολογικό μουσείο μαρτυρούν καθαρά και γλαφυρά το διάβα των αιώνων.

Την χριστιανική ζωή στο νησί εγκαινιάζει το κήρυγμα του μαθητή του Αποστόλου Παύλου, ιεραποστόλου Κρίσπου μεταξύ 51-58 μ.Χ., το μήνυμα του οποίου φαίνεται βρίσκει άμεσα εύφορο έδαφος ανάμεσα στους Εβραίους κατοίκους της Αίγινας. Τα σωζόμενα ερείπια παλαιοχριστιανικών βασιλικών του 5^{ου} αι. και του 6ου αι. στο νησί και ευρήματα όπως το μαρμάρινο αγαλματίδιο του Χριστού Ορφέα που βρίσκεται στο Βυζαντινό Μουσείο μαρτυρούν τη διάδοση του Ευαγγελίου στους επόμενους αιώνες (Δημητρακόπουλος, 2009:48). Μετά την πρώτη άλωση της Κωνσταντινούπολης, το 1204, η Αίγινα περιήλθε στην Βαρονία της Καρύστου, το 1317 στους Καταλανούς, μεταξύ 1451-1540 και 1687-1715 στους Βενετούς, τέλος, μεταξύ 1540-1687 και 1715-1821 στους Οθωμανούς Τούρκους (Δημητρακόπουλος, 2009:29). Παρά το γεγονός ότι η Αίγινα έπαψε να διοικείται από τους Βυζαντινούς, οικοδομήθηκαν χριστιανικοί ναοί που φτάνουν έως τις μέρες μας. Ιδιαίτερα γνωστές για την αρχιτεκτονική τους και τις τοιχογραφίες είναι η Σύναξη των Ταξιαρχών, εκκλησία του 12^{ου} αι. στην βόρεια πλαγιά του Όρους Ελλάνιου και η εκκλησία του 13^{ου} αι. γνωστή ως «Όμορφη Εκκλησιά» στην περιοχή Ασώματοι (Πέννας, 2004:30-31).

Στην Νεότερη Ιστορία, η κοντινή απόσταση από τις επαναστατημένες περιοχές και το γεγονός ότι το νησί γνώρισε τότε σχετική ησυχία ήταν οι δύο λόγοι για να αποφασιστεί να γίνει η Αίγινα πρώτη έδρα της Διοίκησης του Ελληνικού Κράτους. Στο διάστημα που κράτησε η πρωτοκαθεδρία της, η πόλη άκμασε ως πολιτιστικό και πνευματικό κέντρο (Κουλικούρδη, 2002:63-66 και Σταμάτη, 1989β:42, 103). Σύντομα οικοδομήθηκαν σημαντικά έργα από τον Ι. Καποδίστρια και επώνυμες ιδιωτικές οικίες. Στην Επανάσταση, οι Αιγινήτες οπλαρχηγοί, όπως ο Γιωργάκης Τσελεπής και οι πολεμιστές του, άφησαν το στίγμα τους στις μάχες υπέρ της ελευθερίας (Κουλικούρδη, 2002:63-66 και Σταμάτη, 1989β:42). Πέτυχαν έτσι για δεύτερη φορά ό,τι οι αρχαίοι Αιγινήτες στην Σαλαμίνα, οι οποίοι παρά την έντονη τότε αμφισβήτηση εκ μέρους της Αθήνας απέδειξαν γενναία την έντονη αίσθηση του εθνικού χρέους (Καρύδη, 1979:35, Σταμάτη, 1989α:123-4 και Alifandi, 2002:19).

Στα νεότερα χρόνια, πολλά χαρακτηριστικά του νησιού όπως το κλίμα και η ποιότητα του Αττικού Φωτός που το περιλούζει έγιναν αφορμή να εγκατασταθούν μόνιμα άνθρωποι με όνομα στο χώρο των γραμμάτων και της Τέχνης όπως ο Δ. Πικιώνης, ο Ν. Καζαντζάκης, ο Χ. Καπράλου, ο Ν. Νικολάου, ο Γ. Μόραλης, κ.α. Τις τελευταίες δεκαετίες, η Αίγινα έχει επίσης αναδειχθεί ως προτεινόμενος τουριστικός

θηρσκευτικός και όχι μόνο προορισμός χάρη στην Μοναστηριακή παράδοση και στις φυσικές της ομορφιές.

3.2 Έρευνα κοινού: Προσδοκίες και προτιμήσεις των επισκεπτών της Αίγινας

Η έρευνα κοινού επιχειρεί μια απάντηση στο ερώτημα. *«Τι είδους εμπειρίες ζει ο επισκέπτης για να παραμείνει ενθουσιώδης μετά από την επίσκεψη στην Αίγινα;»* Τα αποτελέσματα της έρευνας κοινού συγκεντρώνουν σημαντικό μέρος των στοιχείων που απαντούν στο παραπάνω ερώτημα και παρουσιάζονται με λεπτομέρεια στα πέντε υποκεφάλαια που ακολουθούν.

3.2.1 Μεθοδολογία και σχεδιασμός της έρευνας κοινού

Η βασική ανάγκη να προσδιοριστεί τι γνωρίζει και τι εμπειρία έχει το κοινό για την Αίγινα οδήγησε στην πραγματοποίηση μικρής έρευνας κοινού. Μέσω της έρευνας, επιχειρήθηκε η συγκέντρωση δεδομένων προς ανίχνευση και κατανόηση ει δυνατόν γερών ενδείξεων ορισμένων τάσεων. Οι τάσεις αυτές αφορούσαν τις αντιλήψεις, προτιμήσεις και προσδοκίες ανθρώπων που ενδεχομένως θα επισκεφθούν την Αίγινα στο μέλλον, ανθρώπων που ήδη την έχουν επισκεφθεί στο παρελθόν και τέλος, ανθρώπων που βρίσκονταν την ίδια ώρα στο νησί και επομένως ήταν σε θέση να μιλήσουν άμεσα για την εμπειρία που βίωσαν την ώρα εκείνη. Κοινό στοιχείο μεταξύ τους ήταν όχι δημογραφικά χαρακτηριστικά κάποιας ομάδας εστίασης, αλλά η επίσκεψή τους στην Αίγινα, είτε ως γεγονός, είτε ως ενδεχόμενο.

Για την αναζήτηση και καταγραφή αυτών των στοιχείων, καταρτίστηκαν δύο δομημένα ερωτηματολόγια με μικρές συντακτικές διαφοροποιήσεις στο χρόνο του ρήματος. Έτσι, οι συμμετέχοντες διάβασαν μία διαφορετική διατύπωση των ίδιων ερωτήσεων, ανάλογα αν βρίσκονταν στο νησί ή όχι. Στην προσπάθεια να αφορούν τα αποτελέσματα ένα ισάριθμο δείγμα Ελληνικού και ξένου κοινού, τα ερωτηματολόγια συντάχθηκαν, εκτός από την Ελληνική, στην Αγγλική γλώσσα. Η στρατολόγηση συμμετεχόντων προγραμματίστηκε για το μήνα Ιούνιο του 2018. Εκτυπώθηκαν 140 ερωτηματολόγια· έναν αριθμό που θα μπορούσε να στηρίξει ικανοποιητικά το στατιστικό δείγμα.

Τέθηκαν πέντε ερωτήσεις ανοικτού τύπου και άλλες τέσσερις ερωτήσεις στενά κλειστού τύπου. Επιπλέον, απευθύνονταν ένδεκα ερωτήσεις κλειστού τύπου που είχαν ακόμα ένα πεδίο εν λευκώ, όπου οι ερωτηθέντες μπορούσαν να δώσουν μία διαφορετική απάντηση από τους προτεινόμενους τύπους.²⁷

²⁷ Ερωτήσεις τέτοιου είδους είναι οι 2.4, 2.5, 2.6, 3.1, 4, 7, και 8.

Σχετικά με την ερευνητική υπόθεση, πέρα από την αρχική διερεύνηση των προτιμήσεων και προσδοκιών μέσω διαφόρων ερωτήσεων αξιολόγησης και πολλαπλών επιλογών, κύριο μέλημα ήταν η βαθύτερη εκτίμηση της τρέχουσας αντίληψης του κοινού στόχου (πρώην επισκέπτες, παρόντες ή δυνητικοί επισκέπτες), για το τί φαίνεται να γνωρίζει ή να ανακαλεί στην μνήμη του για την «Αίγινα» γενικά και για το «Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας» ειδικότερα. Αφενός ως έννοιες και αφετέρου ως ψηλαφητές πραγματικότητες.²⁸

Διερευνάται κατά πόσο οι έννοιες «Νήσος Αίγινα» και «Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας» κινητοποιήσαν, κινητοποιούν ή ενδεχομένως μπορούν να κινητοποιήσουν τη σκέψη και την πράξη των επισκεπτών κατά έναν ευδιάκριτο τρόπο και ερευνά ποιος είναι ο τρόπος αυτός.

Ιδιαίτερος προβληματίζει αν είναι άραγε η έννοια «Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας» οικεία, αδιάφορη ή ακόμα άγνωστη στους περισσότερους. Τέλος, τι κατευθύνσεις και ιδέες μπορούν οι απαντήσεις στις παραπάνω ερωτήσεις να δώσουν γύρω από την στροφή που μπορεί να πάρει μία μελλοντική ποιοτική τους εμπειρία στο νησί.

3.2.2 Μέθοδος συλλογής δεδομένων: Δειγματοληψία και ερωτηματολόγια

Σύμφωνα με τον προγραμματισμό, η δειγματοληψία διήρκησε τρεις εβδομάδες και πραγματοποιήθηκε διά ζώσης στο λιμάνι της Αίγινας κατά το ήμισυ. Το άλλο ήμισυ προήλθε κυρίως από κεντρικά τουριστικά σημεία της Αθήνας.²⁹ Μία ομάδα τριάντα πέντε Ελλήνων και μια ακόμα ομάδα τριανταπέντε ξένων σε κάθε περιοχή στρατολόγησης συμμετεχόντων συν αποτέλεσαν τον πληθυσμό της στατιστικής. Με άλλα λόγια, εβδομήντα άνθρωποι ανά περιοχή ή εκατό σαράντα άτομα συνολικά. Η συνάντηση με τον καθένα ήταν τυχαία.

Δυνατότητα ελεύθερης διατύπωσης των απόψεων δόθηκε σε ζητήματα με ιδιαίτερη σημασία για την έρευνα. Τα σημαντικότερα ήταν η πρώτη εντύπωση που προκαλεί το άκουσμα του ονόματος «Αίγινα» (Ερ. 1), το στοιχείο του «Φυσικού Τοπίου» (Ερ. 4), η έννοια του «Πολιτιστικού Τοπίου» (Ερ. 5) και τέλος, τα κίνητρα για την παλαιά ή μελλοντική επίσκεψη (Ερ 2.1. και 3.2). Γενικά εξετάζεται ο βαθμός η αριθμός

²⁸ Diamond, J., Horn, M., Uttal, H., «Practical Evaluation Guide, Tools for Museums and Other Informal Educational Settings», Rowman & Littlefield, N.Y., 3rd ed.,: pp.19

²⁹ Από Μοναστηράκι, Ακρόπολη, Σύνταγμα, Νέα Φιλαδέλφεια.

της συχνότητας που συγκέντρωσαν οι απαντήσεις όλων των τύπων και σπανιότερα με το ποσοστό τοις εκατό, διότι συχνά παίζουμε με πολύ μικρά νούμερα και διαφορές.³⁰

Έγινε προσπάθεια να προσδιοριστεί όποιο στοιχείο του νησιού τυχόν γνωρίζουν ή επισκέφθηκαν ήδη οι ερωτώμενοι με σκοπό να φανεί προς ποια κατεύθυνση μπορεί να γίνει η ανάπτυξη του κοινού (Ερ. 2 α – δ).³¹ Με την ερώτηση 2.6 επιλέχθηκε να αξιολογηθούν ποιοτικά χαρακτηριστικά της παλαιάς τους ή τωρινής επίσκεψης στο νησί. Ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών όπως οι 3.1, 7 και 8 σημείωσαν τις συχνότητες κάποιου ή κάποιων στοιχείων που αντανακλούν τάσεις, προτιμήσεις και προσδοκίες. Στην πρώτη φάση, όλα τα δεδομένα των ερωτηματολογίων ποσοτικοποιήθηκαν σε φύλλα εργασίας IBM SPSS με σκοπό να φανούν αναλυτικά οι διαφοροποιήσεις στις απόψεις των ερωτηθέντων και στη συνέχεια, να προσδιοριστεί η σημασία που φέρουν.

Όλα τα ερωτηματολόγια σημειώθηκαν με ένα διακριτικό γράμμα και δύο αριθμούς. Ο πρώτος αριθμός είναι διακριτικός του τύπου που έγινε η δειγματοληψία και ο δεύτερος αριθμός της γλώσσας στην οποία οι ερωτηθέντες διάβασαν το ερωτηματολόγιο.³² Σε κάθε ερωτηματολόγιο προστέθηκε το σύμβολο «#» για την αρίθμηση των συμμετεχόντων ανά άτομο. (Ερωτηματολόγια Έρευνας στο Παράρτημα Π2)

Θεωρητικά, τα μέλη του στατιστικού πληθυσμού στα ερωτηματολόγια E.1.1. και E.1.2 είναι για την έρευνα δυνητικοί επισκέπτες, είτε γνώριζαν ήδη, είτε δεν γνώριζαν την Αίγινα από παλιά. Τα μέλη του στατιστικού πληθυσμού στα ερωτηματολόγια E.2.1. και E.2.2 είναι νυν επισκέπτες. Τα ξενόγλωσσα ερωτηματολόγια E.1.2 και E.2.2 απαντήθηκαν ως επί το πλείστον από ξένους τουρίστες, πλην δυο εξαιρέσεων Ελλήνων εξωτερικού, που χάρη της ανάλυσης θα θεωρηθούν ξένοι.

3.2.3 Δημογραφικά στοιχεία του δείγματος

Το κεφάλαιο αυτό προβαίνει στην περιγραφή των δημογραφικών στοιχείων.³³ Οι ηλικιακές ομάδες συμμετείχαν ως εξής: Η ομάδα των 18-25 ετών συμπλήρωσε ένα σύνολο 22 ερωτηματολογίων, η ομάδα 26-35 ετών 37 ερωτηματολόγια, η 36-45 ετών 19 ερωτηματολόγια, η 46-55 ετών 24 ερωτηματολόγια, η

³⁰ Στο κείμενο της εργασίας, οι απαντήσεις αναφέρονται επίσης ως «εισαγωγές» ή ως «βαθμοί».

³¹ Black, G., 2012. «Transforming Museums in the Twenty-First Century». Routledge, N.Y. p. 20

³² E.1.1. σημαίνει: E= ερωτηματολόγιο, 1= δειγματοληψία στην Αθήνα και 1= στα Ελληνικά.

E.1.2. σημαίνει E= ερωτηματολόγιο, 1= δειγματοληψία στην Αθήνα και 2= στα Αγγλικά.

E.2.1. σημαίνει E= ερωτηματολόγιο, 2= δειγματοληψία στην Αίγινα και 1= στα Ελληνικά.

E.2.2. σημαίνει E=ερωτηματολόγιο, 2= δειγματοληψία στην Αίγινα και 2= στα Αγγλικά

³³ Κάθε ηλικιακή ομάδα παρουσιάζεται όπως η πρώτη εδώ: 18-25: 22.

56-65 ετών 17 ερωτηματολόγια, και τέλος η 66 και άνω συμπλήρωσε 20 ερωτηματολόγια. Οι νέοι 26-35 ετών έχουν τη μέγιστη αντιπροσώπευση, ενώ οι 56-65 τη μικρότερη.

Το δείγμα του κοινού στην Ελλάδα προήλθε από 19 διαφορετικές περιοχές και το ξένο κοινό προήλθε από 23 χώρες και 4 διαφορετικές ηπείρους. Στην τελευταία ομάδα ατόμων που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια ανήκαν 9 άτομα από Γερμανία, 7 από Γαλλία, από 6 από Αμερική, Καναδά και Σουηδία, 4 από Ισπανία, Ιρλανδία και Πολωνία, 3 από Ουγγαρία, Ρουμανία και από το Ηνωμένο Βασίλειο. Άλλες χώρες προέλευσης είναι η Βουλγαρία, η Ιταλία, η Τσεχία, η Σλοβακία, η Φινλανδία, η Νορβηγία, η Γεωργία, η Σερβία, καθώς επίσης άνθρωποι από μακρινές χώρες όπως η Σιγκαπούρη και η Αυστραλία.³⁴

Σχετικά με την επαγγελματική απασχόληση, σε σειρά συχνότητας βρίσκονται πρώτα οι συνταξιούχοι, ακολουθούν οι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι, οι εκπαιδευτικοί και οι φοιτητές/τριες και τέλος όσοι δήλωσαν τα οικιακά. Συνολικά καταγράφηκαν 40 επαγγέλματα. Τα επίπεδα εκπαίδευσης που καταγράφηκαν: 36 Κάτοχοι ΜΔΕ, 33 πτυχιούχοι ΑΕΙ, 24 πτυχιούχοι ΤΕΙ, 6 κάτοχοι διδακτορικού, 6 απόφοιτοι γυμνασίου και τέλος, 1 απόφοιτος δημοτικού³⁵.

3.2.4 Συλλογή και ανάλυση δεδομένων

Διευκολύνοντας την ανάλυση των ερωτήσεων ανοικτού τύπου, ομαδοποιήθηκαν οι απαντήσεις με βάση το κοινό χαρακτηριστικό που φαίνεται να τους διατρέχει. Οι συχνότητες των απαντήσεων μελετήθηκαν στο ελάχιστο μεμονωμένα και περισσότερο συνδυαστικά. Στα κεφάλαια που ακολουθούν περιγράφονται ανά ερώτηση τα δεδομένα που αφορούν απαντήσεις των 140 ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν, τα οποία εξετάζονται σαν ένα συμπαγές σύνολο· όχι σαν τέσσερα σύνολα των τριάντα πέντε. Ωστόσο, όπου φαίνεται να εκδηλώνεται κάτι αξιοπερίεργο σχετικά με κάποια τάση ορισμένης ομάδας του στατιστικού πληθυσμού, γίνεται περαιτέρω αναφορά για αυτό.

3.2.4.1 Αποτελέσματα ερώτησης 1

Ύστερα από τη σύντομη περιγραφή του σκοπού και πλαισίου της έρευνας κοινού, οι ερωτώμενοι διάβασαν την ερώτηση «Τι έρχεται πρώτα στο μυαλό σας στο άκουσμα του ονόματος της νήσου Αίγινας;».

³⁴ Πίνακες Π3.2.1α, έως 1γ.

³⁵ Η/ο απόφοιτος δημοτικού δεν θέλησε να σημειώσει φύλο και επαγγελματική απασχόληση.

Στα 22 ερωτηματολόγια στα οποία δεν βρέθηκε καμία απάντηση στην ερώτηση 1 (στο εξής Ερ.1.)³⁶, παρατηρήθηκε ότι 19 άνθρωποι δεν είχαν επισκεφθεί ποτέ το νησί. Μάλιστα, 15 εξ' αυτών ήταν ξένοι που βρίσκονταν στην Αθήνα³⁷.

Οι 29 διαφορετικές απαντήσεις στην Ερώτηση 1 χωρίστηκαν για ευκολία σε 2 γενικές κατηγορίες μέσα από τις οποίες στην μεν, εντοπίστηκαν ειδικές ή συγκεκριμένες διατυπώσεις για την Αίγινα, στη δε, αόριστες εκφράσεις που θα μπορούσαν να παραπέμπουν σε οποιοδήποτε μέρος της Ελλάδος. Οι απαντήσεις στις 2 αυτές μεγάλες κατηγορίες μοιράστηκαν σε 3 μικρότερες κατηγορίες.

Συγκεκριμένα, στην 1^η Κατηγορία., οι απαντήσεις οργανώθηκαν σε τρεις υπό-κατηγορίες: 1^η.1. Αναφορές σε εξέχον στοιχείο ή βασικό προϊόν, π.χ. «Άγιος Νεκτάριος», «φιστίκια». 1^η.2. Αναφορές σε μνημείο-α, ιδιαίτερο πολιτιστικό ή ιστορικό στοιχείο, π.χ. «ναός της Αφαίας», «Καποδίστριας».1^η. 3. Αναφορές σε συγκεκριμένη ιδιαιτερότητα, π.χ. «άμαξες με άλογα».

Στη 2^η Κατηγορία, οι απαντήσεις οργανώθηκαν σε άλλες τρεις υπό-κατηγορίες ως εξής: 2^η.1. Απαντήσεις που αναφέρονται σε μία γενική ιδιότητα ή χαρακτηριστικό της Αίγινας, π.χ. «Όμορφο νησί κοντά στην Αθήνα», 2^η. 2. Απαντήσεις που παραπέμπουν γενικά σε τουριστικό προορισμό ή διακοπές π.χ. «Μεσόγειος», «ταξίδι», και 2^η.3. Απαντήσεις που κάνουν αναφορά σε προσωπική εμπειρία ή βίωμα, π.χ. «βόλτα με μοτοσακό», «αγώνας δρόμου», «περίπλους με σκάφος αναψυχής».³⁸

Είναι ενδιαφέρον ότι, οι περισσότερες απαντήσεις ανήκουν στην υπό-κατηγορία 1^η.1. (εξέχον στοιχείο ή κύριο προϊόν = Σύνολο 50). Το όνομα του Αγίου Νεκταρίου, πολιούχου της νήσου, παρουσιάστηκε αποκλειστικά σε 22 περιπτώσεις. Ακολούθησε ο εδώδιμος ξηρός καρπός, με 16 εισαγωγές. Όχι σπάνια όμως, το εκκλησιαστικό πρόσωπο και το περίφημο αγροτικό προϊόν αναφέρονται ταυτόχρονα ή με άλλα κύρια στοιχεία, όπως το όνομα του αρχαίου ναού της Αφαίας³⁹.

Ίσως ακόμα πιο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι 21 άτομα ανέφεραν ξεκάθαρα ένα από τα δύο, δηλαδή, είτε το πρόσωπο του αγίου ή το αγαπημένο φιστίκι (8 και 13 άτομα αντίστοιχα), παρότι δεν

³⁶ Στο εξής για όλες τις ερωτήσεις: Ερ.1.= Ερώτηση συν αριθμό ερώτησης

³⁷ Πίνακας Π3.2.2α.

³⁸ Πίνακας Π3. 2.2β.

³⁹ Αρχείο SPSS: Ερ. 1 Συχνότητες.sprv

είχαν επισκεφθεί καν το νησί.⁴⁰ Ενώ σε άλλες 16 περιπτώσεις που δεν είχαν επισκεφθεί το νησί, οι ερωτηθέντες αρκούσαν σε μία απροσδιόριστη αναφορά (2^{ης} 2. κατηγορίας).⁴¹

Είναι αξιοσημείωτο ότι ανάμεσα σε όσους είχαν επισκεφθεί το νησί, μόνο 4 ανέφεραν την Αίγινα ως «Πρώτη πρωτεύουσα» του Ελληνικού Κράτους και ένας μόνο Έλληνας ανέφερε το όνομα του κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια.

3.2.4.2. Αποτελέσματα ερώτησης 2

Στην Ερώτηση 2 «Έχετε επισκεφθεί ή είχατε επισκεφθεί το νησί της Αίγινας;», από τα 140 άτομα που ερωτήθηκαν, 60 άτομα απάντησαν ναι και 80 άτομα απάντησαν ότι δεν το είχαν επισκεφθεί.⁴²

3.2.4.2.1 Αποτελέσματα ερώτησης 2.1

Στην Ερώτηση 2.2 σχετικά με τους λόγους επίσκεψης, όσοι είχαν επισκεφθεί το νησί ανέφεραν τους εξής λόγους: ο Άγιος Νεκτάριος / Μονή (15 φορές), κοντινός προορισμός (14), φίλοι και γνωστοί (7), εκδρομή (6) και διακοπές (4).⁴³

3.2.4.2.2 Αποτελέσματα ερώτησης 2.2

Στην Ερώτηση 2.2. «Πόσο συχνά επισκέπτεστε την Αίγινα;» Συχνές επισκέψεις στο νησί έγιναν μόνο από πολύ λίγα άτομα. Από τα άτομα που ήδη γνώριζαν το νησί, μόνο 9 απάντησαν «Αρκετά συχνά». Άλλα επτά άτομα απάντησαν «Πολύ συχνά». Εξ αυτών, μόνο δύο ήταν ξένοι και όπως, ίσως, αναμένεται, οι περισσότεροι με συχνές επισκέψεις ήταν Έλληνες. Είκοσι τρία (23) άτομα απάντησαν «Που και που», αλλά 68 δεν έδωσαν καμία απάντηση.⁴⁴

⁴⁰ Πίνακας Π3.2. 3.

⁴¹ Παραδείγματα της 2ης.2. κατηγορίας απαντήσεων στην Ερ.1.: «Όμορφο Ελληνικό νησί», «Θάλασσα και διακοπές», «Ταξίδι / travel», «Μεσόγειος / Mediterranean», «Χουρμαδιές σε αμμουδιά», «Ελλάδα / Greece», «Ήλιος», «Διακοπές, τουρισμός, Σαββατοκύριακο».

⁴² Πίνακας Π3.2. 4.

⁴³ Πίνακας Π3.2. 5.

⁴⁴ Πίνακας Π3.2.6.

3.2.4.2.3 Αποτελέσματα ερώτησης 2.3

Σχετικά με την Ερώτηση 2.3, τα ισχυρότερα κίνητρα για μία μελλοντική επίσκεψη σε όσους ήδη γνώριζαν το νησί παρουσιάστηκαν πρώτα ο λίγος ή ο πολύς ελεύθερος χρόνος (Διακοπές, αργία, τριήμερο), σε 15 εισαγωγές και δεύτερο ο θρησκευτικός τουρισμός σε 16 εισαγωγές.

Ο θρησκευτικός τουρισμός εμφανίζεται στις φράσεις «Προσκύνημα στον Άγιο Νεκτάριο και επίσκεψη στο ναό της Αφαιίας» (8 φορές), «Προσκύνημα στον Άγιο Νεκτάριο και ομορφιά νησιού» (7 φορές) και τέλος, με τη αναφορά «Μονοήμερη εκδρομή και ο Άγιος» (1 φορά). Η τελευταία αυτή απάντηση μπορεί να ερμηνεύεται ως ένδειξη του μεγέθους που έχει προσλάβει ο θρησκευτικός τουρισμός και για την πρόσφατη εκτόξευσή του στην Αίγινα.⁴⁵

Είναι αξιοσημείωτο ότι «ο Κοντινός προορισμός» (σε 14 εισαγωγές στην Ερ.2.1 ως κίνητρο πρώτης επίσκεψης) φαίνεται εδώ να παρουσιάζει απώλεια σημασίας. Στην Ερώτηση 2.3 η επιλογή αυτή κατάφερε να συγκεντρώσει μόλις 4 πόντους συν άλλους 3 στις πιο έμμεσες αναφορές: «Κοντά για ολοήμερη» (με 2 εισαγωγές). Επομένως, η γειννίαση το νησιού, όπως φαίνεται, παύει να είναι ισχυρό κίνητρο, όταν πρόκειται για τον προγραμματισμό μελλοντικής επίσκεψης.⁴⁶

Πολύ ενδιαφέρον παρουσιάζει η ακόλουθη απλή αναφορά ως κίνητρο σε ένα ερωτηματολόγιο: «Μονομερής εκδρομή και ο άγιος». Η λιτή και ανώνυμη αυτή παραπομπή στο δεύτερο σκέλος της φράσης, «ο άγιος», αποτελεί ίσως ένδειξη της δύναμης που έχει αποκτήσει στην συνείδηση ορισμένων η σημασία της Αίγινας ως προσκυνηματικός προορισμός, κάτι που σαφώς εντοπίζεται σχεδόν ως το πιο επίμονο μοτίβο στα αποτελέσματα.

Μία ελάχιστη μειοψηφία 2 ατόμων ανέφεραν ότι θα ξανά πήγαιναν στο νησί για το ενδεχόμενο να συμμετάσχουν σε αγώνα δρόμου και άλλα 3 άτομα θα πήγαιναν ξανά για έναν περίπλου με το σκάφος τους. Αν και απέδωσαν πολύ μικρά νούμερα, οι απαντήσεις αυτές μιλούν για υπαρκτές προτιμήσεις προς άλλου είδους τουριστικό προϊόν.

⁴⁵ Black, G., 2012. «Transforming Museums in the Twenty-First Century». Routledge, N.Y., p. 40

⁴⁶ Πίνακας Π3.2. 7.

3.2.4.2.4 Αποτελέσματα ερωτήσεων 2.4

Με την ερώτηση 2.4, όσοι είχαν πράγματι επισκεφθεί το νησί προσδιόρισαν τα αξιοθέατα της Αίγινας που είδαν, αλλά και τα δρώμενα ή τις δράσεις στα οποία συμμετείχαν.⁴⁷

Συγκεκριμένα, στην Ερώτηση 2.4 α) Έτυχε να παραβρεθείτε σε κάποιο πολιτιστικό δρώμενο; 8 άτομα απάντησαν «Ναι» και 40 απάντησαν «Όχι». Στις καταφατικές απαντήσεις, 5 άτομα βρέθηκαν σε Φεστιβάλ φιστικιού, άλλο άτομο συμμετείχε σε ένα καποδιστριακό αγώνα δρόμου, άλλο βρέθηκε σε φεστιβάλ μουσικής και θεάτρου και ένα ακόμα βρέθηκε σε αποκριάτικη παρέλαση.⁴⁸

Στην Ερώτηση 2.4 β) «Έτυχε να επισκεφτείτε κάποιο μουσείο;» 4 άτομα δήλωσαν να έχουν επισκεφθεί το Αρχαιολογικό μουσείο, 2 μόνο άτομα δήλωσαν να έχουν επισκεφθεί μαζί με το Αρχαιολογικό και το Λαογραφικό. Σε μία από τις δύο περιπτώσεις (Ερώτηση 1.2.16), το άτομο τυχαίνει να έχει ιδιόκτητο σπίτι στο νησί. Αν και παραβιάζοντας τον κανόνα υπέρ της ολικής ανάλυσης, η περίπτωση αυτή αξίζει να αναφερθεί ειδικά διότι ξεφεύγει από την πλειονότητα των ξένων, δεδομένου ότι η ερωτηθείσα λογικά είχε καλύτερες ευκαιρίες για τακτική ενημέρωση, και επισκέψεις και συναισθηματικούς δεσμούς με το νησί. Τέλος, μόνο ένα ακόμα άτομο ανέφερε την επίσκεψή του στο Λαογραφικό Μουσείο.⁴⁹

Στην Ερώτηση 2.4 γ) «Έτυχε να επισκεφθείτε κάποιον αρχαιολογικό χώρο;». Ενώ 23 άτομα σημείωσαν την επίσκεψή τους αποκλειστικά στον αρχαίο Ναό της Αφαίας, 3 είχαν επισκεφθεί και την Παλαιά Χώρα. Ένας μόνο πρόσθεσε δύο ακόμα σημαντικά μνημεία αρχαιολογικού ενδιαφέροντος στην περιήγησή του, δηλαδή, την Κολώνα και το Ελλάνιο. Ο αρχαιολογικός χώρος του Ναού του Απόλλωνα (η Κολώνα) ήταν αναμενόμενα δεύτερος στη σειρά με 13 επισκέψεις.

Αξίζει να υπογραμμισθεί ότι ο πολύ εύκολα προσβάσιμος αρχαιολογικός χώρος της Κολώνας συγκέντρωσε 11 επισκέψεις στα αγγλικά ερωτηματολόγια και μόνο 3 στα ελληνικά. Αντιστρόφως, σε ότι αφορά το Ναό της Αφαίας, ο οποίος βρίσκεται σε αρκετή απόσταση από το κέντρο, καταμετρήθηκαν 3 ξένοι επισκέπτες και 21 Έλληνες. Όπως ήταν φυσικό, οι παράγοντες προσβασιμότητας για κάθε περίπτωση, ιδιαίτερα για τους επισκέπτες του εξωτερικού, είναι καταλυτικό. Το αποτέλεσμα μάλλον ανταποκρίνεται στο αναμενόμενο. Δηλαδή, Έλληνες επισκέπτες επιλέγουν τον ναό Αφαίας περισσότερο απ' ό,τι οι ξένοι, καθότι, μπορεί να υποθέσει κανείς, αναβάλουν την επίσκεψη στην Κολώνα, πιθανώς

⁴⁷ Πίνακες Π3.8α έως 8ε.

⁴⁸ Σε 92 από τα 140 ερωτηματολόγια δεν βρέθηκε καμία απάντηση στην Ερώτηση 2.4 α).

⁴⁹ Σε 91 από τα 140 ερωτηματολόγια δεν βρέθηκε καμία απάντηση στην Ερ.2.4 β).

διότι, για τους κατοίκους της Χώρας, οι ελπίδες να επισκεφθούν μελλοντικά τον αρχαιολογικό χώρο στο λιμάνι της Αίγινας μοιάζουν πιο πραγματοποιήσιμες.⁵⁰

Στην Ερώτηση 2.4 δ) «Έτυχε να επισκεφθείτε κάποια ιστορική οικία;» Στην ερώτηση αυτή, σημειώθηκαν μόνο πέντε διαφορετικές απαντήσεις, από τις οποίες το Κυβερνείο, ο Πύργος του Μαρκέλλου και η οικία Καπράλου δέχτηκαν τρεις επισκέπτες. Μία μόνο ξένη επισκέπτρια επισκέφθηκε δύο οικίες που δεν αναφέρθηκαν αλλού, και αυτές ήταν η οικία Ροδάκη και το Ευνάρδειο⁵¹. Στο σύνολο, πέντε επισκέψεις σημειώθηκαν από τα ερωτηματολόγια που συγκεντρώθηκαν στην Αθήνα και τέσσερις από όσους βρίσκονταν ακόμα στο νησί, αρά στην περίπτωση αυτή υπάρχει σχεδόν μία ισορροπία στην επισκεψιμότητα.⁵²

Τέλος, η Ερώτηση 2.4 ε). «Έτυχε να δείτε κάποιο άλλο παραδοσιακό ή πολιτιστικό στοιχείο το οποίο σας εντυπωσίασε;» Η ερώτηση αυτή εκ των πραγμάτων έδωσε την ευκαιρία να φανούν στοιχεία ενός ευρύτερου φάσματος σχετικά με το τί μπορεί κανείς να δει ή να βιώσει στο νησί. Είναι αξιοπερίεργο ότι, από τις απαντήσεις στην Ερώτηση 2.4.ε) μονάχα η Ιερά Μονή του Αγίου Νεκταρίου κέρδισε πέντε εισαγωγές, ενώ στο νησί υπάρχουν πολυάριθμα μοναστήρια. Σχετικά με κατοικημένη περιοχή ή χαρακτηριστικό στοιχείο αυτής, εντοπίζονται τρεις απαντήσεις με τη λέξη «Στενάκια» και τις φράσεις «Ωραία νεοκλασικά σπίτια» και «Το χωριό Πόρτες». Η λέξη «Ιστορία» ακολουθεί σε συχνότητα (2 φορές). Μία νέα πολιτιστική ή κοινωνική δράση προστέθηκε σε εκείνες που ήδη αναφέρθηκαν στην Ερ. 2.4 α) σχετικά με τα πολιτιστικά δρώμενα και αυτό είναι «Οι καλλιτεχνικές εκθέσεις του Δήμου». Το θαλάσσιο στοιχείο εμφανίστηκε και αυτό 2 φορές: 1 φορά στα «καΐκια μανάβικα» και άλλη με την αναφορά «Λιμανάκια, σκάφη, κολπίσκοι, θάλασσα».⁵³

3.2.4.2.5 Αποτελέσματα ερώτησης 2.5

Στην ερώτηση 2.5 «Πώς ενημερωθήκατε για αυτά που αναφέρεστε παραπάνω;» δόθηκαν έξι επιλογές και ένα επιπλέον κενό πεδίο για να συμπληρωθεί ελεύθερα. Οι περισσότεροι (37 στο σύνολο) διευκρίνισαν ότι η ενημέρωση προήλθε από φίλο ή συγγενή. Ακολούθησαν άλλα 9 άτομα τα οποία ανέφεραν το διαδίκτυο, 8 που αποδίδουν την ενημέρωσή στα συνδυαστικά τους ταξίδια σε άλλα νησιά, 7 σε ταξιδιωτικό πρακτορείο ή παρόμοια πηγή, 2 από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και άλλα 2 από κάποια

⁵⁰ Σε 82 από τα 140 ερωτηματολόγια δεν βρέθηκε καμία απάντηση στην Ερ.2.4 γ).

⁵¹ Πρόκειται για το ίδιο άτομο που δήλωσε να έχει ιδιόκτητο σπίτι στο νησί.

⁵² Σε 131 από τα 140 ερωτηματολόγια δεν βρέθηκε καμία απάντηση στην Ερ.2.4 δ).

⁵³ Σε 127 από τα 140 ερωτηματολόγια δεν βρέθηκε καμία απάντηση στην Ερ.2.4 ε).

μελέτη ή έρευνα. Ένας μόνο επισκέπτης ανέφερε έντυπο ταξιδιωτικό οδηγό.⁵⁴ Τα ψηφιακά μέσα (διαδίκτυο και η κοινωνική δικτύωση) χρησιμοποιήθηκαν συνδυαστικά από ελάχιστους επισκέπτες. Τέλος, ενδιαφέρον έχει ότι από εταιρεία ενοικιάσεων σκαφών αναψυχής ενημερώθηκαν 4 επισκέπτες, κάτι που δεν είχε ειπωθεί έως τώρα.

3.2.4.2.6 Αποτελέσματα ερώτησης 2.6

Η Ερώτηση 2.6. «Αξιολογείστε τα παρακάτω σε σχέση με όσα είχατε την ευκαιρία να γνωρίσετε» ήταν η πρώτη που ανέχθηκε τον βαθμό ικανοποίησης με την επίσκεψη όσων γνώρισαν ήδη την Αίγινα και στην ουσία ζητούσε να επιλέγουν βαθμό συμφωνίας ή ασυμφωνίας με τέσσερις ισχυρισμούς.⁵⁵ Υπήρχε ένα επιπλέον κενό πεδίο (2.6. ε) για να συμπληρωθεί κατά βούληση.⁵⁶

3.2.4.2.6.1 Αποτελέσματα Ερώτησης 2.6. α

Από τις 60 απαντήσεις στην Ερώτηση 2.6.α) «Αναδεικνύονται επαρκώς έτσι ώστε να τα εκτιμά ο επισκέπτης;», είκοσι τέσσερα άτομα θεώρησαν ότι αναδεικνύονται «Αρκετά», δεκαοκτώ άτομα ότι αναδεικνύονται «Μέτρια», δεκατρία «Ελάχιστα», τέσσερα άτομα «Πάρα πολύ» και άλλα τέσσερα «Καθόλου». Συνδυαστικά, τα δύο πιο θετικά πεδία («Αρκετά: 24» και «Πάρα πολύ: 4») συγκέντρωσαν 28 εκδηλώσεις ικανοποίησης ενώ λιγότερες εισαγωγές καταμετρήθηκαν στις δύο πιο αρνητικές επιλογές («Ελάχιστα: 13» και «Καθόλου: 4») με 17 εκδηλώσεις μη ικανοποίησης. Επομένως, οι απαντήσεις για το στοιχείο της ανάδειξης είναι γενικά θετικές.

3.2.4.2.6.2 Αποτελέσματα Ερώτησης 2.6. β

Σε σχέση με τη δυνατότητα του έγκαιρου σχεδιασμού της επίσκεψης χάρη της επαρκούς πληροφόρησης, στο πεδίο «Αρκετά» έγιναν 23 εισαγωγές, 18 στο πεδίο «Μέτρια», 12 σε «Ελάχιστα», 4 σε «Πάρα πολύ» και τέλος, 2 σε «Καθόλου». Επομένως, και εδώ οι περισσότεροι ερωτηθέντες έμειναν με πιο θετική εντύπωση παρά αρνητική.

3.2.4.2.6.3. Αποτελέσματα Ερώτησης 2.6. γ

Στις 60 απαντήσεις που έλαβε η Ερώτηση 2.6, η πρόσβαση θεωρείται ικανοποιητική. Έτσι, στην επιλογή «Αρκετά» έγιναν 23 εισαγωγές και 20 στο πεδίο «Πάρα πολύ». Αυτή η θετική τάση

⁵⁴ Το όνομά του έντυπου οδηγού είναι «La Routaid»

⁵⁵ (Επιλέξτε ανάμεσα στα πεδία 1: Καθόλου, 2: Ελάχιστα, 3 Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ)

⁵⁶ Το κενό πεδίο Ερώτηση 2.6.ε δεν συμπληρώθηκε από κανέναν.

υπογραμμίζεται περισσότερο από το γεγονός ότι μόνο πέντε άτομα επέλεξαν τα πεδία «Καθόλου» και «Ελάχιστα» (2 και 3 αντίστοιχα). Σε σύγκριση με αυτές τις δύο λιγότερα ευνοϊκές επιλογές, η πιο επιεικής θέση, το πεδίο «Μέτρια», προηγήθηκε με 15 εισαγωγές.

3.2.4.2.6.4 Αποτελέσματα Ερώτησης 2.6. δ

Στην Ερώτηση 2.6. δ) Είναι εύκολα ορατά σε όλες τις ιστορικές τους φάσεις, οι πλειονότητα επέλεξε «Αρκετά» (23 βαθμοί), ακολουθούν τα πεδία «Μέτρια» (14 βαθμοί), «Ελάχιστα» (12 βαθμοί), «Πάρα πολύ» (6 βαθμοί) και τέλος, «Καθόλου» (1 βαθμός). Από όλες τις ερωτήσεις στην Ερώτηση 2.6., η δ) πέτυχε την μικρότερη ανταπόκριση του κοινού. Πιθανώς γιατί, για να δώσει ο επισκέπτης μία απάντηση, χρειάζεται να υπάρχει σημείο σύγκρισης για να είναι σε θέση να κατανοήσει τι υπάρχει και τι μπορεί να λείπει. Τονίζεται πάντως ότι η ερώτηση ανιχνεύει αν αποκόμισαν κάτι συγκεκριμένο από την εμπειρία της επίσκεψης και όχι τι γνώρισαν.

3.2.4.3. Αποτελέσματα ερώτησης 3

Στην Ερώτηση 3.1, οι ερωτηθέντες που δεν είχαν επισκεφθεί ποτέ πριν την Αίγινα απάντησαν σχετικά με το τι τους εμπόδιζε να επισκεφθούν το νησί, δίνοντας βαθμούς από «Καθόλου» έως το «Πάρα πολύ» και κρίνοντας μία σειρά από πιθανές αιτίες.⁵⁷ Είχαν επίσης τη δυνατότητα να συμπληρώσουν στο κενό πεδίο 3.1.ζ όποιο άλλο αίτιο ή εμπόδιο θεωρούσαν σημαντικό.⁵⁸

Τα αποτελέσματα ήταν τα εξής:

3.2.4.3.1 Αποτελέσματα ερώτησης 3.1

Σχετικά με την Ερώτηση 3. 1. «Τι σας εμπόδιζε να επισκεφθείτε την Αίγινα έως τώρα;» για την ανάλυση, συγκεντρώθηκαν κατά εξαίρεση τις ποσοστώσεις στα πεδία «Καθόλου» και «Ελάχιστα» και στα πεδία «Πάρα πολύ» και «Αρκετά», δηλαδή στις δύο αντίθετες τάσεις, για να φανεί όποια τάση επικρατεί.⁵⁹

⁵⁷ 3.1. α) Στο χρόνο, β) Στην απόσταση, γ) Στο οικονομικό, δ) Τυχαία, ότι δηλαδή, δεν υπήρχε κανένας λόγος ουσιαστικά, ε) Στην έλλειψη ενδιαφέροντος, και τέλος, στ) Στην άγνοια για το νησί.

⁵⁸ Πίνακες 2. 9α, έως 9στ.

⁵⁹ Ο παραλληλισμός των δύο απαντήσεων στις Ερ. 3.1.ε. και Ερ. 3.1. δ. προτιμήθηκε σε ποσοστά τοις εκατό λόγω της διαφοράς στον αριθμό συμμετεχόντων.

Με τη φράση 3.1.ε), «Γνωρίζω για το νησί, αλλά δεν μου γεννά το ενδιαφέρον», διαφώνησε το 69.76% των ατόμων,⁶⁰ ενώ με τη φράση 3.1.δ) «Δεν έτυχε» συμφώνησε το 70.96%.⁶¹

Σε ότι αφορά τον οικονομικό παράγοντα (Ερώτηση 31. γ), μόνο τέσσερα άτομα συμφώνησαν «Ελάχιστα» και δεκατρία συμφωνούσαν «Μέτρια» από τα πενήντα δύο άτομα που τοποθετήθηκαν. Στην ουσία όμως, οι πλειονότητα θεωρούσε ότι πράγματι τίθεται θέμα οικονομικό, δεδομένου του ότι οκτώ άτομα επέλεξαν το πεδίο «Αρκετά» και εννέα το πεδίο «Πάρα πολύ».⁶² Σημειωτέον, το οικονομικό θέμα απασχόλησε δύο φορές περισσότερους τους ξένους παρά τους Έλληνες. Σε κάθε περίπτωση, η εναλλακτική απάντηση 3.1. δ) «Δεν έτυχε» αναδείχθηκε πρώτη, όπως αναφέρθηκε.

3.2.4.3.2 Αποτελέσματα ερώτησης 3.2

Λόγω της ποικιλίας του αποτελέσματος της Ερώτηση 3. 2. «Ποιο θα είναι το κύριο κίνητρο σας για να προγραμματίσετε μία επίσκεψη στην Αίγινα;» δημιουργήθηκαν κάποιες κατηγορίες απαντήσεων. Εκείνες οι συχνότερες αναφορές που ήδη είχαν εμφανιστεί στις δύο προηγούμενες ερωτήσεις περί κινήτρων (2.1 και 2.3) παρέμειναν ως ανεξάρτητες κατηγορίες (1^η έως 3^η) με σκοπό να ανιχνευθεί αν διατήρησαν την ίδια επιρροή. Οι κατηγορίες αυτές είναι: 1^η «Προσκύνημα στην Ι.Μ. Αγίου Νεκταρίου», 2^η «Κοντινός προορισμός και ημερήσια εκδρομή», 3^η «Διακοπές, ευκαιρία, χρήμα και χρόνο». ⁶³ Τα στοιχεία που αναφέρθηκαν για πρώτη φορά οργανώθηκαν με την εξής λογική: Η 4^η κατηγορία συγκεντρώνει αναφορές για αντικειμενικά προσόντα του νησιού που κινητοποιούν ιδιαίτερα τους επισκέπτες.⁶⁴ Η 5^η κατηγορία αναφέρεται σε υποκειμενικό (εσωτερικό) στοιχείο, δηλαδή στοιχεία που κινητοποιούν τις προσωπικές κλίσεις.⁶⁵ Η 6η. κατηγορία «Προϋποθέσεις επίσκεψης» συγκέντρωσε αναφορές σε τουριστικές υποδομές ή συγκεκριμένη ποιότητα της εμπειρίας που θα ικανοποιούσε τις προσδοκίες του επισκέπτη.⁶⁶

Σύμφωνα με αυτές τις κατηγορίες, τα αποτελέσματα καταγράφονται ως εξής: η κατηγορία απαντήσεων με την μεγαλύτερη συχνότητα είναι «Διακοπές» με 22 εισαγωγές. Ακολουθεί η κατηγορία

⁶⁰ Το ποσοστό βγαίνει μετά το μέτρημα των 30 καταγεγραμμένων απαντήσεων στα πεδία «Καθόλου» και «Ελάχιστα» με βάση τις 43 καταγεγραμμένες απαντήσεις στην Ερ. 3.1.ε.

⁶¹ Το ποσοστό βγαίνει μετά το μέτρημα των 44 καταγεγραμμένων απαντήσεων στα πεδία «Αρκετά» και «Πάρα Πολύ» με βάση τις 62 καταγεγραμμένες απαντήσεις στην Ερ. 3.1. δ.

⁶² Πίνακας Π3.2. 9.

⁶³ Ανάλογες απαντήσεις είναι π.χ. «Χρόνο, χρήμα, καλοκαιρινές-οικογενειακές διακοπές στα νησιά».

⁶⁴ Αντικειμενικά στοιχεία όπως «Η φυσική ομορφιά και το φυσικό τοπίο», «Η κουλτούρα, η ιστορία, και η λογοτεχνία του νησιού».

⁶⁵ Υποκειμενικά στοιχεία όπως περιέργεια, αγάπη, μελέτη ή γνώση για νησί.

⁶⁶ Προϋποθέσεις επίσκεψης όπως «Δωρεάν Internet», «Δίγλωσσες λεζάντες και χαμηλή τιμή ξεναγήσεων», «Το καλό φαγητό», «Η ελκυστική διαφήμιση», «Ένα καλό καρνάγιο», « Η νησιώτικη ατμόσφαιρα να παραμένει».

«Προϋποθέσεις επίσκεψης» με 14 εισαγωγές. Με το ίδιο score των 8 έρχονται οι κατηγορίες «Κοντινός προορισμός» και «Τα αντικειμενικά προσόντα του νησιού». Με 6 εισαγωγές ακολουθούν «Οι προϋποθέσεις επίσκεψης» και η τελευταία σε συχνότητα είναι το «Προσκύνημα στην Ι.Μ. Αγίου Νεκταρίου». ⁶⁷ Όπως φαίνεται, σε σύγκριση με τους βαθμούς στις ερωτήσεις 2.1 και 2.3, ο ελεύθερος χρόνος (οι διακοπές) παραμένει μία σταθερή αξία που υπολογίζεται όλο και περισσότερο. Η ποιοτική εξυπηρέτηση (Προϋποθέσεις επίσκεψης) ξυπνά το ενδιαφέρον και μετατρέπεται σε προϋπόθεση και ισχυρό κίνητρο ταυτόχρονα μέσα στο ανταγωνιστικό περιβάλλον της αγοράς. ⁶⁸ Τέλος, ο γνωστός πόλος έλξης, δηλαδή ο Άγιος Νεκτάριος ή ο κοντινός προορισμός, παίζει κάποιο ρόλο, αλλά, από ό,τι φάνηκε, όχι τόσο καθοριστικό.

3.2.4.4. Αποτελέσματα ερώτησης 4

Συγκριτικά με τις ερωτήσεις που αναλύθηκαν έως τώρα, η Ερώτηση 4. «Πόσο επηρεάζει το φυσικό τοπίο την εμπειρία της επίσκεψής σας;» έλαβε τις περισσότερες απαντήσεις και ενδεχομένως ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα της ιδιαίτερης ανταπόκρισης του κοινού στο θέμα του περιβάλλοντος. Έτσι λοιπόν, από τα 140 ερωτηματολόγια, μόνο 7 άτομα δεν έδωσαν καμία απάντηση και μονάχα, ένα άτομο θεώρησε ότι το Φυσικό Τοπίο επηρεάζει «Λίγο» την εμπειρία του. Πολύ περισσότερα άτομα πίστευαν το αντίθετο. Έτσι, 55 πίστευαν ότι επηρεάζει «Πάρα Πολύ» και 64 ότι επηρεάζει «Αρκετά». Άλλα 13 άτομα πίστευαν ότι επηρεάζει «Μέτρια» .

Στην πρόσκληση «Προσδιορίστε γιατί», 64 άτομα δεν απάντησαν, μειώνοντας ξανά τη συμμετοχή στα συνήθη επίπεδα. Για την ανάλυση των απαντήσεων των υπολοίπων, δηλαδή των 76, διαπιστώθηκαν 13 ομάδες που χωρίστηκαν σε 4 κατηγορίες. ⁶⁹

Δεκαοκτώ παρόμοιες απαντήσεις (18 στον αριθμό) της 1^{ης} κατηγορίας, εμφανίζουν μάλιστα την μεγαλύτερη συχνότητα και πολλακίς στην εκφορά χρησιμοποιούν το ρήμα σε πρώτο ενικό αριθμό. Στον τύπο αυτό ανήκουν απαντήσεις όπως «Γιατί μου αρέσει και αγαπώ τη Φύση». ⁷⁰ Το κοινό στοιχείο στις φράσεις αυτές είναι η αντίληψη του περιβαλλοντολογικού ζητήματος ως ατομικό ενδιαφέρον. Η 2^η κατηγορία κατέταξε φράσεις όπως «Γιατί είναι ωραίο νησί με αρκετό πράσινο που ηρεμεί, παραμένει

⁶⁷ Πίνακας Π3.2.10.

⁶⁸ Στις ερωτήσεις για το κίνητρο (2.1 και 2.3.) δεν σημειώθηκαν παρά ελάχιστες τέτοιου είδους απαντήσεις.

⁶⁹ Πίνακας Π3.2.11.

⁷⁰ Φράσεις αυτής της 1ης κατηγορίας είναι «Για να απομακρυνθείς από το αστικό τοπίο» (8 φορές), «Γιατί βλέπεις κάτι διαφορετικό και κάτι όμορφο» (2 φορές).

άθικτο και διαφορετικό τοπίο» (παρόμοιες σημειώθηκαν 15 φορές).⁷¹ Σε αυτές, το κοινό όφελος είναι πιο έκδηλο. Άλλη απάντηση αυτής της κατηγορίας ήταν «Γιατί νοιαζόμαστε για το περιβάλλον και για τις μελλοντικές γενιές» (παρόμοιες σημειώθηκαν 4 φορές).

Η 3η κατηγορία αναφέρεται για την ποιητική διαφορά που χαρίζει το Φυσικό Τοπίο στην επίσκεψη. Μία από τις απαντήσεις λέει το εξής: «Κάνει το μέρος ιδανικό για περίπλου με σκάφος (παρόμοια βρέθηκε μία ακόμα φορά)».⁷²

Ίσως μεγαλύτερη αξία μνείας έχει η 4^η κατηγορία απαντήσεων, η οποία απαντά σχετικά με το Φυσικό Τοπίο κάνοντας έμμεση αναφορά στο πολιτιστικό απόθεμα, υλικό και άυλο, εκθέτοντας έτσι μια σπάνια δυναστική αντίληψη του Φυσικού Τοπίου. Καλό παράδειγμα είναι η απάντηση «Διότι το φυσικό περιβάλλον σε βοηθάει να φανταστείς το αρχαίο σκηνικό και εντείνει την εντύπωση που παίρνεις» (παρόμοιες σημειώθηκαν 2 φορές). Οι προτάσεις αυτές τονίζουν την αίσθηση της αλληλοσυμπλήρωσης Φύσης και Πολιτισμού και δεν θίγουν αποκλειστικά το περιβαλλοντολογικό- βιολογικό ζήτημα, όπως κάνουν οι περισσότερες.⁷³

3.2.4.5 Αποτελέσματα ερώτησης 5

Στην Ερώτηση 5 Παρακαλούμε να σημειώσετε ό,τι πιστεύετε για την έννοια «Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας», οι 67 απαντήσεις ομαδοποιήθηκαν σε 6 κατηγορίες. Στην 1^η κατηγορία, σημειώθηκαν δύο τύποι απαντήσεων. Στον πρώτο, έξι άτομα δήλωσαν ρητά την άγνοια για το θέμα με τη φράση «Δεν ξέρω· δεν μου έρχεται τίποτα στο μυαλό» στο δεύτερο τύπο, έξι ερωτηθέντες επιχείρησαν να απαντήσουν παρακάμπτοντας την ευθεία απάντηση στην ερώτηση με προτάσεις όπως «Δεν το βίωσα [το Πολιτιστικό Τοπίο]- δεν μπόρεσα να το αξιολογήσω».⁷⁴

Στην 2^η κατηγορία, η ερώτηση προκάλεσε μνήμες για θετικές εντυπώσεις σχετικά με την Αίγινα, οι οποίες καταγράφονται με φράσεις όπως «Ωραίο κλίμα, καθαρή θάλασσα και δρόμοι» ή «Πολύ ωραίο

⁷¹ Άλλες προτάσεις της 2ης κατηγορίας είναι «Γιατί η καθαρή ατμόσφαιρα και η ασφάλεια είναι σημαντικές για όλους / διάθεση απορριμμάτων» οι οποίες εμφανίστηκαν 8 φορές «Γιατί είναι απαραίτητο για τη ψυχαγωγία και τη θάλασσα» (4 φορές).

⁷² Μία ακόμα φράση παραπέμπει στην αξία που χαρίζει στον τόπο το Φυσικό Τοπίο: «Κάνει τον τόπο μοναδικό»(1 φορά)

⁷³ Άλλα παραδείγματα είναι «Γιατί συνδυάζει βίωμα και πνεύμα»(3 φορές), «Γιατί η φυσική ομορφιά συμπληρώνει την τεχνητή» (3 φορές), «Διότι το φυσικό περιβάλλον σε βοηθάει να φανταστείς το αρχαίο σκηνικό εντείνει εντύπωση» (2 φορές). Τέλος, οι φράσεις «Διότι μου αρέσει η φύση, αλλά πιο σημαντικά τα πολιτιστικά»(4 φορές) και «Δεν υπάρχει ζωή χωρίς Φύση» (1 φορά) θα μπορούσαν να ενταχθούν εδώ, αν θεωρηθούν ότι παραθέτουν Φύση και Πολιτισμό.

⁷⁴ Για άλλα παραδείγματα βλέπετε Πίνακα Π 2.12.

νησί, ομορφιά, καταπληκτικός τόπος». Αντίθετα, στην 3^η κατηγορία, η ερώτηση έφερε στο νου αρνητικές μνήμες και σαφώς, έδωσε την ευκαιρία να ακουστούν οι τρεις ακόλουθες κριτικές: «Δεν θεωρώ ότι έχει να υποδείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον», «Όμορφο και ιστορικό νησί αλλά αφρόντιστο· ενδιαφέρον χωρίς προβολή», «Ιστορικό, όμορφο, αλλά σκουπίδια παντού είναι κρίμα!».

Στην 4^η κατηγορία, οι απαντήσεις διαχώρισαν ορισμένα στοιχεία όπως ιστορικά ή αρχαιοελληνικά αρχιτεκτονικά μνημεία, ιστορικά πρόσωπα ή γεγονότα, φυσικά στοιχεία του νησιού και φορείς πολιτισμού. Φράσεις όπως «Αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, λαογραφικές συλλογές, ιστορικές οικίες», «Νησί / Μονή», «Άγιος Νεκτάριος», «Πρώτη πρωτεύουσα» επιχειρούν να περιγράψουν ψηφίδες του Πολιτιστικού Τοπίου παραθέτοντας ένα –ένα τα στοιχεία ή αναφέροντάς τα αποσπασματικά.

Στην 5^η κατηγορία γίνεται μνεία για το ζήτημα της διαχείρισης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Σε αυτήν την κατηγορία μερικοί κοινώνησαν όποια προσωπική διαπίστωση είχαν κάνει. Άλλοι εκφέρουν γνώμη σχετικά με το ποιος θα έπρεπε να ενεργεί καλύτερα. Οι δύο πιο τυπικές απαντήσεις σε αυτήν την κατηγορία είναι «Υπαρξη πολιτιστικών στοιχείων που απαιτεί προστασία» και «Καλύτερη προσπάθεια από τοπική διοίκηση».

Στην 6^η και τελευταία κατηγορία, ίσως η πιο γόνιμη κατηγορία από όλες, παρατηρείται μία οπτική γωνία της έννοιας Πολιτιστικού Τοπίου η οποία συμπεριλαμβάνει στην απάντηση, την μέγιστη «πρισματική διάθλαση» φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων. Είναι μία προσπάθεια να περιγράψουν κάτι που αντιλαμβάνονται ως σύνθετο και πολύπλευρο.⁷⁵

Στη συνέχεια περιγράφεται ό,τι απέδωσε η Ερώτηση 5. Οι συχνότητες με τις οποίες εμφανίστηκαν οι 6 κατηγορίες απαντήσεων άφησαν να φανούν οι γενικές τάσεις σχετικά με τις αντιλήψεις για το Πολιτιστικό Τοπίο. Η 2^η κατηγορία, πρώτη στη σειρά με 17 απαντήσεις, μας θυμίζει τον κίνδυνο να οδηγείται ο νους, σκεπτόμενος την έννοια «Πολιτιστικό Τοπίο», στην περιγραφή της Φύσης και της ευχαρίστησης που αυτή γεννά. Ακολουθεί η 4^η κατηγορία με μία εισαγωγή λιγότερη. Εδώ, η περιγραφή του Πολιτιστικού Τοπίου φαίνεται να τείνει ευκολότερα στην αναφορά διαφόρων στοιχείων, αποσπώντας τα από τον «κοινωνικό καμβά» που το ζωντανεύει.

⁷⁵ Τα παραδείγματα απαντήσεων αποδεικνύουν τα παραπάνω: «Βιώσιμη και αρμονική ανάπτυξη», «Όσα συνθέτουν την ταυτότητα και πως διαμορφώνουν την καθημερινή ζωή», «Μουσεία, ναοί, δρώμενα, διαδρομές», «Τοπικές δραστηριότητες με θέμα από ιστορία νησιού, τη θάλασσα και τοπικά προϊόντα», «Συνδυασμός πόλεως και φύσης», «Η ευκαιρία που δίνεται να ανακαλύψει νέα τοπία, την ιστορία», «Όμορφα χωριά, παραλίες, μεγαλύτερος σταθμός για τουριστικά σκάφη», «Δράσεις πνεύματος και πολιτισμού», «Υπαρξη πολιτιστικών και φυσικών στοιχείων, μοναστήρια, φιλοξενία».

Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι είναι μεγάλη η αποχή στην Ερώτηση 5. Ωστόσο, 11 απαντήσεις της 1^{ης} κατηγορίας (Πιθανή άγνοια, υπεκφυγή ή αμηχανία) αντισταθμίστηκαν από άλλες 11 απαντήσεις της 6^{ης} κατηγορίας (Ολιστική απάντηση), οι οποίες φιλότιμα προσπάθησαν να κάνουν αναφορά σε μία έννοια εν πολλοίς άγνωστη, όπως εύκολα μπορεί να συμπεράνετε από το σύνολο αυτών των δεδομένων.

3.2.4.6 Αποτελέσματα ερώτησης 6

Η επόμενη ερώτηση συγκέντρωσε τα αποτελέσματα της Ερώτησης 6 «Πιστεύετε ότι είναι επαρκής η πληροφόρηση για την Πολιτιστική Κληρονομιά της Αίγινας;» Οι απαντήσεις που καταγράφηκαν σε 125 ερωτηματολόγια σημείωσαν τις εξής συχνότητες. Οι μεγαλύτερος αριθμός απαντήσεων συγκεντρώθηκαν στα πεδία «Καθόλου» και «Λίγο» με 34 και 35 εισαγωγές αντίστοιχα. Το πεδίο «Μέτρια» επιλέχτηκε 31 φορές και έρχεται τρίτο. Το πεδίο «Αρκετά» έρχεται τέταρτο, εισάγοντας 24 απαντήσεις και τέλος, το πεδίο «Πολύ» έλαβε μόλις μία. Επομένως, σχετικά με την πληροφόρηση, αποδεικνύεται έτσι για άλλους ισχνή η ευχαρίστηση και για άλλους μέτρια.

3.2.4.7 Αποτελέσματα ερώτησης 7

Η Ερώτηση 7 β) «Ποια από τα παρακάτω θα θέλατε να υποστηρίξει μία επίσκεψη στην Αίγινα;» έδωσε την ευκαιρία να φανούν οι προτιμήσεις των επισκεπτών σε σχέση με την παροχή πληροφοριών, αλλά και σχετικά με το ενιαίο εισιτήριο σε ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους του νησιού.⁷⁶

Ως προς τις μορφές πληροφόρησης τα δεδομένα εμφανίζουν τα εξής: Η εναλλακτική πρόταση που προτιμήθηκε περισσότερο ήταν η Ερώτηση 7. α) «Έντυπος τουριστικός οδηγός με προτάσεις για διαδρομές». Η Ερώτηση 7. δ) «Ψηφιακός τουριστικός οδηγός με δυνατότητα επιλογής διαφορετικών εναλλακτικών πολιτιστικών διαδρομών ή/και δημιουργίας μιας δικής σας πολιτιστικής διαδρομής με σταθμούς που θέλετε να γνωρίσετε περισσότερο» ήρθε δεύτερη σε σειρά προτίμησης. Η Ερώτηση 7. γ) «Ψηφιακός τουριστικός οδηγός στο Διαδίκτυο ή/και σε φορητή συσκευή με προτάσεις για πολιτιστικές διαδρομές» ακολούθησε τρίτη. Τελευταία ήρθε η Ερώτηση 7. ε) «Ψηφιακός ξεναγός» (σε φορητή συσκευή) με αφήγηση ιστοριών για τα πολιτιστικά στοιχεία της Αίγινας». Τέλος, καλύτερο ωράριο λειτουργίας ζήτησε μόνο ένα ερωτηματολόγιο στο πεδίο εν λευκώ (στο 7. στ) .

Αν προστεθούν οι βαθμοί που δόθηκαν στα πεδία «Μέτρια» σε καθεμία από τις δύο πρώτες προτιμήσεις διαπιστώνεται ότι ουσιαστικά κατάφεραν να συγκεντρώσουν το ίδιο αποτέλεσμα.⁷⁷

⁷⁶ Πίνακες 2.13α έως 13στ.

Τέλος, σε ότι αφορά το ενιαίο εισιτήριο, από τους 110 ερωτηθέντες που τοποθετήθηκαν, σαράντα πέντε άτομα ήθελαν το μέτρο «Πάρα Πολύ» και είκοσι δύο άτομα το ήθελαν «Αρκετά».

3.2.5 Αποτελέσματα ερώτησης 8

Μαζί με τη φράση «Με την επίσκεψή σας στην Αίγινα, θα θέλατε» τέθηκαν 5 επιλογές από το α) έως το ε) με σκοπό να ανιχνεύσουν τις προσδοκίες των επισκεπτών για μία μελλοντική επίσκεψη.

Σε απόλυτους αριθμούς η επιλογή Ερώτηση 8 δ) «Να συνδεθείτε νοερά με ανθρώπους παλαιότερων εποχών» συγκέντρωσε τους περισσότερους βαθμούς με 45 στο πεδίο «Πάρα Πολύ». ⁷⁸ Μετά όμως την μέτρηση των απαντήσεων στα πεδία «Αρκετά» και «Πάρα Πολύ», διαπιστώθηκε ότι η επιλογή α) «Να μάθετε περισσότερα για την πολιτιστική κληρονομιά της Αίγινας και για τις προσπάθειες συντήρησής της σήμερα» συγκέντρωσε τον ίδιο συνολικό αριθμό ανταποκρίσεων, δηλαδή 86. ⁷⁹

Αν και ελάχιστη η διαφορά, από την μία μεριά, οι απαντήσεις στην Ερώτηση 8. δ) αφορούν ένα ερωτηματολόγιο λιγότερο από ότι στην επιλογή 8. α). ⁸⁰ Από την άλλη μεριά το πεδίο «Μέτρια» έδωσε δύο απαντήσεις περισσότερες στην επιλογή α), δίνοντας ένα ίσως αριθμητικά ασήμαντο προβάδισμα στην α), σημαντικό όμως στο σημείο που αφήνει να φαίνονται οι δύο τάσεις να έχουν την ίδια ισχύ.

Είναι αξιοπερίεργο ότι η Ερώτηση 8. β) Να κατανοήσετε την αξία και το νόημα των διαφόρων στοιχείων της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Αίγινας; παρέμεινε τελευταία στην σειρά προτίμησης.

3.2.5 Συμπεράσματα της έρευνας κοινού

Η έρευνα οδήγησε σε ενδιαφέροντα αποτελέσματα που αποτελούν κατευθυντήριες γραμμές για την επίτευξη των σκοπών της εργασίας.

Το πρώτο γενικό συμπέρασμα που προκύπτει φανερώνει την ανάγκη να διαδίδεται το όνομα του νησιού και να συσχετίζεται ευρύτερα με περισσότερες πτυχές της Πολιτιστικής Κληρονομιάς του τόπου.

Σύμφωνα με την ανάλυση των δεδομένων, η Ερώτηση 1 απέδειξε ότι το όνομα «Αίγινα» όταν είναι γνωστό (σπανίως ανάμεσα στους ξένους) πολύ συχνά φέρνει τους ίδιους συνειρμούς: Την Ιερά Μονή του

⁷⁷ Πίνακας Π3.2. 14.

⁷⁸ Πίνακας Π3.2. 15α έως 15ε.

⁷⁹ Πίνακας Π3.2. 16

⁸⁰ Η επιλογή Ερ.8. δ) δεν δέχτηκε καμία τοποθέτηση από 20 ερωτηματολόγια, ενώ Ερ. 8. α) από 19 ερωτηματολόγια.

Αγίου Νεκταρίου ως μόνιμος προσκυνηματικός τόπος και στο Φεστιβάλ Φιστικιού που διοργανώνει ο Δήμος κατά το Σεπτέμβριο και προσελκύει εκδρομείς ετησίως. Η επιτυχής προβολή αυτών των δυο στοιχείων αποδείχτηκε επίσης από το γεγονός ότι μερικοί ερωτηθέντες παρέπεμψαν απευθείας σε ένα από τα δύο, παρότι δεν είχαν επισκεφθεί καν το νησί.⁸¹

Τα δεδομένα από την Ερώτηση 5 απέδειξαν παράλληλα ότι το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας σαν έννοια και σαν περιεχόμενο, δεν είναι σαφές για το μεγαλύτερο μέρος του στατιστικού πληθυσμού (Ερώτηση 5).⁸² Όπως θα αναλυθεί παρακάτω, η ανεπαρκής πληροφόρηση για την Πολιτιστική Κληρονομιά της Αίγινας διαπιστώθηκε στις απαντήσεις της Ερώτησης 6.

Συχνότατα, στο νου του ταξιδιώτη, το Πολιτιστικό Τοπίο συγχέεται με στοιχεία του Φυσικού Τοπίου.⁸³ Ενώ από άλλους η έννοια Πολιτιστικό Τοπίου περιορίζεται στα εμβληματικά αξιοθέατα της νήσου, δηλαδή, σε αξιοθέατα όπου η επίσκεψη έχει πλέον καθιερωθεί.⁸⁴

Παρότι όσοι ήδη επισκέφτηκαν την Αίγινα φαίνεται να έχουν θετική εντύπωση για την ανάδειξη, την πρόσβαση και την δυνατότητα εγκαίρου προγραμματισμού της επίσκεψης (Ερώτηση 2.6. α, β και γ), καλύτερη μαρτυρία προφέρει (αν και έμμεση και σιωπηλή) η γενικευμένη αποχή από την αξιολόγηση της Ερώτησης 2.6. δ) σχετικά με το αν ήταν ή όχι *εύκολα ορατά σε όλες τις ιστορικές τους φάσεις* όλα όσα είχε ο επισκέπτης δει ή γνωρίσει.⁸⁵

Πλην δύο αξιόλογων εξαιρέσεων της ανάλυσης δεδομένων στις ερωτήσεις 4 (4^η κατηγορία απαντήσεων) και 5 (6^η κατηγορία απαντήσεων), η τελική αίσθηση που αφήνουν οι απαντήσεις είναι ότι πολλές πτυχές της παλαιάς και σημερινής ζωής της Αίγινας δεν αναφέρονται και παραμένουν στο σκοτάδι σχεδόν. Είτε δεν κεντρίζουν το ενδιαφέρον ή έτσι και αλλιώς, δεν φαίνεται με κάποιο τρόπο να γίνουν κομμάτι της εμπειρίας της επίσκεψης.

Η ανάδειξη λοιπόν του ονόματος και του Πολιτιστικού Τοπίου σε μεγαλύτερο βάθος και έκταση προβάλλεται ως ανάγκη, έτσι ώστε η επίσκεψη στην Αίγινα να γεννά την αίσθηση ενός τρόπου τινά «Εκτεταμένου Μουσείου» που δρα στην παρουσία των ανθρώπων και τις συνεχείς εξελίξεις. Το ίδιο και η ανάγκη να προβάλλονται ταυτόχρονα άλλα κίνητρα επίσκεψης πέρα από τα ήδη ισχυρά (Ερωτήσεις 2.1 και 3.2) τα οποία να έχουν δυναμική απήχηση σε ανθρώπους με διαφορετική ηλικία, προέλευση και

⁸¹ Ερ. 1 κατηγορία απαιτήσεων 1η.1.

⁸² 1η. κατηγορία απαντήσεων στην Ερ. 5

⁸³ 2η. κατηγορία απαντήσεων στην Ερ. 5

⁸⁴ 4η. κατηγορία απαντήσεων στην Ερ. 5

⁸⁵ Αποχή που θα μπορούσε να προσληφθεί ως αδυναμία τοποθέτησης.

επαγγελματική απασχόληση, όπως εμφανίζονται από τα δημογραφικά στοιχεία. Η δυναμική απήχηση αυτή σχεδόν ταυτίζεται με τη γενική και ειδική ποιότητα της εξυπηρέτησης (Ερώτηση 3.2 Κατηγορία 6¹⁾) που προσδοκά ο επισκέπτης και διαβάζει η ελεύθερη αγορά και το marketing ως προϊόν.

Ποιο μέσο ανάδειξης φαίνεται λοιπόν να δείχνει ο χάρτης των προτιμήσεων και προσδοκιών των ερωτηθέντων; Είναι αξιοσημείωτο ότι στην εποχή της Πληροφορικής ο «Έντυπος τουριστικός οδηγός με προτάσεις για διαδρομές» (Ερώτηση 7α) δεν έχει χάσει την αίγλη του τελικά. Πράγματι, η καλή σχέση του αναγνώστη με το εκτυπωμένο υλικό επιβεβαιώνεται κάθε φορά ακόμα και στην εποχή της Πληροφορικής.⁸⁶

Συνάδει λοιπόν με το παραπάνω αποτέλεσμα το προβάδισμα της ενημέρωσης από φίλο ή συγγενή έναντι των διαδικτυακών μέσων (Ερώτηση 2. 5). Παρόλα αυτά, ο Ψηφιακός τουριστικός οδηγός προτάθηκε ως δεύτερη αγαπημένη επιλογή (Ερώτηση 7 δ). Προϋποθέτει φυσικά, ο οδηγός να προσφέρεται πιο ελκυστικός από τα συμβατικά μέσα και ίσως, να ικανοποιήσει επιθυμίες όπως αυτή που προτάθηκε πρώτη στην Ερώτηση 8 δ. να συνδεθούν δηλαδή οι επισκέπτες νοερά με ανθρώπους παλαιότερων εποχών.

Τα παραπάνω συμπεράσματα αποτελούν αξιοποιήσιμες κατευθυντήριες οδηγίες για τις επιλογές που εξυπηρετούν τον ειδικό σκοπό της ανάδειξης του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας.

3.3 Επιτόπια Έρευνα: Περιπτώσεις ανάδειξης και ανάπτυξης κοινού σε σύνθετα πολιτιστικά τοπία

Στο διάστημα προετοιμασίας της εργασίας, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη σε τρία μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς όπου ενδιαφέρον σε εμάς παρουσίασε η γενική αντιμετώπιση των ζητημάτων ανάδειξης και ανάπτυξης κοινού σύνθετων πολιτιστικών τοπίων. Δεν ξεετάζεται ξεχωριστά στα μνημεία η χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας, διότι φαίνεται στη παρούσα φάση να ακολουθούν περιορισμένα τις τάσεις χρήσης ηλεκτρονικών μέσων.

Η μελέτη ξεκίνησε το Νοέμβριο του 2018 στη Βιρτζίνια των ΗΠΑ, συγκεκριμένα, στην ιστορική οικία-φυτεία Monticello και στην ιστορική πόλη Williamsburg. Συνέχισε το επόμενο έτος μεταξύ Απριλίου και Ιουνίου στο Toledo της Ισπανίας, όπου η σπουδάστρια έκανε τρίμηνη πρακτική στο Μουσείο Santa Cruz στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus.

⁸⁶ Bruneau, O. J., 2016. «Print vs. E-Text: Student Preferences in the Digital Age» Oneota Reading Journal [on line] Διαθέσιμο στο <https://www.luther.edu/oneota-reading-journal/archive/2016/digital-age/>. Τελευταία επίσκεψη 12/19/2018.

Στα δύο πρώτα μνημεία, στο Monticello και στο Williamsburg, η επίσκεψη είχε διάρκεια περίπου έξι ώρες. Για το λόγο αυτό ζητήθηκε η επαφή με επίσημο στέλεχος των μνημείων για την καλύτερη κατατόπιση και κατανόηση. Αντίθετα, στο τρίτο μνημείο, δεν θεωρήθηκε απαραίτητη η συνδρομή κανενός, λόγω της παρατεταμένης διάρκειας της επίσκεψης στο Toledo.

Στα επόμενα κεφάλαια παρουσιάζονται εν συντομία τα μνημεία (Monticello, Williamsburg και Toledo). Γίνονται επίσης σχόλια πάνω στις πρακτικές που έκαναν το μνημείο πιο ελκυστικό. Δεν θεωρείται σκόπιμη η παρουσίαση των εκθεσιακών χώρων στα διάφορα μνημεία. Παρουσιάζονται όμως φωτογραφίες που μιλούν πιο εύγλωττα για την πρακτικές που τράβηξαν ιδιαίτερα την προσοχή του κοινού.

3.3.1 Επίσκεψη στο Monticello, οικία Thomas Jefferson

3.3.1.1 Το Μνημείο

Το Monticello είναι ένας χαμηλός λόφος, όπου δεσπόζει η ιστορική οικία του Thomas Jefferson (1743-1826), συγγραφέα δηλαδή, της διακήρυξης της ανεξαρτησίας του αμερικανικού έθνους (1776) και τρίτου προέδρου των ΗΠΑ στο διάστημα 1801-1809 (Εικόνα Π4.1.1).

Ως διανοούμενος, πρόσωπο φιλοσοφικού ήθους και υπερασπιστής των ατομικών ελευθεριών, ο Thomas Jefferson άφησε στο Monticello μεγάλη παρακαταθήκη με έντονους συμβολισμούς σχετικά με τις δημοκρατικές αρχές του νέου κράτους. Οι πολιτικές του ιδέες επηρέασαν τα ιδεώδη του αμερικάνικου λαού και έγιναν ευρέως γνωστές. Για το λόγο αυτό, το μνημείο ανήκει στο International Coalition of Sites of Conscience. (Εικόνα Π4.1.2)

Η οικία άρχισε να κατασκευάζεται στον ομαλό λόφο Monticello το 1768 βάσει σχεδίου του Andrea Palladi, ενετού αρχιτέκτονα. Εκτός από τη νεοκλασική έπαυλη, εκεί συναντά κανείς τους κήπους και τις εκτάσεις με δέντρα, τις υπόγειες αποθήκες προϊόντων της φυτείας, αναπαραστάσεις καταλυμάτων των σκλάβων και η μουσειοποιημένη ζωή ελάχιστων από τους 600 σκλάβους που έφτασαν να είναι στην ιδιοκτησία του Jefferson.⁸⁷

⁸⁷ Το θέμα αυτό προκαλεί προβληματισμούς γύρω από το πόσο μπορούσε να αποφύγει να γίνει ή να παραμείνει ιδιοκτήτης σκλάβων.

Σε μικρή απόσταση από το κύριο μνημείο, υπάρχει χώρος στάθμευσης για τα Ι.Χ. Δίπλα, λειτουργούν σε ένα κτιριακό συγκρότημα, μουσείο, μεγάλο πωλητήριο, βιβλιοθήκη, ερευνητικά εργαστήρια και το κέντρο υποδοχής επισκεπτών όπου μπορεί να εισαχθεί κανείς στην εμπειρία, μπαίνοντας στο «Discovery room» με hands on εκθέματα. Τα εκθέματα είναι ακριβή αντίγραφα προσωπικών αντικειμένων του Jefferson, πολύ αγαπητά στους νέους επισκέπτες. (Εικόνα Π4.1.3)

3.3.1.2 Παρατηρήσεις για την επίσκεψη στο Monticello

Η επίσκεψη στο Monticello υπήρξε ιδιαίτερα αποτελεσματική ειδικά επειδή, δόθηκε η ευκαιρία συζήτησης με τη Linnea Grim, Hunter J. Smith (Director of Education and Visitor Programs). Μαζί της συζητήθηκε το θέμα της επικοινωνίας με νέο κοινό και για τα προγράμματα τα οποία εφαρμόζονται με γνώμονα την αποστολή και το όραμα του ιδρύματος.

Το τμήμα της Grim, το «Visitors Programs and Services» προσεγγίζει το κοινό με διάφορους τρόπους, εκπαιδευτικούς και μη εκπαιδευτικούς, οικοδομώντας πάνω στην ήπια, αλλά και διαρκή επιρροή της προσωπικότητας του Thomas Jefferson. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο εκπαιδευτικών προγραμμάτων, οργανώνει ξεναγήσεις γνωριμίας και αναγνώρισης φυτών. Η δραστηριότητα αυτή εντάσσεται στη λογική ότι ως εξερευνητής του διαφωτισμού, ο Πρόεδρος Jefferson έδινε τεράστια σημασία στη δημόσια παιδεία και στην μελέτη της επιστήμης γενικά και της βοτανολογίας ειδικά.

Ως προς το εκπαιδευτικό ρόλο του μνημείου, είναι αξιοσημείωτο ότι δεν είναι όλα πολύ σοβαρά στο μουσείο του. Υπάρχει χώρος στο βιογραφικό οδοιπορικό του Προέδρου για τη ροπή της ανθρώπινης διάθεσης προς το παιχνίδι και τη διακωμώδηση. Διακωμωδώντας το πάθος του για την επιστημονική μελέτη και για την καταγραφή δεδομένων (π.χ. για σαράντα χρόνια ο συνεπής Jefferson κατέγραψε τα καιρικά φαινόμενα), ένα εντυπωσιακό κινούμενο σχέδιο του Jefferson μετρά ψιθυριστά, ασυνάρτητα και ασταμάτητα ονόματα και αριθμούς, με μάτια χαρούμενα που παίζουν δεξιά και αριστερά. Είναι μία πολύ αστεία νότα σε μία επίσκεψη γεμάτη με υψηλά νοήματα.

Σε άλλο μήκος κύματος, το ίδιο τμήμα οργανώνει επίσημες τελετές ορκωμοσίας στο προαύλιο της ιστορικής οικίας για νέους πολίτες, οι οποίοι προτιμούν να ζήσουν εκεί, λόγω των έντονων συμβολισμών, τη συγκλονιστική αυτή εμπειρία της απόκτησης της αμερικανικής Ιθαγένειας. Είναι προφανής η αξιοποίηση της παρακαταθήκης του Jefferson στη ζωντανή επαφή του Monticello με το κοινό και στην επικαιροποίηση του ιστορικού χώρου. Έχει επίσης ενδιαφέρον να κοιτάξει κανείς την οργάνωση της τελετής κάτω από το φως της πολυπολιτισμικής θεώρησης του τοπίου για την οποία έγινε λόγος σε προηγούμενα κεφάλαια, δεδομένου του ότι, η ιστορική οικία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη ζωή των

Αφροαμερικανών, ενώ οι νέοι πολίτες που ορκίζονται έχουν διαφορετικές πολιτιστικές ρίζες. (Εικόνα Π4.1.4)

3.3.2 Επίσκεψη στην πόλη Williamsburg

3.3.2.1 Το Μνημείο

Η ιστορική πόλη Williamsburg είναι ένα από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς των ΗΠΑ. Υπήρξε πρωτεύουσα της αποικιακής Βρετανικής Κοινοπολιτείας και του νέου ομοσπονδιακού κράτους (1699-1780). Ως οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό κέντρο, η πόλη έπαιξε σημαντικό ρόλο στην καλλιέργεια των πολιτικών πεποιθήσεων περί δικαιώματος ανεξαρτησίας από το βρετανικό στέμμα και στην δημιουργία υποδομών στο νέο κόσμο για την παιδεία. Αυτό έστρωσε το δρόμο για να μπορέσει να λειτουργήσουν στην πόλη για πρώτη φορά επιτυχώς εργαστήριο παραγωγής χάρτου και σημαντικά τυπογραφεία.

Χάρη στη πνευματική ανησυχία που έδειχναν οι ηγέτες, ιδρύθηκαν στην πόλη ο δεύτερος σε παλαιότητα μετά από το Harvard ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των ΗΠΑ (1693) και αργότερα, η πρώτη ευαγγελική εκκλησία Βαπτιστών για έγχρωμους (1776/1783). Είναι χαρακτηριστικό ότι, σε αυτήν, αρχικά με την ανοχή, ύστερα με τη συνδρομή λευκών, έγχρωμοι σκλάβοι και απελευθερωμένοι συγκεντρώνονταν για τη λατρεία παρά το γεγονός ότι ακόμα ήταν σε ισχύ ένας νόμος που το υπαγόρευε. Πολύ σημαντική υπήρξε επίσης η ίδρυση του πρώτου δημόσιου ψυχιατρικού νοσοκομείου της Βορείου Αμερικής (1770) για το οποίο υπάρχει ενδιαφέρουσα έκθεση.

Η τωρινή εμφάνιση αυτού του Πολιτιστικού Τοπίου είναι αποτέλεσμα ενός γενικού προγράμματος αποκατάστασης της αποικιακής πόλης και απόδοσης στην τοπική κοινότητα και στο ευρύ κοινό. Νεότερα κτήρια κατεδαφίστηκαν στη βάση του αρχικού πολεοδομικού σχεδίου με σκοπό την ανάδειξη των μνημείων και την οργανωμένη υποδοχή τουριστών. Για να αναβιώσουν την ατμόσφαιρα εκείνης της εποχής, πολλοί από τους εργαζόμενους εξυπηρετούν τους επισκέπτες ντυμένοι όπως παλιά ανάλογα με το επάγγελμα ή την ιδιότητα. (Εικόνα Π4.2.1, Π4.2.2 και Π4.2.3).

Οι τουρίστες μπαίνουν πεζοί στην πόλη περνώντας πρώτα από το κέντρο υποδοχής όπου μπορούν να αγοράσουν σουβενίρ, να προμηθευθούν δωρεάν τον χάρτη και να δουν σύντομη ταινία για την ιστορική σημασία του μνημείου. Περνούν στη συνέχεια από μία εντυπωσιακή ξύλινη γέφυρα και αρχίζουν την περιπλάνηση στην κεντρική λεωφόρο και στους παράλληλους δρόμους, ανάμεσα στα 88 ιστορικά κτήρια που διασώζονται.

Καθώς οι τουρίστες προχωρούν σιγά σιγά, επισκέπτονται εκθέσεις σε διάφορα σημεία της πόλης και εργαστήρια διάφορων επαγγελμάτων όπου γίνονται επιδείξεις των παραδοσιακών τεχνικών, όπως στην αρτοποιία, υποδηματοποιία, κ.λπ.

Αν το προτιμήσουν, μπορούν να επιβιβαστούν σε κομπές άμαξες για να ξεναγηθούν πιο ξεκούραστα. Προς το τέλος της επίσκεψης κάνουν μία στάση για να δοκιμάσουν την τοπική κουζίνα και γλυκίσματα σε παραδοσιακά διακοσμημένα μαγαζιά.

Εκτός από τις προπληρωμένες ξεναγήσεις, παντού μπορεί να συναντήσει κανείς κάποιον άνθρωπο έτοιμο να απαντήσει ερωτήσεις για την ιστορία συγκεκριμένου χώρου. Συνολικά, είναι μία εμπειρία ευχάριστης εμπύθισης, ειδικά σε εκείνους τους τουρίστες που μεταμφιέζονται και με έκδηλη χαρά, παίζουν στην κυριολεξία με την ιδέα της επιστροφής στο παρελθόν. Δίνονται ευκαιρίες να ζήσει κανείς στιγμές της τότε καθημερινότητας.

3.3.2.2 Παρατηρήσεις για την επίσκεψη στο Williamsburg

Ολοκληρώνοντας την επίσκεψή στο Williamsburg και χάρη στην ενέργεια της Μ. Ρούσσου, η ερευνήτρια ήρθε σε επαφή με το γενικό συντονιστή παραδοσιακών εργαστηρίων, τον Kenneth Schwarz, ο οποίος την ξενάγησε ευγενικά στο παραδοσιακό σιδηρουργείο του και σε ένα πιεστήριο χειροποίητου χαρτιού. Στα δύο εργαστήρια γίνονταν εκείνη την ώρα κανονική εργασία. Δόθηκε έτσι η ευκαιρία να εξήγησε ο Schwarz τον μηχανισμό εμπλοκής νέων δοκίμων στο έργο της ανάδειξης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της πόλης.

Εξήγησε λοιπόν ο Schwarz ότι καθώς το σιδηρουργείο του, λειτουργεί ανοιχτά προς το κοινό, ενθαρρύνονται οι τουρίστες να ανταλλάσσουν κουβέντες με τους τεχνίτες γύρω από τις παλιές τεχνικές. Ότι ως μάστορας, ο ίδιος εκπαιδευεί δόκιμους στην επεξεργασία της πρώτης ύλης και σφυρηλάτηση εργαλείων και άλλων αντικειμένων και ταυτόχρονα εξυπηρετεί τις ανάγκες συντήρησης και αποκατάστασης μνημείων της πόλης και άλλων ιστορικών τόπων.

Με τον τρόπο αυτό, όπως διαπιστώσαμε εκείνη την ώρα, οι τουρίστες μοιάζουν να ζουν μία πιο αυθεντική εμπειρία, συζητώντας με τις νέες και τους νέους εργάτες του σιδηρουργείου τους οποίους λίγο πριν βλέπανε να χτυπούν το αμόνι, ενώ φορούν τις ενδυμασίες εκείνης της εποχής.

3.3.3 Επίσκεψη στο Toledo

3.3.3.1 Το Μνημείο

Η πόλις του Τολέδο μετρά πολλούς αιώνες εγκαταστάσεων από την προϊστορική εποχή με συνεχείς σωστικές και μη αρχαιολογικές ανασκαφές, πάμπολλα κινητά ευρήματα και ακίνητα μνημεία. Στους πρώτους ιστορικούς χρόνους, ονομαζόταν Carpetania, δηλαδή, περιοχή της φυλής των Carpetani. Στο δεύτερο ήμισυ του 1ου αι, αναγνωρίστηκε ως δήμος (municipium) από τους Ρωμαίους με το όνομα Toletum, δηλαδή, οχυρωμένος τόπος. Μετά από τη σταδιακή αναβάθμιση της πόλης, κτίζονται δημόσια λουτρά, συστήματα ύδρευσης και ένα από τα μεγαλύτερα Circus της χώρας για αγώνες δρόμου σε αμαξίδια με ίππο ή ίππους, δηλαδή για ένα πολύ αγαπητό θέαμα σε όλες τις κοινωνικές τάξεις. Το εντυπωσιακό αυτό οικοδόμημα 240 μέτρων είχε χωρητικότητα 15.000 θεατών.

Μετά τη ρωμαϊκή διοίκηση (542-725), η πόλη έγινε έδρα του βασιλείου των Βησιγόθων. Σε αυτήν την εποχή, ένα καθοριστικό στοιχείο σε ότι αφορά την κυριαρχούσα θρησκεία της ισπανικής διοίκησης ήταν η μεταστροφή του βασιλιά Recaredo Α' (586-7) στον καθολικισμό. Οι δραστήριες εκκλησιαστικές αδελφότητες (Cofradías) μέσω των ενοριών και τα μοναστικά τάγματα μέσω των μονών διαδραματίζουν ενεργό ρόλο μέχρι σήμερα.

Σε ένα περιβάλλον άλλοτε ανταγωνιστικό, άλλοτε ειρηνικό, η τακτική πρόκληση να αναγείρουν εντός των τειχών εκκλησίες και μονές (21 ή και παραπάνω), κατέδειξε το θρησκευτικό αίσθημα και την ευγενή άμιλλα αυτών των χριστιανικών ομάδων. Έτσι, τα εκκλησιαστικά μνημεία καταλάμβαναν σιγά σιγά ζωτικό χώρο στο τοπίο μαζί με τις συναγωγές της εβραϊκής εκκλησίας και τα τεμένη της μουσουλμανικής κοινότητας. Το κάθε ένα από αυτά τα αρχιτεκτονικά έργα αποτελεί σήμερα αξιοθαύμαστο δείγμα των αισθητικών προτιμήσεων της εποχής του, της τάσης ανάμειξης καλλιτεχνικών παραδόσεων και απόδειξη της οικονομικής δύναμης των ιδρυτών και του κύρους της πόλης.

Ο ρόλος της εκκλησιαστικής ιεραρχίας άλλωστε είχε ισχυροποιηθεί από πολύ νωρίς με την οργάνωση των δώδεκα εκκλησιαστικών συνόδων στο Toledo (από το 397 έως το 702 μ.Χ.). Ειδικά για το θέμα αυτό, είναι αφιερωμένο το Museo de los Concilios που βρίσκεται στην Εκκλησία San Román, ένα μνημείο του 13^{ου} εξαιρετικό από μόνο του.⁸⁸

⁸⁸ Η εκκλησία San Román ανήκει στο ισπανό-ισλαμικό ρυθμό Mudejar, έχει κατασκευαστεί πάνω στα ίχνη της εποχής των Βησιγόθων.

Οι Σύνοδοι ανέδειξαν τις εκκλησιαστικές αρχές του Toledo ικανές στην υπεράσπιση του ρωμαιοκαθολικού δόγματος και στους διπλωματικούς χειρισμούς με το πολιτικό καθεστώς. Το προηγούμενο αυτό δημιούργησε μακραίωνη παράδοση, η οποία κατά το Μεσαίωνα έγινε ακόμα πιο αισθητή εξαιτίας της δεινότητας της Ιεράς Εξέτασης (1478) που θέλοντας αφενός να επιβάλει την «θρησκευτική ειρήνευση» αφετέρου, να ενισχύσει την πολιτική ηγεμονία, ηγήθηκε διωγμούς σε Οθωμανούς και Εβραίους.

Σε σύνδεση με εκείνη την εποχή και άλλα γεγονότα, λειτουργούν επίσης στην πόλη δημοφιλείς εκθέσεις με θέμα τη μαγεία και τα όργανα βασανιστηρίων.

Όταν κατέρρευσε η ισλαμική αρχή [το Califato de Cordoba (929-1036) και η Taifa de Toledo (1036-1085)] και ολοκληρώθηκε η επανάκτηση (La reconquista, 1085) από τον χριστιανό βασιλιά Alfonso VI, το Toledo κατείχε για πολλούς αιώνες ακόμα την πρώτη θέση ως αυτοκρατορική πρωτεύουσα. Τη φάση αυτή (1085- 1559) ήρθε και σφράγισε λαμπρά ο 16ος αιώνας, ο λεγόμενος χρυσός αιώνας της Τέχνης και των Γραμμάτων της Ισπανίας. Δηλαδή την εποχή που εγκαταστάθηκε εκεί ο «El Greco», το έργο του οποίου βρίσκεται σκορπισμένο σε πολλά μνημεία και εκθέσεις της πόλης και παραμένει δυνατός πόλος έλξης.⁸⁹

Ως προς την θέα της πόλης, ο ποταμός Tago, τα τείχη με τις πύλες και τα εμβληματικά κτίρια όπως το Alcazar δίνουν στην πόλη την πασίγνωστη εικόνα που απαθανάτισε ο El Greco στον πίνακά του. Δεν είναι περίεργο ότι η θέα από την απέναντι όχθη συμπεριλαμβάνεται κάθε μέρα, όλη την ημέρα, στα τουρ των ξεναγήσεων σε λεωφορείο ή μικρό όχημα με βαγόνια σαν τραίνο.

Η προσέλευση στο ίδιο σημείο υπερδιπλασιάζεται όταν κάθε 1^η Μαΐου με αφορμή το λαϊκό πανηγύρι (La Romería). Η γιορτή στο παρεκκλήσι «Ermita del Valle» είναι «extra muros» και μια από τις ευκαιρίες των ντόπιων να περπατήσουν στην κοντινή εξοχή, αναβιώνοντας παλιές λαϊκές παραδόσεις και μύθους. (Εικόνα Π4.3.1)

Αξίζει να τονιστεί ότι το ποτάμι Tago και η ελαφρώς υπερυψωμένη θέση της πόλης απέναντι στα γύρω λιβάδια είναι τα πιο διακριτά χαρακτηριστικά του τοπίου. Ως προς τα λιγότερα εμφανή σημεία της πόλης, δηλαδή, στο ύψος των θεμελίων, νεότερα μνημεία θεμελιώνονται πάνω σε παλαιότερα παρόμοιας

⁸⁹ Τα θέματα των πινάκων του φαίνεται πως εμπνέουν συνεχώς στο Toledo. Για παράδειγμα, το 2^ο βραβείο του IV Διαγωνισμού Μικροδιηγήματος «Sucedió en la Judería» είναι ένα έργο εμπνευσμένο από τον πίνακα του παιδιού που σβήνει κεριά ενώ βρίσκεται δίπλα σε μια μαϊμού του El Greco. Το διήγημα λέγεται «Το τελευταίο Κερί» του Gelsomino Notturmo (Museo Sefardi, 2019:62)

χρήσης ή όχι. Αυτό ίσχυε, όχι μόνο για τόπους λατρείας των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών, αλλά και για τα λουτρά της πολύ μεταγενέστερης ισλαμικής κυριαρχίας πάνω στα ίχνη ρωμαϊκών λουτρών «Termas», εβραϊκές υπόγειες στοές, κ.α. Έχει ενδιαφέρον να σταθεί κανείς στο πρόγραμμα προβολής αυτών των πιο κρυφών τμημάτων της πόλης, τα οποία είναι αποτελέσματα κυρίως των σωστικών ανασκαφών.

Κατά το θέρος, προγραμματισμένες καθημερινές δωρεές ξεναγήσεις οδηγούν μικρές ομάδες τουριστών κυρίως σε ιδιωτικούς χώρους που δεν ανοίγουν διαφορετικά στο κοινό για να τους αποκαλύψουν αυτά τα ευρήματα κάτω από την επιφάνεια της πόλης. Οι ξεναγήσεις γίνονται πρωί και απόγευμα εκτός Κυριακής σε όσους έχουν από την παραμονή δηλώσει συμμετοχή. Οι ξεναγήσεις οργανώνονται από το Consorcio και το Πανεπιστήμιο του Toledo Castilla La Mancha. Έτσι, αναλαμβάνονται από μεταπτυχιακούς σπουδαστές του τμήματος «Gestión de Patrimonio Cultural», οι οποίοι δείχνουν τις άγνωστες διαδρομές της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (Rutas desconocidas del Patrimonio) έναντι αμοιβής. (Εικόνα Π4.3.2)

3.3.3.2 Παρατηρήσεις για την επίσκεψη στο Toledo

Στο Toledo, η ερευνήτρια επισκέφτηκε συμμετείχε πλήρως στη ζωή της πόλης χάρη σε πάμπολλες εκδηλώσεις όλων των κατηγοριών.⁹⁰ Για τα προγράμματα, ενημερωνόταν από φυλλάδια που μοιράζονται δωρεά σε διάφορα κέντρα πληροφοριών, αλλά και από το διαδίκτυο. Μη μπορώντας λοιπόν να ξεχωρίσει

⁹⁰ Ένα πρόγραμμα τριών ημερών μπορεί να έχει τα ακόλουθα και πολλά άλλα: 1. Τρίωρη παράσταση φλαμένκο από 150 χορεύτριες όλων των ηλικιών στην κεντρική πλατεία (Εικ.Π4.3.3.). 2. Επετειακή έκθεση από συλλογές του Toledo και της επαρχίας του. 3. Φεστιβάλ (Θεάτρου ή Μουσικής και χορού, π.χ. «Φεστιβάλ της Μουσικής του Κόσμου»). 4. Ομιλίες επωνύμων. 5. Ανοιχτές συζητήσεις πενταμελούς πάνελ ακαδημαϊκών με το κοινό για επίκαιρο θέμα (tertulias- για τα θετικά και αρνητικά της τεχνολογίας στην ζωή). 6. Παρουσιάσεις βιβλίων ερευνητών, πεζογράφων ή ποιητών (π.χ. «Παράθυρο στη μεσημβρία», βιβλίο ποιημάτων του Έλληνα ποιητή, Σαράντη Αντίοχου εμπνευσμένα στο έργο του El Greco στο Toledo (Εικ. Π4.3.4). 7. Εκθέσεις (συχνά από ζωγράφους, φωτογράφους, γλύπτες, κλ..) που παρουσιάζουν συχνά έργα εμπνευσμένα από την πόλη Toledo). 8. Συναυλίες (π.χ. συναυλία με και χωρίς πληρωμή εισιτηρίου στον Καθεδρικό Ναό ή σε κήπο ή προαύλιο μουσείων), 9. Ανοιχτή συναυλία σύγχρονης μουσικής δημοφιλούς συγκροτήματος για νέους και μεγάλους σε πάρκο. 10. «Μεσαιωνική Λαϊκή Αγορά» με μεταμφιεσμένους μουσικούς και παραγωγούς της επαρχίας που πωλούν παραδοσιακά προϊόντα δίπλα στους πάγκους με σουβενίρ και περίττερα με φαγητά. Θρησκευτικές εκδηλώσεις (πανηγύρια και λιτανείες στους δρόμους της πόλης, παραδοσιακή παρέλαση θρησκευτικών αδελφοτήτων). Τέλος, 11. θορυβώδεις νύχτες πυροτεχνημάτων για το κλείσιμο σειράς εκδηλώσεων.

κανείς κάτι, θέτει λοιπόν το ερώτημα: Τι άραγε προσφέρει στο Πολιτιστικό Τοπίο του Toledo τόση ζωντάνια;

Αναμφίβολα, εκείνο που του προσφέρει τόση ζωντάνια είναι το πολυποίκιλο πρόγραμμα που μοιάζει να ικανοποιεί όλα τα γούστα των επισκεπτών ταυτόχρονα. Χάρη στην πυκνότητα του αστικού ιστού και των μνημείων σε αυτό, η πόλη γίνεται κυριολεκτικά ένα ενιαίο πολιτιστικό πάρκο με αέναη ροή τουριστών.

Οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται συχνά ταυτόχρονα ή η μία μετά την άλλη, κατά την διάρκεια της ημέρας ή και της νύχτας σε πολλά σημεία της πόλης, στον καθεδρικό ναό, σε ιερές μονές, στην δημοτική βιβλιοθήκη, στο κέντρο Τέχνης (Círculo de Arte), στο συνεδριακό κέντρο, σε μουσεία, ιδρύματα, θέατρα, δρόμους και πλατείες.

Στο συντονισμό εμπλέκονται μαζί με το φορέα του συγκεκριμένου χώρου κυρίως ένας ή παραπάνω από τους εξής φορείς: η Δημοτική Αρχή (Ayuntamiento), ή/και το Νομαρχιακό Όργανο Διοίκησης (La Diputación) ή/και η εταιρεία για την ανάδειξη και διάσωση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (El Consorcio).

Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα ισχυρό ενωτικό στοιχείο του Πολιτιστικού Τοπίου είναι το γεγονός ότι οι φορείς μοιάζουν να λειτουργούν χωρίς στεγανότητα είτε σε σχέση με τις συνεργασίες μεταξύ φορέων, είτε σε σχέση με τα θέματα που μπορεί να απαιτήσουν την οργανωτική προσπάθεια τους ή τη συνδρομή τους.

Ακολούθως, δίνονται τέσσερα παραδείγματα για να τεκμηριωθεί ο ισχυρισμός επειδή απηχούν άμεσα στην εμπειρία των επισκεπτών.

Το πρώτο παράδειγμα συνεργασίας αναφέρεται σε ενημέρωση σχετικά με την έκθεση «Cisneros, Arquetipo de Virtudes, Espejo de Prelados» βίο και έργο του γενικού ιεροεξεταστή επισκόπου Francisco Jiménez de Cisneros που πραγματοποιήθηκε από την 1^η Απριλίου 2019 στο Καθεδρικό Ναό του Toledo.

Η εν λόγω ενημερωτική ατζέντα παρουσιάζει το πρόγραμμα εργασιών της χρονιάς του Εβραϊκού Μουσείου Sefardi (Museo Sefardi, 2019:40). Σε αυτό, αναφέρεται, λοιπόν, μεταξύ άλλων η ακόλουθη ενδιαφέρουσα συνεργασία του με την Μητρόπολη: για το σκοπό της έκθεσης «Cisneros», το μουσείο είχε δανείσει εκθέματα που τεκμηριώνουν το διωγμό των Εβραίων από την Ιερά εξέταση. Το θέμα που δεν κολακεύει καθόλου το παρελθόν της Μοναρχίας, υπογραμμίζει την επίγνωση της ιστορικής διαδρομής του κράτους.

Τέτοιες συνεργασίες βρίσκουν στήριγμα στο γεγονός ότι το Toledo παρουσιάζεται συνθηματικά ως «Πόλη των τριών πολιτισμών». Με αυτό το δυνατό σύνθημα, η πόλη διατυμπανίζει την σπουδαιότητα της συνύπαρξης και προβάλλει την παγκόσμια ακτινοβολία της.

Το δεύτερο παράδειγμα συνεργασίας αναφέρεται σε ομιλία για το χριστιανικό ιεραποστολικό έργο του Αποστόλου Παύλου στη Σαλαμίνα, Πάφο και Αντιόχεια της Πισιδίας από την αρχαιολόγο Carolina Aznar στις 9 Απριλίου 2019. Την ομιλία οργάνωσε το Εβραϊκό Museo Sefardí στον κύκλο ομιλιών Αρχαιολογίας και Έρευνας.

Το τρίτο παράδειγμα συνεργασίας σχετίζεται με «*Τα δείπνα στα τυφλά*». Είναι ένα πρόγραμμα που δίνει τη ευκαιρία στον επισκέπτη να γευματίσει σε ένα ιστορικό μνημείο το οποίο αγνοεί όταν αγοράζει τη συμμετοχή, αλλά θα μάθει λίγο πριν πραγματοποιηθεί. Αυτές οι νύχτες γαστρονομίας διαφημίζονται μαζί με τις άλλες δραστηριότητες και εκδηλώσεις, προσφέρονται σαν πολυαισθητηριακή εμπειρία, οργανώνονται και διαφημίζονται από τη Δημοτική Αρχή σε συνεργασία με ξενοδόχους.

Το τέταρτο και τελευταίο παράδειγμα συνεργασίας σχετίζεται με κορώνα αγάλματος της Παναγίας του 1641, την οποία δίνει σε δάνειο το Museo Santa Cruz στην εκκλησία Άγιο Santiago del Arrabal (σε μνημείο του 13^{ου} αι.), κατά το τέλος Ιουνίου για τη γιορτή της Virgen de los Desamparados. Ο πολύτιμος θησαυρός φεύγει από την μόνιμη έκθεση, στολίζει το άγαλμα που περιφέρεται στην ενορία και τους κεντρικούς δρόμους του Toledo για να επιστρέψει ξανά στην μόνιμη έκθεση.

Ο εσωτερικός αυτός συντονισμός στις διοργανώσεις και άλλα μέτρα για τα οποία θα μας απασχολήσουν στη συνέχεια, δίνουν την ευχάριστη εντύπωση ότι το Toledo λειτουργεί ως ένα Πολιτιστικό Τοπίο, φροντισμένο ως σύνολο. Τα άλλα μέτρα είναι απλά στην σύλληψη, αλλά αποτελεσματικά καθότι συνεχώς θυμίζουν ότι σε περιβάλλει ένα πολύ σύνθετο τοπίο και όχι ένας συνήθης πολεοδομικός ιστός. Αφορούν κάποια χαρακτηριστικά στην κατασκευή της υποδομής της ζώνης υποδοχής στην πόλη. Τα τέσσερα παραδείγματα που ακολουθούν κάνουν τον ισχυρισμό σαφές:

Το πρώτο παράδειγμα αφορά τη θέση και τον τρόπο με τον οποίο κατασκευάστηκαν οι κυλιόμενες ηλεκτρικές σκάλες που ανεβάζουν εκατοντάδες τουρίστες προς την κεντρική πλατεία καθημερινά. Οι σκάλες αυτές λειτουργούν σαν «παρατηρητήρια» με την πανύψηλη τζαμαρία που την περιβάλλει. Είναι, δηλαδή, ένα σημείο από όπου εξ αρχής, θαυμάζει κανείς και ακούραστα, την θέα της πόλης με τα τείχη της, τις εμβληματικές πύλες, εκκλησίες, την κεραμωτή στέγη σπιτιών, κ.λπ.

Το δεύτερο παράδειγμα αναφέρεται στις σκάλες που οδηγούν στην Πύλη Alfonso VI και αφήνουν ελεύθερο το θέαμα του Κολισέουμ στα χαμηλά. Η σκάλα είναι κατασκευασμένη εν μέρη κάτω από τη γη.

Τα ανοίγματα και η στέγη της κυλιόμενης σκάλας δεν ξεχωρίζουν εύκολα από την πλαγιά του λόφου καθώς καλύπτονται από τα υλικά του περιβάλλοντος χώρου και δίνουν κυριολεκτικά την αίσθηση ότι η γη έχει ραγίσει για να αποκαλύψει τη θέα του ρωμαϊκού μνημείου που βρίσκεται στην άμεση περιφέρεια.

Το τρίτο παράδειγμα αφορά τη χάραξη της ασφάλτου με το αγνάρι αρχαίου μνημείου. Βασισμένη στα ορατά μέρη του αρχαίου οικοδομήματος, σημειώθηκαν τα αόρατα αγνάρια του Κολισέουμ στην άσφαλο του αυτοκινητόδρομου που το διαπερνά σήμερα. Με αυτόν τον τρόπο, τα τοξωτά θεμέλια που έχουν μείνει ενώνονται νοερά και δίνουν την εικόνα του μεγέθους του μνημείου. Έτσι, η ανεπανόρθωτη καταστροφή δεν εμποδίζει την αντίληψη της αρχικής εικόνας του μνημείου (Εικ.Π4.3.5).

Το τέταρτο και τελευταίο είναι η κατασκευή ενός παραθύρου σε υπόγεια διαδρομή εισόδου-εξόδου, δίπλα σε ένα ανελκυστήρα, δηλαδή, σε ένα σημείο όπου αιτιολογείται να σταθεί κανείς για λίγο. Από το σημείο αυτό, μπορεί ο καθένας να διαβάσει εποπτικό υλικό με το όνομα του μνημείου που πλαισιώνει το παράθυρο και βρίσκεται στο βάθος (Museo Tavera), να προσέξει τη ζωγραφική του απόδοσης και τέλος να εντοπίσει την φυσική τους θέση σε σχέση με τα τείχη και την θριαμβευτική Πύλη Bisagra. Με τη λεπτομέρεια αυτή, το παράθυρο φαίνεται να «μουσειοποιεί τη θέα», μάλιστα σε ένα σημείο εντός των τειχών που κατά τα άλλα αποκλείει κάθε ορατότητα. (Εικ.Π4.3.6).

Συμπερασματικά, όλες αυτές οι όψεις της πόλης και πρακτικές στα ζητήματα της ανάδειξης δείχνουν τη ζωντάνια και το στοιχείο του «συνεχούς ιστού» που σκεπάζει το Toledo.

3.4. Συμπεράσματα της Επιτόπιας έρευνας

Μοιάζει αυτονόητο να ισχυρίζεται κανείς ότι τα μοντέλα διαχείρισης αυτών των τριών πολιτιστικών τοπίων διαφοροποιούνται έντονα, δεν είναι όμως και πρέπει να επισημαίνεται. Κάθε μοντέλο καθορίζεται από τον τύπο του Πολιτιστικού Τοπίου και από το πολιτικό-οικονομικό και κοινωνικό σύστημα της χώρας που βρίσκονται. Άλλη είναι η αμερικανική προσέγγιση και άλλη η ευρωπαϊκή. Από τις παραπάνω αναφορές, συμπεραίνεται ότι οι διαχειριστές και στα τρία τα μνημεία ακολουθούν διπλά μέτρα αντιμετώπισης: Δηλαδή, μέτρα για την έμμεση προστασία του μνημείου μέσω της καλλιέργειας στους πολίτες της συλλογικής συνείδησης σχετικά με την σπουδαιότητα του μνημείου και μέτρα για συμμετοχή της τοπικής κοινότητας γενικά και την κινητοποίηση των φορέων, επαγγελματιών, σπουδαστών και εθελοντών ειδικά στα προγράμματα εφαρμογής της Σύμβασης για την Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Οι προσέγγιση αυτή διαμορφώνει συλλογικά το φιλόξενο ήθος του ανθρώπινου δυναμικού στα μνημεία με ευχάριστο αντίκτυπο στον φιλοξενούμενο. Στην ουσία πρόκειται εδώ για την εφαρμογή μιας από τις πιο σημαντικές οδηγίες της UNESCO (Wijesuriya, et al., 2013:46).

Τα παραπάνω μέτρα καλλιεργούν τη φιλόξενη διάθεση στο ανθρώπινο δυναμικό, κάνοντας σαφώς τη διαφορά για τον επισκέπτη. Ακόμα και στα πιο μικρά σημάδια φιλοξενίας όπως στο ανεμπόδιστο πέρασμα των άσπρων γραμμών της ζέβρας στο δρόμο μπορεί ο φιλοξενούμενος να εισπράξει το σεβασμό του κατοίκου. Ο σεβασμός επιστρέφει στον τόπο με την μορφή μεγαλύτερης εκτίμησης για το μνημείο ως τουριστικός προορισμός.

3.4 Σχεδιαστικό πλαίσιο της εμπειρίας

Από αυτό το σημείο και μετά, παρουσιάζονται οι ιδέες που εμπνέουν και θεμελιώνουν την πρόταση ανάδειξης, αλλά και τους τρόπους με τους οποίους η θεωρία προσαρμόζεται κατάλληλα στο σκοπό της εφαρμογής. Επιπλέον, αναφέρονται άλλες γενικές τοποθετήσεις όταν θεωρούνται απαραίτητες στην κατανόηση του γενικού πλαισίου που περικλείει την πρόταση ανάδειξης του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας.

3.4.1 Σχεδιαστικές προϋποθέσεις της παιδευτικής εμπειρίας

Το πρόγραμμα ανάδειξης σχεδιασμένο να καταστεί δυνατή την ουσιαστική επαφή του χρήστη με την Πολιτιστική Κληρονομιάς της Αίγινας ακολουθώντας το μοντέλο βασισμένο στην διήγηση ιστοριών, δεν προσφέρει μια πανομοιότυπη εμπειρία, αλλά πολλαπλές εμπειρίες εξατομικευμένης συμμετοχής και διάδρασης μέσω του παιχνιδιού και της πράξης (Roussou 2004:1-23). Για να καταστεί αυτό δυνατό, ο σχεδιασμός της παιδευτικής εμπειρίας ακολουθεί την ανθρωποκεντρική προσέγγιση του De la Torre (2000:38-42, 52-53), σύμφωνα με την οποία η μάθηση, πράγματι, στηρίζεται σε μια θεωρία, μια μεθοδολογία και ορισμένα υλικοτεχνικά στοιχεία, αλλά πάνω από όλα στη δημιουργία. Για να παραμένει ποιοτική η εμπειρία, ο σχεδιασμός οφείλει να τηρεί κάποιες προϋποθέσεις. Τις προϋποθέσεις αυτές επιχειρεί να εφαρμόσει η πρόταση ανάδειξης σε έξι σημεία:

Η πρώτη προϋπόθεση σχεδιασμού της εμπειρίας αναφέρεται στην δομή. Για να είναι δημιουργική η εμπειρία, πρέπει η εφαρμογή να διατηρεί συνοχή ανάμεσα στα μέρη της και να μην προκαλεί σύγχυση. Αυτό σημαίνει ότι, πάνω απ' όλα, η πρόταση οφείλει να είναι εύχρηστη και φιλική. Επομένως, η κατανόηση έχει προτεραιότητα. Οι ειδικοί χάρτες των πολιτιστικών διαδρομών, για παράδειγμα, εξυπηρετούν αυτήν την ανάγκη. (Παράρτημα, εικόνες Π9.1,2,3.)

Η δεύτερη προϋπόθεση είναι να υπάρχει συνοχή ανάμεσα στο περιεχόμενο της εφαρμογής και στους στόχους (γενικούς και ειδικούς). Σύμφωνα με τον De la Torre (ο.π.), η ίδια σύνδεση με τους στόχους ισχύει και για τον τρόπο υλοποίησης. Με άλλα λόγια, οι σχεδιαστικές λεπτομέρειες των διαδρομών στηρίζονται μεταξύ τους και υπηρετούν μαζί το διττό σκοπό της ανάδειξης του Πολιτιστικού Τοπίου και της θετικής απήγησης στο χρήστη. Το ερωτηματολόγιο για παράδειγμα που συμπληρώνει ο χρήστης πριν

τη χρήση, έτσι ώστε να ενημερωθεί η εφαρμογή εξ αρχής γύρω από τις προτιμήσεις του, εξυπηρετεί αυτούς τους σκοπούς (Ερωτηματολόγιο για το προφίλ του χρήστη σε Παράρτημα Π8).

Η τρίτη προϋπόθεση είναι η προσβασιμότητα στην πληροφορία και στην παρουσίαση. Ο σκοπός είναι να διατηρείται στο χρήστη η αίσθηση ελευθερίας μέσω εναλλακτικών επιλογών. Συναφής με την προηγούμενη είναι η τέταρτη προϋπόθεση. Κατά τον De la Torre (ο.π.) τα επικοινωνιακά μέσα κάθε πρότασης πρέπει να οδηγούν με ευέλικτο τρόπο σε πολυσημία νοημάτων. Μόνο έτσι μπορεί ο καθένας να χτίσει το δικό του νόημα. Εφόσον, όπως αναφέρει ο αναλυτής, το νέο νόημα προκύπτει από τη σύζευξη του κόσμου του χρήστη με τα εξωτερικά ερεθίσματα, η ψηφιακή εφαρμογή για το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας, ιδανικά, τα μεν εξωτερικά ερεθίσματα επιχειρεί να κάνει πιο αισθητά, τη δε σύζευξη να διευκολύνει.

Η πέμπτη προϋπόθεση είναι να εισάγει νέες ιδέες ή καινοτομικές δράσεις, έτσι ώστε να ξυπνούν το ενδιαφέρον και να ικανοποιήσουν διάφορες κλίσεις και προτιμήσεις. Δεδομένου του ότι η εμπειρία γίνεται σε περιβάλλον μη συμβατικής εκπαίδευσης, δύσκολα μπορεί να σταθεί χωρίς στοιχεία πρωτοτυπίας

Έκτη και τελευταία, να προβλέπει ο τρόπος αξιολόγησης της διαδικασίας. Δεν παρέλειψε ο De la Torre στην ανάλυσή του να πει ότι κάθε μετάδοση γνώσεων οφείλει να κυοφορεί τις δυνατότητες αυτοβελτίωσης. Για το σκοπό αυτό, Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης Λογισμικού το οποίο περιλαμβάνεται στο Παράρτημα (Π11), μπορεί να συμπληρωθεί από το χρήστη μετά από τη χρήση της εφαρμογής για να την κρίνει.

3.4.2 Οργάνωση περιεχομένου της εμπειρίας του χρήστη

«Πως τότε οργανώνονται τα στοιχεία του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας, έτσι ώστε να πετύχουν ομαλά και ευχάριστα την επαφή με τον κόσμο του χρήστη;».

Την απάντηση δίνει ο A. Colorado (1997:8-9) ο οποίος αναφέρεται σε τρία ζητήματα. Το ζήτημα της παρουσίασης, της προσβασιμότητας και των επικοινωνιακών μέσων.

Η παρουσίαση αφορά τη συγκέντρωση των στοιχείων προς διάδοση και καθορίζει το κριτήριο επιλογής και ταξινόμησης της πληροφορίας από το τεράστιο απόθεμα γνώσεων που αφορούν το νησί. Επομένως, στο επίπεδο αυτό, επιλέγονται, συγκεντρώνονται και παρουσιάζονται τα γεωγραφικά, ιστορικά και πολιτιστικά γνωστικά αντικείμενα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.

Η προσβασιμότητα αφορά την πληροφορία και την εξέλιξη. Στο επίπεδο αυτό, οργανώνονται οι επιλογές σχετικά με την τροπή της δράσης και τις μορφές συμμετοχής του χρήστη.

Τα επικοινωνιακά μέσα αφορούν τους τρόπους επικοινωνίας ανάμεσα στο χρήστη και το Πολιτιστικό Τοπίο. Στο επίπεδο αυτό, δημιουργείται το φυσικό, νοητικό και ψηφιακό περιβάλλον στο οποίο η επικοινωνία πραγματώνεται επιτυγχάνοντας την καθαυτό ανάδειξη.

Σχετικά με την παρουσίαση ο A. Colorado (ο.π.) αναφέρεται στην χρήση αρχείων τα οποία ονομάζει «Πυρήνες πληροφορίας». Η διαδικασία οργάνωσης της πληροφορίας σε πυρήνες επικεντρώνεται στη ταξινόμηση των περιεχομένων σε μικρότερα σύνολα. Τα σύνολα σχηματίζονται αφενός στη βάση του γεωγραφικού σημείου και των πολιτιστικών αγαθών που προκύπτουν από αυτό. Αφετέρου, σχηματίζονται ανάλογα με τον τρόπο που αυτά επικοινωνούνται στο χρήστη.

Η μέθοδος οργάνωσης των πηγών ακολούθησε την εξής βασική ιδέα:

«Το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας έχει δημιουργηθεί από κάποια γενεσιουργά στοιχεία που υφίστανται και δρουν με ιδιαίτερο τρόπο σε όλο το νησιωτικό τοπίο. Έχουν βαθιές ρίζες στο χρόνο, οι οποίες τρέφουν ένα ιδεατό δέντρο που αναπτύσσεται διαχρονικά. Με αφορμή κάθε ένα από τα γενεσιουργά στοιχεία, συγκεντρώνεται ένα απόθεμα Πολιτιστικής Κληρονομιάς που παραπέμπει σε κάποια συγκεκριμένα τοπία, οι ιδιαιτερότητες των οποίων αναδεικνύουν το σύνολο του νησιού».

Την ιδέα αποτυπώνει το γραφικό σχέδιο με τίτλο «Το Αειθαλές Δέντρο της Αίγινας» (Παράρτημα Π5.1). Σε αυτό, φανταζόμαστε την Αίγινα σαν δέντρο με βαθιές ρίζες στο χρόνο. Στα πιο εύρωστα μέρη του κορμού, διοχετεύονται δυνάμεις που τρέφουν τα μικρά κλαδιά και χαρίζουν στο Πολιτιστικό Τοπίο τις ιδιαιτερότητές του. Από τα μικρότερα κλαδιά, βλαστούν τα φύλλα και μεγαλώνουν οι καρποί, δηλαδή, τα ιδιαίτερα γνωρίσματα των πολιτιστικών αγαθών που παρουσιάζονται.

Από την ανεξάντλητη πηγή δεδομένων από όπου θα μπορούσε να αντλήσει κανείς μόνο σκόρπια πράγματα για την Αίγινα έστω και σπουδαία, με το ιδεόγραμμα αυτό μπορεί να σχηματιστούν μικρότερες ενότητες, που θεωρούνται καίριες στην προσπάθεια ανάδειξης. Έτσι, από την μια μεριά, δίνεται η δυνατότητα ιεράρχησης και σύνδεσης των εννοιών, από την άλλη, αποτυπώνεται η συνολική εικόνα του Πολιτιστικού Τοπίου (De la Torre, 2000:252-3).

Η δεντροποίηση αν και δεν είναι καινούργια, εξάιρεται ως οργανωτικό εργαλείο για πολλούς λόγους. Ο De la Torre (2000:50, 392-399) σημειώνει ότι το δέντρο είναι χρησιμότερο πρωτίστως σαν πλάνο οργάνωσης, διότι μπορεί να στηρίζει εξαρχής μία σαφή δομή. Κάνει όπως λέει πιο εύκολη την μεταφορά μηνυμάτων που δεν έχουν περιστασιακό χαρακτήρα, αλλά μία ποιότητα οικουμενική. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πρόγραμμα ή εναλλακτική σειρά παρουσίασης μηνυμάτων. Διευκολύνει την ταξινόμηση στοιχείων, ενώ βοηθά να διακρίνεται το σχετικό στοιχείο (relevant) από το άσχετο και περιττό δεδομένο.

Ο De la Torre υπογραμμίζει ιδιαίτερα ότι η «δενδροποίηση των εννοιών» εμπνέει τη σύλληψη νέων ιδεών χάρη στην ευκολότερη παρατήρηση της σχέσης μεταξύ γνωστικών αντικειμένων και νοημάτων. Τέλος, πιστεύει ότι μπορεί ευκολότερα να οδηγήσει την εμπειρία στη καρποφορία και όχι μόνο μεταφορικά.⁹¹

Με βάση αυτή τη σφαιρική θεώρηση, το περιεχόμενο της εμπειρίας προσδιορίζεται από τα τέσσερα γενεσιουργά στοιχεία του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας. Τα στοιχεία είναι η θάλασσα, η γη, ο ουρανός, και ο άνθρωπος. Κάθε ένα από αυτό παράγει μικρότερα σύνολα θεματικών. Για τους σκοπούς της ανάδειξης, η θάλασσα παραπέμπει στις προκλήσεις του θαλάσσιου στοιχείου, στη ναυτική ικανότητα των Αιγινήτων και στις θαλάσσιες επικοινωνίες. Η γη παραπέμπει στην ποιότητα του εδάφους, στους καρπούς της και στις πλουτοπαραγωγικές πηγές. Ο ουρανός παραπέμπει αλληγορικά στις πολυδιάστατες συνθήκες πνευματικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας. Τέλος, οι άνθρωποι παραπέμπουν σε ανθρώπινες ενέργειες που επηρέασαν τον ρου της ιστορίας ή που άφησαν το στίγμα τους στο νησί.

Οι μικρές ενότητες παρουσιάζονται σε πολλές μορφές. Κάποιες πληροφορίες όμως μπορεί να μεταφέρονται μέσω ενός γραπτού στοιχείου ή με ένα αφηγηματικό άκουσμα ή μία εικόνα, ανάλογα με την περίπτωση και πάντα με γνώμονα την αποφυγή του κινδύνου κόπωσης του χρήστη. Οι μορφές των αρχείων πληροφοριών είναι οι εξής: Κειμενική, γραφική, ηχητική, φωτογραφική. Η γνώση που μεταδίδουν προέρχεται από διάφορα επιστημονικά πεδία. Γίνεται έτσι εφικτή η ανάδειξη τόσο της Υλικής Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Αίγινας, όσο και της Άυλης. Ενώ, καλύπτεται μεγάλο εύρος θεμάτων και εποχών, υπολογίζει ένα επίσης μεγάλο φάσμα πιθανών προτιμήσεων και το σπουδαιότερο, δεν μεταδίδονται γνώσεις «σαν νησίδες σε απέραντο ωκεανό», όπως λέει χαρακτηριστικά ο De la Torre (2000:50).

Σχετικά με τη προσβασιμότητα και το εξατομικευμένο χαρακτήρα της εμπειρίας, έχοντας υπόψη τον επισκέπτη και ότι η εμπειρία αυτή προσφέρεται στον ελεύθερο χρόνο του, τίθεται λοιπόν το ερώτημα «Πως ικανοποιείται το αίτημα της ελκυστικής πρόσκλησης αναζήτησης των αρχείων;». Με άλλα λόγια, «Πως έρχεται ο χρήστης σε επαφή με τις επιλογές του;» Απάντηση δίνει στο δεύτερο επίπεδο οργάνωσης της εμπειρίας, η διεπαφή, δηλαδή, η προδιαγραφή ενός υποσυνόλου λειτουργιών που δίνει την ευκαιρία στο χρήστη να αποφασίσει ποια κατεύθυνση θέλει να ακολουθήσει ή ποια μορφή ή διάρκεια θέλει να δώσει στη συμμετοχή του.

Η φύση των Πολιτιστικών Τοπίων, η μεγάλη έκταση των περιοχών που καλύπτουν οι πολιτιστικές διαδρομές κάνουν απολύτως απαραίτητη η δυνατότητα να μην ακολουθηθεί μια γραμμική κατεύθυνση

⁹¹ Μέσα από την αλληγορία της καρποφορίας του δέντρου και της δημιουργικής εμπειρίας.⁹¹

ούτε χρονική, ούτε γεωγραφική, αλλά η πορεία τελικά θα διαγραφεί όπως προτιμά ο χρήστης. Τέτοιο σκοπό εξυπηρετεί για παράδειγμα η δυνατότητα που δίνεται να γνωρίσει ο χρήστης εξ αρχής το χρονοδιάγραμμα των πολιτιστικών διαδρομών και τα ειδικά χαρακτηριστικά της διαδρομής που επιλέγει.

3.4.3 Τέχνη και τέχνασμα στην επικοινωνία με τον χρήστη

Κάθε επικοινωνία έχει όρους και γίνεται κάτω από ορισμένες ιδανικές συνθήκες και συχνά, με αυστηρά τυπικές διαδικασίες. Άρα το ερώτημα που μπορεί να ανατεθεί στο σημείο αυτό είναι «Με ποιόν τρόπο επικοινωνεί ο χρήστης με το Πολιτιστικό Τοπίο, με τι ακριβώς έρχεται σε επαφή και μέσω ποιας διαδικασίας;».

Ζούμε σε μια εποχή κατά την οποία είναι κοινώς αποδεκτή η ανάγκη να μην θεωρηθεί επιτυχής η επικοινωνία, επειδή απλά μεταδίδονται κάποια μηνύματα από μια πλευρά. Έτσι λοιπόν, για να πετύχει η εφαρμογή είναι σημαντικό να διατηρείται η επικοινωνία στη σφαίρα της αμοιβαιότητας.

Λύση για «το τι και το πώς» της σχέσης επικοινωνίας με το χρήστη δίνουν στην πρόταση τρία επικοινωνιακά μέσα με διαφορετικό έργο και νόημα πάνω στη θεωρία του A. Colorado (1997:8-9) όπως ήδη αναφέρθηκε. Το πρώτο μέσο είναι το οπτικό υλικό που προσφέρει στο χρήστη κυρίως άμεση και αισθητή επαφή με το Αιγινήτικο τοπίο και τα μνημεία. Το δεύτερο μέσο είναι ο Φανταστικός Διάλογος των αφηγητών με το χρήστη. Βασικά, πρόκειται για μια σειρά αφηγήσεων με το γενικό τίτλο «Interpreting Aegina's Why Factors». Οι αφηγήσεις αγγίζουν συναισθηματικά το χρήστη γνωρίζοντας του τις συνθήκες του βίου ως καταλύτες που ώθησαν το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας να διαμορφωθεί ακριβώς έτσι όπως μπορούμε να το γνωρίσουμε σήμερα. Το τρίτο επικοινωνιακό μέσο είναι οι ευκαιρίες διάδρασης ως ενέργειες συμμετοχικής ερμηνείας.

Τα δύο πρώτα επικοινωνιακά μέσα παρουσιάζουν λεπτομέρειες για το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας με την χρήση οπτικοακουστικών μέσων. Το τρίτο μέσο (οι ευκαιρίες διάδρασης) στοχεύει στην πιο ενεργή και αυτόνομη ερμηνευτική δράση ύστερα από την αρχική αισθητηριακή επαφή με τις διάφορες εκφάνσεις του Πολιτιστικού Τοπίου.

Ας δούμε λοιπόν με ποια μέσα μπορεί να επιτύχει όλα τα προηγούμενα η ψηφιακή εφαρμογή και σημαντικότερα, ποιες ιδέες φαίνονται να αναπτύσσονται.

Κάθε νησί της Ελλάδος είναι ξεχωριστό. Σχετικά όμως με το Αιγινήτικο τοπίο προκύπτουν τα εξής ερωτήματα: «Τι είναι εκείνο που ξεχωρίζει ο χρήστης από το μεγάλο κόσμο του νησιωτικού τοπίου της Αίγινας;» Εν τέλει, «Τι αναδεικνύεται μέσω της εφαρμογής;»

Η απάντηση στο ερώτημα ικανοποιεί έμμεσα την επιθυμία του κοινού στην έρευνα σχετικά με τη διαθεσιμότητα ενός έντυπου ταξιδιωτικού ή τουριστικού οδηγού για την Αίγινα. Η ελκυστική εναλλακτική

πρόταση σχεδιάζεται σύμφωνα με μια μέθοδο για την παρουσίαση έργων Τέχνης με πολυμέσα. Ο λόγος για την επιλογή αυτή εξηγείται αμέσως.

Το μοντέλο αυτό συστήνεται από τον A. Colorado ιδιαίτερα όταν θέλει ο ιστορικός να ρίχνει φως στα δομικά, ζωγραφικά και ιστορικά χαρακτηριστικά εικόνων και παραστάσεων με τη χρήση της ΤΠΕ. Ο απώτερος στόχος του μοντέλου είναι να μπορέσει ο ιστορικός να επικοινωνεί στον παρατηρητή συγκεκριμένες πολιτισμικές διεργασίες, οι οποίες αφορούν τα καλλιτεχνικά έργα και το δημιουργό, την κοινωνία και το καλλιτεχνικό ρεύμα δια της «πολυπρισματικής» εισήγησης με τα πολυμέσα (Colorado, 1997:13). Πρακτικά για την ανάδειξη, η Αίγινα είναι αυτό το έργο.

Η χρήση αυτής της μεθόδου θεωρείται κατάλληλη στην περίπτωση του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας, γιατί ο χρήστης οδηγείται με ευφάνταστο τρόπο μέσω επεξεργασμένων εικόνων στη γνωριμία του φυσικού τοπίου και των μνημείων, σαν να βρίσκεται μπροστά σε ζωγραφικούς πίνακες. Στις επεξεργασμένες εικόνες, τα μνημεία αλλάζουν και προκαλούν την περιέργεια.

Την αποτελεσματικότητα αυτής της προσέγγισης, αναφορικά με τα πολυμέσα σχολιάζει ο A. Colorado, (1997:37) λέγοντας ότι, η εικόνα και οι παραστάσεις έχουν μετατραπεί σε τεράστια πρόκληση στον σχεδιασμό διαδραστικών εμπειριών με τη Ψηφιακή Τεχνολογία. Αυτό συμβαίνει, όπως λέει, γιατί από παλαιά ο ζωγραφικός καμβάς αποτελούσε και ακόμα αποτελεί παραδειγματικό μοντέλο ικανό να αποκαλύπτει στον θεατή τον δυναμισμό κάποιας δράσης ή ενός γεγονότος σε μία δεδομένη στιγμή της κοινωνικής πραγματικότητας. Με την θέση αυτή, ο Colorado θέλει να τονίζει την αξία της Τέχνης ως «επικοινωνιακό όργανο». Τονίζει δηλαδή, την αξία της Τέχνης η οποία πηγαίνει πιο πέρα από τη ψυχολογική της εξιλέωση, από τη διακοσμητική και την αισθητική τις οποίες όλοι ευκολότερα παραδέχονται σχετικά με τα έργα καλλιτεχνικής έμπνευσης (Colorado, 1997:23-24).

Η επαφή με το επεξεργασμένο οπτικό υλικό ετοιμάζει τις αισθήσεις και τη νόηση για την μετέπειτα γνωριμία των στοιχείων της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (Moortheswari, 2015:6). Αναλογικά με τα όσα ισχύουν για την Τέχνη και επισημαίνονται από τον Colorado (ο.π.), από την άποψη της σημειολογίας, το οπτικό υλικό ως μέσο επικοινωνιακό, αποτελεί το ορατό σημαίνον πολιτιστικών διεργασιών και παραπέμπει σε «κρυφές γωνίες του νησιού» στο παρόν και στο παρελθόν.

Ενώ το πρώτο επικοινωνιακό μέσο καταφεύγει στην Τέχνη, το δεύτερο μέσο καταφύγει σε ένα τέχνασμα. Δηλαδή, σε ένα διάλογο μέσα από τον οποίο ένα ή δύο φανταστικά υποκείμενα προσκαλούν το χρήστη σε νοερή συζήτηση για τις εξελίξεις στο Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας.

Ο Φανταστικός Διάλογος είναι ένα σενάριο σχεδιασμένο ώστε να προκαλεί τη σκέψη, την ενδόμυχη συζήτηση και τη συναισθηματική εμπλοκή του χρήστη. Πλέκεται με φαντασία για να ξεναγήσει τον επισκέπτη στο ταξίδι του και να τον οδηγήσει σε διάφορες οπτικές γωνίες του νησιού. Σχεδιάζεται με γνώμονα τις πολλαπλές νοημοσύνες του Gardner (1983, 245-256) και οργανώνεται με βάση τα πέντε παράθυρα ερμηνευτικής προσέγγισης (Entry points).⁹²

Στη βάση αυτής της παιδαγωγικής αρχής, γίνεται προσπάθεια μέσω της διάδρασης να ενεργοποιούνται η χωρική νοημοσύνη στις διαδρομές 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8 και 9, η χωροταξική νοημοσύνη στις διαδρομές 2 και 9, η κοινωνική νοημοσύνη στη διαδρομή 3, η κιναισθητική νοημοσύνη στις διαδρομές 1, 3, 4, 5 και 6, η λεκτική/γλωσσική νοημοσύνη στην διαδρομή 6 και η λογικομαθηματική νοημοσύνη στη διαδρομή 9. Ελπίζει με τον τρόπο αυτό να ανταποκρίνεται σε διάφορες προτιμήσεις και πολλές πιθανές «περσόνες χρηστών».

Στη ροή των αφηγήσεων ανά θεματική, προβάλλονται τόσο η ανθρώπινη διάδραση με το φυσικό περιβάλλον της Αίγινας, όσο «ο ιστός της ιστορίας» πίσω από το Πολιτιστικό Τοπίο. Με τον τρόπο αυτό, ο φανταστικός συνομιλητής παρακινεί το χρήστη να στρέψει την προσοχή στις μικρές και μεγάλες ψηφίδες που συνθέτουν το μοναδικό μωσαϊκό του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας. Την ιδέα μάλιστα αποτυπώνει το Ιδεόγραμμα 2 στο Παράρτημα (Π5.2).

Οι δράσεις δεν εφαρμόζουν ένα ελεγμένο διδακτικό σενάριο. Επιδιώκεται πάντως να μεταδίδουν τις έννοιες περί Πολιτιστικού Τοπίου της Σύμβασης της UNESCO που ήδη μελετήθηκαν στο πρώτο μέρος. Κοινή συνισταμένη στην ανάδειξη είναι ο ρόλος του ανθρώπου στις κύριες μορφές που έλαβε το Αιγινήτικο τοπίο με το χρόνο (Jalla, 2017:11, Fairclough et al., 2014:11,).

Χάρη στη προσέγγιση αυτή, ο Φανταστικός Διάλογος μπορεί και διανθίζεται από αφηγήσεις και ποικίλες αναφορές από επιστημονικές, λογοτεχνικές, εθνογραφικές και άλλες πηγές. Προβάλλοντας έμμεσα τις σχέσεις αιτίας και αποτελέσματος με ιστορίες για την ζωή των ανθρώπων, σκοπεύει να οδηγήσει τη σκέψη του χρήστη στα φαινόμενα της μετατροπής ή μετάπλασης του τοπίου σε Πολιτιστικό μέσω επιλεγμένων θεματικών.

Η επιλογή του Φανταστικού Διαλόγου ως επικοινωνιακό εργαλείο στηρίζεται στον De la Torre (2000:177), ο οποίος υπερασπίζεται τη δύναμη της μάθησης δια της ανακάλυψης μέσω της *ήπιας*

⁹² Τα παράθυρα προς την ερμηνεία είναι το αισθητικό, το αφηγηματικό, το λογικό/ποσοτικό, το υπαρξιακό και το εμπειρικό (Gardner:1983, στο Καλεσοπούλου, 2017: διαφ. 46).

καθοδήγησης. Την ήπια αυτή καθοδήγηση ελπίζει να ασκήσει ειδικά το επικοινωνιακό αυτό μέσο, διευκολύνοντας το βλέμμα του χρήστη στην αναζήτηση της προσωπικής του προοπτικής στο τοπίο.

Το ύφος του αφηγητή ή αφηγητών είναι οικείο και φιλικό και αποφεύγει να ακουστεί σαν φωνή κάποιας αυθεντίας. Για το λόγο αυτό, προτείνεται να δημιουργούνται δύο χαρακτήρες με άλλο ύφος (style) και άλλη ψυχοσύνθεση για να «ρέει φυσικά η κουβέντα». Ο χρήστης θα μπορέσει να «συνομιλεί με τον γνώστη, σοφό και έμπειρο παππού αλλά και να ακούσει τις αυθόρμητες παρεμβολές μίας ντόμπρας, αλλά και ρομαντικής νέας που ξέρει αλλά είναι περίεργη να ακούει τους άλλους».

Τις καταβολές αυτού του είδους συγγραφής σεναρίων, μελέτησε ο ίδιος ο Colorado (1997:126) τονίζοντας ότι ο R. Barthes (1977:142-8) εισηγήθηκε με πρωτοτυπία την ιδέα σχετικά με τον θάνατο της φωνής του συγγραφέα.⁹³ Είναι ένας συμβολικός θάνατος δια του οποίου μπορεί να διεισδύσει αυτόβουλα ο αναγνώστης για να ερμηνεύσει το κείμενο.⁹⁴ Δίνεται έτσι το δικαίωμα/ευκαιρία στο υποκείμενο (αναγνώστη/ακροατή) δικής του πρώτης ή δεύτερης ματιάς.

Ο Φανταστικός Διάλογος φέρει τον τίτλο. «Interpreting Aegina's Why Factors». Ο τίτλος αυτός παραπέμπει στα τέσσερα γενεσιουργά στοιχεία για τα οποία ήδη έγινε λόγος.

Το γενικό τίτλο εξηγούν τρεις λόγοι: Πρώτα, η φράση στα Αγγλικά είναι εύκολη και αποτυπώνει την ζωηρή περιέργεια των ανθρώπων της εποχής που ζούμε. Δεύτερο, επειδή ο «διάλογος». υπόσχεται μια συζήτηση για αληθινά βιώματα, ενώ αναζητά απαντήσεις για την «κρυμμένη Αίγινα». Τρίτο, για να αποφευχθεί εκείνο που διατυπώθηκε από το κοινό στην έρευνα για τη δυσαρέσκεια του σχετικά με το ότι κατά την επίσκεψη σε ιστορικούς ή αρχαιολογικούς χώρους, συνήθως δεν φαίνεται να προβάλλεται αρκετά η σημασία κάποιων μνημείων, προσώπων, κ.λπ.

Στην παρουσίαση προσώπων επωνύμων και μη, ο A. Colorado (1997:126) προτείνει δύο ενδιαφέρουσες τεχνικές: Μπορεί το ίδιο το πρόσωπο να περιγράφει τον εαυτό του (Η εκδοχή του). Αλλά, μπορεί να ακούσει κανείς έναν τρίτο άτομο να μιλά για την προσωπικότητα ή το έργο ενός άλλου (Η εκδοχή τρίτου). Οι δύο μορφές αφήγησης είναι χρήσιμες για την επικοινωνία, λόγου χάριν στη συνέντευξη για τη ζωή ενός αμαξά στην πόλη (διαδρομή 2) και στην αφήγηση τρίτου για το έργο του I. Καποδίστρια

⁹³ «...writing is the destruction of every voice, of every point of origin..the voice loses its origin, the author enters into his own death, writing begins» (Barthes, 1977:142).

⁹⁴ «The reader is the space on which all the quotations that make up writing are inscribed without any of them being lost; a text's unity lies not in its origin but in its destination».(Barthes,1977:149)

(διαδρομή 5). Στη δεύτερη περίπτωση, ο αφηγητής είναι φανταστικό άτομο με αναμνήσεις για το 1828, το έτος άφιξης του Κυβερνήτη στην Αίγινα.

3.4.4. Παράμετροι της συμμετοχικής δράσης

Το σχέδιο συμμετοχικής εμπειρίας βασισμένο στη διήγηση ιστοριών βαδίζει στα χνάρια παιδαγωγικών θεωριών και ακολουθεί πρακτικές ανάδειξης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς ήδη δοκιμασμένες. Επιλέγει όσα είναι εφικτά και ρεαλιστικά για να οδηγηθεί η εμπειρία στην προβολή και ερμηνεία των φαινομένων του πολιτισμού.

Σε ό,τι αφορά τη μετάδοση των γνωστικών στοιχείων, ο σχεδιασμός εφαρμόζει εναλλακτικούς τρόπους αναπαράστασης της γνώσης του J. Bruner που αξιοποιούν τις πράξεις, τις εικόνες και τα σύμβολα, έτσι ώστε να προκαλούν διασυνδέσεις «όλων με όλα» για την ευχάριστη γνωριμία του χρήστη με την Πολιτιστική Κληρονομιά. Η μέθοδος αυτή εξυπηρετεί ιδιαίτερα την ανάδειξη του τοπίου ως φορέας Πολιτισμού. Αρμόζει ιδιαίτερα επειδή στοχεύει στη δημιουργία νοητικών διασυνδέσεων που προωθούν τη δυνατότητα μάθησης εκτός σχολικών αιθουσών, καλλιεργεί την κριτική σκέψη και διευκολύνει τη διά βίου μάθηση (Clabaough, 2010:7). Επομένως, ταιριάζει σε όποια εμπειρία πραγματοποιείται σε περιβάλλον μη εκπαιδευτικό και απευθύνεται σε πολλές ηλικίες και σε χρήστες με διαφορετικά προφίλ.

Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχική δράση, εφαρμόζεται σε όλες εκτός από τις πολιτιστικές διαδρομές 2 και 7, η θεωρία της ανακαλυπτικής μάθησης, και της καθοδηγούμενης εξερεύνησης μέσα από το εκπαιδευτικό κунήγι του κρυμμένου θησαυρού. Στο σχεδιασμό του, εφαρμόζεται το μοντέλο «δημιουργίας κινήτρων για την εμπλοκή σε δράση» του Yu-kai Chou, ειδικού στα θέματα της μορφοπαιδευτικής αξίας του παιχνιδιού.

Σε ό,τι αφορά τις διάφορες ευκαιρίες διάδρασης, ο σχεδιασμός ακολουθεί το μοντέλο της εμπειρικής μάθησης του D. Kolb. (1984: 26,29). σύμφωνα με την οποία κλειδί στη μάθηση είναι τα εξωτερικά ερεθίσματα. Ο μαθησιακός κύκλος ξεκινά με την αισθητή παρατήρηση των στοιχείων του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας, περνά στη συνέχεια στο στοχασμό, τη νοητική αναδόμηση της γνώσης και τη νοηματοδότηση. Τελειώνοντας ο κύκλος περνά από τη φάση της «μετά-γνώσης» και κλείνει σε νέα επίπεδα εμπειρίας με τη δοκιμή της προσωπικής εκδοχής για τα όσα έζησε και αντιλήφθηκε ο ίδιος ο χρήστης. Με τρόπο ενεργό και δημιουργικό έρχεται σε συναισθηματική ισορροπία, όπως αναφέρεται, στη φάση της πιο ενεργούς και προσωπικής τοποθέτησης.

Υπάρχει γενική παραδοχή αναφορικά με τις ευκαιρίες διάδρασης ότι οι αντιλήψεις για το περιβάλλον ως νοητικές διεργασίες, είναι το έναυσμα της δημιουργικής ιδέας (De la Torre 2000:48). Κάτω από αυτό το πρίσμα, η στιγμή της πιο ενεργής συμμετοχής μπορεί να θεωρηθεί μία στιγμή κορύφωσης της δράσης.

Αν και επιδιώκονται οι ελευθερία και ανεξαρτησία του χρήστη, οι δράσεις των πολιτιστικών διαδρομών ξετυλίγονται σύμφωνα με εσκεμμένες τακτικές που υπολογίζουν να κερδίσουν από το χρήστη την επιθυμία να συμμετάσχει (Marín & de la Torre, 2000:38-39). Ανακύπτει τότε το ερώτημα. «Τι μπορεί να κρατά ζωνφόρο το ενδιαφέρον του χρήστη για ένα ταξίδι στα Πολιτιστικά Τοπία της Αίγινας;».

Φαίνεται πως για να κρατηθεί το ενδιαφέρον αμειώτο, ακόμα και η ακριβή Ψηφιακή Τεχνολογία δεν είναι επαρκής. Σύμφωνα με τον Valtolina (2016:117) η χρήση της εξάπτει την περιέργεια και συναρπάζει το χρήστη στην αρχή, δεν εξασφαλίζει τη συνέχεια και όχι σπάνια, ο χρήστης οδηγείται τελικά στην απώλεια ενδιαφέροντος εις βάρος της επικοινωνίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η λύση στο παραπάνω πρόβλημα κρύβεται στα μυστικά του μηχανισμού του παιχνιδιού σαν έξυπνο και συχνά ανέξοδο μέσο.

Συστηματοποιώντας το μηχανισμό του παιχνιδιού, ο Yu-kai Chou μελέτησε τις εσωτερικές και εξωτερικές δυνάμεις που παρακινούν τον άνθρωπο να αρχίσει μια δραστηριότητα και να μη την εγκαταλείψει. Τις περιέγραψε στο πλαίσιο κανόνων σε παιχνίδια ή προγραμματισμένες δράσεις με παράλληλους ή με διαφορετικούς στόχους από την ψυχαγωγία.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Yu-kai Chou (2016, 3-6) υπάρχουν οκτώ ισχυροί λόγοι ή κίνητρα για τα οποία κάποιος θα ήθελε να εμπλακεί σε μια δράση ή διαδικασία. Ο πρώτος λόγος συντελείται όταν γίνεται κλήση για κάτι υψηλό. Η συμμετοχή του δηλαδή παίρνει, όπως αναφέρεται, διάσταση «έπους». Ο δεύτερος λόγος συντελείται όταν ο συμμετέχων νιώθει ότι αναπτύσσεται ή κατορθώνει κάτι. Ο τρίτος λόγος συντελείται όταν νιώθει ενδυνάμωση και επιβράβευση μετά από την προσπάθεια. Ο τέταρτος λόγος αναφέρεται στην δυνατότητα του χρήστη να κάνει κάτι δικό του, π.χ. Το άλμπουμ μου. Ο πέμπτος λόγος αναφέρεται στο αντίκτυπο ή αλλιώς στη δυνατότητα να επηρεάσει ο παίκτης τους άλλους με τις επιδόσεις του. Ο έκτος λόγος συντελείται όταν γίνονται αισθητοί οι περιορισμοί και ο λίγος χρόνος να πετύχει κάτι. Ο έβδομος λόγος τείνει να ικανοποιεί την έμφυτη ανθρώπινη περιέργεια και τη επιθυμία για το απρόοπτο. Ο όγδοος λόγος συντελείται όταν ενδέχεται να χάσει κάτι και επείγει η ανάγκη να το αποφύγει.

Στο Παράρτημα, καθώς παρουσιάζεται ολόκληρο το πρόγραμμα ανάδειξης, γίνεται σαφέστερη η εφαρμογή όλων των παραπάνω παραμέτρων.

4. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ

Η εννοιολογική ευρύτητα με την οποία προσεγγίζεται η μουσειακή ανάδειξη και τα συμπεράσματα της έρευνας κοινού σχετικά με την ανάγκη σύνδεσης του ονόματος της Αίγινας με άλλα στοιχεία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς εκτός από τα τρία γνωστά (Φιστίκια και αγ. Νεκτάριο και Ναό της Αφαίας) οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι, εφόσον μιλάμε για ένα πολύ σύνθετο Πολιτιστικό Τοπίο, όλοι οι τρόποι ανάδειξης είναι εύλογοι αρκεί να υπηρετούν τον εκπαιδευτικό ρόλο της εμπειρίας.

Κατά το σχεδιασμό επιχειρείται η δημιουργία όλων των ειδών των ευκαιριών αρχικά για να δοθούν κίνητρα να βλέπει ο επισκέπτης τον πολιτιστικό πλούτο με ενδιαφέρον και ύστερα αφού τον ζήσει, να θυμάται την Αίγινα με ευχαρίστηση. Επομένως, παρουσιάζονται στη συνέχεια αναλυτικά, οι λεπτομέρειες της εμπειρίας ως προς το περιεχόμενο που έχουν στόχο να προκαλέσουν το χρήστη δημιουργικά.

4.1. Πολιτιστικές διαδρομές της εφαρμογής

Η λέξη διαδρομή χρησιμοποιείται με επιφύλαξη καθώς η μετακίνηση στο φυσικό χώρο έχει περιορισμένη σημασία ή και καμία. Παρά ταύτα, χρονομετρείται η μετακίνηση από την πόλη της Αίγινας προς οκτώ γεωγραφικά σημεία, εκτός από τη διαδρομή 2 η οποία σκόπιμα δεν συνδέεται με συγκεκριμένο γεωγραφικό προορισμό. Οι πολιτιστικές διαδρομές που προτείνονται στον χρήστη και αναπτύσσονται με λεπτομέρεια στο Παράρτημα (Π10), είναι οι ακόλουθες:

1 Πολιτιστική Διαδρομή 1: Λιμάνι – Αρχαιολογικό μουσείο – Αρχαιολογικός χώρος. Το διακριτικό χρώμα της διαδρομής είναι το κόκκινο. Συνολική διάρκεια 35'. (Εικόνες Π10.1.1 έως 23)

Η ιστορία, μύθοι και φαντασία πλέκονται σε ένα αποκαλυπτικό κινήγι κρυμμένου θησαυρού που εξελίσσεται μέσα στο αρχαιολογικό μουσείο της Αίγινας. Μας γνωρίζει ορισμένα κινητά μνημεία, τα γενικά χαρακτηριστικά του τοπίου και την συναρπαστική διαχρονική αναμέτρηση των κατοίκων της Αίγινας με τη Φύση και με άλλες εξωτερικές προκλήσεις από την Προϊστορία έως την Κλασική Εποχή.

2 Πολιτιστική Διαδρομή 2: Ένα ταξίδι στην Αίγινα εκτός χρόνου (δεν είναι στον χάρτη). Το διακριτικό χρώμα της διαδρομής είναι το λευκό. Συνολική διάρκεια 30'. (Εικόνες Π10.2.1 έως 7)

Στη διαδρομή 2, αναδεικνύονται θεματικές εκτός μουσείου. Οι τρεις θεματικές αποτελούν ερμηνευτικά μέσα διαφόρων φάσεων του Πολιτιστικού Τοπίου λόγω της επικοινωνίας της Αίγινας με τον έξω κόσμο. Μια είναι η συμβολική αξία ενός προϊστορικού ευρήματος που δε βρίσκεται στην Ελλάδα. Η άλλη είναι η φυσικοκαλλιέργεια και η τρίτη είναι το σημερινό έργο του αμαξά στην πόλη το οποίο

αναφέρεται με αφορμή μια μαρμάρινη κεφαλή αλόγου στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Η διαδρομή 2 δεν συνδέεται αποκλειστικά με συγκεκριμένο γεωγραφικό σημείο του νησιού.

3

Πολιτιστική Διαδρομή 3: Αίγινα – Γειτονιά καλλιτεχνών – Σουβάλα. Το διακριτικό χρώμα της διαδρομής είναι το πράσινο λεμονί. Συνολική διάρκεια 30'. (Εικόνες Π10.3.1 έως 23)

Στη διαδρομή 3, οι χρήστες καλούνται να συμμετάσχουν σε ένα κυνήγι κρυμμένου θησαυρού για να στηρίξουν μια κοινωφελή προσπάθεια προστασίας του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας στην Βορειανατολική και Βόρεια ακτή. Πρόκειται για μια φανταστική γενναία ενέργεια δύο νεαρών που επιχειρούν να τραβήξουν την προσοχή ενός μεγάλου παράγοντα στο χώρο της προώθησης της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Σκοπεύει να αποφευχθεί πιθανό αρνητικό αντίκτυπο από ένα αυθαίρετο οικοδομικό σχέδιο σε περιοχή όπου βρίσκονται κάποια σύγχρονα και παραδοσιακά μνημεία τα οποία αναδεικνύονται.

4

Πολιτιστική Διαδρομή 4: Αίγινα – Όμορφη Εκκλησιά. Το διακριτικό χρώμα της διαδρομής είναι το καναρινί. Συνολική διάρκεια 15'. (Εικόνες Π10.4.1 έως 8)

Η διαδρομή 4 προσφέρεται σαν ευκαιρία γνωριμίας με μια ιδιαίτερης σημασίας Βυζαντινή εκκλησία, την Όμορφη Εκκλησιά. Ο μικρός και χαριτωμένος αυτός ναός δεν είναι γνωστός παρά το γεγονός ότι βρίσκεται κοντά στην κεντρική αρτηρία που οδηγεί στα δυο μέρη της Αίγινας με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα. Επιλέγοντας αυτή τη δράση, ο επισκέπτης μπορεί να αξιοποιήσει τριπλάσια την επιλογή του να οδηγηθεί προς τη Μονή του Αγ. Νεκταρίου η/και προς τον ναό της Αφαίας. Εντοπίζει τη μικρή Βυζαντινή εκκλησιά, και ακούει για ένα επάγγελμα που χάθηκε αποκαλύπτοντας στην πορεία του κάτι αξιοπερίεργο.

5

Πολιτιστική Διαδρομή 5: Παλαιά Χώρα. Το διακριτικό χρώμα της διαδρομής είναι το πράσινο λαδί. Συνολική διάρκεια 35'. (Εικόνες Π10.5.1 έως 10)

Η μικρή δυσκολία που θέτει ο περίπατος στη διαδρομή 5 αποζημιώνεται μέσα από το κυνήγι κρυμμένου θησαυρού και τη γνωριμία με συγκλονιστικά ιστορικά γεγονότα της Μεσαιωνικής και Νεότερης Ιστορίας της Αίγινας που χάραξαν το τοπίο της Παλαιάς Χώρας και την ζωή των ανθρώπων που κατέφυγαν εκεί.

6

Πολιτιστική Διαδρομή 6: Ναός της Αφαίας. Το διακριτικό χρώμα της διαδρομής είναι το πορτοκαλί. Συνολική διάρκεια 30'. (Εικόνες Π10.6.1 έως 5)

Η διαδρομή 6 εστιάζει στο πρόσωπο της θεάς αλλά και στο πρόσωπο του χρήστη ο οποίος λύνοντας μικρούς γρίφους και απαντώντας στην έκκληση να γράψει το όνομα της δικής του «Αφανούς Ηρωίδας»

και ένα αφιέρωμα, αφήνει το μικρό του αποτύπωμα στο χώρο με τα «τρικ» της Ψηφιακής Τεχνολογίας. Όλα αυτά καθώς έρχεται στενότερα σε επαφή με το Ναό της Αφαιάς, ένα από τα ομορφότερα αρχαία μνημεία της Ελλάδας και με ένα από τα σημαντικότερα ευρήματα του χώρου.

7

Πολιτιστική Διαδρομή 7: Αίγινα – Παχειάς Ράχης. Το διακριτικό χρώμα της διαδρομής είναι το πορφυρό. Συνολική διάρκεια 15'. (Εικόνες Π10.7.1 έως 3)

Η διαδρομή αυτή κάνει μια τιμητική στάση σε ένα όμορφο και ξεχωριστό πέτρινο χωριό που άφησε ιστορία χάρη στη ζωντάνια και στο μεγαλείο των ανθρώπων που γεννήθηκαν εκεί.

8

Πολιτιστική Διαδρομή 8: Αρχαίος Ελαιώνας. Το διακριτικό χρώμα της διαδρομής είναι το πράσινο πεύκου. Συνολική διάρκεια 40'. (Εικόνες Π10.8.1 έως 3)

Παίρνοντας το μονοπάτι μέτριας δυσκολίας από το Μαραθώνα ή από την Παχειά Ράχη, ο χρήστης οδηγείται σε ένα τοπίο όπου συντελείται η μακροβιότερη συνεργασία της Φύσης με τον άνθρωπο στο νησί. Εκεί, ο επισκέπτης συναντά κάτι εξαιρετικά σπάνιο, τις αιωνόβιες ελιές του Αρχαίου Ελαιώνα, καλείται να γίνει ερμηνευτής του έργου της Φύσης και να ζωγραφίσει πάνω στις ριτιδωμένες επιφάνειες των κορμών με τα ψηφιακά εργαλεία. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλει μαζί με άλλους χρήστες της εφαρμογής σε ένα ασυνήθιστο εικαστικό δρώμενο.

9

Πολιτιστική Διαδρομή 9: Αίγινα – Ελλάνιο Όρος. Το διακριτικό χρώμα της διαδρομής είναι το κροκί. Συνολική διάρκεια 45'. (Εικόνες Π10.9.1 έως 6)

Στη διαδρομή 9, ο χρήστης ενθαρρύνεται να προσέχει με όλες τις αισθήσεις τα φαινόμενα της Φύσης στην σύντομη ανάβαση στην βόρεια πλαγιά του Ελλανίου Όρους, το οποίο έχει χαρακτηριστεί Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους. Εκεί συναντά ο επισκέπτης τον τόπο λατρείας ανθρώπων δύο διαφορετικών εποχών και κοσμοθεωριών και ταξιδεύει στο απώτερο παρελθόν μέσω της αφήγησης. Στην αφήγηση, ακούει νύξεις απόψεων για το ρόλο του μύθου στην νομιμοποίηση της πολιτικής και θρησκευτικής εξουσίας. Οι θεματικές όμως διευρύνονται ακόμα περισσότερο με ποικίλες δράσεις που βοηθούν στην κατανόηση των διαφορετικών τρόπων παρέμβασης του ανθρώπου στο τοπίο της περιοχής.

4.2. Σύνθεση των πολιτιστικών αγαθών για μια ολιστική ανάδειξη

Όπως φαίνεται από την προηγούμενη παρουσίαση, το πολιτιστικό απόθεμα και ως συνέπεια το σχέδιο ανάδειξης του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας περιλαμβάνει αρχαία και νεότερα μνημεία.⁹⁵ Σύμφωνα με ό,τι σχετικά ορίζει ο Νόμος 3028/2002, στις πολιτιστικές διαδρομές αναδεικνύονται μνημεία που χρονολογούνται ως εξής:

Στις διαδρομές 1, 2, 5, 6 και 9 αναδεικνύονται *αρχαία κινητά μνημεία* προγενέστερα του 1830.

Στις πολιτιστικές διαδρομές 1, 4, 5, 6, 7, 8 και 9 αναδεικνύονται *αρχαία ακίνητα μνημεία* προγενέστερα του 1830.

Στην πολιτιστική διαδρομή 3 αναδεικνύει *νεότερο ακίνητο μνημείο* μεταγενέστερο του 1830.

Στις πολιτιστικές διαδρομές 1, 3, 6, και 9 αναδεικνύεται η *Αυλή Πολιτιστική Κληρονομιά* που παραπέμπει σε περίοδο προγενέστερη του 1830.

Τέλος, στις πολιτιστικές διαδρομές 1, 3, 6, και 9 αναδεικνύεται η *Αυλή Πολιτιστική Κληρονομιά* που παραπέμπει σε περίοδο μεταγενέστερη του 1830.

Για τη λεπτομερέστερη αναφορά των πολιτιστικών αγαθών ανά διαδρομή με τον υπότιτλο «Σημεία ενδιαφέροντος των πολιτιστικών διαδρομών», αναλύθηκε η παρουσία ή/και η σύνθεση των αρχαίων και νεότερων πολιτιστικών αγαθών σε επιλεγμένα σημεία του νησιού. Λαμβάνονται υπόψη η χρονολογία, ο χαρακτηρισμός αλλά και η προσβασιμότητα, όταν βέβαια πρόκειται για ακίνητο μνημείο.⁹⁶ Εκτός αυτού, λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι τα ακίνητα μνημεία άλλοτε υπάρχουν ανεξάρτητα και άλλοτε συνυπάρχουν με άλλα πολιτιστικά αγαθά στο σημείο που βρίσκονται για κάποιο ιδιαίτερο λόγο ή τυχαία.

Οι δράσεις και αφηγήσεις σχεδιάστηκαν σχεδόν πάντα με γνώμονα τις ρητές ή άρρητες σχέσεις μεταξύ των πολιτιστικών αγαθών μέσα στο γεωγραφική περιοχή.⁹⁷ Σε δύο μόνο πολιτιστικές διαδρομές αναφέρουν αρχαία κινητά μνημεία που βρίσκονται εκτός Αίγινας, διότι είναι χρήσιμα μέσα ερμηνείας του Πολιτιστικού Τοπίου της εποχής τους. Επιπλέον, στις περισσότερες διαδρομές γίνεται αναφορά σε

⁹⁵ Το άρθρο 2 του Νόμου 3028/2002 παρ. αα και ββ λέει τα εξής: Παρ. αα «Ως αρχαία μνημεία ή αρχαία νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και έως και το 1830, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 20». Παρ. ββ) «Ως νεότερα μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία επιβάλλεται λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, κατά τις διακρίσεις των άρθρων 6 και 20».

⁹⁶ Στην παρούσα φάση, τα Καποδιστριακά μνημεία της πόλης δεν είναι προσβάσιμα και δεν περιλαμβάνονται.

⁹⁷ Το Πολιτιστικό Τοπίο για το ICOM «νοείται ως ένα πάρα πολύ σύνθετο δίκτυο σχέσεων» ICOM, 2016:22, Resolution Number 1 par. 1, 4, 5. στο Παράρτημα.

μεμονωμένα συμβολικά γνωρίσματα κάποιων μνημείων, αλλά και σε άυλα πολιτιστικά αγαθά⁹⁸ όπως μύθοι, ποιήματα, δεξιότητες, τεχνικές και ιστορικές μαρτυρίες που συμπληρώνουν και τελειοποιούν το αφηγηματικό έργο. Η παρουσίαση άυλων πολιτιστικών αγαθών πραγματοποιεί τη δέουσα προβολή τους ως αναπόσπαστο μέρος του Πολιτιστικού Τοπίου, ενώ βοηθά στην μεταφορά των νοημάτων γύρω από τις διαχρονικές διαδικασίες διάδρασης του Ανθρώπου με τη Φύση και τις συχνά λεπτές διαφορές μεταξύ σημείων ενδιαφέροντος.

Σε μια προσπάθεια οργάνωσης του συνόλου αυτών των κριτηρίων της παρουσίασης, δημιουργήθηκε ο παρακάτω πίνακας με αντίστοιχα εικονίδια που αντιπροσωπεύουν το χαρακτηρισμό του πολιτιστικού αγαθού, τη σύνθεση και την παρουσίαση αυτών στη διαδρομή.

Πίνακας 1. Παρουσίαση πολιτιστικών αγαθών στις διαδρομές

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΓΑΘΟ	ΕΙΚΟΝΙΔΙΟ
Αρχαίο ακίνητο ή κινητό μνημείο, π.χ. αρχαίος ναός, μουσειακό έκθεμα.	
Αρχαίο άυλο πολιτιστικό αγαθό, π.χ. μύθοι	
Νεότερο ακίνητο μνημείο, π.χ. σύγχρονο γλυπτό	
Νεότερο άυλο πολιτιστικό αγαθό, π.χ. ποίημα	
Νεότερο ακίνητο μνημείο παραδοσιακού τύπου, ⁹⁹ π.χ. εξωκλήσι	
ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ	
Αυτόνομη συνύπαρξη αρχαίων μνημείων διαφορετικών εποχών, π.χ. στο αρχαιολογικό μουσείο.	
Χρήση τμήματος ακινήτου αρχαίου μνημείου από μεταγενέστερο ακίνητο αρχαίο μνημείο, π.χ. στο Ελλάδα.	

⁹⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ ε) Νόμου 3028/2002 «Ως άυλα πολιτιστικά αγαθά νοούνται εκφράσεις, δραστηριότητες, γνώσεις και πληροφορίες, όπως μύθοι, έθιμα, προφορικές παραδόσεις, χοροί, δρώμενα, μουσική, τραγούδια, δεξιότητες ή τεχνικές που αποτελούν μαρτυρίες του παραδοσιακού, λαϊκού και λόγιου πολιτισμού».

⁹⁹ Η κατηγορία δημιουργήθηκε για την παρουσίαση και όχι στη βάση του νομικού χαρακτηρισμού. Το λουλούδι συμβολίζει τη νέα άνθηση του παλιού.

Συνύπαρξη αρχαίου ακινήτου μνημείου με νεότερο ακίνητο μνημείο, π.χ. στην ευρύτερη περιοχή του αρχαιολογικού μουσείου και του πάρκου Καζαντζάκη.	
Συνύπαρξη νεότερου (σύγχρονου) ακινήτου μνημείο με νεότερο παραδοσιακού τύπου, π.χ. στην ευρύτερη περιοχή του Φάρου Μπουζά και της γειτονιάς καλλιτεχνών.	
Συνύπαρξη αρχαίου ακινήτου μνημείου με νεότερο παραδοσιακού τύπου, π.χ. στην περιοχή Παλαιάς Χώρας	

Τα εικονίδια αντανακλούν διαφορές μεταξύ διαδρομών και βοήθησαν στην οργάνωση ιδεών.

4.3. Σημεία ενδιαφέροντος των πολιτιστικών διαδρομών

Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί ότι η λέξη σημείο εδώ έχει μία αξία διαφορετική, επειδή γίνεται προσπάθεια να μην υπερτονιστεί η σημασία των ακίνητων μνημείων. Στην παρουσίαση, το Πολιτιστικό Τοπίο δε νοείται ως ένα συγκρότημα οικοδομών στο χώρο έστω και σπουδαίων. Ούτε περιορίζεται σε όσα βρίσκονται στο σημείο, ούτε όλα όσα το αφορούν έχουν πάντοτε υλική υπόσταση. Αντίθετα, στο τοπίο αντανακλούν όλες οι ενέργειες και τα έργα όλου του φάσματος της ανθρώπινης δημιουργίας σε διαδικασίες διάδρασης του ανθρώπου με την Αιγινήτικη γη.

Η προσέγγιση αυτή βρίσκεται στο πλαίσιο που ήδη συζητήθηκε της εννοιολόγησης του Πολιτιστικού Τοπίο από πλευρά του ICOM (2016:22, Resolution Number 1 par. 1, 4, 5 στο Παράρτημα)

Σημεία ενδιαφέροντος Πολιτιστικής Διαδρομής 1: Λιμάνι – Αρχαιολογικό μουσείο – Αρχαιολογικός χώρος.

Κεντρικό λιμάνι της Αίγινας, ο αρχαιολογικός χώρος του αρχαίου λιμανιού και οι ενάλιες αρχαιότητες, ο αρχαιολογικός χώρος του οικισμού της Κολώνας και το αρχαιολογικό μουσείο.

Η γνωριμία με τα φυσικά και ιστορικά χαρακτηριστικά της Αίγινας επιτυγχάνεται αρχικά με την ποίηση και το μύθο που παραπέμπει στις καταβολές του ονόματος και στις πρώτες μαρτυρίες για την πολιτική οργάνωση. Η γνωριμία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση δώδεκα εκθεμάτων της μόνιμης έκθεσης, αλλά και άλλων ανασκαφικών ευρημάτων του Μυκηναϊκού οικισμού στους Λαζάρηδες, τα οποία βρίσκονται στην αποθήκη του μουσείου. Στο κέντρο της ανακαλυπτικής δράσης βρίσκεται η γλαφυρή περιγραφή των κοινωνικών και πολιτισμικών εξελίξεων από την Προϊστορία έως την Κλασική Εποχή. με βάση τα βιβλιογραφικά στοιχεία.

Επομένως, σύμφωνα με τον Πίνακα 1, στη διαδρομή 1 παρουσιάζονται αρχαία ακίνητα και κινητά μνημεία διαφορετικών εποχών που συνυπάρχουν στους χώρους. Σε μια φάση της δράσης, παρουσιάζεται

επιπλέον ένα εκτός Αιγίνης αρχαίο κινητό μνημείο (Η Αιγινήτικη Χελώνα) το οποίο προσφέρεται στην περιγραφή της μεγάλης οικονομικής ευμάρειας της θαλασσοκράτειρας αρχαϊκής Αίγινας.

Έτσι λοιπόν, στη διαδρομή 1 αντιστοιχούν τα εικονίδια

Σημεία ενδιαφέροντος διαδρομής 2: Ένα ταξίδι εκτός χώρου και χρόνου

Ένα χρυσό ενώτιο κρητικής θεότητας του 17^{ου} αι. π.Χ., από το Θησαυρό της Αίγινας στο Βρετανικό Μουσείο, η φυσικοκαλλιέργεια και η μαρμάρινη κεφαλή αλόγου του 550 π. Χ. είναι οι τρεις θεματικές αυτής της διαδρομής. Οι τρεις αντιμετωπίζονται ως προεκτάσεις του έργου του ανθρώπου που μας αποκαλύπτουν την εικόνα της Αίγινα στην εποχή τους.

Επομένως, σύμφωνα με τον Πίνακα 1, στη διαδρομή 2 παρουσιάζονται δύο αρχαία κινητά μνημεία ανεξάρτητα μεταξύ τους. Επιπλέον, προβάλλεται η ζωή των κατοίκων μέσω συνεντεύξεων με εθνογραφικά στοιχεία και προσωπικές μαρτυρίες γύρω από τις κοινωνικές εξελίξεις¹⁰⁰ που άλλαξαν πρόσφατα την εικόνα του νησιού. Η φυσικοκαλλιέργεια προσεγγίζεται ως άυλο πολιτιστικό αγαθό αν και όχι επίσημα χαρακτηρισμένο¹⁰¹.

Στη διαδρομή 2 αντιστοιχούν τα εικονίδια

Σημεία ενδιαφέροντος διαδρομής 3: Αίγινα – Γειτονιά καλλιτεχνών – Σουβάλα

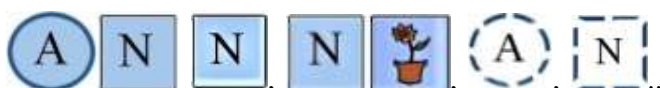
¹⁰⁰ Δηγήσεις για κοινωνικές πρακτικές τεκμηριώνουν άυλα πολιτιστικά αγαθά σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 62/2012 - ΦΕΚ 112/Α/3-5-2012

¹⁰¹ Το φυσίκι Αιγίνης ως ονομασία προέλευσης προστατεύεται από τον κανονισμό της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας αριθ. 2081 /92 του Συμβουλίου 14ης Ιουλίου 1992, επειδή η ποιότητα αποδίδεται στη γεωγραφική καταγωγή. Η ξεχωριστή γέυση του καρπού αποδίδεται στην αιγινήτικη γη και στο ήπιο κλίμα.

Η προτομή του Ν. Καζαντζάκη, το γλυπτό «Χωρίς Τίτλο» του Γ. Μόραλη, η γειτονιά καλλιτεχνών στην περιοχή Πλακάκια, ο Φάρος Μπουζά, το γλυπτό Χ. Καπράλου χάρη του οποίου προβάλλονται επώνυμοι γλύπτες της Αρχαιότητας, ο Σμίλης, ο Κάλλων, ο Γλαυκίας, ο Αναξαγόρας, ο Μύρων, ο Φιλότιμος ο Πτόλιχος και ο Ονάτας. Η ιστορική οικία- Καζαντζάκη (επιγραφή), τα παραδοσιακά εξωκκλήσια των αγίων Αποστόλων, Αναργύρων, Ελευθερίου και αρχαγγέλου Μιχαήλ. Στο αφηγηματικό έργο συνδράμουν ο πεζός λόγος της Μ. Γαλλάνη, του Α. Σικελιανού και του Ν.Καζαντζάκη, η ποίηση του Θ. Παπαθανασοπούλου, αλλά και ο μύθος. Στη διαδρομή αυτή, η καταγραφή του Ηροδότου επιτρέπει ένα είδος μουσειοποίησης της θέας από την βόρεια ακτή παραπέμποντας στο μυθικό ρόλο των Αιγινήτων στην μάχη της Σαλαμίνας.

Επομένως, σύμφωνα με τον Πίνακα 1, στη διαδρομή 3 παρουσιάζονται νεότερα ακίνητα μνημεία και στοιχεία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Στη διαδρομή 3 αντιστοιχούν τα εικονίδια

Σημεία ενδιαφέροντος διαδρομής 4: Αίγινα- Όμορφη Εκκλησιά:

Ο Άγιοι Θεόδωροι ή αλλιώς, Όμορφη Εκκλησιά, μια βυζαντινή εκκλησία του 13ου αι. μ.Χ. Το τρεχαντήρι «Μανάβικο» 3^{ης} γενιάς. Το τελευταίο παρουσιάζεται μέσω συνέντευξης, διότι αντανακλά τις εξελίξεις της σύγχρονης ζωής και προσφέρει ακόμα σε πείσμα των καιρών ένα στοιχείο γραφικότητας στο λιμάνι. Η συνέντευξη γύρω από τη λειτουργία του ξύλινου σκάφους στο παρελθόν δίνει βήμα στο εξίσου σημαντικό κεφάλαιο «Άνθρωποι της Αίγινας», ενώ φυλάσσει τη μνήμη περασμένων δεκαετιών.

Επομένως, σύμφωνα με τον Πίνακα 1, στη διαδρομή 4 παρουσιάζονται ένα αρχαίο αυτόνομο ακίνητο μνημείο, ένα άτυπο πολιτιστικό στοιχείο στο μεταίχμιο μιας ριζικής αλλαγής της τοπικής οικονομίας και η προφορική μαρτυρία.

Στη διαδρομή 4 αντιστοιχούν τα εικονίδια

Σημεία ενδιαφέροντος διαδρομής 5: Αίγινα Παλαιά Χώρα;

Το ιστορικό πλαίσιο, ο αρχαιολογικός χώρος της Παλαιάς Χώρας, το μονοπάτι από την εκκλησία του Τιμίου Σταυρού έως την εκκλησία του Αγ. Ιωάννη Θεολόγου. Οκτώ ιστορικές εκκλησίες: Ο Τίμιος Σταυρός (17^ο αι.), Αγ. Στέφανος (17^ο αι.), Μεταμόρφωση (17^ο αι.), Κοίμηση της Θεοτόκου (17^ο αι.), Αγ. Δημήτριος (1619), Αγ. Ανάργυροι (17^ο αι.), Αγ. Νικόλαος (14^ο – 15^ο αι.), Αγ. Ιωάννης ο Θεολόγος (14^ο αι.), εγχάρακτες ενθυμήσεις σε εκκλησίες, της Παλαιάς Χώρας στη Μεταμόρφωση: και στον Αγ. Δημήτριο οι οποίες καταγράφουν ξένες εισβολές. Η βραχογραφία και ανάγλυφο της Αγίας Σκέπης στο τοπίο, ηορθόδοξη παράδοση της περιοχής (Μονή Αγ. Τριάδος /Αγ. Νεκταρίου και Αγ. Αικατερίνης.)

Επομένως, σύμφωνα με τον Πίνακα 1, στη διαδρομή 5 παρουσιάζονται πρώτα ορισμένα αρχαία ακίνητα μνημεία που υπάρχουν με αυτονομία στο Αρχαιολογικό Χώρο. Καθώς όμως, λαμβάνεται υπόψη η παρουσία νεότερων μνημείων στο γενικότερο τοπίο, τα εξωκκλήσια του αρχαιολογικού χώρου συνυπάρχουν με νεότερα ακίνητα μνημεία παραδοσιακού τύπου των γειτονικών Μονών. Σε φάση του παιχνιδιού, παρουσιάζεται επιπλέον ένα αρχαίο κινητό μνημείο, το νόμισμα του Καποδίστρια, το Φοίνικα, το οποίο προσφέρεται για να προβληθεί η προσπάθεια εκσυγχρονισμού της διακυβέρνησης της Χώρας από την έδρα του, την Αίγινα.

Στην διαδρομή 5 αντιστοιχούν τα εικονίδια

Σημεία ενδιαφέροντος διαδρομής 6: Αίγινα- Ναός της Αφαίας:

Ο μύθος της θεάς/ηρωίδας Αφαίας, η αρχαϊκή επιγραφή ταύτισης του ναού, η λαϊκή παράδοση, η ποίηση (Ε. Μπαντόσα), ο ναός Αφαίας.

Επομένως, σύμφωνα με τον Πίνακα 1, στη διαδρομή 6 παρουσιάζονται ένα αυτόνομο ακίνητο μνημείο, ο Ναός της Αφαίας, ένα αρχαίο (α) κινητό μνημείο, αρχαϊκή επιγραφή και άυλα πολιτιστικά αγαθά (αρχαίος μύθος και νεότερη ποίηση).

Στην διαδρομή 6 αντιστοιχούν τα εικονίδια

Σημεία ενδιαφέροντος διαδρομής 7: Αίγινα- Παχειά Ράχη:

Ο παραδοσιακός οικισμός Παχειάς Ράχης, η ιστορία (Ελληνική σημαία), οι προσωπικότητες του χωριού και το έργο τους (Το ιεραποστολικό έργο Ιουλίου και ο Ιουλιανός και τα αναθηματικά γλυπτά του Ι (η προτομή Καποδίστρια) και Μ. Καρακατσάνη (μνημείο στους πεσόντες πολέμου).

Επομένως, σύμφωνα με τον Πίνακα 1, στη διαδρομή 7 παρουσιάζονται άυλα πολιτιστικά στοιχεία όπως ιστορικές μαρτυρίες για τον παραδοσιακό οικισμό της Παχειάς Ράχης και δύο νεότερα ακίνητα μνημεία. Με τον τρόπο αυτό μπορούμε να γνωρίσουμε για μία σπουδαία παράδοση στο πέτρινο χωριό που δεν ζει πια. Η επεξεργασία του λίθου, είναι μια θεματική που προκύπτει ξανά στο κοντινό Πολιτιστικό Τοπίο του Ελλάνιου Όρους (διαδρομή 9).

Στην διαδρομή 7 αντιστοιχούν τα εικονίδια

Σημεία ενδιαφέροντος διαδρομής 8: Αίγινα- Αρχαίος Ελαιώνας:

Ο αρχαίος ελαιώνας.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 1, στη διαδρομή 8 ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με ένα σπάνιο μνημείο της Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η ελιές είναι μαρτυρία της πατροπαράδοτης καλλιέργειας της ελιάς καθώς ανήκουν στη Μονή Χρυσολεόντισσα.

Στην διαδρομή 8 αντιστοιχούν το εικονίδιο

Σημεία ενδιαφέροντος διαδρομής 9: Αίγινα- Ελλάνιο Όρος:

Το τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους στο Ελλάνιο Όρος, τα απομεινάρια του αρχαίου ιερού προς τον Πανελληνίο Δια, η βυζαντινή εκκλησία των Παμμεγίστων Ταξιαρχών. Επιπλέον προβάλλονται η ξερολιθιά, τα αγροτικά πεζούλια και ένα έργο ζωγραφικής Εφήμερης Τέχνης του κεντρικού δρόμου από τον Ι. Σανταντώνιου. Το έργο καταγράφει μια σπάνια προσπάθεια καλλιτεχνικής παρέμβασης του ανθρώπου στην ύπαιθρο την οποία αφηγείται η Κ. Χριστοδούλου σε συνέντευξη (Άνθρωποι της Αίγινας).

Δεν παραλείπεται από το πρόγραμμα ανάδειξης το σπάνιας ομορφιάς μαρμάρινο αγαλματίδιο του Ορφέα Χριστού του 4^{ου} αι. μ.Χ. από το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο (ΒΧΜ). Σε μια προσπάθεια

παραλληλισμό, τα τεχνοτροπικά χαρακτηριστικά αυτού του σημαντικού δείγματος Χριστιανικής Τέχνης της Αίγινας οπτικοποιούν τη «συμβίωση» των ακίνητων μνημείων στο Ελλάνιο.

Επομένως, σύμφωνα με τον Πίνακα 1, στη διαδρομή 9 παρουσιάζονται δύο αρχαία ακίνητα μνημεία εκ των οποίων το προγενέστερο βρίσκεται σε δεύτερη χρήση. Ένα αρχαίο κινητό μνημείο εκτός Αίγινας (το αγαλματίδιο), ένα άυλο πολιτιστικό αγαθό (η ξηρολιθιά) και ένα νεότερο πολιτιστικό αγαθό (η εφήμερη ζωγραφική). Η αφήγηση διανθίζεται από στοιχεία της άυλης πολιτιστικής Κληρονομιάς. Οι μυθικές αναφορές του Αιακού και η λαϊκή παράδοση για το λίθο του βασιλιά προβάλλουν και πάλι τη διαχρονικότητα των προφορικών πηγών.

Επομένως στην διαδρομή 9 αντιστοιχούν εικονίδια

4.4 Γενικά χαρακτηριστικά των πολιτιστικών διαδρομών

Ο κεντρικός άξονας χάραξης των πολιτιστικών διαδρομών για την ανάδειξη τόπου και μνημείων της Άυλης και Υλικής Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι η δημιουργία ευκαιριών ερμηνείας των παραγόντων διαμόρφωσης των Πολιτιστικών Τοπίων.

Σχεδιάστηκαν για το σκοπό αυτό εννέα πολιτιστικές διαδρομές που διαρκούν συνολικά τέσσερις ώρες και επιχειρούν απάντηση στο ερώτημα: «Γιατί να θέλω να γνωρίσω ή να επισκέπτομαι την Αίγινα;» Το ερώτημα μοιάζει αυτονόητο, γιατί προφανώς το θέτουν οι περισσότεροι άνθρωποι που επιλέγουν την Αίγινα ως τουριστικό προορισμό, όπως διαπίστωσε η έρευνα.

Με το ερώτημα θέλουμε να σταθούμε, όχι στα προσωπικά κίνητρα, αλλά στους αντικειμενικούς λόγους που έκαναν το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας αυτό που είναι και το κάνουν σήμερα πολύ πιο ελκυστικό όταν τους γνωρίζεις. Για το λόγο αυτό, όπως ήδη διατυπώθηκε, δοθηκε ο γενικός τίτλος «Interpreting Aegina's Landscape Factors / The Aegina's Why Factors» στην εμπειρία.

Οι πολιτιστικές διαδρομές καθορίζονται ανάλογα με τα στοιχεία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς που οι ίδιες προβάλλουν και δεν δικαιολογούν απλά το ταξίδι φανερώνοντας τις αρετές του νησιού (σαν ωραία καρδ ποστάλ), αλλά προσφέρουν στους επισκέπτες ευκαιρίες προσωπικής ανακάλυψης των λόγων που κάνουν τα Πολιτιστικά Τοπία της Αίγινας τόσο ενδιαφέροντα και ξεχωριστά. Παράλληλα τους προσφέρουν ποικίλα μέσα ερμηνείας που κάνουν τις αφορμές για συζήτηση πολύ επίκαιρες.

Επιδιώκεται με τον τρόπο αυτό να υπάρχουν πολλά σημεία προσέγγισης και κατανόησης της σημερινής εικόνας του νησιού. Μέσω της βιωματικής επαφής με τα ίδια τα πολιτιστικά αγαθά, προβάλλονται οι διάφοροι παράγοντες που διατήρησαν, άλλαξαν, μεταμόρφωσαν εντελώς, ή

διαφοροποιούν ακόμα το Πολιτιστικό Τοπίο. Εισαγόμεστε στην ιστορία του νησιού από το 3000 π.Χ. έως το 20^ο αι., κάνοντας μέγιστη προσπάθεια να καλυφθούν τα σημαντικότερα σημεία, πάλι όμως με εμμονή στην αποφυγή του διδακτισμού.

Οι δράσεις και οι διαδρομές δίνουν ίση ευκαιρία προβολής στα πολιτιστικά αγαθά της Άυλης και Υλικής Πολιτιστικής Κληρονομιάς, είτε αυτά αφορούν την προφορική παράδοση ή την γραπτή. Ο προτίμηση ενός στοιχείου (μυθολογικού, εθνογραφικού κ.λπ.) ανάμεσα σε τόσα άλλα, βασίζεται στο ενδιαφέρον που προκαλεί, και στο γεγονός ότι το συγκεκριμένο στηρίζει και στηρίζεται από όλο «το οικοδόμημα» της ανάδειξής.

Ο κατάλογος σημείων ενδιαφέροντος είναι από μόνο του μια «μονόπλευρη» πρώτη πράξη απόδοσης σημασίας με βάση τα στοιχεία. Ωστόσο, η λογική που εφαρμόζουν οι ευκαιρίες διάδρασης στοχεύει στην επιθυμία να χτίσει ο χρήστης το δικό του νόημα για τα πολιτιστικά αγαθά.

Ο τίτλος, το ύφος και οι φάσεις κάθε διαδρομής καθορίζονται από τα γνωρίσματα της σύνθεσης των πολιτιστικών αγαθών και από τους τρόπους που καλύτερα προσφέρονται για την προβολή της. Για παράδειγμα, ο τίτλος «Πέτρα Καταφυγή τοις Λαγωοίς», λόγω παρμένα από έναν ψαλμό, παραπέμπει στην ιστορία της Παλαιάς Χώρας ως καταφύγιο από τις επιδρομές των Σαρακηνών πειρατών, αλλά και στο εκκλησιαστικό χαρακτήρα των περισσότερων μνημείων αρχαιολογικού χώρου. Επειδή επιδιώκεται η μέγιστη δυνατή συμμετοχή ατόμων όλων των ηλικιών ή και ατόμων με όχι πολύ μεγάλη δυσκολία στην κίνηση, έχουν επιλεγεί τα εκκλησιαστικά μνημεία που είναι πιο εύκολα προσβάσιμα. Τέλος, στην προσπάθεια απόδοσης της συνολικής εικόνας της Παλαιάς Χώρας, δημιουργήθηκε μια φανταστική ιστορία η οποία προβάλλει το λόγο δημιουργίας και εγκατάλειψης του ιστορικού οικισμού, το ρόλο της Αίγινας στη νεότερη ιστορία του Κράτους και το προσκυνηματικό χαρακτήρα της περιοχής. Η γλώσσα της αφήγησης είναι προσιτή. Αντίθετα, τα κείμενα που προσφέρονται με την ένδειξη «Διαβάστε περισσότερα» δεν αποκλείουν χάρη ακρίβειας τη χρήση επιστημονικής ορολογίας, που ωστόσο επεξηγείται.

Τέλος, επειδή η κάθε διαδρομή έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά, η εξατομίκευση της εμπειρίας επιβάλλει την ανάγκη να γνωρίσουμε πριν από τη χρήση της εφαρμογής τις προτιμήσεις και ορισμένα στοιχεία του χρήστη. Για το σκοπό αυτό, καταρτήθηκε ερωτηματολόγιο (Παράρτημα) μέσω του οποίου μπορεί ο χρήστης να δώσει τα απαραίτητα στοιχεία.

4.5. Εναλλακτικοί τρόποι προσέγγισης στην ανάδειξη

Το θέμα Πολιτιστικό Τοπίο σε ένα μεγάλο βαθμό επιβάλλει να εκμεταλλευεται κανείς τα ψηφιακά μέσα για την καλύτερη θεματική διεύρυνση αρκεί να γίνει αυτό με συνοχή. Η χρήστης μπορεί έτσι να ταξιδεύει πραγματικά στο χρόνο και το χώρο με ευχέρεια.

Ένα τρόπο μετάβασης σε πολιτιστικά αγαθά μη προσβάσιμα προσέφερε η εφαρμογή της ιδέας «Ανοικτής αποθήκης». Στη διαδρομή 1, επιχειρείται το Αρχαιολογικό Μουσείο της Αίγινας να «ανοίξει» τις αποθήκες μέσω των αφηγήσεων και του φωτογραφικού υλικού, έτσι ώστε να παρουσιάσει συμπληρωματικά, ευρήματα που δεν βρίσκονται στην μόνιμη έκθεση. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνει παράλληλα μια αποκέντρωση, παρουσιάζοντας στοιχεία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς που ανέδειξε το έργο των ανασκαφών εκτός πόλεως τα οποία δεν είναι ακόμα προσιτά στο ευρύ κοινό.

Ο δεύτερος τρόπος διεύρυνσης των θεματικών είναι μέσω των προσωπικών διηγήσεων. Όπως ήδη έχει επισημανθεί στην αναφορά για τα γενεσιουργά στοιχεία του Πολιτιστικού Τοπίου (Ιδεόγραμμα Π5.1), το θέμα «Οι Άνθρωποι της Αίγινας» θεωρείται πολύ σημαντική πρωτογενής πηγή στη μελέτη των χαρακτηριστικών του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας. Με τις συνεντεύξεις, οι διαδρομές 2, 4 και 9 αξιοποιούν τις ανθρώπινες μαρτυρίες για την ζωή στο νησί, ενώ ικανοποιούν το αίτημα του επισκέπτη για ανθρώπινη επαφή, όπως κατέγραψε η έρευνα.

4.6. Το έργο της αφήγησης

Βασιζόμενοι σε «Περσόνες επισκεπτών» ως αρχέτυπα δημογραφικού πληθυσμού, δημιουργήθηκαν δύο διαφορετικούς χαρακτήρες που υποδύονται το ρόλο των φανταστικών συνομιλητών του χρήστη. Πρόκειται για ένα ώριμο άνδρα και ένα νέο κορίτσι που αντιπροσωπεύουν με τη φωνή τους το φύλο και τη γενιά τους. Λόγω διαφοράς ηλικίας, ο καθένας μιλάει για τα πράγματα από διαφορετική οπτική γωνία και συμπληρωματικά. Το κέρδος για την αφήγηση είναι διττό, καθώς μπορεί να αλλάξει ύφος και τροπή ανάλογα με το περιεχόμενο της ανάδειξης.

Οι δύο αφηγητές είναι δύο χαριτωμένα και ομιλητικά μυρμηγκάκια, απόγονοι των πρώτων μυθικών κατοίκων της Αίγινας με αναμνήσεις από τα πανάρχαια χρόνια. Στην αρχή της ξενάγησης, οι παλιοί φίλοι συστήνονται στο χρήστη και αναλαμβάνουν στη συνέχεια την παρουσίαση και την εμπύχωση. Λόγω του σοβαρού ύφους του ενός και του αυθορμητισμού της άλλης, μαζί κάνουν ευχάριστη τη φανταστική συζήτηση με το χρήστη.

Έτσι, οι αφηγητές αποτελούν όχι μόνο ένα εργαλείο καθοδήγησης και προώθησης της δράσης, αλλά ένα μοντέλο που εμβαθύνει την εμπειρία (Roussou et al., 2013:550 & Schweibenz, 2008:104-5, 107). Από παιδαγωγική άποψη, με τις διαφορές στο ύφος και στην έκφραση, εκδηλώνονται οι διαφορετικοί τρόποι μάθησης οι οποίοι αναμένονται να είναι αντανάκλαση των πραγματικών αναγκών των χρηστών. Αυτό γιατί στο μοντέλο, η αφήγηση αποτελεί εργαλείο ουσιαστικής εξατομίκευσης της εμπειρίας (Roussou et al., 2013:549). Δεν ένα απλό μέσο παραλλαγής των διατυπώσεων και των στοιχείων της περιγραφής, καθότι με τα ακούσματα για τα βιώματα των δύο φανταστικών φίλων, οι χρήστες γίνονται κοινωνοί της

Αίγινας στη διαχρονία. Το σκίτσο και οι λεπτομερείς για τις δύο φυσιογνωμίες παρουσιάζονται αναλυτικότερα στο Παράρτημα (Π6).

5. ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η πιθανή χρησιμότητα των προτάσεων ανάδειξης προϋποθέτει την εξέταση της αποτελεσματικότητάς τους πριν και μετά από την πρακτική χρήση της ψηφιακής εφαρμογής. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται το αποτέλεσμα αυτής της εξέτασης από διαφορετικές προοπτικές.

5.1 Διαμορφωτική αξιολόγηση

Στις 15 Νοεμβρίου 2019, πραγματοποιήθηκε διαμορφωτική αξιολόγηση με σκοπό την αποτίμηση του συνόλου των προτάσεων ανάδειξης του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας μέσω ψηφιακής εφαρμογής. Η αξιολόγηση διήρκεσε περίπου μία ώρα.

Στην αξιολόγηση συμμετείχαν η Βίβη Κατηφόρη, η Μυρτώ Κουκούλη και η Δήμητρα Πετούση. Ζητήθηκε από τις κυρίες να εκφραστούν ελεύθερα για το τι τους αρέσει και τι δεν τους αρέσει στην επαφή με τα πρωτότυπα της εφαρμογής. Η συνάντηση ηχογραφήθηκε, καθώς μετά από την επαφή με το υλικό, διατύπωσε τη γνώμη της η κάθε κυρία χωριστά (Απομαγνητοφώνηση διαμορφωτικής αξιολόγησης στο Παράρτημα Π7.1).

Κατά την αξιολόγηση, ένα ειδικά σχεδιασμένο Powerpoint διάρκειας περίπου 35' προσομοίωσε την πραγματική εμπειρία με αφηγήσεις, προτροπές σε δράσεις και οπτικοακουστικό υλικό. Για τη ικανοποιητική ανάπτυξη των εννέα διαδρομών, απαιτήθηκε η παρουσίαση 85 διαφανειών. Σε αυτές, προβλήθηκε σε κάθε διαδρομή ο τρόπος επικοινωνίας με ανθρώπους διαφορετικού προφίλ

Από την αξιολόγηση συμπεραίνεται το εξής: Συνοπτικά, οι τρεις κυρίες θεώρησαν ότι στη παρούσα φάση σχεδιασμού, οι προτάσεις για την εφαρμογή δεν χρειάζονται ουσιαστικές αλλαγές. Πιο συγκεκριμένα, θεωρούν πολύ θετικό το γεγονός ότι οι διαδρομές έχουν σχεδιαστεί να εξυπηρετούν ανθρώπους με διαφορετικές ηλικίες, πιθανές προτιμήσεις και ανάγκες.

Οι συμμετέχουσες είχαν πολύ καλή εντύπωση για τη μορφή και το περιεχόμενο της αφήγησης. Παρόλα αυτά, εξέφρασαν ενδιαασμούς για την κειμενική πληροφορία που εμβαθύνει στα θέματα και προσφέρεται με την ένδειξη «Διαβάστε περισσότερα». Αυτό γιατί ενδέχεται η επιστημονική ορολογία που χρησιμοποιούσε αρχικά το κείμενο να δυσκολέψει τους χρήστες στην ανάγνωση. Κατόπιν αυτής της σύστασης, οι τεχνικοί όροι επεξηγούνται στο ίδιο το κείμενο ή αποφεύγονται.

Έγιναν επίσης οι εξής πολύ χρήσιμες παρατηρήσεις για τη βελτίωση των προτάσεων:

Αναφέρθηκε η ανάγκη καλύτερου σχεδιασμού σχετικά με τα πρακτικά στοιχεία του χώρου και του χρόνου στις μετακινήσεις. Ιδιαίτερα, επισημάνθηκε ο κίνδυνος αποπροσανατολισμού, όταν γίνεται αναφορά σε έκθεμα στο Αρχαιολογικό Μουσείο μόνο με σκοπό να λάβει ο χρήστης οδηγίες για την πλοήγηση, ενώ δεν υπάρχει πραγματική πρόθεση να διηγηθούμε κάτι για το συγκεκριμένο πολιτιστικό αγαθό.¹⁰² Με άλλα λόγια, ορισμένες οδηγίες δίνονται για να μη χάνει ο χρήστης τον προσανατολισμό του κατά τη διάρκεια των ακουσμάτων.

Επειδή στη διαδρομή 1 και 6, αγοράζει ο χρήστης εισιτήριο στην είσοδο, έγινε σύσταση να ενημερωθεί πριν, έτσι ώστε να τις αποφεύγει αν θελήσει. Αυτό είχε διαφύγει από την αρχική πρόταση.

Σχετικά με τις φράσεις που παρακινούν το χρήστη να κάνει κάτι, προτάθηκε να γραφτεί το ρήμα στην Προστακτική, κυρίως, όταν πρόκειται για τις παροτρύνσεις στο κυνήγι κρυμμένου θησαυρού. Καλύτερα δηλαδή, να γράφει π.χ. «Βρες εκεί» παρά «θα βρεις εκεί». Σε γενικές γραμμές όμως, το ύφος των κειμένων έλαβε θετικό σχόλιο και οι αφηγήσεις φαίνεται ότι αρέσουν αρκετά.

Μετά από την αξιολόγηση έγιναν όλες οι αλλαγές που είχαν συσταθεί. Χάρη στα εποικοδομητικά σχόλια, η πρόταση εφαρμόζει έτσι με μεγαλύτερη επιτυχία το μοντέλο που διατηρεί στο επίκεντρο το χρήστη (Perry, S. e.al.:4, 11.).

5.2. Προοπτικές χρησιμότητας της ψηφιακής εφαρμογής στην Αίγινα

Η χρήση της τεχνολογίας στο χώρο του τουρισμού και του πολιτισμού στην Ελλάδα είναι αρκετά περιορισμένη, ωστόσο γίνονται σταθερά βήματα να επιταχυνθεί η πρόσβαση των δύο προσοδοφόρων κλάδων της οικονομίας στην Ψηφιακή Τεχνολογία.

Σχετικά με την πρακτική χρησιμότητα της εφαρμογής, δυστυχώς δεν προβλέπεται δυνατότητα να απορροφηθεί από τον επιχειρηματικό κόσμο στον ιδιωτικό τομέα. Το συμπέρασμα αυτό προέκυψε ύστερα από μια ανοιχτή συζήτηση με την Μαρίνα Τόγια. Η κυρία Τόγια είναι επιχειρηματίας στο τουριστικό κλάδο και ζει στην Αίγινα. Εκείνη και ο σύζυγός της διατηρούν κατάστημα ενοικιάσεων αυτοκινήτων και δικύκλων ακριβώς απέναντι από το λιμάνι της Αίγινας και έρχονται σε επαφή με δεκάδες τουρίστες καθημερινά.

Η συνάντηση και η ανοιχτή συζήτηση μαζί της έγινε στις 18 Σεπτεμβρίου 2019. Το ερώτημα ήταν αν η επιχειρηματίας έχει ποτέ σκεφτεί να χρησιμοποιήσει παρόμοια ψηφιακά μέσα ξενάγησης για τους πελάτες της. Μου απάντησε πρόθυμα λέγοντας ότι παρά το γεγονός ότι η ίδια βλέπει πάρα πολύ θετικά την προοπτική της παροχής ψηφιακών υπηρεσιών στους πελάτες της και την χρήση τέτοιων συσκευών,

¹⁰² Αφορούσε τη σφίγγα. Το κείμενο διορθώθηκε στη διαδρομή 1.

μια πρόσφατη εμπειρία την οδήγησε να πιστεύει πως αυτήν τη στιγμή, δεν θα αποκομίσει κανένα επαγγελματικό κέρδος ή πλεονέκτημα απέναντι στους ανταγωνιστές της αν τις παρείχε.

Ανέφερε ότι πριν λίγο καιρό, αγόρασε ψηφιακές συσκευές με προγράμματα ξενάγησης για τους χρήστες των οχημάτων της εταιρείας. Κατέληξε, όμως, στο συμπέρασμα ότι με τις συσκευές αργούσαν οι πελάτες να επιστρέψουν τα ενοικιαζόμενα οχήματα στο μαγαζί, γεγονός που επέφερε οικονομική ζημιά στους ιδιοκτήτες. Μετά από αυτήν την διαπίστωση, κατήργησε τη χρήση των συσκευών.

Η μαρτυρία της επιχειρηματία οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το άλμα προς τον εκσυγχρονισμό ανήκει στους δημόσιους φορείς. Ο λόγος είναι ότι από την μια πλευρά, μπορούν ευκολότερα να αναλάβουν το κόστος. Από την άλλη, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλία στην εισαγωγή της τεχνολογίας αιχμής, ο δημόσιος τομέας θέτει ένα καλό παράδειγμα που ο ιδιωτικός χώρος θα ακολουθήσει προθυμότερα.

Δεδομένης της εξέλιξης στη διαχείριση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η στροφή προς τις νέες τεχνολογίες είναι μια ασφαλής επένδυση για τους δημόσιους φορείς. Είναι αποδεδειγμένο ότι στη βάση της ανάδειξης των στοιχείων ταυτότητας και του συγκριτικού πλεονεκτήματος ενός τόπου, επιτελούνται τόσο η οικονομική του ανάπτυξη, όσο η κοινωνική ενδυνάμωση και συνοχή (Δέφνερ κ.α., 2009: 829).

Αναμφίβολα, η προβολή της Πολιτιστικής Κληρονομιάς απαιτεί σήμερα συμπράξεις και συγχρηματοδότηση και δύσκολα αναλαμβάνεται από ένα μόνο φορέα. Είναι όμως γνωστό το θετικό αντίκτυπο που προκαλούν τόσο στην πόλη, όσο και στην περιφέρεια, η υιοθέτηση στρατηγικής μάρκετινγκ (place branding), ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών και η δημιουργία ψηφιακών εφαρμογών που προωθούν τον πολιτισμό και τον τουρισμό, αφήνοντας εξίσου ικανοποιημένο τον τνόπιο και τον επισκέπτη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας συντονισμένης προσπάθειας είναι η «Ελευσίνα 2021. Μετάβαση στην EUphoria» (<http://animated.eleusis2021.eu/>).

5.3. Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της εμπειρίας εκ μέρους του χρήστη

Η αξιολόγηση της εφαρμογής και ο έλεγχος της αποτελεσματικότητας προβλέπεται να γίνει μέσω δομημένου ερωτηματολογίου αποτίμησης της εμπειρίας εκ μέρους του χρήστη (Παράρτημα Π11).

Στο ερωτηματολόγιο, ο χρήστης αξιολογεί την εμπειρία από την άποψη των διαδικασιών και του περιεχομένου απαντώντας σε εννέα ερωτήσεις κλειστού τύπου. Δύο επιπλέον ερωτήσεις ανοιχτού τύπου του παρέχουν τη δυνατότητα πλήρους ανάπτυξης των σκέψεων γύρω από την εμπειρία που έζησε.

Η πληροφορία που συγκεντρώνει το ερωτηματολόγιο δεν καταγράφει το βαθμό μάθησης, αλλά επιδιώκει να φανερώσει τις αρετές και τα κενά της επικοινωνίας με τον χρήστη (Diamond, J. 1999: 20, 83, 101, 116-7).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το φυσικό τοπίο προκαλεί συχνά δέος και σχεδόν πάντα ευχαρίστηση. Ακόμα και σήμερα, όταν ο σύγχρονος τρόπος ζωής απομακρύνει τον άνθρωπο όλο και περισσότερο από τη Φύση, αυτός θα αναζητήσει την επαφή μαζί της, διότι αισθάνεται κάθε φορά την ζωογόνα δύναμη που μπορεί να αντλεί από αυτήν. Όταν το τοπίο εμπλουτίζεται με τα ίχνη της ανθρώπινης ιστορίας σε συσχετισμό με τον περιβάλλοντα χώρο, γεννιέται η επιθυμία στον παρατηρητή - εξερευνητή να του δοθεί μια εις βάθος ερμηνεία, συνάπτοντας εκ των πραγμάτων μια ολιστική σχέση με το τοπίο.

Όσον αφορά στην Αίγινα, η πρόταση μουσειακής ανάδειξης του Πολιτιστικού Τοπίου μέσω της Ψηφιακής Τεχνολογίας επιδιώκει να προσφέρει υποστηρικτικό υλικό για το μορφωτικό έργο της φυσικής ανθρώπινης περιέργειας, και ανάγκης για κατανόηση και ερμηνεία.

Για να καταστεί αυτό δυνατό, πρώτα τέθηκαν μια σειρά από μεθοδολογικές ερωτήσεις σχετικά με την γνωριμία του κοινού με το νησί. Οι απαντήσεις οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι πολλοί δεν γνωρίζουν το νησί και ότι όσοι το γνωρίζουν, ξέρουν ελάχιστα πράγματα, παρά το γεγονός ότι αν επιθυμούσαν να συγκεντρώσουν στοιχεία για την Αίγινα, δεν θα συναντούσαν κάποια ιδιαίτερη δυσκολία.

Οι διαθέσιμες πληροφορίες δεν φαίνεται να αποτελούν κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα, δεδομένου του ότι υπάρχουν πολλές ιστοσελίδες και πληθώρα βιβλιογραφικών πηγών. Πως θα μπορούσε λοιπόν να ικανοποιηθεί η ανάγκη της διάδοσης; Με ποιο τρόπο και ποια μέσα θα μπορούσε ο ξένος ή ο ντόπιος επισκέπτης να συνάψει μια ολιστική σχέση με το Αιγινήτικο Πολιτιστικό Τοπίο;

Για να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα, παράλληλα με την έρευνα κοινού, προχωρήσαμε στη μελέτη του Πολιτιστικού Τοπίου μέσα από την ιστορική εννοιολογική εξέλιξη και το διεθνές νομικό πλαίσιο προστασίας της Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Χάρη στη μελέτη αυτή, διαπιστώθηκε η γενική παραδοχή ότι η έννοια Πολιτιστικά Τοπία είναι σύνθετη και ότι οι παράγοντες που συντελούν στην δημιουργία τους, ειρηνικοί και μη, είναι πολυδιάστατοι και κατά συνέπεια διαφοροποιούν τα μέτρα προστασίας, διαχείρισης και προβολής.

Εξαιτίας του προβληματισμού να βρεθεί ένας τρόπος να αποκτήσει ο σχεδιασμός ανθρωποκεντρικά χαρακτηριστικά, εξετάστηκαν οι νέες πρακτικές και σύγχρονες προοπτικές των μουσείων σε σχέση με την ανάπτυξη κοινού. Η ανάγκη εκσυγχρονισμού της μουσειακής προσέγγισης έχει τονιστεί πολλαπλώς. Αφενός, επειδή τα συμβατικά μέσα των μόνιμων εκθέσεων συχνά απομονώνουν τα αντικείμενα από την αρχική τους λειτουργία με αποτέλεσμα να χάνονται οι σχετικές πληροφορίες ή να μείνει στην αφάνεια το ειδικό κοινωνικό πλαίσιο της δημιουργίας ή της χρήσης τους (Οικονόμου, 1999:51-2.). Αφετέρου, χάρη σε

νέες αντιλήψεις για τη διαχείριση εισάγονται νέα μοντέλα ανάδειξης που οραματίζονται τα όρια του μουσείου να επεκτείνονται μεταφορικά και φυσικά.

Σήμερα, κάτω από το φως του μουσείου «χωρίς όρια» ή «με ρευστά όρια», το μουσειακό όραμα προσαρμόζεται διαρκώς. Αυτό συμβαίνει στη βάση των πολλαπλών σχέσεων και διασυνδέσεων ανάμεσα στους ανθρώπους και στις συνθήκες που ευνοούν τις αλλαγές που επιτρέπουν το μουσείο να παραμένει συντονισμένο με το περιβάλλον του (Μούλιου, 2019: 16-18).

Ο εκσυγχρονισμός της ανάδειξης δεν περιορίζεται στην ανανέωση ενός «μουσειακού ρεπερτορίου». Στόχοι, όπως, η κοινωνική ενδυνάμωση, η τακτική συμμετοχικότητα, η σύμπραξη και ο δημιουργικός οραματισμός ανανεώνουν όχι μόνο τους συνομιλητές του μουσείου στον πολιτιστικό διάλογο, αλλά και το ίδιο (Μούλιου 2019:19).

Οι διάφοροι παράγοντες διαμόρφωσης του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας μέσω των δράσεων γίνονται φανεροί. Μέσω της Ψηφιακής Τεχνολογίας, δημιουργούνται ευκαιρίες ερμηνείας από την πλευρά του χρήστη. Με διάφορους ελιγμούς στην προσέγγιση, η εμπειρία προγραμματίζεται να έχει πολυποίκιλους ρυθμούς συμμετοχής που ταιριάζουν σε διαφορετικά γούστα μέσα από την ελεύθερη ροή αφηγήσεων και τοπίων στις εννέα διαδρομές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙ. ΠΙΝΑΚΕΣ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Πίνακας ΠΙ.1 Σύμβαση UNESCO, 1972, άρθρο 1 παρ.1 και 2.

Γενική περιγραφή	Συγκεκριμένη αναφορά
Άρθρο 1. ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Τα μνημεία που έχουν εξαιρετική παγκόσμια αξία από την άποψη της ιστορίας, της τέχνης ή της επιστήμης.	<ul style="list-style-type: none">• αρχιτεκτονικά έργα• έργα μνημειακής γλυπτικής και ζωγραφικής• στοιχεία ή δομές αρχαιολογικού χαρακτήρα• επιγραφές• κατοικίες σπηλαίων και• συνδυασμοί χαρακτηριστικών
Άρθρο 1. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Ομάδες κτιρίων που, λόγω της αρχιτεκτονικής τους, της ομοιογένειας τους ή της θέσης τους στο τοπίο, έχουν εξαιρετική παγκόσμια αξία από την άποψη της ιστορίας, της τέχνης ή της επιστήμης.	<ul style="list-style-type: none">• ομάδες χωριστών συνδεδεμένων κτιρίων
Άρθρο 1. ΤΡΙΤΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Τοποθεσίες που έχουν εξαιρετική παγκόσμια αξία από ιστορική, αισθητική, εθνολογική ή ανθρωπολογική άποψη.	<ul style="list-style-type: none">• Έργα του ανθρώπου• Έργα των συνδυασμένων έργων της φύσης και του ανθρώπου• Περιοχές που περιλαμβάνουν αρχαιολογικούς χώρους

Πίνακας ΠΙ.2 Κριτήρια Χαρακτηρισμού για την εφαρμογή της Σύμβασης της UNESCO 1972

The Criteria for Selection (UNESCO, WHC: 1992b 5-9)

To be included on the World Heritage List, sites must be of outstanding universal value and meet at least one out of ten selection criteria.

These criteria are explained in the [Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention](#) which, besides the text of the Convention, is the main working tool on World Heritage. The criteria are regularly revised by the Committee to reflect the evolution of the World Heritage concept itself.

Until the end of 2004, World Heritage sites were selected on the basis of six cultural and four natural criteria. With the adoption of the revised Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, only one set of ten criteria exists.

Selection criteria

(i) To represent a masterpiece of human creative genius;

- (ii) To exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design;
- (iii) To bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared;
- (iv) To be an outstanding example of a type of building, architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history;
- (v) To be an outstanding example of a traditional human settlement, land-use, or sea-use which is representative of a culture (or cultures), or human interaction with the environment especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change;
- (vi) To be directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance. (The Committee considers that this criterion should preferably be used in conjunction with other criteria);
- (vii) To contain superlative natural phenomena or areas of exceptional natural beauty and aesthetic importance;
- (viii) To be outstanding examples representing major stages of earth's history, including the record of life, significant on-going geological processes in the development of landforms, or significant geomorphic or physiographic features;
- (ix) To be outstanding examples representing significant on-going ecological and biological processes in the evolution and development of terrestrial, fresh water, coastal and marine ecosystems and communities of plants and animals;
- (x) To contain the most important and significant natural habitats for in-situ conservation of biological diversity, including those containing threatened species of outstanding universal value from the point of view of science or conservation.

Operational Guidelines (year)	Cultural criteria						Natural criteria			
2002	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
2005	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)	(viii)	(ix)	(vii)	(x)

Διαθέσιμο: <https://whc.unesco.org/en/criteria/>

Πίνακας Π1.3 Συμπληρωματικές απόψεις για το Πολιτιστικό Τοπίο

ΟΡΙΣΜΟΣ: «Τα πολιτιστικά τοπία αποτελούν πολιτιστικά μνημεία και αντιπροσωπεύουν συνδυασμένα έργα της φύσης και του ανθρώπου» που ορίζονται στο άρθρο 1 της Σύμβασης. Είναι ενδεικτικά της εξέλιξης της ανθρώπινης κοινωνίας στο διάβα του χρόνου και της διαμόρφωσης διαδοχικών εγκαταστάσεων, κάτω από την επίδραση των φυσικών περιορισμών ή / και των ευκαιριών που παρουσιάζει το φυσικό της περιβάλλον και κάτω από τις διαδοχικές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δυνάμεις είτε εξωτερικές, είτε εσωτερικές»

(Πηγή: UNESCO, 1992a:83, para 6)

«A concrete and characteristic product of the interplay between a given human community, embodying certain cultural preferences and potentials, and a particular set of natural circumstances. It is a heritage of many eras of natural evolution and of many generations of human effort» (Source: Wagner and Miskell, quoted in Fowler, 1999, p.56).

(Source: Mitchell, et.al. 2019:17)

«Cultural landscapes are at the interface between nature and culture, tangible and intangible heritage, biological and cultural diversity—they represent a closely woven net of relationships, the essence of culture and people’s identity. Cultural landscapes are a focus of protected areas in a larger ecosystem context, and they are a symbol of the growing recognition of the fundamental links between local communities and their heritage, humankind and its natural environment».

(Source: Rössler, 2006:334)

«A concrete and characteristic product of the interplay between a given human community, embodying certain cultural preferences and potentials, and a particular set of natural circumstances. It is a heritage of many eras of natural evolution and of many generations of human effort». (Wagner and Miskell, quoted in Fowler, 1999, p.56).

«Cultural landscapes are those where human interaction with natural systems has, over a long time, formed a distinctive landscape»

«The modern notion of cultural landscape expresses a wide variety of relations – physical and associative – of populations with their territory and its natural elements. It resorts to a word – landscape – that has long been restricted to a particular relation to the environment, encountered in some cultures, and more recently – and with the addition of “cultural” – has been extended to describe all the forms of these relation».

(Source: Mitchell, et.al. 2010:17)

«The cultural landscape is fashioned out of a natural landscape by a cultural group. Culture is the agent; the natural area is the medium. The cultural landscape the result».

(Source: Sauer, 1925:309-310)

«Τοπίο» σημαίνει περιοχή, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή από τον λαό, της οποίας ο χαρακτήρας είναι αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών ή/και ανθρώπινων παραγόντων».

European Convention for the Landscape (Source: COE. 2000:3, άρθρ.1 α.)

«Landscape is a highly complex network, defined by relationships between social and natural elements. The richness of landscape arises from its diversity....Knowing that the concept of Cultural Landscape incorporates not only the physical size of a territory, but also a wide range of intangible factors - from language to lifestyle; from religious belief to the different forms of social life; from technology to ways of life and production, as well as to power relations and exchanges between generations»

Recognizing that such concept encompasses soundscapes, olfactory, sensory and mental landscapes, and also the landscapes of memory and of conflict, often incorporated in places, objects, documents and images, endlessly expanding opportunities for museums to take action on cultural landscapes;»

(Source: ICOM, 2016:22, Resolution Number 1par. 1, 4, 5.)

«For ICOM, landscape is a complex network of relationships, a polysemic concept that integrates the physical, natural and geographic aspects of a territory with the anthropological, social, economic and cultural aspects. Landscapes are material—urban and rural, maritime and mountain, industrial and agricultural—and they are also abstract—sensory and mental, of memory and conflict, intercultural and intergenerational»l.

(Garlandini, 2017a:171)

Πίνακας Π1.4 Κατηγορίες Πολιτιστικών Τοπίων (Πηγή: Rössler, 2003:9 Table 1)

Table 1. The three Categories of World Heritage Cultural Landscape	
Cultural Landscape Category	Extract from paragraph 39 of the Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention
(i)	The most easily identifiable is the clearly defined landscape designed and created intentionally by man. This embraces garden and parkland landscapes constructed for aesthetic reasons which are often (but not always) associated with religious or other monumental buildings and ensembles.
(ii)	The second category is the organically evolved landscape . This results from an initial social, economic, administrative, and/or religious imperative and has developed its present form by association with and in response to its natural environment. Such landscapes reflect that process of evolution in their form and component features. They fall into two sub-categories: <ul style="list-style-type: none"> • a relict (or fossil) landscape is one in which an evolutionary process came to an end at some time in the past, either abruptly or over a period. Its significant distinguishing features are, however, still visible in material form. • a continuing landscape is one which retains an active social role in contemporary society closely associated with the traditional way of life, and in which the evolutionary process is still in progress. At the same time it exhibits significant material evidence of its evolution over time.
(iii)	The final category is the associative cultural landscape . The inclusion of such landscapes on the World Heritage List is justifiable by virtue of the powerful religious, artistic or cultural associations of the natural element rather than material cultural evidence, which may be insignificant or even absent.

Πίνακας Π1.5. ICOM, 2016 Απόφαση Υπ' αριθμόν 1. 31ης Διεθνούς Γενικής Συνέλευσης, Μιλάνου, Ιταλίας (ψήφισμα δηλώσεων και συστάσεων)

**31ST GENERAL ASSEMBLY OF ICOM, MILAN, ITALY, 2016 - RESOLUTION NO. 1:
THE RESPONSIBILITY OF MUSEUMS TOWARDS LANDSCAPE**

Museums and landscapes are an essential element of humanity's physical, natural, social and symbolic environment. Landscape is a highly complex network, defined by relationships between social and natural elements. The richness of landscape arises from its diversity.

Museums are part of the landscape. They collect tangible and intangible testimonials linked to the environment. The collections forming part of their heritage cannot be explained without the landscape.

Museums have a particular responsibility towards the landscape that surrounds them, urban or rural. This implies a dual duty: on the one hand, the management and upkeep of heritage in a sustainable development perspective for the territory; on the other, attention given to images and representations that identify and connote the landscape itself.

Considering the above, and

1. *Remembering UNESCO Conventions, ICOM Code of Ethics and NATHIST Code of Ethics;*
2. *Knowing that the concept of Cultural Landscape incorporates not only the physical size of a territory, but also a wide range of intangible factors - from language to lifestyle; from religious belief to the different forms of social life; from technology to ways of life and production, as well as to power relations and exchanges between generations;*
3. *Recognizing that such concept encompasses soundscapes, olfactory, sensory and mental landscapes, and also the landscapes of memory and of conflict, often incorporated in places, objects, documents and images, endlessly expanding opportunities for museums to take action on cultural landscapes;*
4. *Understanding that museums contribute with the knowledge and expertise of their professionals, to raise awareness among communities - helping the development of decisions that involve a transformation of the landscape;*
5. *Considering that museums share the task with other institutions working to preserve heritage and ensuring its management and development.*

THE 31ST GENERAL ASSEMBLY OF ICOM RECOMMENDS THAT:

- Museums extend their mission from a legal and operational point of view and manage buildings and sites of cultural landscape as «extended museums», offering enhanced protection and accessibility to such heritage in closed relationship with communities.
- Museums contribute not only to the knowledge of the values of cultural landscapes, but also to the development of symbolic frameworks that determine them, so that the notion of cultural landscape becomes an instrument for the assessment of what needs to be protected, enhanced and handed on to future generations, and what will go instead questioned, criticized and modified.

The International Council of Museums assumes the need to emphasize the mention of cultural landscapes in its key documents, such as the Definition of Museum, the ICOM Statutes and the ICOM Code of Ethics.

NB: Drafted from a Recommendation submitted by ICOM France and ICOM Italy on 5 July 2016, and supported by ICOM.

Π2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΟΙΝΟΥ

Π2. Ε.1.1: Δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΙΓΙΝΑ

Στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας με θέμα:

"Το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας"

στο

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΜΟΥΣΕΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

1. Τι έρχεται πρώτα στο μυαλό σας στο άκουσμα του ονόματος της νήσου "Αίγινας";

.....
.....

2. Έχετε επισκεφθεί το νησί της Αίγινας;

ΝΑΙ (Αν ΝΑΙ, συνεχίστε στην ερώτηση 2.1) ΟΧΙ (Αν ΟΧΙ, συνεχίστε στην ερώτηση 3)

2.1. Αν ΝΑΙ, τι σας έκανε να το επισκεφθείτε;

.....
.....

2.2. Πόσο συχνά επισκέφθεστε την Αίγινα;

Καθόλου συχνά Που και που Αρκετά συχνά Πολύ συχνά

2.3. Ποιο θα ήταν το κύριο κίνητρο σας να σχεδιάσετε μία ακόμα επίσκεψη;

.....
.....

2.4. Όταν επισκεφθήκατε την Αίγινα:

α) Έτυχε να παραβρεθείτε σε κάποιο πολιτιστικό δρώμενο; ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, ποιο ή ποια ήταν;

.....
.....

β) Έτυχε να επισκεφθείτε κάποιο μουσείο;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, ποιο ή ποια ήταν;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
γ) Έτυχε να επισκεφθείτε κάποιον αρχαιολογικό χώρο; **ΝΑΙ** **ΟΧΙ**
Αν ΝΑΙ, ποιος ή ποιοι ήταν;

.....
.....
.....
δ) Έτυχε να επισκεφθείτε κάποια ιστορική οικία; **ΝΑΙ** **ΟΧΙ**
Αν ΝΑΙ, ποια ή ποιες ήταν;

.....
.....
ε) Έτυχε να δείτε κάποιο άλλο παραδοσιακό ή πολιτιστικό στοιχεία το οποίο σας εντυπωσίασε; **ΝΑΙ** **ΟΧΙ**

Αν ΝΑΙ, ποιο ή ποια ήταν;

2. 5. Πώς ενημερωθήκατε για αυτά που αναφέρεστε παραπάνω; (Επιλέξτε ένα πεδίο)

- α) Από κάποιο πρόσωπο (συγγενή ή γνωστό)
β) Από το Διαδίκτυο
γ) Από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης
δ) Από κάποια μελέτη ή έρευνα
ε) Συνδυάζοντας το με την επίσκεψη μου σε άλλα νησιά
στ) Από ταξιδιωτικό πρακτορείο ή παρόμοια πηγή πληροφόρησης τουριστών;
ζ) Άλλο (Συμπληρώστε)

2. 6. Αξιολογήστε τα παρακάτω σε σχέση με όσα είχατε την ευκαιρία να γνωρίσετε:

(Επιλέξτε ανάμεσα στα πεδία 1: Καθόλου, 2: Ελάχιστα, 3 Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
α) Αναδεικνύονται επαρκώς έτσι ώστε να τα εκτιμά ο επισκέπτης					
β) Υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες ώστε ο επισκέπτης να σχεδιάσει ανάλογα την επίσκεψη στο νησί					
γ) Είναι εύκολη η πρόσβαση τους					
δ) Είναι εύκολα ορατά σε όλες τις ιστορικές τους φάσεις					
ε) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε)					

3. Αν δεν έχετε επισκεφθεί την Αίγινα ποτέ πριν:

3.1. Τι σας εμπόδισε να επισκεφθείτε την Αίγινα έως τώρα;

(Επιλέξτε ανάμεσα στα πεδία 1: Καθόλου, 2: Ελάχιστα, 3 Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
α) Δεν είχα αρκετό χρόνο					
β) Είναι μακριά / η πρόσβαση είναι δύσκολη για εμένα					
γ) Για οικονομικούς λόγους (έξοδα μετακίνησης ή/και διαμονής)					
δ) Δεν έτυχε					
ε) Γνωρίζω για το νησί, αλλά δεν μου γεννά το ενδιαφέρον					
στ) Δεν γνώριζω αρκετά για το νησί					
ζ) Άλλο (Συμπληρώστε)					

3.2. Ποιο θα είναι το κύριο κίνητρο σας για να προγραμματίσετε μία επίσκεψη στην Αίγινα;

.....
.....

4. Πόσο επηρεάζει το φυσικό τοπίο την εμπειρία της επίσκεψής σας;

Καθόλου Λίγο Μερικώς Αρκετά Πολύ

Προσδιορίστε γιατί

.....
.....

5. Παρακαλούμε να σημειώσετε ότι πιστεύετε για την έννοια "Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας"

.....
.....

6. Πιστεύετε ότι είναι επαρκής η πληροφόρηση για την Πολιτιστική Κληρονομιά της Αίγινας;

Καθόλου Λίγο Μερικώς Αρκετά Πολύ **7. Ποια από τα παρακάτω θα θέλατε να υποστηρίξει μία επίσκεψή στην Αίγινα;**

(Επιλέξτε ανάμεσα στα πεδία 1: Καθόλου, 2: Ελάχιστα, 3 Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
α) Έντυπος τουριστικός οδηγός με προτάσεις για διαδρομές					
β) Ενιαίο εισιτήριο σε ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους					
γ) Ψηφιακός τουριστικός οδηγός στο Διαδίκτυο ή/και σε φορητή συσκευή με προτάσεις για πολιτιστικές διαδρομές					
δ) Ψηφιακός τουριστικός οδηγός με δυνατότητα επιλογής διαφορετικών εναλλακτικών πολιτιστικών διαδρομών ή/και δημιουργίας μίας δικής σας πολιτιστικής διαδρομής με σταθμούς που θέλετε να γνωρίσετε περισσότερο					
ε) Ψηφιακός "ξεναγός" (σε φορητή συσκευή) με αφήγηση ιστοριών για τα πολιτιστικά στοιχεία της Αίγινας					
στ) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε)					

8. Με την επίσκεψή σας στην Αίγινα, θα θέλατε;

(Επιλέξτε ανάμεσα στα πεδία 1: Καθόλου, 2: Ελάχιστα, 3 Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
α) Να μάθετε περισσότερα για την πολιτιστική κληρονομιά της Αίγινας και για τις προσπάθειες συντήρησής της σήμερα					
β) Να κατανοήσετε την αξία και το νόημα των διαφόρων στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς της Αίγινας;					
γ) Να κατανοήσετε τη σύνδεση των στοιχείων της πολιτιστικής					

κληρονομιάς με τη ζωή των κατοίκων της Αίγινας;					
δ) Να συνδεθείτε νοερά με ανθρώπους παλαιότερων εποχών					
ε) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε)					

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:

Ηλικία: (από- έως) 18-25 26-35 36-45 46-55 56-65 66+

Φύλο: Γυναίκα Άνδρας

Σπουδές: Απόφοιτος Δημοτικού Απόφοιτος Γυμνασίου Απόφοιτος Λυκείου

Πτυχιούχος ΑΕΙ Πτυχιούχος ΤΕΙ Πτυχτ.Επαγγελματικής Σχολής

Κάτοχος ΜΔΕ Κάτοχος Διδακτορικού Καμία Εκπαίδευση

Επαγγελματική απασχόληση:

.....

Τόπος κατοικίας: **Τόπος καταγωγής:**

.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ!

Π2. E.1.2.: Visitors to Athens

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

Data Collection Regarding Visitors' Perceptions and Preferences
in The Framework of a Dissertation on "Aegina's Cultural Landscape"

MASTER'S PROGRAM IN "MUSEUM STUDIES"

1. What is the first word that comes to your mind when you hear the name of the island of Aegina?

.....
.....

2. Have you ever visited the island of Aegina?;

YES (If YES, go to question 2.1) NO (IF NOT, go to question 3)

2.1. what prompted you to visit?

.....
.....

2.2. How often do you visit Aegina?

Rarely Occasionally Frequently Very frequently

2.3. What would prompt you to plan a future visit ?

.....
.....

2.4. During your visit:

a) Did you attend any cultural event? YES NO

If YES, what event or events were they?

.....
.....

b) Did you visit any museum? YES NO

If YES, what museum or museums were they

.....
.....

c) Did you visit any archeological site? YES NO

If YES, which site or sites were they?

.....

d) Did you visit any historical house? YES NO

If YES, which historical house or houses were they?

.....

e) Were any of the traditional or cultural aspects of the island of special interest to you?

YES NO

If YES, what was it?

.....

1. 2. 5. How did you hear about Aegina ? (Please choose one of the following options)

- a) From a friend or family member
- b) The internet
- c) Social media
- d) From a study or research
- e) combined visit to other islands
- f) Though a tour operator or other source of information for tourists
- g) Other (Fill out).....

2. 6. Please rate your level of satisfaction with the different cultural aspects of Aegina:

(Please choose one of the following options 1: Strongly disagree, 2: slightly disagree , 3 Disagree , 4: Agree, 5: Strongly agree)

	1	2	3	4	5
a) They are sufficiently highlighted to be appreciated by the visitor					
b) There is enough information to allow the visitor to plan the visit to the island accordingly					
c) There is easy access					
d) They are easily observed in all their historical phases					
e) Other (Fill out)					

3. If you have not visited Aegina so far:

3. 1. Why have you not visited the island yet?

(Please choose one of the following options: 1: Very untrue, 2: untrue , 3 slightly true , 4: true, 5: Very true)

	1	2	3	4	5
a) Not enough time					
b) It's far away /no easy access					
c) For financial reasons (travel and/or accommodation cost)					
d) No special reason, it just didn't occur					
e) I know about the island, but it does not appeal to me					
f) I do not know about the island,					
g) Other (Fill out)					

3. 2. What would prompt you to plan a visit for the first time;

.....

4. How important is the natural environment to really enjoy your visit?

Not at all Slightly Moderately Very Extremely

please, specify why

.....

5. Please, share your thoughts with us regarding Aegina's Cultural Landscape:

.....

6. Do you think there is enough information concerning Aegina's Cultural Landscape?

Very little Little Acceptable Good Very Good

7. IF you were planning a visit to Aegina , which option would you rather have access to:

(Please rate the options below according to the following: 1: Not important, 2: Slightly important , 3 Moderately Important , 4: Important, 5: Very important)

	1	2	3	4	5
a) A printed tourist guide with suggestions for routes					
b) Single ticket in historical and archaeological sites					
c) Digital tourist guide on the Internet and / or on a portable device with proposals for cultural routes					
d) Digital tour guide with the choice of different alternative cultural routes and / or the creation of your own cultural route with stations you may want to know more about					
e) Digital "tour guide" (on a portable device) with story telling about the cultural elements of Aegina					
f) Other (Fill out)					

8. In case you visit Aegina, which of the options below would you consider interesting to experience?

(Please rate the options below according to the following: 1: Not at all interesting, 2: slightly interesting, 3: Moderately interesting, 4: Interesting, 5: Very interesting)

	1	2	3	4	5
a) Learn more about Aegina's cultural heritage and its conservation efforts today					
b) Understand the value and meaning of the various elements of Aegina's cultural heritage?					
c) Understand the connections between cultural heritage and the life of the inhabitants of Aegina?					

d) Connect with people of earlier times					
e) Other (Fill out)					

DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS:

Gender: Male Female

Age: 18-25 26-35 36-45 46-55 55-65 65+

Education: Primary School High School College

Higher Education Master Phd. None

Occupation:

Country:

Thank you very much for participating in the survey!

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΙΓΙΝΑ

Στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας με θέμα:

«Το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας» στο

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΜΟΥΣΕΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

1. Τι έρχεται πρώτα στο μυαλό σας στο άκουσμα του ονόματος της νήσου «Αίγινας»;

.....
.....

2. Είχατε επισκεφθεί το νησί της Αίγινας παλαιότερα;

ΝΑΙ (Αν ΝΑΙ, συνεχίστε στην ερώτηση 2.1) ΟΧΙ (Αν ΟΧΙ, συνεχίστε στην ερώτηση 3)

2.1. Αν ΝΑΙ, τι σας έκανε να το επισκεφτείτε;

.....
.....

2. 2. Πόσο συχνά επισκέπτεστε την Αίγινα;

Καθόλου συχνά Που και που Αρκετά συχνά Πολύ συχνά

2.3. Ποιο θα ήταν το κύριο κίνητρο σας να σχεδιάσετε μία ακόμα επίσκεψη;

.....
.....

2. 4. Στην επίσκεψή σας:

α) Έτυχε να παραβρεθείτε σε κάποιο πολιτιστικό δρώμενο; ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, ποιο ή ποια ήταν;

.....
.....

β) Έτυχε να επισκεφθείτε κάποιο μουσείο;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, ποιο ή ποια ήταν;

.....
.....

γ) Έτυχε να επισκεφθείτε κάποιον αρχαιολογικό χώρο;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, ποιος ή ποιοι ήταν;

.....
.....

δ) Έτυχε να επισκεφθείτε κάποια ιστορική οικία; NAI OXI

Αν ΝΑΙ, ποια ή ποιες ήταν;

.....
.....

ε) Έτυχε να δείτε κάποιο άλλο παραδοσιακό ή πολιτιστικό στοιχεία το οποίο σας εντυπωσίασε; NAI OXI

Αν ΝΑΙ, ποιο ή ποια ήταν;

.....
.....

2. 5. Πώς ενημερωθήκατε για αυτά που αναφέρεστε παραπάνω; (Επιλέξτε ένα πεδίο)

- α) Από κάποιο πρόσωπο (συγγενή ή γνωστό)
- β) Από το Διαδίκτυο
- γ) Από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης
- δ) Από κάποια μελέτη ή έρευνα
- ε) Συνδυάζοντας το με την επίσκεψη μου σε άλλα νησιά
- στ) Από ταξιδιωτικό πρακτορείο ή παρόμοια πηγή πληροφόρησης τουριστών;
- ζ) Άλλο (Συμπληρώστε)

2. 6. Αξιολογίστε τα παρακάτω σε σχέση με όσα είχατε την ευκαιρία να γνωρίσετε: (Επιλέξτε ανάμεσα στα πεδία 1: Καθόλου, 2: Ελάχιστα, 3 Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
α) Αναδεικνύονται επαρκώς έτσι ώστε να τα εκτιμά ο επισκέπτης					
β) Υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες ώστε ο επισκέπτης να σχεδιάσει ανάλογα την επίσκεψη στο νησί					
γ) Είναι εύκολη η πρόσβαση τους					
δ) Είναι εύκολα ορατά σε όλες τις ιστορικές τους φάσεις					
ε) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε)					

3. Αν δεν είχατε επισκεφθεί την Αίγινα ποτέ πριν:

3. 1. Τι σας εμπόδισε να επισκεφθείτε την Αίγινα έως τώρα;

(Επιλέξτε ανάμεσα στα πεδία 1: Καθόλου, 2: Ελάχιστα, 3 Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5

α) Δεν είχα αρκετό χρόνο					
β) Είναι μακριά / η πρόσβαση είναι δύσκολη για εμένα					
γ) Για οικονομικούς λόγους (έξοδα μετακίνησης ή/και διαμονής)					
δ) Δεν έτυχε					
ε) Γνωρίζω για το νησί, αλλά δεν μου γεννά το ενδιαφέρον					
στ) Δεν γνωρίζω αρκετά για το νησί					
ζ) Άλλο (Συμπληρώστε)					

3. 2. Ποιο θα είναι το κύριο κίνητρο σας για να προγραμματίσετε μία επίσκεψη στην Αίγινα;

.....

4. Πόσο επηρεάζει το φυσικό τοπίο την εμπειρία της επίσκεψής σας;

Καθόλου Λίγο Μερικώς Αρκετά Πολύ

Προσδιορίστε γιατί

.....

5. Παρακαλούμε να σημειώσετε ό,τι πιστεύετε για την έννοια «Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας».

.....

6. Πιστεύετε ότι είναι επαρκής η πληροφόρηση για την Πολιτιστική Κληρονομιά της Αίγινας;

Καθόλου Λίγο Μερικώς Αρκετά Πολύ

7. Ποια από τα παρακάτω θα θέλατε να υποστηρίξει μία επίσκεψή στην Αίγινα;

(Επιλέξτε ανάμεσα στα πεδία 1: Καθόλου, 2: Ελάχιστα, 3 Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ)

--	--	--	--	--	--

α) Έντυπος τουριστικός οδηγός με προτάσεις για διαδρομές					
β) Ενιαίο εισιτήριο σε ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους					
γ) Ψηφιακός τουριστικός οδηγός στο Διαδίκτυο ή/και σε φορητή συσκευή με προτάσεις για πολιτιστικές διαδρομές					
δ) Ψηφιακός τουριστικός οδηγός με δυνατότητα επιλογής διαφορετικών εναλλακτικών πολιτιστικών διαδρομών ή/και δημιουργίας μίας δικής σας πολιτιστικής διαδρομής με σταθμούς που θέλετε να γνωρίσετε περισσότερο					
ε) Ψηφιακός «ξεναγός» (σε φορητή συσκευή) με αφήγηση ιστοριών για τα πολιτιστικά στοιχεία της Αίγινας					
στ) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε)					

8. Με την επίσκεψή σας στην Αίγινα, θα θέλατε;

(Επιλέξετε ανάμεσα στα πεδία 1: Καθόλου, 2: Ελάχιστα, 3 Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ)

α) Να μάθετε περισσότερα για την πολιτιστική κληρονομιά της Αίγινας και για τις προσπάθειες συντήρησής της σήμερα					
β) Να κατανοήσετε την αξία και το νόημα των διαφόρων στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς της Αίγινας;					
γ) Να κατανοήσετε τη σύνδεση των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη ζωή των κατοίκων της Αίγινας;					
δ) Να συνδεθείτε νοερά με ανθρώπους παλαιότερων εποχών					
ε) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε)					

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:

Ηλικία: (από- έως) 18-25 26-35 36-45 46-55 56-65 66+

Φύλο: Γυναίκα Άνδρας

Σπουδές: Απόφοιτος Δημοτικού Απόφοιτος Γυμνασίου Απόφοιτος Λυκείου

Πτυχιούχος ΑΕΙ Πτυχιούχος ΤΕΙ Πτυχίο Επαγγελματικής Σχολής

Κάτοχος ΜΔΕ Κάτοχος Διδακτορικού Καμία Εκπαίδευση

Επαγγελματική απασχόληση:

Τόπος κατοικίας:

Τόπος καταγωγής:

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ!

Π2. Ε.2.2.: Visitors in Aegina

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

**Data Collection Regarding Visitors' Perceptions and Preferences
In The Framework of a Dissertation on "Aegina's Cultural Landscape"
MASTER'S PROGRAM IN "MUSEUM STUDIES"**

1. What is the first word that comes to your mind when you hear the name of the island of Aegina?

.....
.....

2. Had you visited Aegina before?

YES (If YES, go to question 2.1) NO (If NOT, go to question 3)

2.1. What prompted you to visit this time?

.....
.....

2.2. How often do you visit Aegina?

Rarely Occasionally Frequently Very frequently

2.3. What would prompt you to plan a future visit?

.....
.....

2.4. During your visit:

a) Did you attend any cultural event? YES NO

If YES, what event or events were they?

.....
.....

b) Did you visit any museums? YES NO

If YES, what museum or museums were they?

.....
.....

c) Did you visit any archeological sites? YES NO

If YES, which site or sites were they?

.....

.....

d) Did you visit any of the historical houses? YES NO
If YES, which historical house or houses were they?

.....

.....

e) Were any of the traditional or cultural aspects of the island of special interest to you?
YES NO
If YES, what was it?

.....

.....

2.5. How did you hear about Aegina? (Please choose one of the following options)

- a) From a friend or family member
- b) The internet
- c) Social media
- d) From a study or research
- e) combined visit to other islands
- f) Though a tour operator or other source of information for tourists
- g) Other (Fill out).....

2.6. Please rate your level of satisfaction with the different cultural aspects of Aegina:

(Please choose one of the following options 1: Strongly disagree, 2: slightly disagree, 3 Disagree, 4: Agree, 5: Strongly agree)

a) They are sufficiently highlighted to be appreciated by the visitor					
b) There is enough information to allow the visitor to plan the visit to the island accordingly					
c) There is easy access					
d) They are easily observed in all their historical phases					
e) Other (Fill out)					

3. If you had not visited Aegina before:

3.1. Why had you not visited the island until now?

(Please choose one of the following options: 1: Very untrue, 2: untrue, 3 slightly true, 4: true, 5: Very true)

a) Not enough time					
b) It's far away /no easy access					
c) For financial reasons (travel and/or accommodation cost)					
d) No special reason, it just didn't occur					
e) I know about the island, but it does not appeal to me					
f) I do not know about the island,					
g) Other (Fill out)					

3.2. What would prompt you to plan a future visit?

.....

4. How important is the natural environment, (for you) to really enjoy your visit?

Not at all slightly moderately Very extremely

Please, specify why

.....

5. Please, share your thoughts regarding Aegina's Cultural Landscape:

.....

6. Do you think there is enough information concerning Aegina's Cultural Landscape?

Very little little Acceptable Good Very Good

7. IF you were planning a visit to Aegina, which option would you rather have access to:

(Please rate the options below according to the following: 1: Not important, 2: Slightly important, 3

Moderately Important, 4: Important, 5: Very important)

a) A printed tourist guide with suggestions for routes					
b) Single ticket in historical and archaeological sites					
c) Digital tourist guide on the Internet and / or on a portable device with proposals for cultural routes					

d) Digital tour guide with the choice of different alternative cultural routes and / or the creation of your own cultural route with stations you may want to know more about					
e) Digital "tour guide" (on a portable device) with storytelling about the cultural elements of Aegina					
f) Other (Fill out)					

8. In case you visit Aegina, which of the options below would you consider interesting to experience?

(Please rate the options below according to the following: 1: Not at all interesting, 2: slightly interesting, 3: Moderately interesting, 4: Interesting, 5: Very interesting)

a) Learn more about Aegina's cultural heritage and its conservation efforts today					
b) Understand the value and meaning of the various elements of Aegina's cultural heritage?					
c) Understand the connections between cultural heritage and the life of the inhabitants of Aegina?					
d) Connect with people of earlier times					
e) Other (Fill out)					

DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS:

Gender: Male Female

Age: 18-25 26-35 36-45 46-55 55-65 66+

Education: Primary School High School College

Higher Education Master PhD. None

Occupation:

Country:

Thank you very much for participating in the survey!

Π3. ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΟΙΝΟΥ

Πίνακας Π3.1α. Δημογραφικά στοιχεία (Ηλικία)

		Ηλικία			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καμία απάντηση	1	.6	.7	.7
	18-25	22	12.3	15.7	16.4
	26-35	37	20.7	26.4	42.9
	36-45	19	10.6	13.6	56.4
	46-55	24	13.4	17.1	73.6
	56-65	17	9.5	12.1	85.7
	66+	20	11.2	14.3	100.0
	Total	140	78.2	100.0	

Πίνακας Π3.1β. Δημογραφικά στοιχεία (Χώρα – Τόπος καταγωγής)

		Χώρα_Τόπος καταγωγής			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καμία απάντηση	4	2.2	2.9	2.9
	Αθήνα	22	12.3	15.7	18.6
	Αίγιο	6	3.4	4.3	22.9
	Ηλεία	1	.6	.7	23.6
	Ήπειρος	1	.6	.7	24.3
	Αλεξανδρούπολη	1	.6	.7	25.0
	Χολαργός	1	.6	.7	25.7
	Νάξος	1	.6	.7	26.4
	Κρήτη	2	1.1	1.4	27.9
	Βουλγαρία	1	.6	.7	28.6
	Εβοία	1	.6	.7	29.3
	Καλαμάτα	1	.6	.7	30.0
	Πειραιάς	4	2.2	2.9	32.9
	Χίος	1	.6	.7	33.6
	Τρίπολη	2	1.1	1.4	35.0
	Μονή Σπάρτης	1	.6	.7	35.7
	Νέα Φιλαδέλφια	1	.6	.7	36.4
	Αττική	1	.6	.7	37.1
	Έβροια	1	.6	.7	37.9
	Καρπενήσι	1	.6	.7	38.6
	Σύρος	1	.6	.7	39.3
	Αμερικανός-ή	6	3.4	4.3	43.6
	Ιρλανδία	4	2.2	2.9	46.4
	Σιγκαπούρη	2	1.1	1.4	47.9
	Καναδάς	6	3.4	4.3	52.1
	Ισπανία	4	2.2	2.9	55.0
	Γερμανία	9	5.0	6.4	61.4
	Ιταλία	1	.6	.7	62.1

Τσεχία	1	.6	.7	62.9
Σλοβακία	2	1.1	1.4	64.3
Πολωνία	4	2.2	2.9	67.1
Ουγγαρία	3	1.7	2.1	69.3
Άγιοι Σαράντα	2	1.1	1.4	70.7
Ασπρόπυργος	1	.6	.7	71.4
Γόρτινα	1	.6	.7	72.1
Θερμο Αιτωλοακαρνανίας	1	.6	.7	72.9
Μυρτιά	1	.6	.7	73.6
Αγρίνιο	3	1.7	2.1	75.7
Ξάνθη	1	.6	.7	76.4
Δράμα	1	.6	.7	77.1
Μεγαλούπολη	2	1.1	1.4	78.6
Σουηδία	6	3.4	4.3	82.9
Γαλλία	7	3.9	5.0	87.9
Φινλανδία	1	.6	.7	88.6
Νορβηγία	1	.6	.7	89.3
Σερβία	1	.6	.7	90.0
Κάτω χώρες	1	.6	.7	90.7
Ρουμανία	3	1.7	2.1	92.9
Γεωργία	1	.6	.7	93.6
Ελληνίδα εξ Αγγλίας	1	.6	.7	94.3
Ε.Βασίλειο	3	1.7	2.1	96.4
Εστονία	1	.6	.7	97.1
Αυστραλία	1	.6	.7	97.9
Ιωάννινα	2	1.1	1.4	99.3
Έλληνας εξωτερικού	1	.6	.7	100.0
Total	140	78.2	100.0	

Πίνακας Π3.1γ. Δημογραφικά στοιχεία (Επαγγελματική απασχόληση)

Επαγγελματική απασχόληση

		Frequency	Percent	Val
Valid	Καμία απάντηση	13	7.3	
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	8	4.5	
	Ιδιωτικός υπάλληλος	13	7.3	
	Πωλήτρια_πωλητής	4	2.2	
	Κοινωνικός λειτουργός	2	1.1	
	Δημόσιος υπάλληλος	2	1.1	
	Οικιακά	6	3.4	
	Αρχιτέκτων	1	.6	
	Επιχειρηματίας	1	.6	
	Συνοδός γρούπ	1	.6	
	Στρατιωτικός	1	.6	
	Φοιτητής_μαθητής	9	5.0	
	Συνταξιούχος	14	7.8	
	Γυμνάστρια	1	.6	
	Ζαχαροπλάστης	1	.6	
	Έμπορας	1	.6	
	Μηχανικός	4	2.2	
	Λογιστής	3	1.7	
	Πρώθηση πωλήσεων	4	2.2	
	Λειτουργός υγείας	3	1.7	
	Σύμβουλος _επενδύσεων	3	1.7	
	Σχεδιάστρα μόδας	1	.6	
	Συντηρητής	1	.6	
	Εκκλησιαστικός λειτουργός	1	.6	
	Κομωτική	2	1.1	
	Συμβουλιογράφος	1	.6	
	Γραφείο κρατήσεων	1	.6	

Δικηγόρος	2	1.1	1.4	74.3
Εκπαιδευτικός	9	5.0	6.4	80.7
Διοικητικός υπάλληλος_πωλήσεων_Υπηρεσιών	7	3.9	5.0	85.7
Ιστορικός τέχνης	2	1.1	1.4	87.1
Ρεσεψιονίστ	1	.6	.7	87.9
Ζωγράφος	1	.6	.7	88.6
Άνεργη	2	1.1	1.4	90.0
Βιοτέχνης	1	.6	.7	90.7
Υποκριτική	1	.6	.7	91.4
Τεχνολόγος	2	1.1	1.4	92.9
Ταξιδιωτικό γραφείο	1	.6	.7	93.6
Φυσιοθεραπευτρια_τής	1	.6	.7	94.3
Επικοινωνία	1	.6	.7	95.0
Μηχανικός πλοίου_Πλοίαρχος	2	1.1	1.4	96.4
Ιστορικός, βιβλιοθηκονόμος	1	.6	.7	97.1
Πληροφορική	1	.6	.7	97.9
Πιλότος	1	.6	.7	98.6
Στο χώρο πολιτισμού	1	.6	.7	99.3
Αγρονόμος	1	.6	.7	100.0
Total	140	78.2	100.0	
Missing System	39	21.8		
Total	179	100.0		

Πίνακας Π3.2α. Ερώτηση 1 (όνομα «Αίγινα»)

1.Τι έρχεται πρώτα στο μυαλό σας στο άκουσμα του ονόματος της νήσου "Αίγινας"; * Κατηγορία ερωτηματολογίου Crosstabulation

Count		Κατηγορία ερωτηματολογίου				Total
		Ε.1.1. Έλληνες δυναμικοί επισκέπτες στην Αθήνα	Ε.1.2. Ξένοι δυναμικοί επισκέπτες στην Αθήνα	Ε.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	Ε.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	
1.Τι έρχεται πρώτα στο μυαλό σας στο άκουσμα του ονόματος της νήσου "Αίγινας";	Καμία απάντηση	0	15	3	4	22
	Όμορφο και κοντά στην Αθήνα	1	0	4	2	7
	Αφαίας	2	0	1	0	3
	Άμαξες με άλογο	1	0	0	0	1
	Φιστίκια και κοντά στην Αθήνα	0	0	1	1	2
	Όμορφο Ελληνικό νησί, όμορφο	2	2	0	4	8
	Θάλασσα και διακοπές	1	3	0	1	5
	Ταξίδι travel	0	1	0	0	1
	Μεσόγειος Mediterranean	0	2	0	1	3
	Φιστίκια και άγιος Νεκτάριος	1	0	0	0	1
	Γύρος με μοτοσάκó	0	2	0	0	2
	Φιστίκια και Αφαίας	0	1	0	0	1
	Ελλάδα Greece	0	2	0	5	7
	Ήλιος	0	1	0	0	1
	Ιστορία και μυθολογία της	0	1	1	1	3
	Καποδίστριας	0	0	1	0	1
	Κότερα και καρνάγιο boat	0	0	0	5	5
	Πρώτη πρωτεύουσα	4	0	0	0	4
	Φιστίκι και αγώνας δρόμου	1	0	0	0	1

Πίνακας Π3.2β. Κατηγορίες και υποκατηγορίες απαντήσεων στην Ερώτηση 1 (όνομα «Αίγινα»)

Τι έρχεται πρώτα στο μυαλό σας στο άκουσμα του ονόματος της νήσου «Αίγινας»;

Τίτλος υποκατηγορίας	Παράδειγμα απαντήσεων
Εξέχον στοιχείο/ κύριο προϊόν	Άγιος Νεκτάριος, Φιστίκια και κοντά στην Αθήνα, Φιστίκια και Άγιος Νεκτάριος Φιστίκια και Αφαίας, Φιστίκια και αγώνας δρόμου, Φιστίκια/φιστικιές Φιστίκια και θάλασσα, φιστίκια και Άγιος Νεκτάριος
Αναφορές σε μνημείο-α ή ιδιαίτερο χαρακτηριστικό	Κολώνα, Αφαίας, Άγιος Νεκτάριος, Άγιος Νεκτάριος και ναός της Αφαίας Φύση και προσκυνήματα/Μονές, Άμαξες με άλογο
Αναφορές σε χαρακτηριστικό ιστορικό ή αρχαιολογικό στοιχείο	Η Ιστορία και η μυθολογία της, Καποδίστριας, Όνομα θεότητας Αρχαίος κόσμος, Πρώτη πρωτεύουσα, Αρχαία Αίγινα κοντά στην Αθήνα
Αναφορά σε γενική ιδιότητα Αίγινας	Όμορφο, Όμορφο νησί κοντά στην Αθήνα
Αόριστες αναφορές ως τουριστικός προορισμός	Όμορφο Ελληνικό νησί, Θάλασσα και διακοπές, Ταξίδι Travel Μεσόγειος Mediterranean, Χουρμαδιές σε αμμουδιά, Ελλάδα, Greece Ήλιος, Διακοπές, τουρισμός, Σαββατοκύριακο
Προσωπική εμπειρία	Κότερα και καρνάγιο- Σκάφος (boat), Γύρος με μοτοσακό, Αγώνας δρόμου Το σπιτάκι μου, Αναμνήσεις εκδρομών

Πίνακας Π3.3. Παράθεση απαντήσεων Ερώτησης 2 και Ερώτησης 1 κατηγορία 1^η 1

2. Έχετε επισκεφθεί το νησί της Αίγινας; * Κατηγορία Απάντησης Crosstabulation

Count		Κατηγορία Απάντησης							Total
		0	1.1. Εξέχον στοιχείο/ κύριο προϊόν	1.2. Αναφορές σε μνημείο-α ή ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ή ιστορικό στοιχείο	1.3. Αναφορά σε ιδιαίτερο χαρακτηριστικό	2.1. Αναφορές σε γενική ιδιότητα Αίγινας	2.2. Αόριστη αναφορά ως τουριστικός προορισμός	2.3. Προσωπική εμπειρία/βίωμα	
2. Έχετε επισκεφθεί το νησί της Αίγινας;	Ναι	3	30	10	1	2	8	6	60
	Όχι	19	21	5	0	16	16	3	80
Total		22	51	15	1	18	24	9	140

Πίνακας Π3.4. Ερώτηση 2 (Συχνότητες απαντήσεων σε Ναι-Όχι)

		2. Έχετε επισκεφθεί το νησί της Αίγινας;		Total
		Ναι	Όχι	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	22	13	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	6	29	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	26	9	35
	E.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	6	29	35
Total		60	80	140

Πίνακας Π3.5. Ερώτηση 2.1. (Κίνητρο παλαιάς επίσκεψης στην Αίγινα)

2.1. Τι σας έκανε να το επισκεφθείτε παλαιά;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	39	21.8	21.8	21.8
Καμία απάντηση	74	41.3	41.3	63.1
Εκπαιδευτική εκδρομή	4	2.2	2.2	65.4
Ιστορικό νησί	2	1.1	1.1	66.5
Τουριστικό γραφείο	2	1.1	1.1	67.6
Μονή αγ. Νεκταρίου	5	2.8	2.8	70.4
Μου αρέσει πολύ το νησί	3	1.7	1.7	72.1
Επισκεύη σκάφους στο καρνάγιο	2	1.1	1.1	73.2
Κότερο	4	2.2	2.2	75.4
Διακοπές	4	2.2	2.2	77.7
Εκδρομή	6	3.4	3.4	81.0
Κοντινός προορισμός	14	7.8	7.8	88.8
Προσκύνημα στον αγ. Νεκτάριο	10	5.6	5.6	94.4
Καποδιστριακός αγώνας δρόμου	1	.6	.6	95.0
Φίλοι ή γνωστός στο νησί_ξεναγός_γάμος_βάφτιση	7	3.9	3.9	98.9
Όμορφη νησί και κοντινό	1	.6	.6	99.4
Το πράσινο_η Φύση ή άλλο φυσικό στοιχείο:τα μονοπάτια	1	.6	.6	100.0
Total	179	100.0	100.0	

Πίνακας Π3.6. Ερώτηση 2.2. (Συχνότητα επίσκεψης στην Αίγινα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 2.2. Πόσο συχνά επισκέφθεστε την Αίγινα; Crosstabulation

Count

		2.2. Πόσο συχνά επισκέφθεστε την Αίγινα;					Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου συχνά	Που και που	Αρκετά συχνά	Πολύ συχνά	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	13	13	7	2	0	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	29	4	1	0	1	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	5	12	9	4	5	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	21	4	6	3	1	35
Total		68	33	23	9	7	140

Πίνακας Π3.7. Ερώτηση 2.3 (Κίνητρο νέας επίσκεψης στην Αίγινα)

2.3. Ποιο θα ήταν το κύριο κίνητρό σας να σχεδιάσετε μία ακόμα επίσκεψη;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	39	21.8	21.8	21.8
Καμία απάντηση	77	43.0	43.0	64.8
Όμορφο και κοντά για ολόημερη	2	1.1	1.1	65.9
Η προοπτική μίας πολιτιστικής εμπειρίας σε όμορφο νησί	2	1.1	1.1	67.0
Να το γνωρίσω καλύτερα _ιστορία κλπ	2	1.1	1.1	68.2
Τα όμορφα τοπία ή άλλα πχ. μονοπάτια	3	1.7	1.7	69.8
Προσκύνημα στον αγ. Νεκτάριο και επίσκεψη στο Αφαίας	8	4.5	4.5	74.3
Μονομερής εκδρομή και ο άγιος	1	.6	.6	74.9
Συντήρηση σκάφους	2	1.1	1.1	76.0
Να παραμείνει όπως είναι το νησί	1	.6	.6	76.5
Το καλό κλίμα	1	.6	.6	77.1
Μπάνια στη θάλασσα	1	.6	.6	77.7
ΔιακοπέΕ (Οικονομικές) _μία αργία_τριήμερο_διασκέδαση_αναψυχή	15	8.4	8.4	86.0
Για την Ιστορία και την Λογοτεχνία της	1	.6	.6	86.6
Να παραμείνει το νησί όπως είναι	1	.6	.6	87.2

Περιήγηση του νησιού_Πλοήγηση με κότερο_καλό λιμάνι_φαγητό γραφικά μαγαζιά	3	1.7	1.7	88.8
Κάλυψη εξόδων μονοήμερης εκδρομής	2	1.1	1.1	89.9
Προσκύνημα στον άγιο Νεκτάριο και οφορφιά νησιού	7	3.9	3.9	93.9
Οικογενειακές διακοπές	3	1.7	1.7	95.5
Αγώνας δρόμου	2	1.1	1.1	96.6
Κοντινός -_οικονομικός προορισμός	4	2.2	2.2	98.9
Διαθέσιμος χρόνος	2	1.1	1.1	100.0
Total	179	100.0	100.0	

Πίνακας Π3.8α. Ερώτηση 2.4.α (Γνώριμα στοιχεία για την Αίγινα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 2. 4.α) Όταν επισκεφθήκατε την Αίγινα: Έτυχε να παραβρεθείτε σε κάποιο πολιτιστικό δρώμενο; Crosstabulation

Count		2. 4.α) Όταν επισκεφθήκατε την Αίγινα: Έτυχε να παραβρεθείτε σε κάποιο πολιτιστικό δρώμενο;			
		Καμία απάντηση	Ναι	Όχι	Total
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	15	2	19	36
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	33	1	0	34
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	23	7	5	35
	*E.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	21	0	14	35
Total		92	10	38	140

Κατηγορία ερωτηματολογίου * Σε ποιο δρώμενο; Crosstabulation

Count		Σε ποιο δρώμενο;					Total
		Καμία απάντηση	Καποδιοστριακός αγώνας δρόμου	Φεστιβάλ μουσικής ή θεατρικά δρώμενα	Φεστιβάλ φυσικιού	Αποκράτικη παρέλαση	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	35	1	0	0	0	36
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	33	0	0	1	0	34
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	29	0	1	4	1	35
	*E.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	35	0	0	0	0	35
Total		132	1	1	5	1	140

Πίνακας Π3.8β. Ερώτηση 2.4.β (Γνώριμα στοιχεία για την Αίγινα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 2. 4.β) Όταν επισκεφθήκατε την Αίγινα: Έτυχε να επισκεφθείτε κάποιο μουσείο; Crosstabulation

Count

		2. 4.β) Όταν επισκεφθήκατε την Αίγινα: Έτυχε να επισκεφθείτε κάποιο μουσείο;				
		Καμία απάντηση	Ναι	Όχι	99	Total
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	14	2	19	1	36
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	33	1	0	0	34
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	23	6	6	0	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	19	0	14	2	35
Total		89	9	39	3	140

Κατηγορία ερωτηματολογίου * Ποιο μουσείο; Crosstabulation

Count

		Ποιο μουσείο;				
		Καμία απάντηση	Λαογραφικό Μουσείο	Αρχαιολογικό	Καπράλου	Total
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	35	1	0	0	36
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	33	1	0	0	34
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	29	0	5	1	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	35	0	0	0	35
Total		132	2	5	1	140

Πίνακας Π3. 8γ. Ερώτηση 2.4.γ (Γνώριμα στοιχεία για την Αίγινα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 2. 4.γ) Όταν επισκεφθήκατε την Αίγινα: Έτυχε να επισκεφθείτε κάποιον αρχαιολογικό χώρο; Crosstabulation

Count

		2. 4.γ) Όταν επισκεφθήκατε την Αίγινα: Έτυχε να επισκεφθείτε κάποιον αρχαιολογικό χώρο;			Total
		Καμία απάντηση	Ναι	Όχι	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	14	9	13	36
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	29	5	0	34
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	17	17	1	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	22	10	3	35
Total		82	41	17	140

Κατηγορία ερωτηματολογίου * Ποιος αρχαιολογικός χώρος; Crosstabulation

Count

		Ποιος αρχαιολογικός χώρος;						Total
		Καμία απάντηση	Αφαίας και Παλαιοχώρα	Αρχ. χώρος Κολώνα	Αφαίας	Ελλάνιο Διός και παλαιοχώρα	Αφαίας, Παλαιοχώρα, Κολώνα, Ελλάδα..	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	28	1	1	6	0	0	36
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	29	0	2	2	0	1	34
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	17	1	2	15	0	0	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	25	1	8	0	1	0	35
Total		99	3	13	23	1	1	140

Πίνακας Π3.8δ. Ερώτηση 2.4.δ (Γνώριμα στοιχεία για την Αίγινα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 2. 4.δ) Όταν επισκεφθήκατε την Αίγινα: Έτυχε να επισκεφτείτε κάποια ιστορική οικία; Crosstabulation

Count

		2. 4.δ) Όταν επισκεφθήκατε την Αίγινα: Έτυχε να επισκεφτείτε κάποια ιστορική οικία;			
		Καμία απάντηση	Ναι	Όχι	Total
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	14	3	19	36
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	33	1	0	34
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	25	3	7	35
	ΈE.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	29	0	6	35
Total		101	7	32	140

Πίνακας Π3.8ε. Ερώτηση 2.4.ε (Γνώριμα στοιχεία για την Αίγινα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 2. 4.ε) Έτυχε να δείτε κάποιο άλλο παραδοσιακό ή πολιτιστικό στοιχείο; Crosstabulation

Count

		2. 4.ε) Έτυχε να δείτε κάποιο άλλο παραδοσιακό ή πολιτιστικό στοιχείο;											
		Καμία απάντηση	Άγιος Νεκτάριος	Καλαμαρινές εκθέσεις του Δήμου	Άγιος Νεκτάριος και οικόδομο Κατράκιου	Καθεδρικό-βιβλιοθήκη και ναυαγο-μαρτύριο	Καθεδρικό και βιβλιοθήκη	Λαμνίκι, σκάφη, κλέψι, θάλασσα, σπειρίσια	Οραία μεσαιωνικά σπίτια	Το γυμνάσιό Πόρτες	Ήραμνη (νή)	Ιστορία	Total
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	33	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	36
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	33	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	34
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	28	3	1	0	0	1	1	1	0	0	0	35
	ΈE.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	32	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	35
Total		126	3	1	2	1	1	1	1	1	1	2	140

Πίνακας Π3.9α. Ερώτηση 3.1.α (Λόγος μη επίσκεψης έως τώρα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 3.1.α) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι: Δεν είχα αρκετό χρόνο
Crosstabulation

Count		3.1.α) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι: Δεν είχα αρκετό χρόνο						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	27	1	1	4	1	1	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	17	5	1	6	1	5	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	26	7	0	0	1	1	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	15	5	2	5	3	5	35
Total		85	18	4	15	6	12	140

Πίνακας Π3.2.9β. Ερώτηση 3.1.β (Λόγος μη επίσκεψης έως τώρα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 3.1.β) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι: Είναι μακριά / η πρόσβαση είναι δύσκολη για εμένα
Crosstabulation

Count		3.1.β) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι: Είναι μακριά / η πρόσβαση είναι δύσκολη για εμένα						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	25	4	3	1	0	2	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	21	7	0	4	3	0	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	28	2	1	0	0	4	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	16	3	3	3	3	7	35
Total		90	16	7	8	6	13	140

Πίνακας Π3.2.9γ.Ερώτηση 3.1.γ (Λόγος μη επίσκεψης έως τώρα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 3.1.γ) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι:Για οικονομικούς λόγους
Crosstabulation

Count		3.1.γ) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι:Για οικονομικούς λόγους						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	27	5	0	2	1	0	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	20	8	0	4	3	0	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	27	1	0	2	0	5	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	14	4	4	5	4	4	35
Total		88	18	4	13	8	9	140

Πίνακας Π3.2.9δ. Ερώτηση 3.1.δ (Λόγος μη επίσκεψης έως τώρα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 3.1.δ) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι:Δεν έτυχε
Crosstabulation

Count		3.1.δ) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι:Δεν έτυχε						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	24	1	2	1	1	6	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	19	3	1	1	1	10	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	22	1	0	1	0	11	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	13	5	0	2	3	12	35
Total		78	10	3	5	5	39	140

Πίνακας Π3. 2.9ε. Ερώτηση 3.1.ε (Λόγος μη επίσκεψης έως τώρα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 3.1.ε) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι:Γνωρίζω για το νησί, αλλά δεν μου γεννά το ενδιαφέρον
Crosstabulation

Count		3.1.ε) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι:Γνωρίζω για το νησί, αλλά δεν μου γεννά το ενδιαφέρον						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	27	2	1	4	0	1	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	21	11	2	1	0	0	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	33	2	0	0	0	0	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	16	8	4	4	3	0	35
Total		97	23	7	9	3	1	140

Πίνακας Π3.2.9στ. Ερώτηση 3.1.στ (Λόγος μη επίσκεψης έως τώρα)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 3.1.στ) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι: Δεν γνώριζω αρκετά για το νησί Crosstabulation

Κατηγορία ερωτηματολογίου		3.1.στ) Ο λόγος που δεν είχα επισκεφθεί την Αίγινα μέχρι τώρα είναι: Δεν γνώριζω αρκετά για το νησί						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	27	1	1	4	2	0	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	9	1	1	1	2	21	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	32	2	1	0	0	0	35
	E.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	13	5	1	3	5	8	35
Total		81	9	4	8	9	29	140

Πίνακας Π3.2.10. Ερώτηση 3.2. (Κατηγορίες κινήτρου πρώτης μελλοντικής επίσκεψης)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 3.2 Κατηγορία κινήτρου πρώτης μελλοντικής επίσκεψης Crosstabulation									
Κατηγορία ερωτηματολογίου		3.2 Κατηγορία κινήτρου πρώτης μελλοντικής επίσκεψης							Total
		Καμία απάντηση	Προσέλευση στην Ι.Μ. Αγίου Νεκταρίου	Κοινωνικός προορισμός, ημερήσια εκδρομή	Διακοπές, ευκαιρία, χρέια και χρόνο	Αντικαταστάσιμα στοιχεία νησιού: Φυσικό τοπίο, Κομψούρα, Ιστορία, Λογοτεχνία, καλό φαγητό	Υποκειμενικό εσωτερικό στοιχείο: Περιέργεια, αγάπη, μελέτη για νησί.	Προϋποθέσεις επίσκεψης: διαφήμιση, συστάσεις, δωρεά, ντετερνιστ, φτηνή ξενοδοχική, κανάλια, νησιώτικη ατμόσφαιρα	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	23	0	3	8	0	2	1	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	13	0	3	6	5	3	5	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	30	1	1	1	2	0	0	35
	E.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	14	1	1	9	1	1	8	35
Total		80	2	8	22	8	6	14	140

Πίνακας Π3.2.11. Ερώτηση 4 (Σημασία του Φυσικού Τοπίου)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 4. Κατηγορίες εξηγήσεων για τον λόγο σημασίας Φυσικού Τοπίου στην εμπειρία
Crosstabulation

Count		4. Κατηγορίες εξηγήσεων για τον λόγο σημασίας Φυσικού Τοπίου στην εμπειρία					Total
Κατηγορία ερωτηματολογίου	Ε.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	Καμία απάντηση	Αναφορά σε ατομικό όφελος του Φ. Τ.	Αναφορά του κοινωνικού όφελος του Φ. Τ.	Αναφορά σε αξιωματική αξία του τόπου	Δυσίτηκη αντίληψη του Φυσικού Τοπίου	
	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	15	12	6	0	2	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	13	10	8	1	3	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	25	0	7	2	1	35
	E.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	12	5	13	0	5	35
Total		65	27	34	3	11	140

Πίνακας Π3.2.12. Ερώτηση 5 (Κατηγορίες αντιλήψεων περί Πολιτιστικού Τοπίου)

Ερώτηση 5. Παρακαλούμε να σημειώσετε ό,τι πιστεύετε για την έννοια «Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας»

Κατηγορία	Απαντήσεις	Συχνότητα απάντησης
Πιθανή άγνοια, υπεκφυγή ή αμηχανία.	<ol style="list-style-type: none"> Δεν ξέρω, δεν μου έρχεται τίποτα στο μυαλό Αρκετά σημαντική η έννοια του πολιτιστικού τοπίου Δεν το βίωσα, δεν μπόρεσα να τα αξιολογήσω Δεν είχα χρόνο να το δω Τυπικό 	11 φορές
Αναφορά σε θετική εμπειρία για το νησί ή περιγραφή ελκυστικού τοπίου.	<ol style="list-style-type: none"> Όμορφα χωριά, παραλίες, μεγαλύτερος σταθμός για τουριστικά σκάφη Αυθεντικό και καλά συντηρημένο Ωραίο κλίμα, καθαρή θάλασσα και δρόμοι Όμορφο βίντεο στο διαδίκτυο για την Αίγινα Πολύ ωραίο, ομορφιά, καταπληκτικός τόπος Ό,τι έχει ενδιαφέρον Περιγραφή φυσικού τοπίου, δέντρα κλπ. Πολύ ωραίο νησί, ομορφιά, 	17 φορές

	καταπληκτικός τόπος 9. Ό,τι έχει ενδιαφέρον	
Αναφορά σε αρνητική εμπειρία	<ol style="list-style-type: none"> 1. Όμορφο και ιστορικό νησί αλλά αφρόντιστο, ενδιαφέρον χωρίς προβολή 2. Ιστορικό, όμορφο, αλλά σκουπίδια παντού είναι κρίμα 3. Δεν θεωρώ ότι έχει να επιδείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον 	7 φορές
Αναφορά σε μεμονωμένο/α Πολιτιστικό/α Στοιχείο/α	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πλούσιο τοπίο. Εστιάζει σε παραλία και εκκλησία 2. Αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία λαογραφικές συλλογές, ιστορικές οικίες 3. Θρησκευτικός τουρισμός 4. Άγιος Νεκτάριος 5. Νησί Μονή 6. Τα μουσεία 7. Πρώτη πολιτιστική πρωτεύουσα Συνδυασμός κουλτούρα και θρησκεία 8. Τα εμφανή πολιτιστικά 9. Μουσεία και αρχαιολογικός χώρος 10. Μεγάλη σύνδεσή του με τον Χριστιανισμό 11. Αφορά ότι έχει να κάνει με δραστηριότητες του πνεύματος 12. Έχει εικαστικά δρώμενα 	16 φορές
Αναφορά σε ζήτημα διαχείρισης Πολιτιστικής Κληρονομιάς	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πιστεύω γίνεται ενημέρωση στους επισκέπτες 2. Καλύτερη προσπάθεια από τοπική διοίκηση 3. Ύπαρξη πολιτιστικών στοιχείων που απαιτεί προστασία 	5 φορές
Ολιστική απάντηση: μεικτά στοιχεία της Φύσεως, της διαβίωσης, του πνεύματος και του Πολιτισμού	<ol style="list-style-type: none"> 1. Βιώσιμη και αρμονική ανάπτυξη 2. Όσα συνθέτουν την ταυτότητα και πως διαμορφώνουν την καθημερινή ζωή 3. Μουσεία, ναοί, δρώμενα, διαδρομές 	11 φορές

	<p>4. Τοπικές δραστηριότητες με θέμα από ιστορία νησιού, τη θάλασσα και τοπικά προϊόντα</p> <p>5. Συνδυασμός πόλεως και φύσης</p> <p>6. Η ευκαιρία που δίνεται να ανακαλύψει νέα τοπία, την ιστορία</p> <p>7. Όμορφα χωριά, παραλίες, μεγαλύτερος σταθμός για τουριστικά σκάφη</p> <p>8. Δράσεις πνεύματος και πολιτισμού</p> <p>9. Ύπαρξη πολιτιστικών και φυσικών τοιχίων, μοναστήρια, φιλοξενία</p>	
--	--	--

Πίνακας Π3.2.13α. Ερώτηση 7 α. (Προσδοκίες επισκεπτών για τρόπο πληροφόρησης)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 7.α) Θα ήθελα έναν έντυπο τουριστικό οδηγό με προτάσεις για διαδρομές
Crosstabulation

Count		7.α) Θα ήθελα έναν έντυπο τουριστικό οδηγό με προτάσεις για διαδρομές						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	9	0	2	5	6	13	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	2	0	1	3	12	17	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	11	5	1	3	1	14	35
	E.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	1	1	2	9	12	10	35
Total		23	6	6	20	31	54	140

Πίνακας Π3.2.13β. Ερώτηση 7 β. (Προσδοκίες επισκεπτών για τρόπο πληροφόρησης)

**Κατηγορία ερωτηματολογίου * 7.β) Θα ήθελα ενιαίο εισιτήριο σε ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους
Crosstabulation**

Count

		7.β) Θα ήθελα ενιαίο εισιτήριο σε ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους						
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	Total
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	9	1	1	6	2	16	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	7	0	1	11	8	8	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	11	3	2	3	3	13	35
	ΈE.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	3	2	4	9	9	8	35
Total		30	6	8	29	22	45	140

Πίνακας Π3. 2.13γ. Ερώτηση 7 γ. (Προσδοκίες επισκεπτών για τρόπο πληροφόρησης)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 7.γ) Θα ήθελα έναν ψηφιακό τουριστικό οδηγό στο Διαδίκτυο ή/και σε φορητή συσκευή με προτάσεις για πολιτιστικές διαδρομές Crosstabulation

Count

		7.γ) Θα ήθελα έναν ψηφιακό τουριστικό οδηγό στο Διαδίκτυο ή/και σε φορητή συσκευή με προτάσεις για πολιτιστικές διαδρομές						
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	Total
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	12	1	2	3	6	11	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	2	2	6	8	11	6	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	14	4	2	5	0	10	35
	ΈE.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	2	2	2	8	9	12	35
Total		30	9	12	24	26	39	140

Πίνακας Π3. 2.13δ. Ερώτηση 7 δ. (Προσδοκίες επισκεπτών για τρόπο πληροφόρησης)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 7. δ) Θα ήθελα έναν Ψηφιακό τουριστικό οδηγό με δυνατότητα επιλογής διαφορετικών εναλλακτικών πολιτιστικών διαδρομών Crosstabulation

Count

		7. δ) Θα ήθελα έναν Ψηφιακό τουριστικό οδηγό με δυνατότητα επιλογής διαφορετικών εναλλακτικών πολιτιστικών διαδρομών						
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	Total
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	8	0	2	5	10	10	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	5	0	7	7	7	9	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	11	3	2	2	4	13	35
	ΈE.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	3	1	2	14	6	9	35
Total		27	4	13	28	27	41	140

Πίνακας Π3. 2.13ε. Ερώτηση 7 ε. (Προσδοκίες επισκεπτών για τρόπο πληροφόρησης)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 7. ε) Θα ήθελα έναν ψηφιακό "ξεναγό" (σε φορητή συσκευή) με αφήγηση ιστοριών για τα πολιτιστικά στοιχεία της Αίγινας Crosstabulation

Count		7. ε) Θα ήθελα έναν ψηφιακό "ξεναγό" (σε φορητή συσκευή) με αφήγηση ιστοριών για τα πολιτιστικά στοιχεία της Αίγινας						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	9	0	3	8	2	13	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	5	1	6	10	9	4	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	11	6	2	2	3	11	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	4	0	3	11	9	8	35
Total		29	7	14	31	23	36	140

Πίνακας Π3. 2.13 στ. Ερώτηση 7 στ. (Άλλες προσδοκίες επισκεπτών)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 7. στ) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε) Crosstabulation

Count		7. στ) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε)			Total
		Καμία απάντηση	Καλύτερο ωράριο λειτουργίας αρχ. και ιστ. χώρων		
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	35	0		35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	35	0		35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	34	1		35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	34	1		35
Total		138	2		140

Πίνακας Π3. 2.14. Ερώτηση 7 (Κατηγορίες απαντήσεων και καταμέτρηση των πεδίων)

Ερώτηση 7 Ποια από τα παρακάτω θα θέλατε να υποστηρίξει μία επίσκεψή στην Αίγινα;

Εναλλακτική πρόταση	Καθόλου + Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά + Πάρα Πολύ
α) Έντυπος τουριστικός οδηγός με προτάσεις για διαδρομές	6+6=12	20	31+54=85
β) Ενιαίο εισιτήριο σε ιστορικούς και			

αρχαιολογικούς χώρους	6+8=14	29	22+45=67
γ) Ψηφιακός τουριστικός οδηγός στο Διαδίκτυο ή/και σε φορητή συσκευή με προτάσεις για πολιτιστικές διαδρομές	9+12=21	24	26+39=65
δ) Ψηφιακός τουριστικός οδηγός με δυνατότητα επιλογής διαφορετικών εναλλακτικών πολιτιστικών διαδρομών ή/και δημιουργίας μιας δικής σας πολιτιστικής διαδρομής με σταθμούς που θέλετε να γνωρίσετε περισσότερο	4+13=17	28	27+41=68
ε) Ψηφιακός «ξεναγός» (σε φορητή συσκευή) με αφήγηση ιστοριών για τα πολιτιστικά στοιχεία της Αίγινας	7+14=21	31	23+36=59
στ) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε)	Καλύτερο ωράριο λειτουργίας 2		

Πίνακας Π3. 2.15α. Ερώτηση 8 α. (Άλλες προσδοκίες επισκεπτών για ποιότητα εμπειρίας)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 8. α) Με την επίσκεψή σας στην Αίγινα, θα θέλατε να μάθετε περισσότερα για ΠΚΑ και για τις προσπάθειες συντήρησής της σήμερα Crosstabulation

Count

		8. α) Με την επίσκεψή σας στην Αίγινα, θα θέλατε να μάθετε περισσότερα για ΠΚΑ και για τις προσπάθειες συντήρησής της σήμερα						
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	Total
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	6	0	1	9	9	10	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	4	0	2	2	12	15	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	6	2	0	7	6	14	35
	E.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	3	2	2	8	15	5	35
Total		19	4	5	26	42	44	140

Πίνακας Π3. 2.15β. Ερώτηση 8 β. (Άλλες προσδοκίες επισκεπτών για ποιότητα εμπειρίας)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 8. β) Να κατανοήσετε την αξία και το νόημα των διαφόρων στοιχείων της ΠΚΑ; Crosstabulation

Count		8. β) Να κατανοήσετε την αξία και το νόημα των διαφόρων στοιχείων της ΠΚΑ;						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	7	1	1	8	8	10	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	6	1	1	4	13	10	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	8	2	0	6	7	12	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	2	0	3	11	9	10	35
Total		23	4	5	29	37	42	140

Πίνακας 2.15γ. Ερώτηση 8 γ. (Άλλες προσδοκίες επισκεπτών για ποιότητα εμπειρίας)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 8. γ) Να κατανοήσετε τη σύνδεση των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη ζωή των κατοίκων της Αίγινας; Crosstabulation

Count		8. γ) Να κατανοήσετε τη σύνδεση των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη ζωή των κατοίκων της Αίγινας;						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	9	0	1	9	7	9	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	4	1	3	2	10	15	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	6	2	1	6	9	11	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	3	1	3	7	12	9	35
Total		22	4	8	24	38	44	140

Πίνακας Π3. 2.15δ. Ερώτηση 8 δ. (Άλλες προσδοκίες επισκεπτών για ποιότητα εμπειρίας)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 8. δ) Να συνδεθείτε νοερά με ανθρώπους παλαιότερων εποχών Crosstabulation

Count		8. δ) Να συνδεθείτε νοερά με ανθρώπους παλαιότερων εποχών						Total
		Καμία απάντηση	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα Πολύ	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	5	0	0	6	13	11	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	6	1	0	6	11	11	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	7	2	2	3	6	15	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	2	0	5	9	11	8	35
Total		20	3	7	24	41	45	140

Πίνακας Π3. 2.15ε. Ερώτηση 8 ε. (Άλλες προσδοκίες επισκεπτών για ποιότητα εμπειρίας)

Κατηγορία ερωτηματολογίου * 8. ε) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε) Crosstabulation

Count

		8. ε) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε)		Total
		Καμία απάντηση	Χαλάρωση και ψυχαγωγία	
Κατηγορία ερωτηματολογίου	E.1.1. Έλληνες δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	35	0	35
	E.1.2. Ξένοι δυνητικοί επισκέπτες στην Αθήνα	35	0	35
	E.2.1. Έλληνες επισκέπτες στην Αίγινα	34	1	35
	Έ.2.2. Ξένοι επισκέπτες στην Αίγινα	35	0	35
Total		139	1	140

Πίνακας Π3. 2.16. Ερώτηση 8 Κατηγορίες απαντήσεων και καταμέτρηση των πεδίων.

Ερώτηση 8. Με την επίσκεψή σας στην Αίγινα, θα θέλατε;

Εναλλακτική πρόταση	Καθόλου + Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά + Πάρα πολύ
α) Να μάθετε περισσότερα για την πολιτιστική κληρονομιά της Αίγινας και για τις προσπάθειες συντήρησής της σήμερα	4+5=9	26	42+44=86
β) Να κατανοήσετε την αξία και το νόημα των διαφόρων στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς της Αίγινας;	4+5=9	29	37+42=79
γ) Να κατανοήσετε τη σύνδεση των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη ζωή των κατοίκων της Αίγινας;	4+8=12	24	38+44=82
δ) Να συνδεθείτε νοερά με ανθρώπους παλαιότερων εποχών	3+7=10	24	41+45=86
ε) Κάτι άλλο (Συμπληρώστε)	Χαλάρωση και ψυχαγωγία 1		

Π4. ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Π4.1. Ιστορική οικία Thomas Jefferson, Monticello¹⁰³

Εικ.Π4.1.1 Monticello skyview. Ιστορική οικία και φυτείες.

Εικ.Π4.1.2 Ήπια και σταθερή δύναμη της προσωπικότητας του Thomas Jefferson

Εικ.Π4.1.3 Αίθουσα εξερεύνησης με hands-on exhibits.

Εικ.Π4.1.4 Ορκωμοσία πολιτών στο προαύλιο της οικίας.

¹⁰³ Διαθέσιμες: <https://www.shutterstock.com/search/thomas+jefferson+monticello>

Π4.2. Williamsburg¹⁰⁴

Εικ.Π4.2.1 Συνομιλία επισκεπτών με φουρνάρισσα.

Εικ. Π4.2.2 Εμβύθυση στην εποχή.

Εικ.Π4.2.3.Θέαση της καθημερινότητας

¹⁰⁴ Διαθέσιμες: <https://www.tripsavvy.com/williamsburg-virginia-visitors-guide-1038772>

Π4.3.Toledo¹⁰⁵

Εικ.Π4.3.1 Η πόλη και η ύπαιθρος. Ο Δρόμος προς το πανηγύρι.

Εικ. Π4.3.2 Φοιτήτρια σε ξενάγηση.

Εικ.Π4.3.3 Χορός σε πλατεία.

Εικ. Π4.3.4. Παρουσίαση βιβλίου Έλληνα συγγραφέως ανάμεσα στα έργα του El Greco.

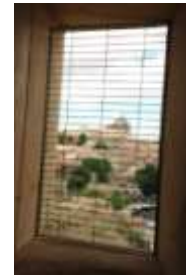
¹⁰⁵ Από προσωπικό αρχείο.

Εικ.Π4.3.5. Ηθοποιός ξεναγός στο Μουσείο του Πολέμου

Εικ.Π4.3.6. Circo Romano (Χάραξη δρόμου)

Εικ.Π4.3.7. Μουσείο Ταβέρα, παράθυρο με θέα και εποπτικό υλικό σε υπόγεια διαδρομή.

Π5. ΙΔΕΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

Ιδεόγραμμα Π5.1. Το Αειθαλές δέντρο της Αίγινας

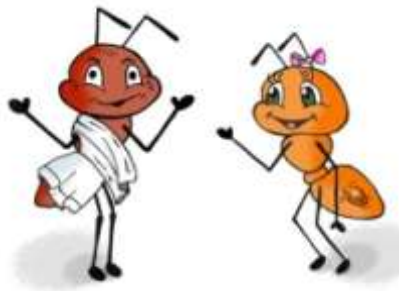
Το ιδεόγραμμα προβάλλει τη λογική της επιλογής των θεματικών.

Ιδεόγραμμα Π5.2. Interpreting Aegina's Cultural Landscape Factors

Το ιδεόγραμμα οπτικοποιεί τον τίτλο της εμπειρίας σύμφωνα με το οποίο όλοι μαζί ερμηνεύουν τους παράγοντες διαμόρφωσης του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας.

Π6. ΟΙ ΑΦΗΓΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥΣ

Φανταστικοί αφηγητές και εμπνευστές της εφαρμογής

Ο ΑΦΗΓΗΤΗΣ, Ο ΠΗΛΕΑΣ

Ωριμος αθηναίος που έχει υιοθετήσει την Αίγινα σαν ιδιαίτερη πατρίδα του.
Είναι κεραμίστας
Ζει στο νησί πολλά χρόνια, επειδή η γιαγιά του ήταν Αιγινήτισσα.
Πιστεύει στις αρχές της Δημοκρατίας και της Ειρηνικής Συμβίωσης.
Γνωρίζει πολύ καλά την ιστορία της Αίγινας, αλλά δεν χάνει ευκαιρία να ακούσει για αυτήν ακόμα περισσότερα.
Δεν χάνει ούτε ευκαιρία να μιλάει για αυτά.
Γνωρίζει τις παραδόσεις της.
Αγαπά τις φυσικές ομορφιές της.
Καμαρώνει όταν ξεναγεί τους φίλους του.
Του αρέσει ιδιαίτερα η παρέα των νέων, παρά ταύτα, είναι αρκετά τυπικός στις σχέσεις του.

Η ΑΦΗΓΗΤΡΙΑ, Η ΟΙΝΩΝΗ

Καμαρώνει για το σπάνιο όνομά της, επειδή, αυτό ήταν το πρώτο όνομα της Αίγινας. Της αρέσει όμως να την λένε «Νώνη».
Η μητέρα της είναι ξένη, ο πατέρας της όμως κατάγεται από την Αίγινα.
Είναι τόσο υπερήφανη για την καταγωγή της που έκανε ένα τατουάζ με την μορφή της Αιγινήτικης χελώνας.
Πηγαίνω έρχεται στο εξωτερικό.
Είναι τσαχτίνα και έχει γρήγορο μυαλό
Είναι ρομαντική και αγαπά την Τέχνη.
Αγαπάει την αλήθεια, χωρίς να προσβάλλει. Λέει όμως τα πράγματα με το όνομά τους
Μοιράζεται με τον Πηλέα την αγάπη για το νησί.
Πάνω απ' όλα όμως, αγαπά τους ανθρώπους.
Ενδιαφέρεται για τη γνώση, πιστεύει όμως ότι διδάσκεται πολύ από τη λαϊκή σοφία.

Π7. ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ

Π7.1. Διαμορφωτική Αξιολόγηση

Διάρκεια 6' 37"

Μυρτώ: Εμένα μου άρεσε πάρα πολύ. Το υλικό είναι φοβερό. Απλά ήταν πάρα πολύ μεγάλη η παρουσίαση, που όπως είπαμε δεν είναι η παρουσίαση της διπλωματικής, οπότε εντάξει, μας δίνει μια πολύ καλή ιδέα για το πως θα θέλαμε να είναι μεθαύριο μια εφαρμογή που θα έχει αυτό το περιεχόμενο και θα το εκμεταλλεύονται. Δεν ξέρω μου άρεσε πάρα πολύ, πάρα πολύ.

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε κάτι;

Μυρτώ: Όχι δεν μπορώ να πω ότι θα άλλαζα κάτι, λίγο με μπέρδεψε πότε ήμουν στο μουσείο, πότε έβγαινα από το μουσείο. Πότε άλλαζα. Αλλά αυτό αν το δούμε σε εφαρμογή, θα το ξέρουμε. Οπότε, ναι εντάξει δεν το κατάλαβα στην παρουσίαση, αλλά δεν είναι αυτή η τελική μορφή οπότε δεν είναι ακριβώς παρατήρηση αυτή.

Ερευνήτρια: Μπορεί να είμαι σαφέστερη ως προς το που τελειώνει και που αρχίζει η ξενάγηση μέσα στο μουσείο, αυτό εννοώ.

Μυρτώ: Και γενικά, πότε αλλάζω χώρο, πού βρίσκομαι. Πάλι όμως, αυτό νομίζω με την εφαρμογή θα λυθεί. Δεν είναι πρόβλημα αυτό. Το περιεχόμενο είναι τόσο καλό που μπορεί να το εκμεταλλευτείς με πολλούς τρόπους.

Βιβή: Θα συμφωνήσω με τη Μυρτώ ότι αυτό που θα κρίνω είναι ότι το υλικό είναι για διαφορετικούς τύπους χρηστών και διαφορετικά γούστα και σε ανάγκες. Αυτός που θέλει να περπατήσει να αισθανθεί τη Φύση έχει επιλογή. Αυτός που θέλει Τέχνη έχει επιλογή. Αυτός που θέλει αρχαιολογικά μνημεία, έχει επιλογή. Όντως, είναι πάρα πολύ καλό το υλικό. Αυτό το ακούς, το ακουστικό είναι σχεδιασμένο. Ο τρόπος της αφήγησης είναι εξαιρετικός. Η μόνη διαφωνία, όπως το είπα, είναι ότι στο «διάβασε περισσότερα» θα απλοποιούσα το λόγο εκεί. Αυτό που είπα και μένω σε αυτό το σχόλιο. Όλα τα υπόλοιπα που είπαμε, ότι δεν είναι ξεκάθαρα που είσαι και που στέκεσαι κάθε φορά πολλές φορές. Αυτό δεν είναι κάτι να μας απασχολήσει σε αυτή τη φάση. Είναι θέμα της φάσης που κάποιος πάει αυτό να το εφαρμόσει στην πράξη και κάνει ένα πολύ προσεκτικό σχεδιασμό. Πού είμαι σε κάθε σημείο, πόση ώρα στέκομαι εκεί, τι πρέπει να πω στο χρήστη. Είναι το επόμενο βήμα ας πούμε. Για αυτό το βήμα και το πρωτότυπο που είδαμε, είναι μία εξαιρετική δουλειά και πολύ μεγάλη δουλειά. Εγώ έχω να πω μπράβο. Είναι κάτι που οπωσδήποτε θα το χρησιμοποιούσα αν πήγαινα στην Αίγινα. Θα ήθελα να βρω ένα τρόπο να το υλοποιήσω, πιστεύω.

Δήμητρα: Ίσως αν μπει κάπου σε κανένα φεστιβάλ όπως το Φεστιβάλ του φιστικιού στην Αίγινα.

Βιβή: Εγώ θα ήθελα να βρω μια χρηματοδότηση.

Ερευνήτρια: Όλο το έτος έχουμε τουρίστες. Όλο το έτος. Η έρευνα κοινού μου έδωσε τρία αποτελέσματα, βασικά. Πρώτα ότι όλοι γνωρίζουν Άγιο Νεκτάριο και φιστίκια. Δεύτερο ότι Πολιτιστικό Τοπίο «ιοκ». Δε ξέρουν τι θα πει αυτό. Τρίτο, ότι όσοι το γνωρίζουνε το θεωρούν πολύ ωραίο και πολύ μεγάλη η πιθανότητα να το επισκεφθεί κανείς, ανά πάσα στιγμή γιατί είναι πολύ κοντινό. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είναι πολύ ελκυστικός τουριστικός προορισμός. Το θέμα είναι ότι μέχρι τώρα, βλέπω ότι, ας πούμε ότι υπάρχει μια ωραία αφίσα στην είσοδο στο λιμάνι που έχει μια φωτογραφία και ένα μικρό κείμενο. Είναι πολύ ωραία γιατί σου δίνει την ευκαιρία αυτή.

Βιβή: Είναι πολύ καλή δουλειά αυτή και πρέπει κάπως να την πάμε ένα βήμα παραπέρα, να το σκεφτούμε.

Δήμητρα: Εγώ λέω να δοθεί σε ένα τέτοιο πλαίσιο [Φεστιβάλ]. Αλλά νομίζω ότι είναι 99% έτοιμα. Ένα τσικ, έναν έλεγχο και τίποτα άλλο. Να ξεκαθαριστούν οι επιλογές που θα έχει. Το δημιουργικό κομμάτι να είναι ακόμα πιο ξεκάθαρο. Είναι πολύ καλό.

Βιβή: Είναι πολύ καλό. Συγχαρητήρια μπορώ να πω. Για αυτό είπα και πριν να φανεί αυτή η δουλειά στην επιτροπή. Αυτό πρέπει να σκεφτείς τώρα, τίποτα άλλο. Θέμα παρουσίασης. Γιατί η δουλειά είναι εξαιρετική.

Ερευνήτρια: Έχω την αίσθηση ότι ας πούμε ο Ορφέας ροκάς μπορεί να σοκάρει λίγο.

Βιβή: Είναι μια σύνδεση με το παρόν. Ένα παιδί που βλέπει τον «τύπο» να κάθεται εκεί με τη λύρα πρέπει να σκεφτεί πιο είναι το αντίστοιχο σύμβολο, ποιο θα ήταν σήμερα, τι ήταν αυτό τότε και τι είναι σήμερα. Μπορεί να σοκάρει τον αρχαιολόγο, αλλά κανονικά, αυτός είναι ο τρόπος.

Ερευνήτρια: Δίνω δυνατότητα ηλεκτρονικά να γίνει γραφή πάνω ενός graffiti στον Ναό [της Αφαιάς] πως το βλέπετε. Σοκαριστικό; Να γράφει το όνομα της ηρώιδας του.

Μυρτώ: Εμένα μου άρεσε πολύ αυτό.

Ερευνήτρια: Δηλαδή, είναι ηλεκτρονικό, επουδενί δεν ενθαρρύνω κανένα να κάνει γκραφίτι πάνω στα μνημεία.

Βιβή: Ίσως αυτό μπορεί να ειπωθεί. Επειδή είναι μνημείο και δεν μπορούμε να πειράξουμε το αυθεντικό, κάνουμε δικιά μας (ψηφιακή) καλλιτεχνική παρέμβαση.

Μυρτώ: Αυτό πρέπει να τονιστεί, ότι όπως στην αρχαιότητα υπήρξαν ονόματα χαραγμένα.

Π7.2. Άνθρωποι της Αίγινας: Συνεντεύξεις

Συνέντευξη Π7.2.1 από τον Νίκο Αλιφαντή, φυστικοπαραγωγό.

Ημερομηνία 14/9/2019. Διάρκεια 6'56"

Σημείωμα για τη Φωτογραφία του φυστικοπαραγωγού: Επειδή ο Νίκος Αλιφαντής είναι παραγωγός τρίτης γενιάς και εμπορεύεται ο ίδιος το φιστίκι, προτιμήθηκε να μη προστεθεί η φωτογραφία για να αποφευχθεί κάθε υπόνοια αθέμιτου ανταγωνισμού απέναντι σε άλλους παραγωγούς του νησιού. Η μαρτυρία του όμως είναι πολύ σημαντική για να συμπληρώσει την εικόνα του αποτελέσματος της διάδρασης του ανθρώπου με τη Φύση, στην προκειμένη περίπτωση.

Ερώτηση: Πες μας για την Αίγινα και το φιστίκι.

Απάντηση: Είναι κάποια εδαφολογικά στοιχεία στα οποία δεν ευδοκιμεί η φιστικιά. Δηλαδή, ευδοκιμεί σε αλκαλικά εδάφη, στα όξινα εδάφη δεν ευδοκιμεί. Αλκαλικά είναι αυτά που βγήκανε από τη θάλασσα και έχουν ασβέστιο. Όξινα είναι εκείνα που βγήκαν από τα ηφαίστεια και είναι μαύρα τα χώματα. Είναι στα βουνά απάνω, στο Μαραθώνα, στη Πέρδικα είναι μαύρα τα χώματα. Είναι από την από εδώ πλευρά, όπως ανέβαινε το ηφαίστειο, έφερε το πυθμένα της θάλασσας, το οποίο ήταν από όστρακα που έχει πολύ ασβέστιο και εκεί καλλιεργείται πιο καλά, θέλει αλκαλικά εδάφη.

Ερώτηση τρίτου ακροατή της συνομιλίας: Το Βαθύ, η γειτονιά μας;

Απάντηση: Εκεί είναι όλο, είναι η πασπάρα. Τα καλύτερα χώματα. Γιατί δεν έχει βράχο από κάτω. Εκεί πάνω δεν τις ποτίζουμε ποτέ, αλλά δεν κάνουν φιστίκι. ... βράχο, θέλουν πολύ νερό.

Ερώτηση: Άρα είχε δίκιο κάποιος. Εγώ δεν ήξερα. Μιλούσαμε

Απάντηση: Θέλει κοντά στη θάλασσα.

Ερώτηση: Από πότε... Καλλιεργούσε ο πατέρας δεν είναι;

Απάντηση: Ο παππούς.

Ερώτηση: Τρίτη γενιά, δηλαδή;

Απάντηση: Από το 1900.

Ερώτηση: Ήταν ένας γιατρός εδώ. Ήταν τότε η βασιλική σχολή γεωργίας. Μετά την Τουρκοκρατία. Θέλανε να φέρουν νέες καλλιέργειες. Φέρανε διάφορα φυτά από διάφορα μέρη του κόσμου και προσπάθησαν να δουν ποιο θα καλλιεργηθεί πιο καλά. Αυτός έφερε όλα τα φυτά και το μόνο που ευδοκίμησε ήταν η φιστικιά. Έκανε ένα οργανωμένο φυστικαίωνα, γύρω στα 20 στρέμματα. Μετά το

προώθησε καλά, πήγε στη Γαλλία σε εκθέσεις. Το έδωσε σε ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Είχαν έρθει τότε αρμένιοι που ξέρανε να το ψήνουνε και το φιστικί πουλιόταν μία λύρα η οκά. Δηλαδή, 300 δραχμές το κιλό. Ήταν η συγκυρία που χάλαγε το αμπέλι από τη φυλλοξήρα. Άρχισα και βγάλανε τα αμπέλια και βάλανε τη φιστικιά. Εγώ πιστεύω ότι η φιστικιά στην Αίγινα έχει βρει το μέρος της. Σε άλλες περιοχές, επειδή έχει υγρασία, θέλει πολλά ραντίσματα, πιο δύσκολο.

Ερώτηση: Στη γεύση, σε τι διαφέρει;

Απάντηση: Αυτό, επειδή, είναι τα εδάφη τέτοια και επειδή είναι οι συνθήκες δύσκολες, βγάζει το φυτό και ψάχνει και βρίσκει πολλών ειδών ουσίες και έχει περισσότερο ενδιαφέρον η γεύση του το φιστικί της Αίγινας. Όταν το ψήνεις είναι πιο συνεκτική η ψίχα και ψήνεται περισσότερο, ενώ σε άλλες περιοχές είναι... έχει πολύ υγρασία, έχει πολλά ποτίσματα και δε γίνεται τόσο καλό. Το ξερικό είναι πάντα πιο καλό από οτιδήποτε.

Ερώτηση: Από τη στιγμή που το φυτεύεις το μικρό δεντράκι μέχρι να παράγει, πόσα χρόνια περνάνε.

Απάντηση: Και οκτώ και οκτώ χρόνια πρέπει να περάσουν.

Ερώτηση: Και μετά, για πόσα χρόνια παράγει.

Απάντηση: Εμείς θα φύγουμε, η φιστικιές θα μείνουν. Έχουν βρει φιστικιά κάτω στο Καζακστάν, δεν ξέρω πόσο εκατοντάδες χρόνια είναι.

Ερώτηση: Εδώ οι πιο παλιές είναι εκατό χρόνια.

Απάντηση: Αυτός ο αρχικός φυστικώνας;

Ερώτηση: Ναι υπάρχει. Τώρα έχουμε βρει έναν τρόπο, τι γίνεται, η φιστικιά μπολιάζεται πάνω σε τσικουδιά, ξαδέλφι της μαστίχας. Η τσικουδιά είναι πιο σκληρό το ξύλο και αντέχει σε διάφορες αρρώστιες. Η ήμερη φιστικιά, όταν περάσουν κάποια χρόνια, αρχίζει να χαλαίει ο κορμός της. Αλλά εμείς, τα άγρια που πετάνε, τα ξαναμπολιάζουμε και ξενανανεώνεται για άλλα τόσα χρόνια η φιστικιά.

Απάντηση: Γιατί είναι τόσο... Δηλαδή, τα κλαδιά τους είναι απίθανα με όλες αυτές τις στροφές που κάνει. Οφείλεται σε κάτι; Με κατάλαβες τι εννοώ, είναι ένα δέντρο που δύσκολα ζωγραφίζεται.

Ερώτηση: Αυτό, επειδή η ανάπτυξη του βλαστού της φιστικιάς είναι μερικές μέρες το χρόνο. Μία εβδομάδα, δέκα μέρες. Εκεί αναπτύχθηκε, τελειώνει. Η ελιά όταν την ποτίζεις πετάει. Η λεμονιά όποτε τη ποτίζεις πετάει. Μπορεί να βγάζει βλαστούς όλο το χρόνο, ενώ η φιστικιά δέκα μέρες το χρόνο περίπου, οπότε, είναι μικρή η βλάστηση. Συν το ότι, εμείς όταν τις κλαδεύουμε, πρέπει να αφήσουμε δέντρα που να τα βλέπει ο ήλιος, κλαδιά που τα βλέπει ο ήλιος. Αυτά που είναι στο ίσκιο δεν αποδίδουν. Αναγκάζομαστε να κάνουμε διάφορα αυτά και παίρνει σχήμα που δεν είναι ίσιο. Η

φιστικιά μπορείς να την ζωγραφίζεις όχι σχεδιαστικά..., αν πιάσεις να τη ζωγραφίσεις κλαδί κλαδί δίνει ένα νατουραλιστικό αποτέλεσμα που δεν έχει πολύ ενδιαφέρον.

Απάντηση: Σε ευχαριστώ, Νίκο Αλιφαντή.

Συνέντευξη Π7.2.2 από τον Νεκτάριο Ζήση

Ημερομηνία 30/9/19. Διάρκεια 3' 53"

Ερώτηση: Τα αμαξάκια δουλεύουνε;

Απάντηση: Λίγα.... παλιά ζούσανε οικογένεια. Τώρα δεν ζούνε.

Ερώτηση: Εσείς, γιατί το κρατάτε;

Απάντηση: Εγώ τα παράτησα, τα έχω παρατήσει τώρα πέντε χρόνια.

Ερώτηση: Βλέπω ένα ωραίο αμαξάκι εδώ.

Απάντηση: Ναι, είναι κάτι παιδιά, δεν έχουν να ασχοληθούνε και έρχονται και παίρνουν μια κούρσα και δύο, αυτό. Δε ζεις οικογένεια τώρα με αυτό το επάγγελμα.

Ερώτηση: Εσείς προλάβετε καλύτερα χρόνια;

Απάντηση: Ναι, εγώ ζούσα οικογένεια με αυτά, τώρα όχι.

Ερώτηση: Δηλαδή, από πια ηλικία πιάσατε;

Απάντηση: Από παιδί, από πάππου προς πάππου.

Ερώτηση: Έχετε την ίδια άμαξα;

Απάντηση: Τις αλλάζεις τις άμαξες και τα άλογα και αυτά. Αλλά όπως έχουν γίνει σήμερα... δεν είναι... οι τροφές, τα πέταλα. Μετράνε όλα... δεν βγαίνουν.

Ερώτηση: Πόσα χρόνια κρατήσατε ας πούμε την πρώτη άμαξα;

Απάντηση: Από 11 μου χρονών έτρεχα στον παππού μου, μετά έτρεχα στον μπάμπου μου. Και μέχρι σήμερα και όλοι εδώ που κάθομαι, όλοι είναι συνάδελφοι, κάνω τη βόλτα μου για να μου φύγει η τρέλα.

Ερώτηση: Πάντως είναι μια ομορφιά στο νησί.

Απάντηση: Ότι είναι μια ομορφιά, είναι αλλά δεν... Τώρα με τα αυτά έχει ο άλλος να πληρώσει να πάει ένα περίπατο τα παιδιά. Αν είναι να πληρώσει ένα περίπατο στα παιδιά, πάει και τα ταΐζει.

Ερώτηση: Δηλαδή, τι έφτιαξε ο παππούς με αυτό το επάγγελμα. Πόσα παιδιά μεγάλωσε;

Απάντηση: Ζούσε οικογένεια... με παιδιά... και πέντε και έξι. Τα άλογα δουλεύανε. Πηγαίνανε στο λιοτριβί, στη πέτρα, δουλεύανε σε κάρα, στα ζευγάρια, σε πολλές δουλειές. Όχι, δε ήταν μόνο για την άμαξα. Δουλεύανε κάρο, δουλεύανε σούστες, στο λιοτριβί, τη πέτρα. Και τότε ήταν άλογα και τότε ήταν και άλογα. Τώρα δεν υπάρχουν τέτοια άλογα. Βγήκανε τα μηχανήματα, φέρνουν άλογα από Βουλγαρία.

Ερώτηση: Τότε από πού τα έπαιρναν;

Απάντηση: Από Καρδίτσα, από μέρη, έτσι δικά μας εδώ.

Ερώτηση: Δεν υπάρχουν εκτροφεία πια;

Απάντηση: Όχι, όχι.

Ερώτηση: Αλήθεια, ούτε και αυτό δηλαδή.

Απάντηση: Ούτε, ούτε και παλιά που βγάζανε οι χωριάτες κανένα άλογο, το παίρνανε οι άνθρωποι¹⁰⁶ που ξέρανε και τα έφτιαχναν. Τώρα, οι νέοι τι άλογο να φτιάξουνε.

Ερώτηση: Πόσο μπορεί να ζήσει ένα άλογο και να είναι παραγωγικό;

Απάντηση: και σαράντα χρόνια. Ανάλογα με τη δουλειά που έχει πετάξει. Αν του πιείς το ζουμί πόσο να ζήσει; Εν το μεταξύ εδώ η ασφαλτος και αυτά το κοπανάει τώρα εδώ.

Ερώτηση: Και ο ήλιος;

Απάντηση: Ο ήλιος δε έχει πρόβλημα. Και στο χωράφι να είναι στον ήλιο κάθεται το άλογο, δεν πάει στον ίσκιο. Το άλογο το μόνο που το κοπανά είναι η ασφαλτος.

Ερώτηση: [Είναι] ταλαιπωρημένα;

Απάντηση: Όχι, δεν είναι ταλαιπωρία. Κατά αρχήν δεν δουλεύουνε τα άλογα σήμερα. Τίποτα. Το έπαιρνες όλη ημέρα με το κάρο. Το κάρο που κουβάλαγε τα βάσα, το ένα και το άλλο, αμμογάλικά και τέτοια, μετά τη σούστα. Έρχονταν τα καϊκία με τα αλεύρια να κάνουν διανομές. Δούλευανε! και ζούσαν οικογένεια. Τώρα δεν δουλεύουνε ούτε τα άλογα.

Ερώτηση: Δεν μου λέτε, η συντήρηση, υπήρχαν ειδικοί;

Απάντηση: Όχι, οι ιδιοκτήτες.

Ερώτηση: Οι ρόδες;

¹⁰⁶ Τοπική λαλιά.

Απάντηση: Α! ήταν καραγωγέας. Υπήρχαν καραγωγείς τότε. Ήταν ένας εδώ που δεν υπάρχει τώρα ή με τα χα [λινάρια], τα πετσιά, το ένα το άλλο υπήρχαν παλιοί.

Ερώτηση: Άρα, δουλεύανε πολλά επαγγέλματα.

Απάντηση: Ναι, ναι.

Συνέντευξη Π7.2.3 από τη Νεκταρία, μανάβισσα 3ης γενιάς σε αραγμένο τρεχαντήρι.

Ημερομηνία 4/9/2019. Διάρκεια 1':27"

Ερώτηση: Πες μου πως έγινε αυτό εδώ και από τότε. Τι θυμάσαι;

Απάντηση: Ήταν καϊκια τροφοδοσίας του νησιού. Ξεκινάνε οκτώ σύνολο και αυτό γινόταν γιατί δεν υπήρχαν μεγάλα καράβια, τα ferry boat. Και αυτό γινόταν καμιά 25αριά χρόνια. Όταν λοιπόν βγήκανε, έχουν 25 με 30 χρόνια να μετακινηθούν. Είναι στάσιμα εδώ.

Ο παππούς το ξεκίνησε και ο πατέρας μου ήταν 10 χρονών.

Ερώτηση: Τι θυμάσαι;

Απάντηση: Όταν ήταν ο παππούς, ήμουν πολύ μικρή. Όταν ήμουν 12 η 13 χρονών, ξεκινήσανε να σταματήσουν τα καϊκια να πηγαίνουν έως τα 15 μου χρόνια.

Ερώτηση: Από τότε το ανέλαβες εσύ;

Απάντηση: Το έχω αναλάβει από τα 18. Είμαι 46 χρονών. Το έχω αναλάβει κάπως στα 34 χρόνια..

Ερώτηση: Είναι κανείς άνδρας να αντέχει αυτά που αντέχεις εσύ;

Απάντηση: Ο αδελφός μου, ο Γεώργιος.

Α! επειδή έχετε το ίδιο γονίδιο!

Απάντηση: Ο Γεώργιος! Ο Γεώργιος! Είναι δικιά του επιχείρηση.

Ερώτηση: Θυμάσαι καμιά ιστορία του παππού.

Απάντηση: Δεν θυμάμαι, όχι...

Ερώτηση: Το είδος του καϊκιού;

Απάντηση: Τρεχαντήρι, τρεχαντήρι «Ο Άγιος Νικόλαος» από Κοιλάδα.

Ερώτηση: Και πόσες ώρες στέκεσαι εδώ;

Απάντηση: Άστα... μη τα λέμε... θα μας πάνε μέσα (γέλια). Τίποτα... λίγες ώρες... δύο τρεις ώρες.

Σε ευχαριστώ Νεκταρία.

Συνέντευξη Π7.2.4 από την Κυριακή Χριστοδούλου

Ημερομηνία 11/10/2019. Διάρκεια 5':45")

Ερώτηση: Εγώ λέγομαι Κλαούδια Μαρκέλλα. Το όνομά σας;

Απάντηση: Κυριακή

Ερώτηση: Κάνετε εδώ τη συντήρηση κάποιων έργων που είναι πάρα πολύ ωραία, δηλαδή, καταπληκτικά. Επεμβαίνουν στο τοπίο, αλλά δένουν με το τοπίο.

Απάντηση: Ναι, γίνονται μέρος του τοπίου όλα αυτά που έχουμε φτιάξει. Βασικά ήταν η ιδέα του άνδρα μου, του Γιάννη του Σανταντώνιου και έτσι. Αυτός πέθανε, τώρα είναι σχεδόν τρία χρόνια. Μου έχει μείνει εμένα η κληρονομιά αυτή να το συντηρήσω. Οπότε για ένα τέτοιο έργο, ναι ήθελα πολύ να μην πάει χαμένου. γιατί....

Ερώτηση: Πότε ξεκινήσατε, ποια χρονιά;

Απάντηση: Το 2008 τα ξεκινήσαμε.

Ερώτηση: Και πόσα έργα έγιναν;

Απάντηση: Είναι 4 δεξαμενές στη διαδρομή από Σκοτεινή-Ανιτσαίου. Κάθε φορά είχε μια ιδέα ο Γιάννης και μου έλεγε «Έλα τώρα, είναι η ώρα να ξεκινήσουμε μια άλλη». Εγώ δεν ήμουν τόσο φανόλης αυτής της ιστορίας γιατί ξεκινούσαμε καλοκαίρι, ήταν ζέστη. Να είναι στεγνοί οι τοίχοι να μη βρέχει, αλλά τελικά όταν ξεκινούσα ακολουθούσα και ήμουν καλή συνεργάτρια.

Ερώτηση: Τα θέματα, τα αντλείτε από το ίδιο το τοπίο, όπου βρίσκεται το τοπίο. Γιατί βλέπω, εδώ το παγώνι.

Απάντηση: Ναι, προσπαθούμε να είναι σε κίνηση, σε μια δράση, να ζωντανεύουν οι δεξαμενές γιατί ήταν ένα γκρι πράγμα που περνούσαμε και μας ενοχλούσαν αισθητικά, οπότε εδώ για το... σε αυτήν που είμαι τώρα που είναι αφιερωμένη και στο Ελληνικό Κέντρο Περίθαλψης Άγριων Ζώων (ΕΚΠΙΑΖ), εδώ που είναι το ιατρείο των ζώων και πτηνών. Εδώ πέρα ας πούμε, έχουμε κάνει και πουλιά και το Πουλόπουλου δίπλα τον Γιάννη, ο οποίος ήταν και η ψυχή του ΕΚΠΙΑΖ, (Ήταν ή είναι τέλος πάντων, δε ξέρω τι γίνεται) Κάνουμε τον Πουλόπουλου να απελευθερώνει πουλί, γιατί αυτό γίνεται, τον θεραπεύει και το απελευθερώνει ξανά στη Φύση, οπότε, κάναμε τη στιγμή που απελευθερώνει ο Γιάννης ο Πουλόπουλος ένα πουλί.. Παρόλα, υπάρχουν και άλλα από άλλες σκηνές, πάλι με πουλιά με φλαμίνγκο και τέτοια

Ερώτηση: Είδα και μια δεξαμενή με ένα κορίτσι που κάνει autostop.

Απάντηση: Ναι και με έναν σκύλο.

Ερώτηση: Ναι, πάρα πολύ ωραία και αυτή [η δεξαμενή], δηλαδή, είναι τόσο φυσική.

Απάντηση: Ναι, είναι ξάφνιασμα για τον θεατή, αλλά αυτό θέλαμε να κάνουμε.

Ερώτηση: Αλλά και πάλι είναι φυσική η παράσταση. Δε ξαφνιάζει σαν ξένο θέμα πάνω στο δρόμο.

Απάντηση: Όχι αυτό, αλλά ξαφνιάζει σαν, ότι... Τώρα, τι κάνει η κοπέλα εδώ, μέσα στο δρόμο. Σε ξαφνιάζει γιατί είναι ρεαλιστικά φτιαγμένα και κάνει αυτό το [παιχνίδι], κάνει την οφθαλμαπάτη ας πούμε

Απάντηση: Θα σας πω από πια άποψη σε ξαφνιάζει: Κάποιος έχει φροντίσει κάτι που δεν είχε λόγο να φροντίσει. Είναι μια προσπάθεια διαφορετική. Δεν υπάρχει προσπορισμός, δεν υπάρχει κέρδος.

Ερώτηση: Όχι όχι, αυτά τα κάναμε έτσι, εθελοντικά. Κάποιοι φίλοι παλαιότερα, ας πούμε, συντέλεσαν στο [...], ο ένας ας πούμε ο Κώστας ο Γαρότσος, φίλος και γείτονας, είναι δίπλα τα σπίτια μας, στους Τζίκιδες, χορήγησε την πρώτη δεξαμενή στο σοβάτισμα, γιατί όλες αυτές τις δεξαμενές πρέπει να σοβατιστούν, γιατί είναι άγρια: σκέτο πεταχτό τσιμέντο, πριν ας πούμε γίνει λείο και για να γίνει λείο θέλει σοβάτισμα. Ο Δήμος δεν το έκανε και έστειλε ο Κώστας δικούς του εργάτες και έγινε το πρώτο.

Απάντηση: Ποιό ήταν το πρώτο έργο;

Ερώτηση: Κάτω στη Σκοτεινή.

Απάντηση: Και ποιο θέμα είναι;

Ερώτηση: Έχει διάφορα θέματα. Έχει ένα κορίτσι που ανεβαίνει τη σκάλα. Ένας σκύλος κοιτάει μια γατούλα. Ένα παιδί πάνω στο ποδήλατο και άλλα κοριτσάκια που κάθονται

Απάντηση: Πόσα προλάβετε να κάνετε μαζί με τον σύζυγο;

Ερώτηση: Τέσσερις έχουμε κάνει. Αν υπήρξαν άλλες εδώ στην ευθεία του δρόμου θα κάναμε και άλλες αλλά, οι άλλες ήταν δύσκολες στην πρόσβασή τους. Μετά αρρώστησε κιόλας. Δε μπορούσαμε να κάνουμε και τη συντήρηση εύκολα μαζί, οπότε μετά από την αρρώστια του, τώρα έχουν περάσει τέσσερα χρόνια, τέσσερα και... και γι' αυτό ξεκίνησα, αλλιώς, έχουν φαγωθεί τα χρώματα.

Απάντηση: Θέλουν φροντίδα και εγώ είμαι καλή σε αυτό.

Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Π8. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΩΝ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΗ

Στοιχεία επικοινωνίας:	Email Τηλ. Τ.Κ.
Ηλικία:	
Φύλο:	A ... ☐ Θ... ☐
Ακαδημαϊκές σπουδές:	☐ Θετικές επιστήμες ☐ Ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες ☐ Άλλο
Ακαδημαϊκές γνώσεις. Γενικές γνώσεις και ενδιαφέροντα	☐ Προπτυχιακές σπουδές ☐ Μεταπτυχιακές σπουδές (MSc, PhD) ☐ Άλλες
Ο χρόνος που διαθέτω είναι (15' για τις διαδρομές 4 και 7) (30' για τις διαδρομές 2 και 3) (35' για τις διαδρομές 1 και 5) (40' για τη διαδρομή 8) (45' για τη διαδρομή 9)	☐ 15' ☐ 30 ☐ 35 ☐ 40' ☐ 45' ☐ Μία ώρα ☐ Δύο ώρες ☐ Τρεις Ωρες ☐ Τέσσερις ώρες ☐ Τις εργάσιμες ώρες μίας μέρας.
Το χρονοδιάγραμμα δεν υπολογίζει το χρόνο της επιστροφής στο λιμάνι της Αίγινας.	☐ Ναι ☐ Όχι
Μου αρέσει να επισκέπτομαι τα μουσεία (Για τη διαδρομή 1)	☐ Ναι ☐ Όχι
Μου αρέσει να επισκέπτομαι τους Αρχαιολογικούς Χώρους (Για τη διαδρομή 1, 5, 6 και 9)	☐ Ναι ☐ Όχι
Με ενδιαφέρει να συμμετάσχω σε δράσεις κοινωνικής ωφέλειας;) (Για τη διαδρομή 3)	☐ Ναι ☐ Όχι
Μου αρέσει να ψάχνω και να ανακαλύπτω πράγματα (Για τις διαδρομές 1, 2, 3 ,4, 5, 6, 8 και 9)	☐ Ναι ☐ Όχι
Με ενδιαφέρει να γνωρίσω για την Αρχαιότητα (Για τις διαδρομές 1, 2, 6 και 9)	☐ Ναι ☐ Όχι
Με ενδιαφέρει να γνωρίσω για το Μεσαίωνα και για τη Νεότερη Ιστορία	☐ Ναι ☐ Όχι

(Για τη διαδρομή 5)	
Διαθέτω μεταφορικό μέσο (Για τις διαδρομές 3, 4, 5, 6, 7, 8 και 9)	☐ Ναι ☐ Όχι
Μου αρέσουν οι περίπατοι (Εύκολοι για τις διαδρομές 1, 3 και 7) (Μέτριας δυσκολίας για τις διαδρομές 6)	☐ Ναι ☐ Εύκολοι ☐ Μέτριας δυσκολίας ☐ Όχι
Μου αρέσει η πεζοπορία σε ανώμαλο έδαφος (Από εύκολη έως μέτριας δυσκολίας για τη διαδρομή 5) (Δύσκολη για τη διαδρομή 8 με εκκίνηση από Μαραθώνα) (Δύσκολη έως πολύ δύσκολη για τη διαδρομή 8 με εκκίνηση από Πάχειο Ράχη)	☐ Ναι ☐ Από εύκολη έως μέτριας δυσκολίας ☐ δύσκολη ☐ Από δύσκολη έως πολύ δύσκολη ☐ Όχι
Μου αρέσει η καλλιέργεια της γλώσσικής έκφρασης (Για τη διαδρομή 6)	☐ Ναι ☐ Όχι
Μου αρέσει η χειροτεχνική εργασία και η καλλιτεχνική έκφραση (Για τη διαδρομή 2, 6, και 9)	☐ Ναι ☐ Όχι
Μου αρέσει η καλλιέργεια της μαθηματικής σκέψης (Για τη διαδρομή 9)	☐ Ναι ☐ Όχι
Μου αρέσει να ακούω για τους μύθους (Για τη διαδρομή 1, 2, 5, 6 και 9)	☐ Ναι ☐ Όχι
Μου αρέσει η Αρχαία Τέχνη (Για τη διαδρομή 1)	☐ Ναι ☐ Όχι
Μου αρέσει η Σύγχρονη Τέχνη (Για τη διαδρομή 3)	☐ Ναι ☐ Όχι
Μου αρέσει να βρίσκομαι στην εξοχή (Για τις διαδρομές 3, 5, 6, 8 και 9)	☐ Ναι ☐ Όχι
Είμαι πρόθυμος να πληρώσω εισιτήριο για την είσοδο σε ένα μουσείο ή σε αρχαιολογικό χώρο (Για τη διαδρομές 1 και 6)	☐ Ναι ☐ Όχι

Σχόλια & παρατηρήσεις:

Τα παραπάνω στοιχεία χρησιμοποιούνται στα πλαίσια της/του

Τα στοιχεία επικοινωνίας είναι προαιρετικά. Επισημαίνουμε επίσης πως όλες οι αναφορές στα δεδομένα των ερωτηματολογίων θα είναι ανώνυμες.

Ευχαριστούμε για τη συνεργασία σας!

Π9. ΧΑΡΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

Π9. 1. Διαδρομές 1, 3, 6, 9

Π9. 2. Διαδρομές 1, 5, 7

Π9. 3. Διαδρομές 1, 4, 8

Στην διαδρομή 8, προσφέρονται δύο εναλλακτικά σημεία εκκίνησης: Αίγινα-Αρχαίος Ελαιώνας μέσω Μαραθώνα και Αίγινα-Αρχαίος Ελαιώνας μέσω Παχειάς Ράχης.

Π10. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ. «INTERPRETING AEGINA'S WHY FACTORS»

Π10.1. Πολιτιστική Διαδρομή 1: Λιμάνι-Αρχαιολογικό μουσείο-Αρχαιολογικός χώρος

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής Η δράση αυτή αποτελεί την πρώτη επαφή των επισκεπτών με την εφαρμογή. Ως εκ τούτου είναι η πρώτη δράση στην πρώτη διαδρομή που θα επιλέξει ο χρήστης και δεν προτείνεται ξανά στις υπόλοιπες διαδρομές που επιλέγει να ακολουθήσει, εφόσον την έχει ολοκληρώσει.

Επιμέρους στόχοι

1. Θερμό καλωσόρισμα μόλις φθάσει ο επισκέπτης στο λιμάνι
2. Πράξη γνωριμίας με την οικεία εικόνα του λιμανιού της Αίγινας.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.1.: Άφιξη στο νησί

Φθάνοντας στο νησί αντικρίζετε το λιμάνι όπου μόλις διακρίνονται αριστερά, τα δυο ψηλά καμπαναριά του Αγίου Νικολάου και λίγο προς τα δεξιά, η κόκκινη κεραμοτή σκεπή της «Παναγίτσας». Στην προβλήτα, σας καλωσορίζει το άσπρο εκκλησάκι του προστάτη των ναυτικών με τους μικρούς δίδυμους τρούλους και στη μαρίνα, η θάλασσα απαλά νανουρίζει βάρκες, κότερα και ψαροκάικα. Μπορείτε να βρείτε έναν αμαξά πάντα πρόθυμο να σας πάρει βόλτα στην πολύχρωμη άμαξα.

Εικ.Π10.1.1 Πανοραμική όψη του λιμανιού από την προβλήτα (Γραφιστική απόδοση)

Εικ. Π10.1.2 Αμαξάς και το άλογό του.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αυτή αποτελεί την δεύτερη επαφή των επισκεπτών με την εφαρμογή. Ως εκ τούτου είναι η δεύτερη δράση στην πρώτη διαδρομή που θα επιλέξει ο χρήστης και δεν προτείνεται ξανά στις υπόλοιπες

διαδρομές που επιλέγει να ακολουθήσει, εφόσον την έχει ολοκληρώσει. Η δράση αποτελεί ευκαιρία γνωριμίας των επισκεπτών με την αφηγήτρια.

Επιμέρους στόχοι

1. Πράξη γνωριμίας με την αφηγήτρια η οποία συστήνεται στους χρήστες.
2. Αναφορά στις αρχαιότερες καταβολές της Αίγινας και εισαγωγή στους μύθους και την ιστορία.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.2.

Τίτλος: «Η Μαγεία του ονόματος»

Οινώνη: Καλώς ορίσατε στη γη των γενναίων Μυρμιδόνων του Αχιλλέα!. Είμαι ένα μυρμηγκάκι και κατάγομαι από τους πρώτους υπηκόους του μυθικού βασιλιά Αιακού, γιού του Δία και παππού του ομηρικού ήρωα (Καρύδη, 1979:10).

Εικ.Π10.3. Αφηγήτρια

Λέγομαι Οινώνη. Το όνομα σήμαινε για τους Πελασγούς, τόπος με θαυμάσια αμπέλια και κρασί. Βλέπετε, έχω το αρχαιότερο και πιο μαγευτικό όνομα της Αίγινας, αν και φίλες μου λένε ότι ευλογώ τα γένια μου (Σταμάτη, 1989α:29).

Έχω την χαρά να σας συνοδεύσω στο ταξίδι σας στην Αίγινα, το νησί του οποίου το όνομα ετυμολογείται από την ορμητική θάλασσα του Αιγαίου και από το όνομα της Αιγός, τροφού θεότητας των Αχαιών που μετανάστευσαν στο νησί λόγω φυλετικών συγκρούσεων. (Πολυμέρη, 2018:334 και Σταμάτη, 1989α:29,80).

Μείνετε μαζί μου για να σας γνωρίσω τους φανερούς και κρυφούς λόγους που κάνουν το νησί μας τόπο μοναδικό.

Εικ.Π10.1.4. Μια ομαλή γραμμή διατρέχει την κορυφή χαμηλών λόφων. Αρχίζει αριστερά στα παράκτια εύφορα λιβάδια στο Βορρά και κορυφώνεται στο υψηλότερο Όρος (532 μ.) στο κέντρο του νησιού.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί μετάβαση σε επόμενο σταθμό της διαδρομής 1

Επιμέρους στόχοι

1. Παρότρυνση μετακίνησης έως την εξωτερική πύλη του Αρχαιολογικού Χώρου.
2. Αναφορά στο δεύτερο πρόσωπο της αφήγησης.
3. Παρότρυνση επίσκεψης στο Αρχαιολογικό μουσείο;

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.3.

Τίτλος: Πρόσκληση επίσκεψης στο Αρχαιολογικό μουσείο

Οινώνη: Πριν ξεκινήσουμε το ταξίδι μας έξω από την πόλη, πάμε στο Αρχαιολογικό μουσείο. Υπάρχει κάποιος εκεί που θα χαρεί να σας γνωρίσει. Του αρέσει να βρίσκεται ανάμεσα στα εκθέματα. Είναι, βλέπετε, λιγούλακι γηραιός και τα θεωρεί ενθύμια. Πηγαίνετε μέχρι την πύλη του Αρχαιολογικού Μουσείου. Σας περιμένω εκεί.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση περιλαμβάνει παρουσίαση σημείου ενδιαφέροντος.

Χώρος εξέλιξης της δράσης

Στην αμμουδιά μπροστά από την είσοδο στο Αρχαιολογικό μουσείο.

Επιμέρους στόχοι

1. Αναφορά σε ιστορικά γεγονότα,
2. Αναφορά στην ιστορική σημασία του αρχαίου λιμανιού.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.4.

Τίτλος: Ενάλιες αρχαιότητες

Οινώνη: Είμαστε στην παραλία, μπροστά από την Κολώνα. Στα ρηχά νερά της θάλασσας, βρίσκονται τα θεμέλια του καλύτερα διατηρημένου αρχαίου πολεμικού λιμένα της Μεσογείου,

Εδώ πραγματοποιούνται ανασκαφές και υποβρύχιες ξεναγήσεις από την Εφορία Αρχαιοτήτων. Ο Πausanίας, το έλεγε «Ο Κρυπτός λιμήν», γιατί ήταν οχυρωμένος και ο εχθρός δεν μπορούσε να γνωρίσει την ακριβή ναυτική ικανότητα της πόλης.. Η είσοδός του είχε δύο αμυντικούς πύργους με αλυσίδες. Σε νεώσοικους, δηλαδή υπόστεγα με πλατφόρμες, τραβούσαν έξω μία – μία τις πολυάριθμες τριήρεις για την συντήρησή τους.

Κάποιες φορές, μου φαίνεται ότι ακούω τη βροντερή φωνή των διακοσίων ανδρών μίας μόνο τριήρεως. Αχχχχ! λέτε να ήταν οι τελευταίοι που αναχώρησαν για την Κεκρυφάλεια, το σημερινό Αγκίστρι, εκεί που περίμενε ο θανάσιμος εχθρός της Αίγινας, ο αθηναϊκός στόλος;

Εικ.Π10.1.5. Παραλία και είσοδος στο Αρχαιολογικό Χώρο. Θέα της θέσης του καλύτερα διατηρημένου αρχαίου πολεμικού λιμένα της Μεσογείου. Στη θέση αυτή πραγματοποιούνται ανασκαφές εναλίων αρχαιοτήτων.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί μετάβαση σε επόμενο σταθμό της διαδρομής 1

Επιμέρους στόχος

Μετακίνηση στην περιοχή της Κολώνας στο Αρχαιολογικό Χώρο .

(Προϋπόθεση: Αγορά εισιτηρίου με κόστος 2 ευρώ το χειμώνα και 4 ευρώ το καλοκαίρι)

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.5

Οινώνη: Πριν προχωρήσουμε στο Μουσείο, ας κάνουμε πρώτα μία βόλτα στο Αρχαιολογικό Χώρο. Ας προχωρήσουμε έως την Κολώνα.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση περιλαμβάνει παρουσίαση σημείων ενδιαφέροντος της διαδρομής 1.

Επιμέρους στόχοι

1. Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Χώρο και επαφή με το μύθο και την ποίηση
2. Επαφή με το φυσικό περιβάλλον του προϊστορικού οικισμού
3. Καλλιέργεια της αίσθησης μύησης σε ένα μυστικό ταξίδι στο πολύ μακρινό παρελθόν του νησιού.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.6

Τίτλος: Μια νύχτα στην Κολώνα

Οινώνη: Κάποτε ο παππούς μου δούλευσε φύλακας εδώ και μου διηγήθηκε την εξής ιστορία. Μία νύχτα βγήκαν έξω με τον διευθυντή του Μουσείου, τον Αντώνη Πελεκάνο, κάθισαν στα βράχια, κοιτάζανε το φεγγάρι, την ασημί λάμψη της θάλασσας και την Κολώνα με σεβασμό λες πως ήταν πρώτη φορά.

Καθώς ο διευθυντής, έλεγε την ιστορία του Φώκου, άκουσαν σίχτοι ξαφνικά, χωρίς να μπορέσουν να προσδιορίσουν από που ερχόταν ο ήχος (Παπαθανασοπούλου, 2001:14):

«Στην Ακτή της Αίγινας... ανθολογία θλίψεων που αποστηθίζεις. Μόνο οι αγάπες μας τεκνοποιούν και σε ενθυμήσεις που απαγγέλουμε σαν προσευχές»

Όσα ακούστηκαν φάνηκαν λόγια από θρήνο. Ταίριαζαν στην ιστορία του γιού του Αιακού, που σκοτώθηκε ίσως από ατύχημα, ίσως από φθόνο, την ώρα που γυμναζόταν με τα δύο αδέρφια του στη δυσκοβολία. Ο ακαριαίος θάνατος ερμηνεύτηκε ως σχέδιο αυλικής συνωμοσίας και οδήγησε στην εξορία των αδελφών. Λένε πως στη θέση της Κολώνας έθαψε τη σορό ο Βασιλιάς συντετριμμένος. Είχε ουσιαστικά χαθεί η διαδοχή του οίκου. Αργότερα, προς τιμή του γενάρχη, ανέγειραν εδώ το Αιάκειο, όπου εκτελούνταν τελετές και διεξάγονταν αθλητικοί αγώνες (Καρύδη, 1979:41, Alifandi, 2002:30 και Σταμάτη, 1989α:66,261).

Εικ.Π10.1.6. Στη Κολώνα τη νύχτα, βόρεια κλιτύς. (Γραφιστική απόδοση)

Διαβάστε περισσότερο

Όλο το ποίημα:

Ευκ.Π10.1.7. «Στην Ακτή της Αίγινας», Παπαθανασοπούλου (2001:14)

Διαβάστε περισσότερο

Ιστορία του ακρωτηρίου «Κολώνα». Ο πρώτος οικισμός του νησιού εντοπίζεται στο ακρωτήριο Κολώνα στη Δυτική ακτή της Αίγινας. Εκεί, οι κάτοικοι έχτισαν τις πρώτες πλεκτές καλύβες με ξύλινο σκελετό περίπου το 3200 π.Χ., δηλαδή προς το τέλος της 4^η χιλιετίας, κατά την τελική Νεολιθική Εποχή.

Από την Προϊστορική του φάση ακόμα ο οικισμός οχυρώθηκε. Ακολούθησαν διάφορες φάσεις εγκατάστασης ανάλογες με την οικονομική πρόοδο και τις ξένες επιρροές. Γύρω στο 3000 π.Χ., κατά την λεγόμενη Πρώιμη Χαλκολιθική Εποχή, όπως σε άλλα λιμάνια της Μεσογείου, οι κάτοικοι αρχίζουν να αναπτύσσουν εμπορική δραστηριότητα. Από το 2500 π.Χ. (τέλη της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού) και σε όλη την διάρκεια των Μεσοελλαδικών χρόνων μεταξύ 2100-1600 π.Χ. (την περίοδο γνωστή ως Ύστερη Εποχή του Χαλκού), ο οικισμός γνώρισε μεγάλη άνθηση. Την χιλιετηρίδα αυτή, η Αίγινα αναδείχθηκε ως ένα από τα ισχυρότερα εμπορικά κέντρα όλου του Αιγαίου. Η προϊστορική αυτή φάση του οικισμού φτάνει στο τέλος περίπου την ίδια εποχή που σηματοδοτείται η καταστροφή των Μυκηναϊκών κέντρων γύρω στο 1200 π.Χ.

Κατά τα ιστορικά χρόνια, Δωριείς από την Επίδαυρο κατέκτησαν το νησί. Μαζί με άλλες έξι πόλεις (Ερμιόνη, Επίδαυρο, Ναύπλιο, Πρασιές, Βοιωτικό και Ορχομενό) οργάνωσαν μια Αμφικτιονία με κέντρο το ιερό του Ποσειδώνος στην Καλαβρία, τον σημερινό Πόρο. Έχοντας αφομοιώσει τα στοιχεία του ντόπιου πληθυσμού, οργάνωσαν ναυτιλιακές επιχειρήσεις και διατήρησαν έντονες εμπορικές σχέσεις με την Κόρινθο, τις Κυκλάδες, τη Σάμο, τη Ρόδο, την Κύπρο και την Αίγυπτο (Καρύδη, 1979:13).

Γύρω στο 10^ο αι. π.Χ. στην λεγόμενη Πρωτογεωμετρική Εποχή, κατοικείται το κάτω άστυ στην περιοχή που βρίσκεται το κέντρο της σημερινής πόλης. Κατά την Πρώιμη Αρχαϊκή Εποχή, δηλαδή κατά τον 7^ο π.Χ. αι., ο οικισμός στο ακρωτήριο παύει να λειτουργεί οριστικά και αφιερώνεται στην λατρεία.

Το 630 π.Χ. από πρωτοβουλία του τύραννος του Άργους Φεΐδωνα, κόπηκε στην Αίγινα από καθαρό ασήμι η Αιγινήτικη Χελώνα, το πρώτο μεταλλικό νόμισμα της Ευρώπης. Λίγο αργότερα η πλατιά διάδοσή του σε όλο τον τότε γνωστό μεσογειακό κόσμο και ο εμπορικός στόλος αποτέλεσαν τους κύριους συντελεστές του εμπορικού θαύματος, όπως αναφέρεται, και της επιβολής των Αιγινήτων στην παγκόσμια αγορά της εποχής (Σταμάτη, 1989α 195-6).

Χάρη του πλούτου που έφερε το διαμετακομιστικό εμπόριο που μετέφερε εμπορεύματα στα μεγαλύτερα κεντρα και όχι μόνο, η πόλις κράτος της Αίγινας ολοκληρώνει τα γνωστά μεγάλα οικοδομικά έργα, δηλαδή, αγορά, στάδιο, θέατρο, το ηρώον (Αιάκειο), βουλευτήριο και στοά (Αττάλειο). Οικοδομεί επίσης ναούς στους θεούς Ποσειδώνα, Δήμητρα, Αρτέμιδα, Διόνυσο και Εκάτη. Διατηρεί όμως κεντρικά, τη λατρεία στο ναό του Δελφινίου Απόλλωνα (520 π.Χ.), απομεινάρι του οποίου είναι η εμβληματικά πόρινη κολώνα (Καρύδη, 1979:10-14, Merkouriou, 1979:16 και Σταμάτη, 1989α:103)

Δικαιωματικά, μπορεί να υπογραμμισθεί ότι η Κολώνα είναι το ταπεινό όνομα μιας μικρής χερσονήσου με μακραίωνη και σπουδαία ιστορία. Τείχη, οικίες, φούρνοι, συστέρνες, κτερίσματα τάφων και πλήθος άλλων ακινήτων και κινητών μνημείων που φυλάσσονται in situ και στο αρχαιολογικό μουσείο από όλες τις φάσεις του αρχαιολογικού χώρου (Προϊστορική, Αρχαϊκή, Κλασική, Ελληνιστική, Ρωμαϊκή και Βυζαντινή) μαρτυρούν καθαρά και γλαφυρά το διάβα των αιώνων.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής:

Η δράση αποτελεί μετάβαση σε επόμενο σταθμό της διαδρομής 1 και έναρξη του παιχνιδιού.

Επιμέρους στόχοι

1. Μετακίνηση προς το Μουσείο
2. Να δοθεί αρχή στο κυνήγι κρυμμένου θησαυρού παρουσιάζοντας το φωτογραφικό υλικό.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.7.

Τίτλος: Ουφ! Χιλιάδες Χρόνια Ισοροπώ!

Οινώνη:

Ας προχωρήσουμε στο Μουσείο. Πάμε να βρούμε τους κρυμμένους θησαυρούς της Αίγινας! Εδώ, εντός του Μουσείου, βρείτε την ανθρώπινη μορφή που βλέπετε.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση περιλαμβάνει παρουσίαση σημείων ενδιαφέροντος της διαδρομής 1. **(Ευκ.Π10.1.8).**

Επιμέρους στόχος

Παρουσίαση οπτικοακουστικό βοηθητικό υλικό για την αναζήτηση

Εικ.Π10.1.9. Κεραμικό θραύσμα με την ανθρώπινη μορφή.

Εικ.Π10.1.10. Πανοραμική λήψη της νότιας πλευράς της τρίτης αίθουσας του Μουσείου.

Εικόνες. Π10.1.11. Σπάνιες ανθρώπινες μορφές σε θραύσματα αγγείων της Μέσης Εποχής του Χαλκού. Τα δύο θραύσματα εντάσσονται στην Πόλη ΙΧ. (1800-1650 π. Χ.)

Δείτε περισσότερο

Εξερευνώντας το Μουσείο (Φωτογραφικό αρχείο)

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση περιλαμβάνει παρουσίαση σημείων ενδιαφέροντος της διαδρομής 1.

Επιμέρους Στόχος

1. Κατατοπίζεται ο χρήστης για το σημείο της ανακάλυψης.
2. Παρουσίαση στοιχείων που διαμόρφωσαν το Πολιτιστικό Τοπίο
3. Πρόσκληση ενδιαφέροντος από πλευρά του χρήστη στα εκθέματα

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.8.

Τίτλος: «Όλοι κάπως έτσι δεν ισορροπούμε»

Οινώνη: Βρήκατε την ανθρώπινη μορφή; Βρίσκεται στην τρίτη αίθουσα του Μουσείου.

(Μικρή παύση και συνέχεια ηχητικού αρχείου)

Οινώνη: Τι έκανε άραγε; Πότε έζησε; Τι επάγγελμα ασκούσε; Όσο παρατηρώ το κεραμικό θραύσμα στην προθήκη, τόσο πιο πολύ μου αρέσει η μορφή. Όλοι κάπως έτσι, δεν ισορροπούμε; Και μάλιστα οι Αιγινήτες όπως λίγοι. Παρεμπιπτόντως, εκείνος ο άνθρωπος θα μπορούσε να έχει ζήσει σε κάτι

παρόμοιο με τούτη εδώ την οχύρωση που βρίσκεται μπροστά στην προθήκη, τόσες χιλιετηρίδες πριν. Το φαντάζεστε;

Εικ.Π10.1.12. Αναπαράσταση ανατολικής οχύρωσης του Προϊστορικού οικισμού (1800-1650 π.Χ.)

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής:

Η δράση αποτελεί προώθηση του παιχνιδιού και μετάβαση σε επόμενο σταθμό της διαδρομής 1.

Επιμέρους στόχος:

1. Παρότρυνση της Οινώνη να προωθήσει ο χρήστης τη συνέχεια
2. Παρουσίαση του γραφιστικού με το αποτύπωμα.
3. Διαδραστική επικοινωνία του χρήστη που αναλαμβάνει να ζωντανεύσει τον 2ου αφηγητή.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.9.

Τίτλος: Παρότρυνση «Πατήστε το αποτύπωμα»

Οινώνη: Κοιτάζτε εδώ παιδιά στο ίδιο πήλινο θραύσμα. Να το αποτύπωμα που έμεινε όταν έπλασε ο κεραμιστής το αγγείο. Πατήστε το αποτύπωμα για να ζωντανέψετε το πνεύμα του που ζει εκεί!

Εικ.Π10.1.13. Αγγείο μορφής με εικονικό αποτύπωμα αγγειοπλάτη

Εικ: Γραφιστικό ανθρώπινης μορφής με το αποτύπωμα του φανταστικού αγγειοπλάστη που αναλαμβάνει την αφήγηση ιστοριών.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί προώθηση της φανταστικής γνωριμίας με τους αφηγητές και μετάβαση σε επόμενο σταθμό της διαδρομής 1.

Επιμέρους στόχοι

1. Η Οινώνη, η 1^η αφηγήτρια συστήνει τον 2^ο αφηγητή, τον Πηλέα.
2. Αρχή διαλόγου των δύο αφηγητών, Οινώνης – Πηλέα,

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.10.

Τίτλος: Γεια σου φίλε Πηλέα

Οινώνη: Να τος, ο φίλος μου, ο κεραμιστής! Πηλέα, ήρθαμε να δούμε το Μουσείο και εσένα φυσικά.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση περιλαμβάνει παρουσίαση σημείων ενδιαφέροντος της διαδρομής 1.

Επιμέρους στόχοι

1. Συνέχεια διαλόγου των δύο αφηγητών
2. Αρχή επικοινωνίας του 2^η αφηγητή με τους χρήστες.
3. Περιγραφή των στοιχείων που διαμόρφωσαν το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας (Ψυχικό στενός και φυσικά πλεονεκτήματα τόπου)
4. Στροφή της προσοχής σε κάποιο έκθεμα και προβολή της σημασίας του.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.11.

Τίτλος: Περιγραφή των κατοίκων και του νησιού στην αρχαιότητα

Πηλέας: Καλώς τα παιδιά! Πόσο χαίρομαι που φέρνεις νέους φίλους. Ήμουν ξύπνιος και άκουσα προηγουμένως όταν βρήκατε τη μορφή ότι σε αντίξοες συνθήκες πάντα η Αίγινα ισορροπεί. Έτσι ήταν. Μια βοηθούσε η Φύση, μια η θέληση: Επαρκή εύφορα παράκτια λιβάδια, μια θάλασσα ανοιχτή μέχρι τη Συρία και την Αίγυπτο και βρόχινο νερό από τα κοντινά βουνά, το Βουνοδέντρο και τη Ψαχνή. Όλα τα παλέψαμε και έγινε η Αίγινα μια από τις πλουσιότερες εμπορικές οχυρωμένες πόλεις στα Αρχαϊκά χρόνια, μεταξύ 8^{ου} και 6^{ου} αι. π.Χ. (Σταμάτη, 1989α:264). Δείτε το μεγάλο πιθάρι στο βάθος αυτής της τρίτης αίθουσας. Μήπως σας λείπει κάτι το τεράστιο μέγεθός του για την ποσότητα των αποθεμάτων που είχαν και για την πρόσβαση σε προμήθειες;

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση περιλαμβάνει παρουσίαση σημείων ενδιαφέροντος της διαδρομής 1.

Επιμέρους στόχοι

1. Συνέχεια διαλόγου των δύο αφηγητών
2. Προβολή των κατορθωμάτων της Αίγινας στις αρχαιότητα.

3. Στροφή της προσοχής σε έκθεμα και προβολή της σημασίας του.
4. Αναφορά σε καθοριστικά ιστορικά συμβάντα που μετέβαλαν το Πολιτιστικό Τοπίο της εποχής.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.12.

Οινώνη: Πωπω!! Αλήθεια, τόσο μεγάλα ταξίδια έκαναν οι Αιγινήτες και μέχρι την Αίγυπτο είπες;

Είδαμε και τις μορφές των οπλιτών πάνω σε πλοίο, από άλλο κεραμικό θραύσμα της προθήκης με την ανθρώπινη μορφή: Α... και οι οπλίτες πάνω σε πλοίο βρίσκονται!. Μπράβο στον ζωγράφο! βλέπεις τη ζωγραφική και λες ότι την έκανε σύγχρονος κυβιστής.

(Μικρή παύση)

Πες μας Πηλέα. Προηγουμένως σου ξέφυγε μια «μικρή» λεπτομέρεια: Ότι ο Περικλής των Αθηναίων παρομοίασε την Αίγινα με την τσίμπλα στο μάτι του Πειραιά. Άκου «η λύμη του Πειραιώς» (Σταμάτη, 1989α:112). Κοίτα τον άνθρωπο! Μετά λένε ότι «τα μάτια λένε πάντα την αλήθεια». Τι λες φίλε... και τι άδικη κατηγορία!!! Άσε που εξαιτίας εκείνης της εχθρικής στάσης τελικά το 445 π.Χ. η Αθήνα κατέστρεψε το νησί. Αλλά τι να μου πεις εσύ, Πηλέα, που είσαι μισός Αθηναίος ·δεν λένε ότι αν δεν παινέσεις το σπίτι σου θα πέσει να σε πλακώσει;

Εικ.Π10.1.11. Σχεδιαστική απόδοση παράστασης οπλιτών με λόγχες σε πλοίο

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί παρουσίαση σημείων ενδιαφέροντος και μετάβαση σε επόμενο σταθμό της διαδρομής
1.

Επιμέρους στόχοι

1. Παρότρυνση μετακίνησης από την τρίτη στην πέμπτη αίθουσα του Μουσείου.
2. Παρότρυνση παρατήρησης των αγγείων στις προθήκες της τετάρτης αίθουσας και αναφορά στις μεταβολές των συμβόλων και του Πολιτιστικού Τοπίου.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.13.

Πηλέας: Βρισκόμαστε στην τρίτη αίθουσα. Πριν κάνω κάποιο σχόλιο σε αυτό που μόλις ακούσαμε να μας λέει η Οινώνη για τη στάση της Αρχαίας Αθήνας απέναντι στην Αίγινα, πηγαίνετε σιγά σιγά προς την πέμπτη αίθουσα. Εκεί θα σας πω κάτι σχετικό.

Πριν όμως, καθώς προχωράτε, προσέξτε τα θαυμάσια εκθέματα στις προθήκες στην τέταρτη αίθουσα. Έχει ποικιλία μορφών κεραμικών αγγείων με πολύ ενδιαφέροντα διακοσμητικά μοτίβα να παρατηρήσετε όπως εκείνο με το γεωμετρικό σχήμα του σταυρού.

Όταν το βρείτε, σκεφτείτε μόνο και μετρήστε γρήγορα πόσοι αιώνες από την εποχή της κατασκευής της κανάτας ή της πρόχου, όπως θα έλεγε ο αρχαιολόγος, θα χρειαστούν να περάσουν ακόμα για να αλλάξει τον συμβολισμό του στον Πολιτισμό μας και μαζί τα λατρευτικά μνημεία στο τοπίο; Για δείτε, φτάνουν ή δεν φτάνουν τα δάχτυλα των χεριών;

Εικ.Π10.1.12. Μυκηναϊκή πρόχους 1500-1300 π.Χ. από το Προϊστορικό Νεκροταφείο στο λόφο των Ανεμόμυλων.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής:

Η δράση περιλαμβάνει παρουσίαση σημείων ενδιαφέροντος της διαδρομής 1.

Επιμέρους στόχοι

1. Ερμηνεία στην εχθρική στάση των Αθηναίων στην αρχαιότητα και αναφορά στο κοινωνικό πλαίσιο εκείνης της εποχής.
2. Αναφορά στη συμβολή της Τέχνης και των καλλιτεχνών άλλων περιοχών στο νησί ως ένας εκ των θετικών παραγόντων διαμόρφωσης του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας.
3. Νέα εστίαση του ενδιαφέροντος σε διάφορα εκθέματα.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.14.

Πηλέας: Σχετικά με το δίκιο παράπονο της Οινώνης, τι να σας πω παιδιά; Μήπως ήταν μόνο οι Αθηναίοι;. Σε μεταγενέστερες εποχές, θα δοκιμαστεί πολλές φορές η αντοχή μας μέχρι εσχάτων από Ανατολίτες και δήθεν δικούς μας (Σταμάτη, 1989α:220). Για να πούμε τη μαύρη αλήθεια, η ίδια η Αίγινα έκανε χρήση δούλων σε κάποια φάση της ζωής της, σάμπως φαντάζεστε ότι αυτό έγινε χωρίς βία; (Σταμάτη, 1989α:111).

Σκεφτείτε όμως ότι δώσαμε και πήραμε πολλά πράγματα από τους γείτονες. Προσέξτε τις προθήκες. Περιεργαστείτε τα δείγματα της πρωτοκορινθιακής κεραμικής. Τα Αιγινήτικα ευρήματα θεωρούνται σημαντικά λόγω της ποιότητάς τους. Περιεργαστείτε και την προθήκη με τα κτερίσματα, δηλαδή, τα συνοδευτικά αντικείμενα από αρχαίους τάφους. Πολλά προέρχονται από την Αττική. Δείτε τα ωραία

αλογάκια. Κοιτάζτε πως μας κοιτούν εκείνες οι πάνθηρες που στέκονται μπροστά η μία στην άλλη. Τι λεπτότεχνη ζωγραφική! Σας ομολογώ ότι πάντα τη ζήλευα. Πηγαίνετε προς το κέντρο της αίθουσας. Προσέξτε την αναθηματική μορφή σφίγγας του 5ου αι. π. Χ., πιθανώς του γλύπτη Καλάμη από τη Βοιωτία. Αυτά και δε σας μίλησα ακόμα για τους απόντες ήρωες στα αετωματικά γλυπτά του ναού της Αφαιάς που αναπαρίστανται στην τελευταία αίθουσα στο βάθος. Καταλαβαίνετε λοιπόν ότι πολλοί συμβάλανε στην εξάισια ομορφιά αυτού του τόπου!

Ευκ.Π10.1.13. Προθήκη με εκθέματα από Αττική, Βοιωτία, Άργος, Κόρινθο (10^ο-6^ο αι. π.Χ.)

Ευκ.Π10.1.14. Πανοραμική λήψη: Δεξιά, τέταρτη αίθουσα. Αριστερά, πέμπτη αίθουσα.

Ευκ.Π10.1.15. Σφίγγα (450 π.Χ.)

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί προώθηση του παιχνιδιού και παρουσίαση σημείων ενδιαφέροντος της διαδρομής 1.

Επιμέρους στόχοι

1. Να μεταφερθεί η δράση στο περιστύλιο της αυλής του Μουσείου
2. Να δοθεί συνέχεια στο παιχνίδι παρουσιάζοντας το γραφιστικό υλικό.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.15. (διάρκεια 30")

Οινώνη: Περάστε δίπλα στην περιστυλή αυλή του Μουσείου. Βρείτε την παράσταση δυο γυναικών με πλούσια φορέματα. Μοιάζει με μια χαρούμενη δεξίωση με κομψοί ή μήπως είναι κάτι άλλο;

Εικ.Π10.1.16. Δεξίωση σε επιτύμβια στήλη του 5^{ου} αι. π. Χ. (Γραφιστική απόδοση)

(Μικρή παύση)

Βλέπετε, γενιές και γενιές ανθρώπων με διαφορετικές καταβολές έζησαν εδώ, γιορτάσανε και κλάψανε όπως όλοι εμείς. Ψάξτε για άλλες επιτύμβιες στήλες με σκηνές αποχαιρετισμού. Όταν τις κοιτώ είναι σαν να ζω για λίγο την λύπη εκείνων. Εσείς;

Εικ.Π10.1.17. Επιτύμβιες στήλες στο αίθριο του Μουσείου. (5^{ου} αι. π.Χ.)

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί προώθηση του παιχνιδιού και μετάβαση σε επόμενο σταθμό της διαδρομής 1.

Επιμέρους στόχοι

1. Να δοθεί συνέχεια στο παιχνίδι παρουσιάζοντας νέο γραφιστικό υλικό.
2. Να δοθούν οι οδηγίες για την ελεύθερη αναζήτηση θησαυρού και η υπόσχεση βραβείου.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.16.

Πηλέας: Από τα ψηλά στα χαμηλά και από τα χαμηλά στα ψηλά. Ένας κύκλος και μία σπείρα είναι η ζωή. και θέλει τον άνθρωπο να αναμετριέται με τη μοίρα. Σε αυτό, η Αίγινα τα κατάφερε θαυμάσια. Ας πάμε πίσω να βρούμε τι απογείωσε την ζωή των Αιγινήτων και την έκανε τόσο ζηλευτή!

Βρείτε το έκθεμα του 1800-1650 π.Χ. με παράσταση τεσσάρων επανδρωμένων πλοίων. Διαβάστε το γρίφο. Λύστε τον. Μόλις δείτε το έκθεμα, θα μπορέσετε να σχηματίσετε στο νου σας την εικόνα για αυτό που θα σας πω. Άντε λοιπόν, πηγαίνετε πριν κάποιος άλλος πάρει το δώρο που έχω έτοιμο για εσάς!

Βρες μας!

30 από εμάς κάθονται μπροστά

(Γρίφος)

Εικ.Π10.1.18. Γραφιστικό για την ανακάλυψη (Γραφιστική απόδοση του διάκοσμου αγγείου)

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί παρουσίαση σημείων ενδιαφέροντος της διαδρομής 1.

Επιμέρους στόχοι

1. Προσανατολισμός προς το σημείο που βρίσκεται το αγγείο (ο θησαυρός).
2. Απονομή του βραβείου στους παίκτες και παίκτριες.
3. Προβολή του εκθέματος και της σπάνιας για την εποχή παράστασης ανθρώπινης μορφής.
4. Αναφορά στην οικονομική εξέλιξη και στη Αιγινήτη Χελώνα που προσφέρονται στην κατανόηση του Πολιτιστικού Τοπίου της τότε εποχής.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.17.

Τίτλος: Το Αιγινήτικο νόμισμα, μια χελώνα με πολύ ζωντάνια.

Οινώνη: Το βρήκατε το αγγείο; Βρίσκεται στην τρίτη αίθουσα.

(Μικρή παύση)

Συγχαρητήρια, κερδίσατε δεν τα καταφέρουν όλοι να ξέρετε!.

Το μέταλλο σας φτιάχτηκε με μήτρα της Αιγινήτικης Χελώνας, το πρώτο μεταλλικό νόμισμα της Ευρώπης που κόπηκε στην Αίγινα το 631 π.Χ. Δεν είναι όμως αυτή η μόνη πρωτιά. Ανθρώπινες παραστάσεις όπως αυτές που βρίσκονται εδώ στην τρίτη αίθουσα του Μουσείου ήταν σπάνιες στην Προϊστορική Εποχή. Είναι καταπληκτικό ότι τότε, το θέμα της Ναυσιπλοΐας αποτελεί μοναδική εξαίρεση

και προσέξτε, μονάχα σε Αιγινήτικα αγγεία! Καταπληκτικότερο ακόμα είναι η πολύ διαδεδομένη χρήση της Χελώνας σε όλα τα εμπορικά κέντρα, θα λέγαμε, όπως το δολάριο και το Ευρώ σήμερα.

Αυτές οι εξαιρετικές επιδόσεις αντανakλούν την πραγματικότητα και για μεταγενέστερες εποχές. Σίγουρα, η γεωγραφική θέση της Αίγινας βοήθησε να πετύχει πολύ γρήγορα αυτό που ήθελε να κυριαρχήσει δηλαδή στις θαλάσσιες επικοινωνίες (Καρύδη, 1979,14). (Καρύδη, 1979, 14). Το είχαν όμως μέσα τους οι Αιγινήτες. Βέβαια και οι καλές γνωριμίες κάτι έκαναν. Μάλιστα, χάρη στην κοινοπραξία με τους Κύπριους και τους Ευβοείς, έφτασε η χάρη μας στην Ναυκράτη του Νείλου το 620 π.Χ.

Πως το βλέπετε; Καθόλου άσχημα, ε;

Εικ.Π10.1.19. Επιβράβευση. Μετάλλιο με παράσταση αρχαίας Χελώνας (Γραφιστική απόδοση).

Διαβάστε περισσότερο για το αγγείο

Εικ.Π10.1.20. Αμαυρόχρωμο αγγείο αποθηκευτικής χρήσης της Μεσοελλαδικής Εποχής του Χαλκού (1800-1650 π.Χ.) Σπάνια παράσταση από την Προϊστορική Εποχή!

Διαβάστε περισσότερο: Πρώτο μεταλλικό νόμισμα της Ευρώπης (διάρκεια ανάγνωσης 1')

Σχέδιο εμπνευσμένο από το αρχαιότερο μεταλλικό νόμισμα της Ευρώπης. Το έμβλημα στο εμπροσθότυπο, τη μπροστινή όψη, είναι η θαλάσσια χελώνα, σύμβολο της Αρτέμιδος Αφαίας ή Βριτόμαρτης, προστάτιδας της Αίγινας και της Ευπλοίας Αφροδίτης, προστάτιδα του θαλάσσιου εμπορίου. Ο οπισθότυπος, η πίσω όψη, φέρει γεωμετρικό έγκοιλο, δηλαδή, κάτι σαν βαθούλωμα που λειτουργεί σαν σφραγίδα γνησιότητας. (Σταμάτη, 1989α:195-6).

Οι στατήρες, όπως έλεγαν τα κέρματα, κόβονται από καθαρό ασήμι 12.6 γραμμαρίων για πρώτη φορά το 630 π.Χ.. από πρωτοβουλία του τύραννος. του Άργους Φεΐδωνα, ο οποίος είχε εισαγάγει νωρίτερα την ομοιομορφία των μέτρων στην Πελοπόννησο. Κατά τα μέσα του 7^{ου} αι. π.Χ., η πλατιά διάδοση της «Χελώνας» σε όλο τον τότε γνωστό μεσογειακό κόσμο και ο εμπορικός στόλος αποτέλεσαν τους

κύριους συντελεστές του εμπορικού θαύματος των Αιγινήτων, όπως χαρακτηριστικά λέγεται, και της επιβολής τους στην παγκόσμια αγορά της εποχής (Σταμάτη, 1989α ο.π.).

Εικ.Π10.1.21. Η Αιγινήτη χελώνα, ασημένιο νόμισμα του 631 π.Χ.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί παρουσίαση σημείων ενδιαφέροντος, της διαδρομής 1.

Επιμέρους στόχοι

1. Παρουσίαση των φυσικών προκλήσεων και των ευκαιριών που θέτει το τοπίο.
2. Αναφορά στους καρπούς της αναμέτρησης των Αιγινήτων με την Φύση, ως ένα από τα διαμορφωτικά στοιχεία του Πολιτιστικού Τοπίου.
3. Ψηφιακή παρουσίαση ευρημάτων εκτός έκθεσης. Εφαρμογή της ιδέας «Ανοιχτή μουσειακή αποθήκη» για την τεκμηρίωση των λεγομένων.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.18.

Τίτλος: Η αναμέτρηση με τα φυσικά στοιχεία

Πηλέας: Χαίρομαι, παιδιά! Όπως καταλάβατε, από τα προϊστορικά χρόνια πήραμε τις θάλασσες. Όμως, «πήραμε και τα βουνά». Λόγω των ιζηματογενών πετρωμάτων και των λατομείων στους πρόποδες των βουνών, καταφέραμε να πάρουμε υλικά χρήσιμα με εμπορική αξία: λευκό άργιλο και κίτρινο Αιγίνιο λίθο ή αλλιώς πουρί. Πράγμα όχι ασήμαντο, γιατί από πωρόλιθο ήταν ο Ναός του Απόλλωνα και της Αφαιάς (Σταμάτη, 1989α:244). Προσέξτε και το χαρακτηριστικό υπόλευκο χρώμα πολλών αγγείων της έκθεσης.

Είναι φανερό ότι, από πολύ πιο νωρίς λοιπόν, όταν άκμαζε ο Μυκηναϊκός οικισμός στους Λαζάρηδες, κατά τον 14^ο και 13^ο αι. π.Χ. φάνηκε η ικανότητά μας στις εξαγωγές, κυρίως λίθινων και πήλινων μαγειρικών σκευών, δεδομένης της διαθεσιμότητας του πηλού και της σιδηρόπετρας. Βλέπετε, από καταβολής κόσμου άρχισε αυτός ο διάλογος με τη Φύση. Τα ίδια τα σκεύη που βρέθηκαν σε άλλα μέρη απέδειξαν δυναμισμό και κινητικότητα των κατοίκων στο εμπόριο. Βεβαίως, είχε βάλει και το χεράκι της η Φύση η οποία αρέσκεται να σχηματίζει τέτοιο δυνατό στρόβιλο στα νερά του Σαρωνικού διευκολύνοντας την επικοινωνία με το ανοιχτό πέλαγος και τον πλου των πλοίων προς Κυκλάδες και ανατολικότερα, όπως μας εξηγούσαν τοις προάλλες δυο γνωστές μας καθηγήτριες, η Κλαίρη και η Νάγια (Ευστρατίου και Πολυχρονάκου, 2016:3,64). Αργότερα, κατά την Ύστερη Γεωμετρική εποχή, δηλαδή,

το δεύτερο ήμισυ του 8^{ου} αι. π.Χ., τα καράβια μας έφτασαν στην Κύπρο και από εκεί, ένα βήμα στη Φοινίκη. Δεν είναι παράξενο λοιπόν ότι βρέθηκαν ενταφιασμοί φοινίκων σε ανασκαφές στην Αίγινα.

Ελάτε να σας δείξω τώρα, μερικά από τα ευρήματα της ανασκαφής στους Λαζάρηδες. Μήπως σας θυμίζει κάτι αυτή η μικρή αλλά επιβλητική κυρία με το βρέφος στην αγκαλιά;

Εικ.Π10.1.22. Παρουσίαση ευρημάτων εκτός μόνιμης έκθεσης

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί παρουσίαση σημείου ενδιαφέροντος και κλείσιμο του κύκλου της διαδρομής 1.

Χώρος εξέλιξης της δράσης

Στην πρώτη αίθουσα του Αρχαιολογικού Μουσείου.

Επιμέρους στόχοι

1. Μετακίνηση στην πρώτη αίθουσα για να κλείσει εκεί η επίσκεψη στο Μουσείο.
2. Παρουσίαση της εκθέματος σταθμός στην Πολιτιστική ζωή της Αίγινας.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 1.19. (διάρκεια 1' 8")

Οινώνη: Αχ πόσο δίκιο έχεις, Πηλέα!. Όλο τον κύκλο κάνει η ζωή και φτου από την αρχή. Πηγαίνετε τώρα από τρίτη αίθουσα πίσω στην πρώτη, εκεί μου ξεκίνησε η αναζήτησή μας στο Μουσείο.

(Μικρή παύση)

Πράγματι τα καταφέραμε από την αρχή περίφημα στη θάλασσα, αλλά και μάλιστα,, στου βίου τα παλαίσματα! Στο κέντρο της πρώτης αίθουσας του Μουσείου, μας υποδέχεται το πιο θαυμαστό σπίτι του νησιού μας. Θα λέτε ότι είναι μια απλή μακέτα. Ναι, αλλά τι μακέτα! Είναι η αναπαράσταση του μνημειακού κοινοτικού οικοδομήματος της κοινότητας, 165τμ και μόνο παρακαλώ, σαραντατριών αιώνων.Έχει χώρους αποθήκευσης και ίχνη βιοτεχνικής δραστηριότητας που δεν αφήνουν αμφιβολία για την οικονομική εξέλιξη και κοινωνική οργάνωση της κοινότητας. Αχ, θέλω να πιστεύω ότι δεν περάσανε και αυτοί από μνημόνια!.

Εικ.Π10.1.23. Μακέτα της Λευκής Οικίας (2400-2300 π.Χ.) Η πρωτοελλαδική διώροφη κατοικία, γνωστή ως «Λευκή Οικία», αποτελεί σπουδαίο παράδειγμα εξέλιξης της Αρχιτεκτονικής στην Προϊστορία.

Τέλος περιγραφής δράσεων διαδρομής 1

Π10.2. Πολιτιστική Διαδρομή 2: Ένα ταξίδι στην Αίγινα εκτός χρόνου

Συνολική διάρκεια περίπου 26'. Αναλυτικά: Διάρκεια αφηγήσεων και παροτρύνσεων 3'13", διάρκεια συνεντεύξεων (Ακούστε περισσότερο) 10'49", διάρκεια ανάγνωσης (Διαβάστε περισσότερο) 2'03", χρονικό περιθώριο για το παιχνίδι 10')

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η διαδρομή αρχίζει με τα ηχητικά αρχεία 1.1. και 1.2. εφόσον είναι η πρώτη διαδρομή που θα επιλέξει ο χρήστης. Αντιθέτως, η δράση αυτή αποτελεί την πρώτη επαφή των επισκεπτών με το παιχνίδι στην διαδρομή 2 εφόσον ο χρήστης είχε επιλέξει και ολοκληρώσει κάποια άλλη διαδρομή προηγουμένως.

Επιμέρους στόχοι

1. Η ανθρωποκεντρική ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς παρουσιάζοντας θεματικές για τον ανθρώπινο βίο στο Πολιτιστικό Τοπίο.
2. Η εφαρμογή της έννοιας Μουσείο πέρα από τα όρια του
3. Να μεγαλώνουν οι επιλογές για το χρήστη.

Χώρος εξέλιξης της δράσης

Απροσδιόριστος

Κείμενο ηχητικού αρχείου 2.1

Οινώνη: Κατά καιρούς, χάρη στην επικοινωνία, έφτασαν στο νησί προσθέτοντας κάτι τι ή αλλάζοντας άρδην την τοπική κοινωνία. Μέσω αυτού άλλοτε πολύ άλλοτε λίγο, άλλαξε και ο Πολιτισμός. Συλλογιστείτε τη διαδικασία: Κάτι παλιό παίρνει νέα αξία ή κάτι νέο δημιουργείτε ή εισάγεται στο νησί. Θα πήγαινε ο νους σας σε κάποιο ή κάποια από αυτά τα τρία που παρουσιάζουμε; Οι τρεις επιλογές έχουν πολλά να μας πουν για το τοπίο και την Πολιτιστική Κληρονομιά της Αίγινας. Διαλέξτε ό,τι σας προκαλεί την περιέργεια και ανακαλύψετε το.

1^η εναλλακτική: Μήπως πηγαίνει ο νους σας σε αρχαιολογικό εύρημα;

2^η εναλλακτική: Μήπως πηγαίνει ο νους σας στο άλογο;

3^η εναλλακτική: Μήπως πηγαίνει ο νους σας στη φιστικιά;

Τοποθέτηση δράσεων στη δομή της εφαρμογής

Οι δύο επόμενες δράσεις αποτελούν την εξέλιξη μετά από επιλογή της 1^{ης} εναλλακτικής θεματικής της διαδρομής 2.¹⁰⁷

Επιμέρους στόχοι

1. Πρόσκληση ενδιαφέροντος για τη σημασία της θαλάσσιας επικοινωνίας και των εξωτερικών εξελίξεων στην διαμόρφωση του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας.
2. Αναφορά σε σύμβολα και σε στοιχεία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς ως μαρτυρίες των πολιτιστικών ανταλλαγών, οι οποίες κάτω από ορισμένες συνθήκες διαμορφώνουν το Πολιτιστικό Τοπίο.
3. Έναρξη διαδραστική φάσης της εμπειρίας.
4. Πρόκληση να αναλάβει ο χρήστης διαφορετικούς ερμηνευτικούς ρόλους, του αρχαιολόγου και του σχεδιαστή κοσμημάτων.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 2.2

Τίτλος: Αρχαιολόγε, σκέψου και συμπέρανε

Οινώνη: Αν γνωρίζαμε μόνο αυτό το κόσμημα, τι θα έλεγε για το Πολιτιστικό Τοπίο της Προϊστορικής Αίγινας;

Λοιπόν, έχεις λαγωνικό μυαλό; Να η ευκαιρία να το διαπιστώσεις!

Η αρχαιολογική έρευνα ισχυρίζεται για αυτό το κόσμημα τα εξής:

- Ότι η στάση της μορφής δηλώνει φανερά την επικράτηση πάνω στη Φύση.
- Ότι το κόσμημα προέρχεται από το Μινωικό Νέο Ανακτορικό Πολιτισμό.
- Ότι ο καλλιτέχνης δέχτηκε επιδράσεις όχι μόνο τοπικές αλλά και από τη μακρινή Αίγυπτο.

Εικ. Π10.2.1. Μορφή θεότητας με υδρόβια πτηνά. Μινωικό χρυσό ενώτιο (17^ο π.Χ.) από το λεγόμενο «Θησαυρό της Αίγινας» British Museum Catalogue Jewellery 762.

¹⁰⁷ Οι δράσεις ονομάζονται «Αρχαιολόγε, σκέψου και συμπέρανε» και «Δοκίμασε να είσαι εσύ ο σχεδιαστής!».

Ερωτήσεις

1. Εσύ όμως έχεις πειστώσει και ήθελες να αποδείξεις ότι το κόσμημα δεν φιλοτεχνήθηκε εκτός Αίγινας. Τι ίχνη απέτυχες να βρεις για να το αποδείξεις;
2. Όταν το είδες πιο προσεκτικά, τι παρατήρησες τελικά στη μορφή, σε τι συμπεράσματα έφτασες σχετικά με τις επικοινωνίες στην Αίγινα τον 17^ο αι. π.Χ. και για το Πολιτιστικό Τοπίο εκείνης της εποχής;

Για πρόκληση προβληματισμού (μόνο κείμενο/ διάρκεια ανάγνωσης 1'20")

1. Μήπως παρατήρησες τη ζώνη στη μέση, την κόμη, το κάλυμμα της κεφαλής, τη στάση του σώματος και όλα όσα περιβάλλουν τη μορφή και σε κάνει να συμφωνήσεις ή όχι με τον πρώτο ισχυρισμό της αρχαιολογικής μελέτης;
2. Μήπως θα ερευνούσες τι πρόσβαση είχαν οι Αιγινίτες σε πρώτες ύλες και τις δυνατότητες της γης να τις παρέχει. Ίσως θα έψαχνες για τα ίχνη κάποιου εργαστηρίου αργυροχρυσοχοΐας, για ίχνος μετάλλου ή κανένα χαλασμένο εργαλείου ή κάποιο μέσο χύτευσης;
3. Μήπως μπόρεσες να αποδείξεις τα εξής: Την εξωστρέφεια του πληθυσμού; Τη δεινότητα των Αιγινητών στις θαλάσσιες επικοινωνίες; Ότι οι πολιτιστικές ανταλλαγές εισχωρούν και επηρεάζουν τα τοπικά χαρακτηριστικά σε διαφορετικό βαθμό; Ότι άλλη είναι η σχέση της Αίγινας με τις Μυκήνες και άλλη με τον Μινωικό Πολιτισμό; Ότι το κόσμημα είναι μια καλή ένδειξη της βελτίωσης/αλλαγής του βιοτικού επιπέδου με τη βοήθεια ξένων αγαθών;

Κείμενο ηχητικού αρχείου 2.2.

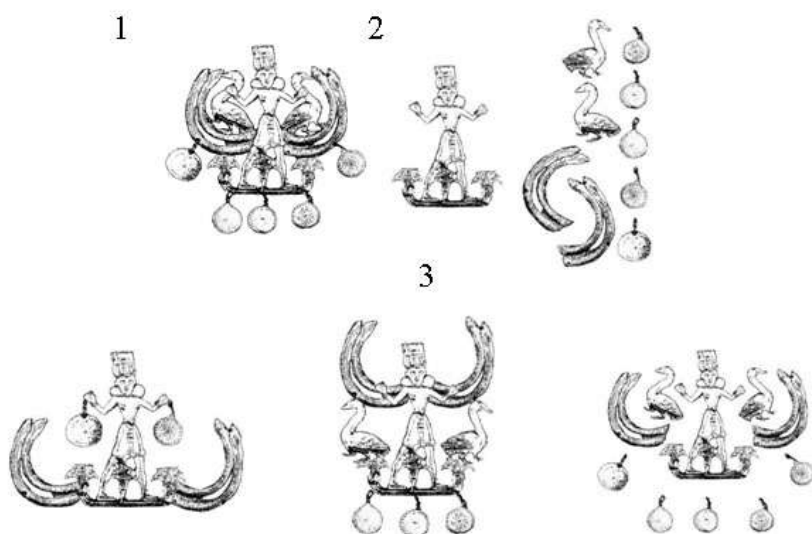
Τίτλος: Δοκίμασε να είσαι εσύ ο σχεδιαστής!

Οινώνη: Ένας διάσημος σχεδιαστής μόδας θέλει να δημιουργήσει μια σειρά κοσμημάτων εμπνευσμένη από ελληνικές αρχαιότητες. Η αμοιβή είναι πολύ δελεαστική!

Η πρόκληση είναι να δοκιμάσουν οι σχεδιαστές τη δυνατότητα εισαγωγής νέων συμβόλων σε γνωστές μορφές από τους Πολιτισμούς του Αιγαίου.

Οδηγίες (μόνο κείμενο)

1. Επεξεργασία: Κάνε το δικό σου σχέδιο με τα μέρη της αρχικής σύνθεσης
2. Αποθήκευση σε αρχείο «Το Άλμπουμ μου»

Εικ.Π10.2.2. Αρχική σύνθεση κοσμήματος (πάνω αριστερά), 2. Κύρια μορφή και τα μέρη (πάνω δεξιά), 3. Τρεις σχεδιαστικές προτάσεις (κάτω)

Ερωτήσεις για την πρόκληση προβληματισμού (μόνο κείμενο. Διάρκεια ανάγνωσης

Τίτλος: «Σκέψου και Συμπέρανε» (μόνο κείμενο)

1. Τι νέο συμβολισμό φέρνει η δική σου σύνθεση;
2. Αν αυτό το σκουλαρίκι ήταν ένα και μοναδικό κειμήλιο, θα μπορούσαν να το αποχωριστούν αυτοί που το δημιούργησαν;
3. Για ποιούς λόγους θα μπορούσε να απομακρυνθεί από τους κατόχους; [π.χ. λόγω πολέμου, ενός ισχυρού παράγοντος αλλαγής του Πολιτιστικού Τοπίου].

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αυτή περιλαμβάνεται στις διαδρομές 2, 6, και 8 στο τέλος της συμμετοχικής δράσης

Επιμέρους στόχος

Εξατομίκευση της εμπειρίας και δημιουργία κινήτρου.

Οδηγίες

1. Αποθηκεύσετε το τελικό έργο σας στο «Το Άλμπουμ μου».
2. Δείτε τα έργα των άλλων.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί την εξέλιξη μετά από την επιλογή της 2^{ης} εναλλακτικής θεματικής της διαδρομής 2.

Επιμέρους στόχοι

1. Ιστορική αναφορά στις μεταβολές του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας σε σχέση με την αγροτική ζωή και την οικονομία το νησιού, λόγω της φυστικοκαλλιέργειας.
2. Επαφή με ένα από τα γενεσιουργά στοιχεία του Πολιτιστικού Τοπίου, τον άνθρωπο, στην περίπτωση αυτή, με το φυστικοπαραγωγό.
3. Προβολή του ρόλου της ιδιαίτερης σύστασης της γης και των προκλήσεων της Φύσης στη διαμόρφωση του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 2.3.

Τίτλος: «Η φιστικιά, μια νόστιμη ανατολίτισσα»

Οινώνη: Θα μου πείτε ότι είμαι εκτός τόπου και χρόνου. Αλλά, το περίεργο είναι ότι εκείνος ο έρωτας των Αιγινήτων με την Ανατολή που εκδηλώθηκε στην αρχαιότητα δεν έσβησε: Το 1898, ο Νικόλαος Περόγλου μάλλον έφτιαξε μια νέα σκυτάλη για το νησί, φύτεψε δηλαδή, τον πρώτο οργανωμένο φιστικώνα με δενδρύλλια από τη Συρία. Έτσι και πάλι, έκλεισε που λέει ο λόγος ο τόπος μας το ματάκι σε μια μεσοανατολίτισσα. Εκείνος τη ρίζωσε στα ιδιόρρυθμα χώματά του, εκείνη του ανταπέδωσε με νοστιμιά και οι ντόπιοι χωρίς να το καταλάβουν, όλοι συντέλεσαν στη δημιουργία νέου φυσικού και πολιτιστικού τοπίου με τη φιστικιά

Κοιτάξτε σύμπτωση! Τώρα που το θυμάμαι και ο Άγιος Νεκτάριος εκ Μέσης Ανατολής ήρθε! Όσο για τη νοστιμιά, είμαι σίγουρη ότι οι φίλοι μας εδώ, μόλις κεραστούν, θα βάλουν στα φιστικά πολλά «λάικς». Αν δοκιμάσουν το παστελάκι της γιαγιάς μου και βρίσκονται το Σεπτέμβριο εδώ, πολύ περισσότερο! Όχι μόνο θα χαρούν αυθεντικές γεύσεις στο μεγάλο Φεστιβάλ που διοργανώνεται στο νησί, αλλά θα γιορτάσουν το τέλος της συγκομιδής των φιστικιών. Έχουν πολύ λόγο οι Αιγινήτες να γιορτάζουν γιατί ο καρπός αυτής της γης έχει ούτε λίγο ούτε πολύ Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (Π.Ο.Π.).

Αναμφισβήτητα, παράγει η φιστικιά νόστιμος καρπούς, αλλά ότι έχει τον κόπο της, τον έχει. Όπως οι παλιοί παραγωγοί μάθαμε από τους παππούδες για τις ελιές έτσι και ο φίλος μου ο Νίκος έμαθε από τον παππού να κλαδεύει τις φιστικιές με τρόπο που αφήνει τον ήλιο να δει τον καρπό, τόσο ωραία που τα κλαδιά μοιάζουν να στριφογυρίζουν στον αέρα. Τα δε ρόδινα τσαμπιά είναι σαν ζωγραφιές. Άσε που μαζί με τις ελιές νοστιμίζουν τη ζωή μας!

**Εικ.Π10.2.3. Φιστικώνας την Άνοιξη
φιστίκι.**

Π10.2.4. Γιαγιά της αφηγήτριας με παστελάκι

Κείμενο ηχητικού αρχείου 2. 4

Θέλετε να ακούσετε το Νίκο Αλιφαντή να σας πει πράγματα που ίσως δεν γνωρίζετε για τη φιστικιά;

Ακούστε περισσότερο: Άνθρωποι της Αίγινας

Συνέντευξη σε φιστικοπαραγωγό διάρκειας 6'56". (Κείμενο συνέντευξης στο Παράρτημα Π7.2.1)

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί την 3^η εναλλακτική θεματική της διαδρομής 2.

Επιμέρους στόχοι

1. Συναρμολόγηση Πάζλ.
2. Προσέγγιση στις μεταβολές του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας σε σχέση με την παρουσία του αλόγου στο νησί.
3. Επαφή με ένα από τα γενεσιουργά στοιχεία του Πολιτιστικού Τοπίου (Άνθρωποι της Αίγινας). Στην προκειμένη περίπτωση, με τον αμαξά.
4. Προβολή του ρόλου των προκλήσεων του εξωτερικού κόσμου στη διαμόρφωση του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας (Εφεύρεση του αυτοκινήτου και της ηλεκτρομηχανής).

Κείμενο ηχητικού αρχείου 2.5.

Τίτλος: Το Πάζλ

Οινώνη: Πάρτε αυτό το πάζλ. Συναρμολογήστε το. Ας παίξει η φαντασία σας μαζί με τα χέρια.

Όπως ξέρετε, στη θάλασσα δεν ταξιδεύουν μόνο ιππόκαμποι, αλλά άψυχα και έμψυχα αγαθά, όπως το συμπαθές αυτό άλογο. Άραγε, μιλά το σιωπηλό άλογο; Τι λέει για τον Πολιτισμό στο νησί σε διάφορες εποχές; Φαντάζεστε πως ήταν η Φύση και η ζωή στην Αίγινα τότε που ζούσε το ζωντανό μοντέλο του γλύπτη;

Εικ.Π10.2.5. Το πάζλ με την κεφαλή αλόγου (Γραφιστική απόδοση)

Διαβάστε περισσότερο:

Το απόσπασμα από παριανό μάρμαρο αποτελεί μέρος από τις κεφαλές των δύο ίππων σε άρματα που πλαισίωναν την κεντρική μορφή του ανατολικού αετώματος του Ύστερου Αρχαϊκού Ναού του Απόλλωνα στην Κολώνα (520 π.Χ.).

Εικ.Π10.2.6. Θραύσματα κεφαλής ίππων.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 2.6.

Θέλετε να ακούσετε σχετική συζήτηση με τον κύριο Νεκτάριο Ζήση, παλιό αμαξά του νησιού;

Ακούστε περισσότερο: Ανθρωποι της Αίγινας

Συνέντευξη σε αμαξά, διάρκεια 3' 53" (Κείμενο συνέντευξης 2 στο Παράρτημα Π72.2)

Εικ.Π10.2.7. Νεκτάριος Ζήσης, συνταξιούχος αμαξάς. Δίπλα, άμαξες στο λιμάνι στον παλιό καιρό.

Τέλος περιγραφής δράσεων διαδρομής 2

Π10.3. Πολιτιστική Διαδρομή 3: Αίγινα-Γειτονιά καλλιτεχνών-Σουβάλα

Συνολική διάρκεια

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η διαδρομή αρχίζει με τα ηχητικά αρχεία 1.1. και 1.2. εφόσον είναι η πρώτη διαδρομή που θα επιλέξει ο χρήστης. Αντιθέτως, η δράση αυτή αποτελεί την πρώτη επαφή των επισκεπτών με το παιχνίδι στην διαδρομή 3 εφόσον ο χρήστης είχε επιλέξει και ολοκληρώσει κάποια άλλη διαδρομή προηγουμένως.

Επιμέρους στόχοι

1. Να ενεργοποιήσει στους συμμετέχοντες θετική στάση απέναντι στα ζητήματα προστασίας του τοπίου και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.
2. Να παρουσιάσει τη φανταστική ιστορία.
3. Να εξηγήσει τη λογική του παιχνιδιού.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 3.1.

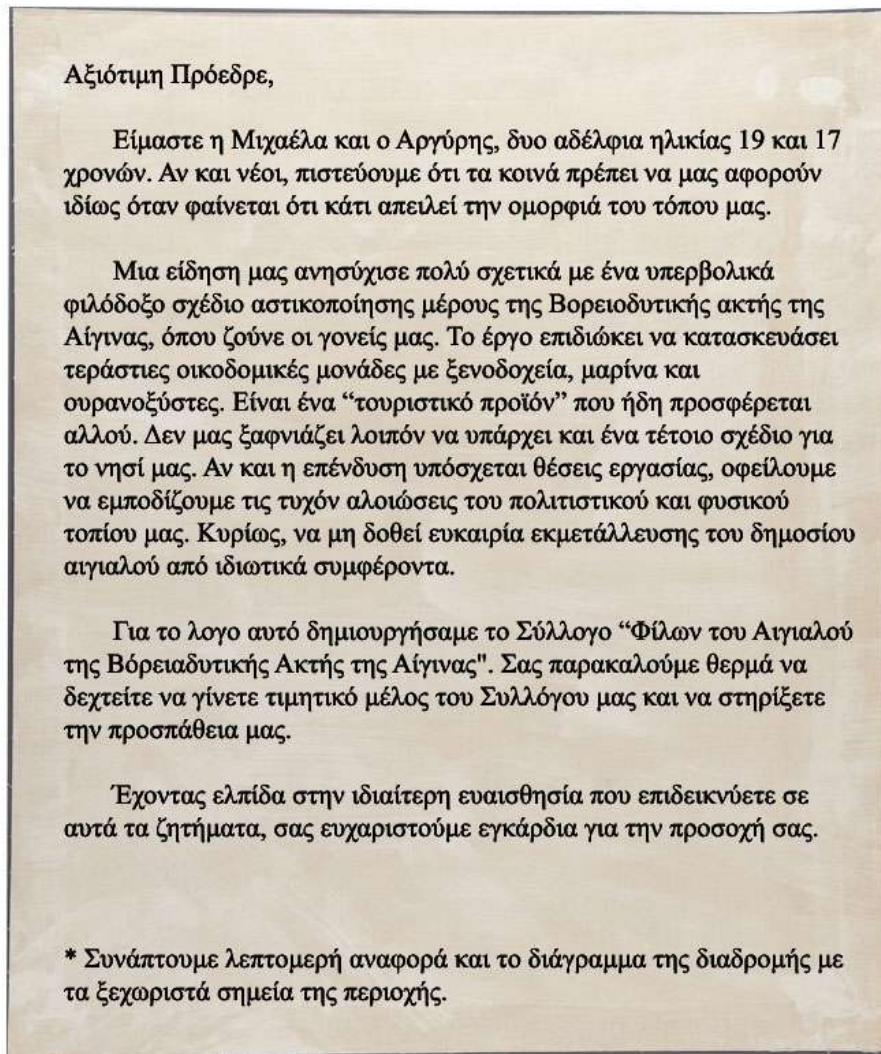
Οινώνη: Παιδιά, ανυπομονώ να ξεκινήσουμε τις μακρινές διαδρομές στην Αίγινα. Τι λέτε, να συνδυάσουμε το τερπνόν μετά του ωφελίμου; Ελάτε να βοηθήσουμε σε μια συλλογική προσπάθεια.

Εικ.Π10.3.1. «The Moneyman»

Ένας αδίστακτος επενδυτής, λάτρης της αστικοποίησης, έχει βάλει στο μάτι την Αίγινα. Φίλοι σου δραστηριοποιούνται για να εμποδίσουν τα σχέδια του για την Βόρεια ακτή της Αίγινας. Μάθατε εντωμεταξύ ότι η πρόεδρος του Κινήματος «Βιώσιμη Ανάπτυξη για Τουριστικές Περιοχές» με έργο και επιρροή στο εξωτερικό και στην Ελλάδα, φτάνει για ένα διήμερο στην Αίγινα. Οι φίλοι σου ετοιμάζουν βιαστικά έναν ενημερωτικό φάκελο για να της το παραδώσουν προσωπικά προτού φύγει. Ο φάκελος χρειάζεται να συμπληρωθεί αμέσως. Μπορείς να βοηθήσεις;

Διάρκεια ανάγνωσης 1'30"

Εικ.Π10.3.2. Επιστολή φίλων προς την πρόεδρο του κινήματος «Βιώσιμη Ανάπτυξη»

Εικ.Π10.3.3. Οι δύο φανταστικοί φίλοι του χρήστη

Τοποθέτηση στη δομή της εφαρμογής

Η λίστα με τους γρίφους περιλαμβάνεται στους έξι σταθμούς της διαδρομής 3.

Γενικές οδηγίες (μόνο κείμενο)

1. Δείτε τις φωτογραφίες και διαβάστε τους γρίφους.
2. Συμβουλευτείτε το χάρτη
3. Μεταφερθείτε οδικώς και κάνετε τις απαραίτητες στάσεις.
4. Ακούστε το ηχητικό βοήθημα και δώσετε λύση σε κάθε γρίφο
5. Συμπληρώστε το διάγραμμα διαδρομής για το φάκελο ενημέρωσης

Τοποθέτηση στη δομή της εφαρμογής

Το αρχείο αποτελεί μέσο καταγραφής της συμμετοχικής δράσεις και περιλαμβάνεται στους έξι σταθμούς της διαδρομής 3.

Εικ.Π10.3.4.

Διάγραμμα διαδρομής: Αίγινα Σουβάλας

(Επικόλλησε τη φωτογραφία και συμπλήρωσε το κείμενο)

1959		Κολώνα Beach, Αίγινα (Σημείο εκκίνησης/άφιξης)
1961	<input type="text"/>	Γλυπτό "_____ " του Γιάννη Μ_____, 2003
1962	<input type="text"/>	Φ_____ Μπούζα και οι Αγιοι _____, ακρ. Π.ακάκια
1964	<input type="text"/>	"Γλυπτό "Η _____", του Χρήστου Κ_____, Δήμος, 1995
1967	<input type="text"/>	Επιγραφή στο σπίτι Κ_____, Δήμος, 1983
1970	<input type="text"/>	Εκκόλ. Αγίων Α_____
1971	<input type="text"/>	Εκκόλ. Αρχ. Μίχαλ και Αγ. Ε_____
1972		Σουβάλα, λιμάνι (Σημείο εκκίνησης/άφιξης)

Διάρκεια εξέτασης διαγράμματος 30"

Τοποθέτηση στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί ευκαιρία προεπιλογής της κατεύθυνσης από Αίγινα Σουβάλα ή το αντίστροφο στην διαδρομή 3.

Εναλλακτικές επιλογές για το σημείο εκκίνησης

- Αφετηρία από το λιμάνι της Αίγινας (διάρκεια ανάγνωσης 50")
- Αφετηρία από το λιμάνι της Σουβάλας (διάρκεια ανάγνωσης 50")

Οδηγίες: Αφετηρία από το λιμάνι της Αίγινας (κείμενο και φωτογραφικό υλικό)

Αν είστε στην περιοχή της Αίγινας, μπορείτε να ξεκινήσετε από την παραλία του Αρχαιολογικού Μουσείου, όπου και το παρκάκι με την προτομή του Ν. Καζαντζάκη. Εναλλακτικά μπορείτε να ξεκινήσετε από τη παραλία Κολώνα, βόρεια του Αρχαιολογικού Χώρου, Να πάρετε την οδό Καζαντζάκη, Δηλαδή, τον παραθαλάσσιο δρόμο βόρεια και βορειοανατολικά προς τη Σουβάλα. Πριν ξεκινήσετε όμως, μπορείτε να επιλέξετε να κάνετε μπάνιο με θέα τη Κολώνα και τα ανεμοδαρμένα πεύκα με τα περίεργα σχήματα στην παραλία.

Εικ.Π10.3.5.Προτομή Καζαντζάκης

Εικ.Π10.3.5.Παραλία Κολώνα

Οδηγίες: Αφετηρία από το λιμάνι της Σουβάλας (κείμενο και φωτογραφικό υλικό)

Αν είστε στην περιοχή της Σουβάλας, τότε θα πάρετε τον παραλιακό δρόμο με κατεύθυνση την Αίγινα.

Πριν ξεκινήσετε όμως, βρείτε τα ψαροκάικα, είναι πολύ χαριτωμένα!

Στα Λουτρά, ένα βήμα από το λιμάνι, μπορείτε να απολαύσετε ένα ωραίο μπάνιο στην παραλία Νωρίς το πρωί,, έξω από το μόλο, η Ανατολή ασημοροδίζει τα νερά.

Εικ.Π10.3.6.Λιμάνι Σουβάλας.

Μετά από το ψάρεμα, ακολουθούν το ζύγισμα των ψαριών, το ράψιμο των διχτυών και η ναυελική κουβέντα. Αν θέλετε να αγοράσετε, τα ψάρια είναι φρεσκότατα και οικονομικά! Αν προτιμάτε να τα πιάσετε, μπορεί να ψαρεύετε από τα βράχια στα Λουτρά.

Τοποθέτηση στη δομή της εφαρμογής

Οι βοηθητικοί χάρτες στη σειρά αυτή αποτελούν το αρχείο που είναι προσβάσιμο όταν προεπιλέγεται η Αίγινα ως αφετηρία στη διαδρομή 3.

Εικ.Π10.3.7.Σταθμός 1.

Εικ.Π10.3.8.Σταθμός 2.

Εικ.Π10.3.9. Σταθμός 3.

Εικ.Π10.3.10.Σταθμός 4.

Εικ.Π10.3.11.Σταθμοί 5 και 6

Επιμέρους στόχοι του παιχνιδιού

1. Γνωριμία με τα γλυπτά του τοπίου και με τον καλλιτέχνη.
2. Αναφορά στην αισθητική αξία του Αττικού Φωτός στην καλλιτεχνική δημιουργία στην Αίγινα.
3. Αναφορά στην ζωή επωνύμων καλλιτεχνών και στην ατμόσφαιρα καλλιτεχνικής δημιουργίας στην Αίγινα.
4. Αναφορά σε στοιχεία της Υλικής και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, μέσα από μία φανταστική ιστορία για την διάσωση αυτής.
5. Γνωριμία με μικρά εξωκκλήσια και με τα ιστορικά στοιχεία του τοπίου τους. (Προσέγγιση στη σχέση Τοπίου – πνευματικής / καλλιτεχνικής δημιουργίας, Τοπίου – ιστορίας)

Αρχή διαδρομής 3

Σταθμός 1. Γρίφος: Καράβια βγήκαν στη στεριά

Εικ.Π10.3.12. Γλυπτό «Χωρίς Τίτλο», Μόραλη, 2003

Κείμενο ηχητικού αρχείου 3.2.

Τίτλος: «Μια κίνηση»

Γνωρίζουμε ότι ο ίδιος ο Μόραλης είπε τα παρακάτω λόγια ερμηνεύοντας το έργο του «Γλυπτό Χωρίς Τίτλο» (Γαλάνη, 2010:79)¹⁰⁸.

«Κάποιοι έβλεπαν σ' αυτό τη μορφή ενός πουλιού. Θα έλεγα ότι συνδέεται με μία εικόνα που έβλεπα από το παραθυράκι του εργαστηρίου μου στην Αίγινα: ένα ferry boat ερχόταν ένα άλλο έφευγε· μία κίνηση».

Ο τίτλος σίγουρα δεν είναι πια αναγκαίος. Αλλά, αν ήσουν ο καλλιτέχνης, θα ήθελες να δώσεις έναν τίτλο στο έργο που να περιέχει τη λέξη «θάλασσα», ποιός θα ήταν αυτός; Αν ζούσες εσύ στην Αίγινα, και ήταν το αγόρι σου, το κορίτσι σου ή ο άνθρωπός σου μέλος του πληρώματος σε ένα από αυτά τα караβάκια του Μόραλη, σε ποιο από τα δύο θα ήθελες να είναι;

Οδηγίες

Επιλέξτε το μνημείο στη φωτογραφία του τοπίου που συνδέεται άμεσα με το θέμα που ακούσατε. Στη συνέχεια, τοποθετείστε την επιλογή σας στο διάγραμμα της διαδρομής και συμπληρώστε το όνομα του μνημείου.

Σταθμός 2. Γρίφος: Τι δίνει ο ήλιος την ημέρα που δίνει ο φάρος τη νύχτα;

Εικ.Π10.3.13. Φάρος Μπουζά, Πλακάκια (γειτονιά των καλλιτεχνών)

Κείμενο ηχητικού αρχείου 3.3.

Τίτλος: Η Αίγινα λουσμένη στο Αττικό Φως

Η Μαίρη Γαλάνη, εγγονή του αείμνηστου Εφόρου Αρχαιοτήτων Αντώνη Πελεκάνου, μεγάλωσε στα Πλακάκια, εκεί που βρίσκεται ο Φάρος Μπουζά και το εκκλησάκι των Αγίων Αποστόλων, δηλαδή, στην ίδια γειτονιά του Γιάννη Μόραλη, του Νίκου Νικολάου, και του Χρήστου Καπράλου.

¹⁰⁸ Συνομιλία Γ. Μόραλη με τον Γ. Καρουζάκη, Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, 24/1/2004

Η Μαίρη θυμάται τους παλιούς φίλους να συνδέονται ακόμα περισσότερο στη δεύτερη τους πατρίδα, την Αίγινα. Να συναντιούνται συχνά στο σπίτι του Νικολάου, να τσακώνονταν καμιά φορά για πράγματα ασήμαντα, να σηκώνουν μισοαστεία μισοσοβαρά τα μπαστούνια τους στον αέρα για να χωριστούν πάλι ήρεμα και συμφιλιωμένα. Ήταν φανερό όμως, ότι ο κοινός τους έρωτας για το Φως και τα χρώματα της Αίγινας ήταν πολύ ισχυρός λόγος για την πολύχρονη φιλία και τη δημιουργική τους συνύπαρξη (Γαλάνη Κ.Μ., 2010:86).

Για τον Καπράλο, όμως, μαζί με το Φως, υπήρξαν δύο ακόμα λόγοι να επιλέξει την Αίγινα: Ο παρόλιθος και το νήμα της παράδοσης που άφησαν οι ξακουστοί γλύπτες της Αίγινας. Ο Σμίλης, ο Κάλλων, ο Γλαυκίας, ο Αναξαγόρας, ο Μύρων, ο Φιλότιμος ο Πτόλιχος ο Αριστοκλής και ο Ονάτας, πολλά εκ των οποίων τα έργα φημίζονταν για τη φυσικότητα και το σιωπηλό μεγαλείο (Καρύδη, 1979:35 και Σταμάτη, 1989α:228-235). Πάλι όμως, ο Καπράλος δεν έβρισκε στην παράδοση τη γενεσιουργό αιτία, αλλά στο Φως. Ο ίδιος επιβεβαιώνει ότι γεννήτορες, της Γλυπτικής στον τόπο μας ήταν το Φως και ο Ήλιος. (Γιαννούτσος, 2010:55). Ο ίδιος ο Ήλιος που κάνει τα τζιτζίκια να πιάνουν τραγούδι στη γειτονιά των φίλων και τον ποιητή να λέει:

«Στο φως της Αίγινας, ο ήλιος καίει.

Η μέρα προσπαθεί να χωθεί στο πήλινο κανάτι.

Συμπαγής ληθαργική αρμονία με το πεύκο ασάλευτο μέσα στο κάμα».

(Παπαθανασοπούλου, 2001:14).

Οδηγίες

Επιλέξετε το σημείο στη φωτογραφία του τοπίου που μπορεί να συμβολίσει πιο άμεσα το θέμα που ακούσατε. Στη συνέχεια, τοποθετείστε την επιλογή σας στο διάγραμμα της διαδρομής και συμπληρώστε το όνομα του μνημείου.

Επιβράβευση σε εθελοντές

Κείμενο ηχητικού αρχείου 3.4.

Σε ένδειξη ευγνωμοσύνης για το χέρι βοήθειας που μας προσφέρατε με την καρδιά, ετοιμάσαμε αυτό το μικρό δώρο για εσάς!

Εικ.Π10.3.14. Κονκάρδα 1^{ου} βαθμού

Σταθμός 3. Γρίφος: Στάση με το γρίφο: Η πάντα ακούραστη

Εικ.Π10.3.15. Γλυπτό έξω από το Μουσείο Καπράλου

Κείμενο ηχητικού αρχείου 3.5. (διάρκεια 35'')

Τίτλος: Εντυπώσεις του Α.Σικελιανού για το έργο του Χ. Καπράλου «Η Μάνα»

«Ανεπιθύλακτα το λέω, οι αποδόσεις στο μάρμαρο της Μάνας του Καπράλου, ήταν για μένα μία πρώτη επαφή με την Ελληνική Γη και τον ελληνικό Πόνο, που δόθηκε έπειτα από αιώνες στη γλυπτική. Κιταζοντας το έργο αυτό, τη Μάνα του όρθια, τη Μάνα καθισμένη, τη Μάνα του γερτή, ξανάζησα όλες τις δοκιμασίες που τα πρόσφατα αυτά χρόνια επέρασε η Ελλάδα, κι ένιωσα μαζί όλο το νεύρο. κι' όλο το ήθος της μεγάλης και ιερής της Καρτερίας»

Άγγελος Σικελιανός (Καπράλος, Χ. και Καπράλου Σ., 2001:224)

Οδηγίες

Επιλέξτε το σημείο στη φωτογραφία του τοπίου που συνδέεται άμεσα με το θέμα που ακούσατε. Στη συνέχεια, τοποθετείστε την επιλογή σας στο διάγραμμα της διαδρομής και συμπληρώστε το όνομα του μνημείου.

Σταθμός 4. Γρίφος: Καζαντζάκη, ρίξε λίγο φως στο θέμα!

Εικ.Π10.3.16. Επιγραφή (1983). Οικία Καζαντζάκη (1936).

Κείμενο ηχητικού αρχείου 3.6.

Τίτλος: Καζαντζάκη, ρίξε λόγο φως στο θέμα

Ο Καζαντζάκης μιλώντας για το φως στην Τέχνη, είπε τα εξής.

«Γιατί το Φως είναι ένα αδιαίρετο, κι οπουδήποτε νικήσει ή νικηθεί, νικάει και νικιέται και μέσα σου». (Καζαντζάκη, 1962:9)

Οινώνη: Αυτά είναι τα λόγια του Καζαντζάκη σχετικά με τα έργα του μεγάλου Έλληνα ζωγράφου Ελ Γκρέκο. Θαυμάζω ό,τι λέει για την καθαρότητα της σκέψης του... Φαντάζομαι ότι όλα αυτά σημαίνουν ότι το Φως επηρεάζει το εσωτερικό του ανθρώπου, αντανακλά στα έργα του και καθρεφτίζεται στο πνεύμα που διαπνέει τη δημιουργική του παρόρμηση.

Μπορώ να φανταστώ ότι όταν έγραφε εδώ στο σπίτι του την «Ασκητική», στοχάστηκε για το Φως της Αίγινας. Ποιος ξέρει, ίσως όταν έγραψε τη φράση:

«Ερχόμαστε από μια σκοτεινή άβυσσο καταλήγουμε σε μια σκοτεινή άβυσσο το μεταξύ φωτεινό διάστημα το λέμε Ζωή». (Καζαντζάκη, 1962:9)

Οδηγίες

Επιλέξτε το σημείο στην φωτογραφία όπου είναι γραμμένο το όνομα του συγγραφέα που ακούσατε. Στη συνέχεια, τοποθετείστε την επιλογή σας στο διάγραμμα της διαδρομής και συμπληρώστε το όνομα του μνημείου.

Επιβράβευση σε υποστηρικτές

Κείμενο ηχητικού αρχείου 3.7.

Η συνεχής προσπάθειά σας είναι συγκινητική! Έχουμε ένα μικρό δώρο που σας προσφέρουμε με την καρδιά μας!

Εικ.Π10.3.17. Κονκάρδα 2^{ου} βαθμού

Σταθμός 5. Γρίφος: Στάση με το γρίφο: Για ποιον χτυπούν οι καμπάνες;

Εικ.Π10.3.18. Εκκλ. Αγ. Αναργύρων. Σκηνή Άνοιξης

Εικ.Π10.3.19. Πρόσοψη και καμπαναριό

Κείμενο ηχητικού αρχείου 3.8.

Τίτλος: Εποχή των αναμνήσεων

Οινώνη: Την άνοιξη, μη μετρήσετε αγριολούλουδα έξω από το εκκλησάκι με το ψηλό καμπαναριό εκτός αν έχεις χρόνο. Αν καθίσετε όμως, μη ξεχαστείτε τότε και δε γυρίζετε το βλέμμα σας δυτικά προς το «Βουνάκι», το τεχνητό εκείνο λόφο με επίπεδη κορυφή. Λένε ότι θυμίζει τύμβο ηρώων Σαλαμινομάχων. Ήταν όμως παρατηρητήριο από όπου δούλοι για τα λατομεία στα Πλακάκια επιτηρούνταν (Γιαννούτσος, 2010:57). Μήπως ο αέρας χτυπά απαλά καμπάνες στους Αγίους Αναργύρους για εκείνες τις ψυχές;

Οδηγίες

Επιλέξτε το σημείο στη φωτογραφία του τοπίου που συνδέεται άμεσα με το θέμα που ακούσετε. Στη συνέχεια, τοποθετείστε την επιλογή σας στο διάγραμμα της διαδρομής και συμπληρώστε το όνομα του μνημείου.

Σταθμός 6. Γρίφος: Στάση με το γρίφος: Της λευτεριάς η μακάρια άθληση

(από το απολυτικό Αγ. Ελευθερίου)

Εικ.Π10.3.20. Εκκλησία Αρχάγγελου Μιχαήλ και Αγίου Ελευθερίου. Στο βάθος, η Σαλαμίνα.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 3.9.

Οινώνη: Το δυσυπόστατο αυτό εκκλησάκι είναι αφιερωμένο στο «εν Χωναίς θαύμα» του Αρχαγγέλου Μιχαήλ και τον Άγιο Ελευθέριο. Τυχαία επιλογή, λέω. Έλα όμως που γύρισε η σκέψη μου και η σύμπτωση με κάνει να παρατηρήσω ότι το βλέμμα μου δε χάνεται στη θάλασσα, αλλά ακουμπά στο νησί απέναντι, όπου δόθηκε η πρώτη μεγάλη μάχη για την ελευθερία της Ευρώπης. Πως μπορούσε άλλωστε να χάνεται η Σαλαμίνα από τα μάτια της Αίγινας που έταξε να μεταφερθούν εκεί των ομηρικών ηρώων τα αγάλματα πριν τη ναυμαχία; (Σταματη,1989α:123-4).

Ο Ηρόδοτος λέει ότι πολλοί είδαν τα αγάλματα των Αιακιδών να ζωντανέψουν και να πολεμούν μαζί με τους ανθρώπους (Καρύδη, 1979:35 και Alifandi, 2002:19). Αν ανεβείς στον Προφήτη Ηλία, όπως ο Ξέρξης στο όρος Αιγάλεω, ίσως δεις τη λαμπρή τελετή της μεταφοράς τους!

Εικ.Π10.3.21. Η Σαλαμίνα από το λόφο προφήτη Ηλία (περιοχή Σουβάλας)

Οδηγίες

Επιλέξτε το σημείο στη φωτογραφία του τοπίου που συνδέεται άμεσα με το θέμα που ακούσετε. Στη συνέχεια, τοποθετείστε την επιλογή σας στο διάγραμμα της διαδρομής και συμπληρώστε το όνομα του μνημείου.

Διάγραμμα διαδρομής: Αίγινα-Σουβάλα (ή αντίστροφα)
(Επικόλλησε τη φωτογραφία και συμπλήρωσε το κείμενο)

		Παραλία Κολώνα (σημείο εκκίνησης/άφιξης)
		Γλυπτό "Χωρίς Τίτλο". Γ. Μόραλη, 2003
		Φάρος Μπουζιά και Αγ. Ανάργυροι
		"Η Μάνα" του Χρ. Καπράλου, Δήμος 1995
		Επιγραφή, Οικία Ν. Καζαντζάκη, 1933
		Αγ. Ανάργυροι
		Αρχ. Μιχαήλ και Αγ. Ελευθέριος
		Λιμάνι Σουβάλας (σημείο εκκίνησης/άφιξης)

Εικ.Π10.3.22. Τελική ορθής συμπλήρωσης πεδίων στο διάγραμμα διαδρομής από το χρήστη

Τιμή σε μεγάλους ευεργέτες

Κείμενο ηχητικού αρχείου 3.10. (διάρκεια 4")

Είστε καταπληκτικοί. Αληθινοί άγγελοι!

Εικ.Π10.3.23.Κονκάρδα 3^{ου} βαθμού

Τέλος περιγραφής δράσεων διαδρομής 3

Π10.4. Πολιτιστική Διαδρομή 4: Αίγινα- Όμορφη Εκκλησιά

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η διαδρομή αρχίζει με τα ηχητικά αρχεία 1.1. και 1.2. εφόσον είναι η πρώτη διαδρομή που θα επιλέξει ο χρήστης. Αντιθέτως, η δράση αυτή αποτελεί την πρώτη επαφή των επισκεπτών με το παιχνίδι στην διαδρομή 4 εφόσον ο χρήστης είχε επιλέξει και ολοκληρώσει κάποια άλλη διαδρομή προηγουμένως.

Η δράση μπορεί να προταθεί πριν από τις διαδρομές 5 και 6 λόγω του ότι βρίσκονται κοντά στη ίδια οδική αρτηρία.

Επιμέρους Στόχοι

1. Να δοθεί αρχή στο παιχνίδι αναζήτησης
2. Γνωριμία με δύο διακριτά στοιχεία (ιστορικό και σύγχρονο) του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 4.

Τίτλος: Τα Καραβάκια της Στεριάς

Οινώνη: Ελάτε να γνωρίσετε δύο караβάκια της στεριάς. Για να τα βρείτε, ακονίστε το μυαλό. Δεν παίζουμε μαζί σου, είναι πράγματι της στεριάς!

Οδηγίες:

1. Μελετήστε τους χάρτες, τους γρίφους, την φωτογραφία και το γραφιστικό αρχείο.
2. Αναζητήστε στο λιμάνι της Αίγινας τη λύση του πρώτου γρίφου και στην περιοχή Ασώματοι τη λύση για το δεύτερο γρίφο.

Βοηθητικοί χάρτες

Π.10.4.1 Όμορφη Εκκλησιά

Π10.4.2 Τρεχαντήρι, λιμάνι

Γρίφοι

1^{ος} Γρίφος: Πιάνει η καπετάνισσα με το δίχτυ ψάρια;

Εικ.Π10.4.3. Η μανάβισσα Νεκταρία στο λιμάνι

Ακούστε περισσότερο: Άνθρωποι της Αίγινας

Συνέντευξη σε μανάβισσα διάρκειας 1':27" (Κείμενο συνέντευξης 3 στο Παράρτημα Π7.2.3)

2^{ος} Γρίφος: Η θάλασσα με καλεί, αλλά η ομορφιά σου με σκλαβώνει

Εικ.Π10.4.4. Γραφιστική απόδοση του καραβιού στο Graffiti

Λύση 2^{ου} γρίφου

Εικ.Π10.4.5. Graffiti ιστοφόρου σε γωνία τοίχου.

Εικ.Π10.4.6. «Όμορφη Εκκλησιά», 13^{οο} αι.

Διαβάστε περισσότερο για την Όμορφη Εκκλησιά:

Η εκκλησία των Αγίων Θεοδώρων στην περιοχή Ασώματοι καλύτερα γνωστή ως «Όμορφη Εκκλησιά» χρονολογείται στον 13^ο αι. Δύο επιγραφές στο εσωτερικό τη συνδέουν με την βυζαντινή οικογένεια, Σαγομαλά ή Ζυγομαλά. Είναι μονόκλιτη, κέραμο-σκεπαστή βασιλική, κατάκοσμη με αξιόλογες τοιχογραφίες. Χαρακτηριστικά κατασκευής: ψηλή κρηπίδα, ξύλινα γείσα, δίλοβο παράθυρο στο ιερό, λαξευτοί πόρινοι λίθοι στην πόρτα εισόδου οδοντωτό πλίνθινο διάκοσμο στο τύμπανο και ισοδομική τοιχοποιία από μεγάλους τετράγωνους πελεκημένους πωρόλιθους και λεπτούς αρμούς. (Πέννας, 2004.21)

Τοποθέτηση στη δομή της εφαρμογής

Η δράση περιλαμβάνεται στις διαδρομές, 4, 5, και 6. Μέσω αυτής, ο χρήστης συγκεντρώνει τους πόντους από τις τρεις διαδρομές. Για κάθε επιτυχημένη δράση και ανακάλυψη χαρίζεται ένας πόντος. Δηλαδή, χαρίζονται δύο πόντοι για τη διαδρομή 4 επειδή αντιστοιχούν σε δύο ανακαλύψεις. Χαρίζεται ένας πόντος για τη διαδρομή 5 επειδή αντιστοιχεί σε μια ανακάλυψη. Τέλος, χαρίζονται τρεις πόντοι για τη διαδρομή 6 επειδή αντιστοιχούν σε τρεις ανακαλύψεις θησαυρού.

Εικ.Π10.4.7. Πόντοι επιτυχίας διαδρομών 5 (αριστερά), 4 (κέντρο) και 6 (δεξιά).

Τοποθέτηση στη δομή της εφαρμογής

Η δράση περιλαμβάνεται στις διαδρομές, 4, 5, και 6 μόλις ολοκληρωθούν επιτυχώς

Κείμενο ηχητικού αρχείου 4.2.

Οινώνη:Πετύχατε το μέγιστο βαθμό πόντων. Συγχαρητήρια! Η επιμονή είναι το χάρισμα νικητών:

Εικ.Π10.4.8. Πινακίδα ηχητικού παίκτη για την πετυχημένη συμμετοχή στις διαδρομές 4, 5 και 6.

Τέλος περιγραφής δράσεων διαδρομής 4

Π10.5. Πολιτιστική Διαδρομή 5: Παλαιά Χώρα

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η διαδρομή αρχίζει με τα ηχητικά αρχεία 1.1. και 1.2. εφόσον είναι η πρώτη διαδρομή που θα επιλέξει ο χρήστης. Αντιθέτως, η δράση αυτή αποτελεί την πρώτη επαφή των επισκεπτών με το παιχνίδι στην διαδρομή 5 εφόσον ο χρήστης είχε επιλέξει και ολοκληρώσει κάποια άλλη διαδρομή προηγουμένως.

Επιμέρους στόχοι

1. Πρόταση συμμετοχής στο κυνήγι κρυμμένου θησαυρού
2. Βλέμμα στο σύνολο του τοπίου στην περιοχή Κοντός.
3. Προβολή των ιστορικών λόγων διαμόρφωσης και εξέλιξης του Πολιτιστικού Τοπίου της Παλαιάς Χώρας από το 10^ο έως το 19^ο αι., μέσα από ένα κυνήγι κρυμμένου θησαυρού.
4. Προβολή του ρόλου της Αίγινας στην Νεότερη ιστορία του Κράτους και αναφορά σε λίγο χαρακτηριστικά του τότε αστικού Πολιτιστικού Τοπίου.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 5.1.

Οινώνη: Χάρη στην ιστορία της, στη διατήρηση δεκάδων μικρών εκκλησιών και στην έντονη αναβίωση της ορθοδόξου πνευματικότητας στην περιοχή, μπορεί να πει κανείς ότι, η Παλαιά Χώρα έχει ακόμα όλα τα χαρακτηριστικά ενός πνευματικού καταφυγίου. Για κάποιον που θα γνωρίσετε σε λίγο, η Παλαιά Χώρα είναι όλα αυτά και κάτι παραπάνω! Η ιστορία του κρύβει ένα μυστικό. Αποκαλύψτε το!

Οδηγίες

1. Πάρτε, αν θέλετε, τους μεγάλους της παρέας μαζί στην Παλαιά Χώρα, διότι η διαδρομή μας είναι σχεδόν επίπεδη και σχετικά εύκολη.
2. Πήγαινε μέχρι την Παλαιά Χώρα οδικώς.
3. Διαβάστε προσεκτικά το σκαρίφημα της διαδρομής μέσα στην Παλαιά Χώρα.
4. Ακούστε τον πρωταγωνιστή και αφηγητή της ιστορίας καθώς προχωράς στο μονοπάτι .

Κείμενο ηχητικού αρχείου 5.2.

Τίτλος: Πέτρα καταφυγή τοις λαγωίς, Ψαλμός ργ' (103)

Ανδρική φωνή: Την 27^η Σεπτεμβρίου του 1831, είμαστε στην Παλαιά Χώρα, όταν μάθαμε για τη δολοφονία του μπάρμπα Γιάννη, του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας. Βρισκόμαστε εκεί ήδη δύο μέρες για το καθιερωμένο από τον παππού προσκύνημα στο εκκλησάκι του Ευαγγελιστή Ιωάννη.

Η γιορτή στο χωριό ήταν κάτι που τηρούσε ο παππούς με ευλάβεια και δεν έσβηνε σαν ιερό χρέος ποτέ από τη μνήμη του. Όλα τα άλλα της λύπης φρόντισε να ξεχάσει, αφού πρώτα τα είχα εγώ μάθει απέξω να

τα θυμάμαι γι' αυτόν. Για τη γιαγιά και τη μεγάλη κόρη του, τη Μαριγώ, το μόνο που μου είπε ήταν ότι έφταιγε η ομορφιά, σα να μιλούσε για κάτι που ζει και μαραίνεται από τη φύση του. Από άλλους έμαθα ότι μάλλον Τούρκοι είχαν στήσει καρτέρι και ότι μάνα και κόρη σε χαρέμι κατέληξαν, αφού από του Κουρέντη τη πηγή δεν γύρισαν. Στα χρόνια της σκλαβιάς, τι να κάνει ο παππούς παρά να υπομένει μόνος την ανατροφή του πατέρα μου και της μικρής κόρης. Ήταν μαραγκός και για τον Βοεβόδα πιο χρήσιμος ζωντανός και υποδουλωμένος παρά νεκρός· δεν είχε λοιπόν άμεσο λόγο να ανησυχήσει.

Το κακό μαντάτο για τη εξαφάνιση των γυναικών, δεν ήταν ασυνήθιστο. Οι παλιοί γνώριζαν ότι αν βάλουν στο μάτι την Αίγινα, όπως έλεγαν το κάστρο τους, υπάρχει κίνδυνος. Μεταξύ 15^{ου} και 19^{ου} αι., το φόβο έσπερνε είτε Φράγκος, είτε Οθωμανός, ο οποίος κούρσευε και υποδούλωνε μια ο ένας μια ο άλλος το νησί. Την αρχή είχαν κάνει το 896 Σαρακηνοί πειρατές, οι οποίοι εξώθησαν με άγριες επιδρομές τους κατοίκους από τα παράλια να βρουν καταφύγιο στο εσωτερικό και να γίνουν οι θαλασσινοί, βουνίσιοι. (Σταμάτη, 1989α:218 και Καρύδη, 1979:38-9)

Δέκα αιώνες πέρασαν πριν δημιουργηθούν ξανά οι συνθήκες να θελήσουν οι κάτοικοι της Χώρας όπως ο παππούς μου και συγχωριανοί του να επιστρέψουν στην θάλασσα κοντά. (Σταμάτη, 1989α:255). Σίγησε έτσι η ζωή και μαζί οι πολλές καμπάνες. Δηλαδή ό,τι οι Ευρωπαίοι περιηγητές θαύμαζαν για τόπο τουρκοκρατούμενο. Ήταν γύρω στο 1800. Ο πατέρας μου τότε, μικρός πιτσιρικάς, έμαθε γρήγορα την τέχνη του ψαρά. Μαζί με τον παππού σκάρωσαν καϊκι και το ονομάσαμε «Μαριγώ». (Καρύδη 1979:40-41)

Το Μάιο του 1825, όταν η κυβέρνηση κήρυξε γενική επιστράτευση σχεδιάζοντας να σταματήσει τον Ιμπραήμ στη Πελοπόννησο και τους Τούρκους που δοκίμασαν να κλείσουν τον Κορινθιακό, οι Αιγινήτες έστειλαν στα Δερβένια τον οπλαρχηγό Κυριάκο Μούρτζη, τους στρατιώτες του και 80 μαραγκούς για τα πυροβολικά, εξ αυτών ο μεγαλύτερος ήταν ο παππούς. Στο Ναύπλιο, έστειλαν τον πιο ξακουστό για την τόλμη οπλαρχηγό μας, το Γεωργάκη Τσελεπή. Τον επόμενο χρόνο, η Αίγινα έγινε έδρα της Διοίκησης καθώς θεωρήθηκε «τόπος ατάραχος και πλησίον στο θέατρον του πολέμου». (Κουλικούρδη, 2002:63-66 και Σταμάτη, 1989β:42).

Μέχρι το Γενάρη του 28, τις μέρες που επιφανείς και λαός θερμά καλοδεχτήκαμε το νέο Κυβερνήτη στο Μαραθώνα, παππούς και πατέρας είχαν πια επιστρέψει στις ειρηνικές τους ασχολίες.

Το επόμενο έτος, ο Καποδίστριας εγκαινίασε το Ορφανοτροφείο όπου βρήκαν στέγη τα 66 αιχμάλωτα ελληνόπουλα που μόλις είχαν καταφέρει να αγοράσουν Γάλλοι από την Αίγυπτο. Παρήγγειλε ψάρια στον πατέρα και στον παππού ζήτησε να δουλέψει στο ξυλουργείο, ένα από τα εργαστήρια που έστησε για να αποκαταστήσει τα ορφανά επαγγελματικά. Ο παππούς αποδέχτηκε χαρούμενα, διότι αν και γέρος ήταν αρκετά γεροδεμένος. Έτσι με πήραν και εμένα να ενισχύσω και τους δυο, πατέρα και παππού.

Κάποτε με είδε ο Κυβερνήτης, μία να μεταφέρω ψάρια, μία να μεταφέρω ξύλα. Μου είπε τότε γελώντας ότι του θύμισα κάποιον άνθρωπο που ήταν «κατά φύσει κάτι άλλο», δεν θυμάμαι τι! Το μυαλό μου αμέσως πήγε στο γεγονός ότι ακόμα δεν είχα κατασταλάξει στο επάγγελμα του πατέρα ή στο επάγγελμα του παππού. Μετά μου εξήγησε ότι μιλούσε για το Δάσκαλο του Αγαπημένου Ιωάννη. Αυτά δεν τα πρόσεξα πολύ. Εκείνο που σφράγισε τη μνήμη μου ήταν το βλέμμα του όταν μου πρόσφερε το Φοίνικα που ακόμα είχε τη χάλκινη λάμψη. Μόλις πήρα το νόμισμα, το κράτησα σαν φυλαχτό.

Όταν η ομαλοποίηση στην Ελλάδα έμοιαζε πια πραγματικότητα, πατέρας και παππούς είχαν πεθάνει. Παντρεύτηκα, έφυγα μακριά και έγινα σχεδόν ξένος.

Χρόνια και ζαμάνια πέρασαν να αξιωθώ να δω ξανά τη Χώρα. Από το πρώτο εκκλησάκι κιόλας, τον Τίμιο Σταυρό, άρχισα να μετράω τα βήματα. Ίσως ήταν 1000 μέχρι τον Θεολόγο. Ένωσα χαρά για την επιστροφή. Ακολούθησα το μονοπάτι ψάχνοντας για τις χαραγμένες ενθυμήσεις που διάβασα παιδί ακόμα.

Τότε, άρχισα να υπολογίσω όσους ήξερα είχαν παρθεί σε αιχμαλωσία από την Αίγινα. Μη θέλοντας όμως να φτάσω στο τέλος της πορείας μου, ξεκίνησα το μέτρημα αργά, πολύ αργά: Πρώτα τη γιαγιά και τη θεία Μαριγώ. Τα 66 αιχμάλωτα παιδιά του Ιμπραήμ, τους 300 του Βενετού Δόγη Μοροζίνι και τους 4708 που λέγανε πήρε ο Αρχημπέης των Τούρκων, ο Μπαρμπαρόσα. Έτσι, μετρούσα για να μην τους σκέφτομαι σαν ανθρώπους, αλλά σαν αριθμούς που εύκολα ξεχνιούνται (Δημητρακόπουλος, 2009:27-30)

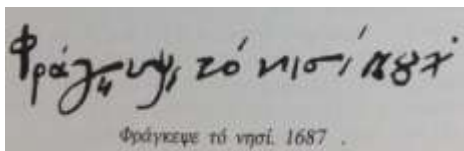
Στάθηκα για λίγο. Ακόνισα το βλέμμα να δω αντίκρυ τη Χρυσολέοντισα και το εικονοστάσι της «Παναγιάς το Χέρι». Προσπέρασα τον Ιωάννη Πρόδρομο. Έφτασα εκεί όπου είχα προσδιορίσει και έκρυσα το φυλαχτό κάτω από πέτρα λησμονιάς.

Διαβάστε περισσότερο για δυο εγχάρακτες ενθυμήσεις στην Παλαιά Χώρα

Εγχάρακτες ενθυμήσεις είναι ένα είδος Graffiti που αναφέρεται σε κάτι που έγινε. Οι συγκεκριμένες αποτελούν τα δυο in situ μαρτυρίες για δύο ξένες καταλήψεις του νησιού (Δημητρακόπουλος, 2009:386-7, 411-2).

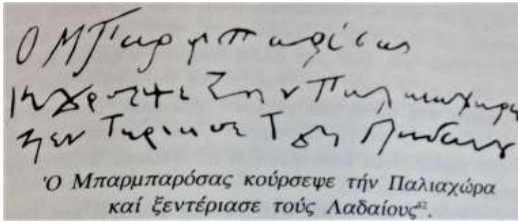
1. Εγχάρακτη ενθύμηση στη Μεταμόρφωση:

«Φράγκεψε το νησί, 1687»

Ευκ.Π10.5.1. Εγχάρακτη ενθύμηση στη Μεταμόρφωση

«Ο Μπαρμπάρσας κούρσεψε την Παλιαχώρα και ξεντέριασε τους Λαδαίους»

Εικ.Π10.5.2. Εγχάρακτη ενθύμηση στον Άγ. Δημήτριο.

Φωτογραφικό υλικό για την ανακάλυψη του φυλαχτού

Εικ.Π10.5.3. Θέα από το μονοπάτι προς το εκκλησάκι του Τιμίου Σταυρού, Παλαιά Χώρα

Εικ.Π10.5.4. Θέα από το μονοπάτι προς το εκκλησάκι του Αγίου Ιωάννη Θεολόγου, Παλαιά Χώρα

Εικ.Π10.5.5. Ο Τίμιος Σταυρός. (αρχή πεζοπορίας).

Εικ.Π10.5.6. Άγιος Ιωάννης Θεολόγος (τέλος διαδρομής)

Εικ.Π10.5.7.Σκαρίφημα για την ανακάλυψη του φυλαχτού

“ΠΕΤΡΑ ΚΑΤΑΦΥΓΗ ΤΟΙΣ ΛΑΓΩΙΣ”. ΠΑΛΑΙΑ ΧΩΡΑ

ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΤΟ ΦΥΛΑΧΤΟ;

Τοπιογραφικό Σκαρίφημα της Γαλιλαίας, Αρκαδία (Βρίσκεται στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου)

ΣΕ ΠΟΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΝΗΚΕΙ ΑΥΤΟ ΤΟ ΑΝΑΓΛΥΦΟ;

?

1

2

ΣΗΜΕΙΑ ΜΑΚΡΙΑ ΣΤΟ ΤΟΠΙΟ

ΦΙΛΟΤΡΟΦΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΟΜΟΙΟΤΗΤΑΣ ΒΑΡΥΤΕΣ ΑΝΤΙΣΤΡΩΣ 180° ΠΡΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΟΡΘΟΜΕΤΡΟ ΤΟ ΜΕΝΟ ΠΡΟΣΔΟΚΟΥΤΕΣ. ΑΛΛΑ ΜΗΤΡΑΣΗ ΤΟ ΕΚΙΝΟΥΝΤΑΙ "ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΟ ΧΡΥ"

ΜΑΡΙΑΡΧΗ ΑΝΑΘΡΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΚΘΙΜΕ, ΚΑΡΥΡΑ ΜΟΝΑΧΗ, 2017 ΠΡΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΟΡΘΟΜΕΤΡΟ ΤΟ ΜΕΝΟ ΑΣ ΠΥΛΑΚΙΑΣ ΚΩΣΤΑΡΤΕΝ

1. ΕΚΕΙ ΔΕΙΣ ΑΙΤΟΥ ΠΑΝΟΝ ΜΕΘΑΝΩΝ

2. ΣΕΚΑΔΕΣ ΑΙ ΤΡΩ ΔΗΜΗΤΡΙΩΝ

3. ΑΝΑΚΑΘΑ ΜΕΤΑΦΩΝΗ ΕΠΕΣΤΥΝΑ ΕΠΕΝ ΜΥΡΑ ΕΙΣΑΙΩΝ ΜΕ ΣΤΑΥΡΟ ΕΤΗ ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΚΩΣΑΚΕ ΕΤΕ ΣΤΑΥΡΟΣ 1

ΕΒΕΘΟΣ / ΕΝ ΙΑΝΝΕ

ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ

- ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ (01)
- ΑΓ. ΣΤΕΦΑΝΟΣ (33)
- ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ (29)
- ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ (28)
- ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (27)
- ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ (24)
- ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ (23)
- ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ (22)

ΑΝ ΒΡΕΙΣ ΤΟ ΑΝΑΓΛΥΦΟ, ΘΑ ΒΡΕΙΣ ΤΟ ΦΥΛΑΧΤΟ. ΔΕΣ: 1. ΤΙ ΚΟΙΝΟ ΕΧΕΙ ΤΟ ΑΝΑΓΛΥΦΟ ΜΕ ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΓΩΝΟΥ; 2. ΤΙ ΚΟΙΝΟ ΕΧΕΙ ΜΕ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ;

(Πληροφορίες: Εικόνα φυλαχτού, γρίφοι για την ανακάλυψη και αναφορά σε σειρά εκκλησιών για τη διαδρομή της εξερεύνησης)

Κείμενο ηχητικού αρχείου 5.3.

Οινώνη: Βρήκατε το φυλαχτό;

Αν οδηγηθήκατε στο ανάγλυφο της Κοίμησης της Θεοτόκου, τότε βρήκατε και το φυλακτό!

Έχετε δυνατό ερευνητικό ένστικτο! Μου αρέσετε!

Κερδίσατε ένα κύπελλο διακοσμημένο με το «Φοίνικα του Καποδίστρια». Με τον τρόπο αυτό, αφήσαμε αδιατάρακτο τον θησαυρό, ενώ μοιραστήκαμε το υπέροχο μυστικό του φίλου.

Εικ.Π10.5.8.Οι αφηγητές προσφέρουν το κύπελλο.

Εικ.Π10.5.9.Το χρυσό κύπελλο

Διαβάστε περισσότερα σχετικά με Φοίνικα του Καποδίστρια

Εικ.Π10.5.10.Ο Φοίνιξ του Καποδίστρια, 1829

Η έκτυπη διακόσμηση στο κύπελλο αντιγράφει μια από τις όψεις του χάλκινου μονόλεπτου νόμισμα που έκοψε στην Αίγινα το πρώτο Εθνικό Νομισματοκοπείο το 1829. Με το Φοίνικα κόβεται ξανά νόμισμα στην Αίγινα μετά από 1600 χρόνια. Το Νομισματοκοπείο ήταν μια από τις ενέργειες του Καποδίστρια στην σύντομη, αλλά δυναμική παρουσία του στο νησί (Σταμάτη, 1989α:199).

Το νόμισμα έγινε γνωστό ως «Φοίνιξ του Καποδίστρια». Έχει μπροστά, κλαδιά ελιάς και δάφνης και το έτος άφιξης του Κυβερνήτη. Στην πίσω όψη, επιγράφονται το όνομα και το αξίωμα: Κυβερνήτης Α. Ι. Καποδίστριας. Παριστάνει επίσης νεογνό αετό στην φωλιά του ως σύμβολο της αναγέννησης της Ελλάδας, προσπάθεια στην οποία προσπαθεί να συμβάλει ο «Μπάρμπα Γιάννης» όπως τον αποκαλούσε ο απλός λαός.

Η σημασία του Φοίνικα για την οικονομία φαίνεται στο γεγονός ότι το διάταγμα του Καποδίστρια σταμάτησε την απαράδεκτη κυκλοφορία σαράντα και άνω νομισμάτων ευρωπαϊκών και τουρκικών. (Σταμάτη, 1998α:199 και 1989β:167)

Διαβάστε περισσότερο για το ανάγλυφο που βοήθησε στην ανακάλυψη του θησαυρού.

Το ανάγλυφο βρίσκεται πάνω από τη θύρα εισόδου στο εκκλησάκι της Κοίμησης της Θεοτόκου. Πράγματι, έχει το ίδιο θέμα με τα σημεία στο τοπίο που παρατήρησες, δηλαδή, στα δύο μεταλλίον με παράσταση της Θεοτόκου (βραχογραφίας και ανάγλυφο). Επίσης αποτελεί αρχιτεκτονικό μέλος όπως τα δυο άλλα ανάγλυφα που είδες στον Άγιο Δημήτριο και τον Άγιο Ιωάννη Θεολόγο.

Διαβάστε περισσότερο για το τοπίο της Παλαιάς Χώρας

Η Παλαιά Χώρα διακρίνεται κυρίως από το κατάκτιστο από παλιές και ερειπωμένες εκκλησίες κωνικό λόφο 306μ. Σε αυτό, σώζονται 33 μικρές εκκλησίες τις οποίες ενώνει ένα δαιδαλώδες μονοπάτι. Εδώ και εκεί, βρίσκονται στέρνες, πηγάδια, λιθόκτιστα σκαλοπάτια και άλλα σημάδια του παλιού οικισμού όπως τα ίχνη του κάστρου στην κορυφή. Σε μικρή απόσταση από το κύριο αρχαιολογικό χώρο, βρίσκονται λείψανα ανεμόμυλων στα ψηλώματα και δεξαμενές νερού στις χαράδρες, τις λεγόμενες σουβάλες. «Κοντός» λέγεται η περιοχή χαμηλότερα και αποτελεί την εύφορη λεκάνη με άφθονο νερό και γραφικές εκτάσεις με ελιές και φιστικιές.

Στο απέναντι βουνό από τη Παλαιά Χώρα, τη Ψαχή, βρίσκονται κατάλληλα βοσκοτόπια, όπως και ο δρόμος προς την αρχαιότερη Μονή του νησιού, τη Χρυσολεόντισσα (1600) η οποία μόλις διακρίνεται στο βάθος.

Βόρεια, στην πλαγιά του βραχώδους βουνού με το χρώμα κόκκινης ώχρας, φαίνονται δύο κλειστά λατομεία.

Ανατολικά, απλώνει ένα χαμηλό κύμα από τους πευκόφυτους λόφους του Μεσαγρού και της Αφαίας. Ενώ από μακριά η θάλασσα μοιάζει πάντα γαλήνια.

Λίγο παρακάτω από τα λατομεία και το κάθισμα της Αγίας Σκέπης, στο λόφο γνωστό ως «Ψάντο», δηλαδή, ξαγνάντευμα, βρίσκεται το σύνολο των κτισμάτων της Μονής Αγίας Τριάδος. Σε ένα από αυτά, υπάρχει το ενδιαίτημα του Αγίου Νεκταρίου, το οποίο τις τελευταίες δεκαετίες αναδείχθηκε ιερό προσκύνημα πανορθόδοξης εμβέλειας. Η έντονη μοναστηριακή ανάπτυξη αναβιώνει την ορθόδοξη παράδοση της περιοχής.

Τέλος περιγραφής δράσεων διαδρομής 5

Π10.6. Πολιτιστική Διαδρομή 6: Ναός της Αφαίας

Τοποθετεί δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η διαδρομή αρχίζει με τα ηχητικά αρχεία 1.1. και 1.2. εφόσον είναι η πρώτη διαδρομή που θα επιλέξει ο χρήστης. Αντιθέτως, η δράση αυτή αποτελεί την πρώτη επαφή των επισκεπτών με το παιχνίδι στην διαδρομή 6 εφόσον ο χρήστης είχε επιλέξει και ολοκληρώσει κάποια άλλη διαδρομή προηγουμένως.

Επιμέρους στόχοι

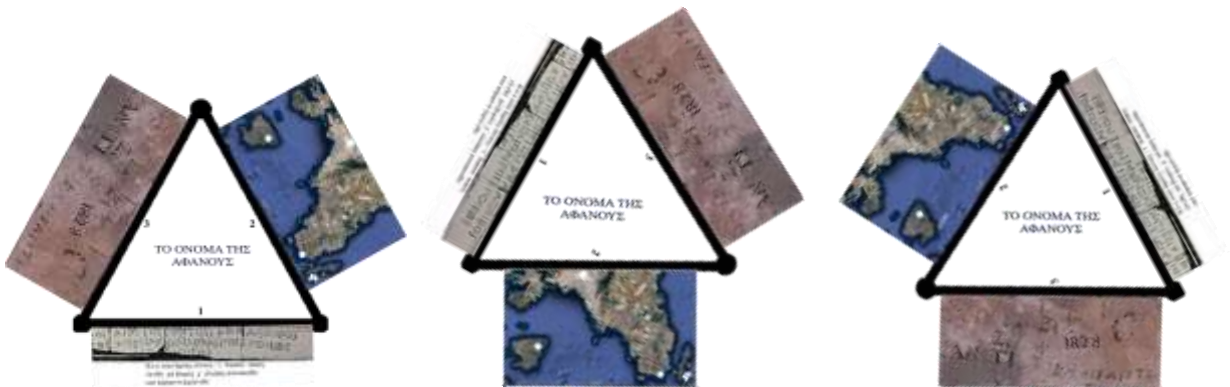
1. Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Χώρο του ναού της Αφαίας
2. Εισαγωγή σε στοιχεία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, στο μύθο της Αφαίας, στην ποίηση (Ε. Μπαντόσα) και στη λαϊκή παράδοση.
3. Προβολή των δοξασιών ως ισχυρό κίνητρο διάδρασης του ανθρώπου με τη Φύση και διαμόρφωσης του Πολιτιστικού Τοπίου της Αίγινας.
4. Γνωριμία με το μνημείο μέσω αναζήτησης ενός graffiti σε σημείο του ναού.
5. Εικονική ερμηνευτική παρέμβαση εκ μέρους του χρήστη

Προϋπόθεση: αγορά εισιτηρίου (2 ευρώ το χειμώνα και 4 το καλοκαίρι)

Κείμενο ηχητικού αρχείου 6.1.

Τίτλος: Το όνομα της Αφανούς

Νομίζετε ότι συχνά, οι πραγματικές ηρωίδες είναι αφανείς; Θέλουμε να μας αποκαλύψετε το όνομα της ηρωίδας που μόνο εσείς ξέρετε. Παίξτε τριπλέτα μαζί μας. Πατήστε λοιπόν την εικόνα και γυρίστε τη στην θέση με την οποία θέλετε να ξεκινήσετε

Εικ.Π10.6.1. Στροφή τριπλέτας στην α' θέση, στη β' θέση και στη γ' θέση.

Στην εικόνα που βλέπει πρώτα ο χρήστης, τα ονόματα που θα του ζητηθούν έχουν σβηστεί από χάρτη και το Graffiti, όχι όμως από την αρχαϊκή επιγραφή.

Τριπλέτα 1:

Κείμενο ηχητικού αρχείου 6.2.

Τίτλος: Το Όνομα της Αφανούς

Οινώνη: Ακούστε την αφήγηση του μύθου και εντοπίστε το όνομα της Ηρωίδας στην αρχαϊκή επιγραφή του Κλεοΐτα.

Μία φορά και έναν καιρό, μια όμορφη Κρητικοπούλα για να αποφύγει την ερωτική πολιορκία από τον βασιλιά Μίνωα, μπήκε σε ένα ψαροκάικο που προοριζόταν στην Αίγινα. Στο ταξίδι όμως, οι ψαράδες την πήραν είδηση και θέλησαν να αδράξουν την ευκαιρία και να την κακοποιήσουν (Σταμάτη, 1989α:73-74). Το κορίτσι για να γλιτώσει από τη συμφορά, ρίχτηκε στη θάλασσα και κολύμπησε μέχρι την ακτή της Αίγινας. Οι άνδρες δεν πίστευαν ότι τους είχε ξεφύγει το «ψάρι από τα δίχτυα» και έτριβαν τα μάτια τους όταν εκείνη βγήκε από τη θάλασσα και χάθηκε στο δάσος.

Το γεγονός αυτό μαθεύτηκε και διαδόθηκε η είδηση για τη γενναιότητα της και για το ότι είχε βρει κάπου καταφύγιο στην περιοχή.

Έτσι ήξεραν για την ύπαρξή της, αλλά δεν κατάφεραν να την εντοπίσουν. Ορισμένα σημάδια διαβεβαίωναν την παρουσία της στο δάσος. Ήταν τα ματσάκια από κυκλάμινα, που δεν μαραίνονταν από σελήνη σε σελήνη. Χάρη στο ανεξήγητο αυτό γεγονός, οι ντόπιοι κατέληξαν να πιστεύουν πως ήταν προσφορές κάποιας ιέρειας. Μη ξέροντας το πραγματικό της όνομά την ονόμασαν Αφαία, δηλαδή Αφανή, επειδή κατάφερνε να γίνει άφαντη κάθε φορά που εντόπιζαν το σημείο όπου ξεκουράζονταν πάνω σε τακτοποιημένα κλαδιά πεύκου. Πολλοί είχαν δει μέσα στο σούρουπο ένα νεαρό κορίτσι με τόσο μακριά μαλλιά που κάλυπτε το σώμα της. Η παρουσία της έμοιαζε θεϊκή και τόσο φευγαλέα που στο τέλος έπαιρναν τα λόγια τους πίσω λέγοντας ότι μάλλον στο δάσος τους είχε ξεγελάσει.

Μέχρι το 1901 το όνομα της ηρωίδας, στην οποία ήταν αφιερωμένος ο ναός, ήταν άγνωστο. Όταν όμως βρέθηκε η αρχαϊκή επιγραφή του ιερέα Κλεοΐτα (6^ο αι. π. Χ.), στην οποία κατονομάζεται η θεότητα, αποκλείστηκαν παλαιότερες υποθέσεις για την ταύτιση του ναού. (Καρύδη, 1979:31).

Απάντηση στην Τριπλέτα 1 (κείμενο μόνο)

Συμπληρώστε το όνομα της ηρωίδας του μύθου: «Α.....»

Τριπλέτα 2:

Κείμενο ηχητικού αρχείου 6.3.

Τίτλος: Το τρίγωνο του Ποιητή

Ακούστε το ποίημα και συμπληρώστε τα πρώτα ονόματα που αναφέρονται στο ποίημα.

Ποίημα:

*«Το Τρίγωνο το Ιερό: Αθήνα, Σούνιο, Αίγινα
Για να βρεθεί το εμβασόν της αγοράς το Μυρτώου
φτάνει με αλάθητο αριθμό το φως του ανέμου
να πολλαπλασιάσεις
τη βάση στεριά ή πέλαγο ανοιχτό
με ύψος τα γαλάζια πλεύσιμα
Μόνο στα δυο μη λογαριάζεις να διαιρέσεις.
Ανέφικτο να μοιραστεί η ομορφιά
έτσι καθώς δε χρειάζεται να αποδειχθεί»*

«Το Θεώρημα», Ενρίκε Μπαντόσα (2011:11). (Μετάφραση Αγγ. Καβαλλιέρου)

Απάντηση στην Τριπλέτα 2 (κείμενο μόνο)

Συμπληρώστε τα ονόματα του Τριγώνου του ποιητή: «Α.....Σ, «Α.....».

Τριπλέτα 3. Έκφραση και νοηματοδότηση σε εικονικό Graffiti

Κείμενο ηχητικού αρχείου 6.4.

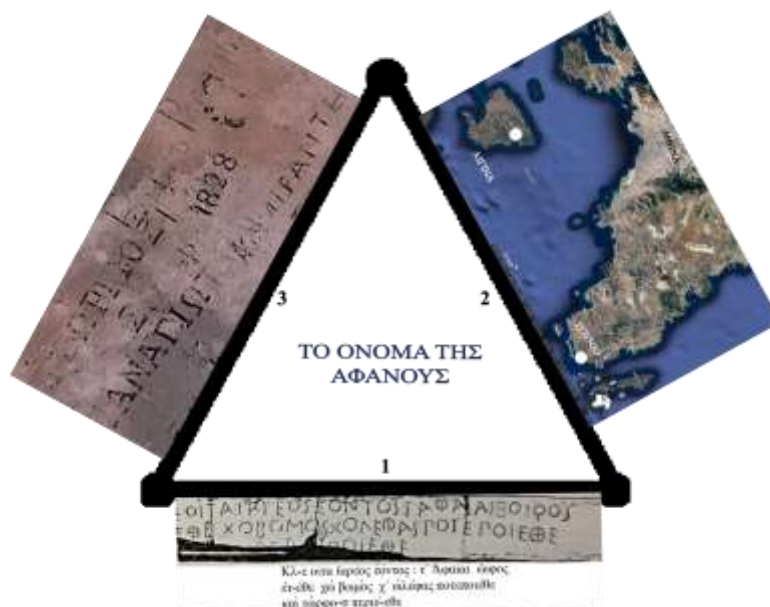
Βρείτε το Graffiti στο ναό και συμπληρώσετε τα ονόματα: Γ.....και Π.....

Προσβάσιμο αρχείο με τις σωστές απαντήσεις.

Τριπλέτα 1: ...ΑΦΑΙΑΙ... (σε επιγραφή)

Τριπλέτα 2: Αθήνα, Σούνιο, Αίγινα (σε ποίημα)

Τριπλέτα 3: Γεώργιος και Παναγιώτης (σε Graffiti)

Εικ.Π10.6.2. Τελική μορφή τριπλέτας με τα ονόματα που συμπληρώθηκαν από τους χρήστες.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 6.5.

Τίτλος: Η αφανής ηρωίδα μου

Οινώνη: Ωραία, τώρα έρχεται και το πιο ωραίο γιατί θέλουμε να κάνετε ένα αφιέρωμα με το όνομα της αφανούς ηρωίδας που μόνο εσείς γνωρίζετε. Έτσι θα μείνει για πάντα και όλοι θα την ξέρουμε! Θα έχετε ακούσει βέβαια εκείνη τη λατινική φράση που λέει «scripta manent» Ε λοιπόν, ότι γράφεται δεν ξεχνιέται! Μας το απέδειξε και η επιγραφή για το όνομα της Αφαιάς.

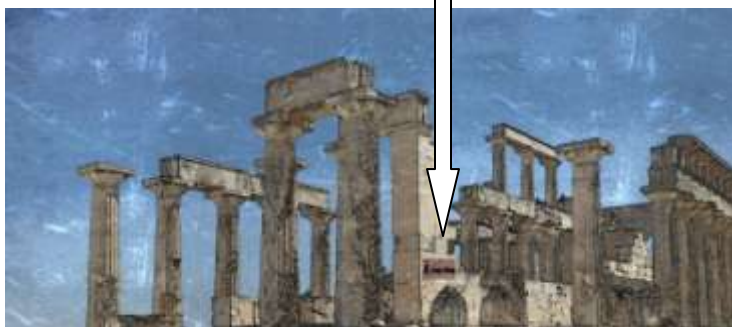
Εικονικό graffiti

Εμφανίζονται τρεις δυνατότητες

1. Δυνατότητα εικονικής χάραξης πάνω σε γραφιστική απόδοση του λίθου
2. Δυνατότητα τοποθέτησης του εικονικού λίθου σε μία φωτογραφία από το αρχείο εικόνων του ναού της Αφαιάς.
3. Δυνατότητα αποθήκευσης και κατέβασμα αρχείου για να το προωθήσει χρήστης στο άτομο που το αφιερώνει.

Εικ.Π10.6.3.Εικονική χάραξη του λίθου με το όνομα ηρωίδας

Εικ.Π10.6.4.Εικονική τοποθέτηση του λίθου σε φωτογραφία του ναού.

Διαβάστε περισσότερο για το Ναό της Αφαίας

Ο δωρικός ναός της Αφαίας βρίσκεται σε λόφο του όρμου της Αγίας Μαρίνας σε προνομιούχα θέση με απεριόριστη θέα. Πολλά στοιχεία έγιναν γρήγορα γνωστά για τον ναό. Για τα δομικά στοιχεία για παράδειγμα, γνωρίζουμε ότι ο ναός είναι 35μ. μήκος επί 15μ. πλάτος, περίπτερος εξάστυλος με δώδεκα κολώνες στις μακρές πλευρές και έξι στις στενές (Σταμάτη, 1989α:244). Αυτά και πολλά άλλα ήταν δυνατό να εξακριβωθούν από τους ειδικούς σε επιτόπιες μελέτες και σε συγκρίσεις με ναούς του ίδιου αρχιτεκτονικού ρυθμού.

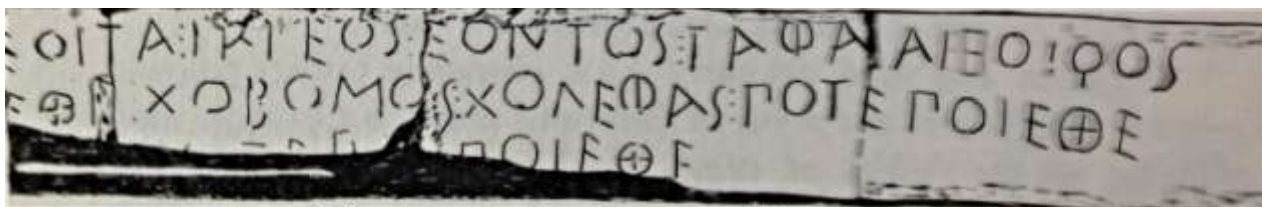
Σχετικά εύκολη για την μελέτη ήταν επίσης τα κίνητρα που οδήγησαν στην οικοδόμηση τέτοιου λαμπρού οικοδομήματος. Από τα αρχιτεκτονικά αετώματα συμπεραίνεται ότι το θέμα των εκστρατειών των Ελλήνων στη Τροία, ήταν το πιο κατάλληλο για την προβολή της προγονικής δόξας. Τα αγάλματα, καθώς ήταν γεμάτα ανθρώπινη έκφραση και κίνηση πρωτόγνωρα στοιχεία στην γλυπτική για το τέλος του 6^{ου} αι. π.Χ., αποθανάτισαν με ζωντάνια τον ηρωισμό των προγόνων των Αιγινήτων, Αιακού, Τελαμόνα, Αίαντα, Αχιλλέα και Τεύκρου. Η ομορφιά του ναού και το χρυσελεφάντινο άγαλμα της θεότητας ήταν τρανές αποδείξεις του πλούτου και της ευημερίας που είχε κατακτήσει η Αίγινα (Σταμάτη, 1989α:246). Μέχρι το 1901, μόνο ένα στοιχείο ήταν αβέβαιο: Το όνομα της θεότητας στην οποία ήταν αφιερωμένος ο ναός. Τη χρονιά εκείνη, βρέθηκε από το Φουρτβαινγκλερ η αρχαϊκή επιγραφή του ιερέα Κλεοΐτα στην οποία επιγράφεται καθαρά το όνομα της θεότητας, αποκλείοντας παλαιότερες

υποθέσεις για την ταύτιση. Έτσι, εικοσιτέσσερεις αιώνες μετά, μας αποκαλύφθηκε το όνομα της αφανούς θεότητας, η Αφαίας (Καρύδη, 1979:31 και Σταμάτη, 1989α:246). Η επιγραφή λέει τα εξής:

«Κλε-οίτα ιαρος εοντος : τ' Αφαίας ωιφος

ετ-έθε χω βωμός χ' ωλέφας ποτεποιέθε»

«Όταν ιερέας ήταν ο Κλεοίτας θεμελιώθηκε ο οίκος της Αφαίας, κατασκευάστηκε ο βωμός και το χρυσελεφάντινο άγαλμα και περιτοιχίστηκε ο περίβολος» (Σταμάτη, 1989α:246).

Κλ-ε οίτα ίαρέος έόντος : τ' Αφαίαι ωίφος
έτ-έθε χώ βωμός χ' ωλέφας ποτεποιέθε
καί τώρφο-σ περιέ-εθε

Εικ.Π10.6.5. Αρχαϊκή επιγραφή που ταύτισε τον ναό.

Τέλος περιγραφής δράσεων διαδρομής 6

Π10.7. Πολιτιστική Διαδρομή 7: Παχειά Ράχη

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η διαδρομή αρχίζει με τα ηχητικά αρχεία 1.1. και 1.2. εφόσον είναι η πρώτη διαδρομή που θα επιλέξει ο χρήστης. Αντιθέτως, η δράση αυτή αποτελεί την πρώτη επαφή των επισκεπτών με το στην διαδρομή 7 εφόσον ο χρήστης είχε επιλέξει και ολοκληρώσει κάποια άλλη διαδρομή προηγουμένως.

Επιμέρους στόχοι

Γνωριμία με λίγα, αλλά σημαντικά ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία της Παχειάς Ράχης ή αλλιώς Παχιοράχης, του χαρακτηρισμένου παραδοσιακού οικισμού.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 7.1.

Οινώνη: Καμία φορά, τα μικρά χωριά διηγούνται μεγάλες ιστορίες. Οι ιστορίες της Παχιοράχης έχουν αυτό το χαρακτηριστικό. Θα το πιστέψετε αν σας πω ότι η Ελληνική σημαία υφάνθηκε και υψώθηκε για πρώτη φορά στην Αίγινα σε τούτο το μικρό χαρακτηρισμένο παραδοσιακό οικισμό; Ναι, έτσι έγινε. Το σημαντικό αυτό γεγονός έλαβε χώρα έξω από το ναό των Ταξιαρχών του 1810, όταν μέλη της Φιλικής Εταιρείας ορκίστηκαν αφοσίωση στον Αγώνα της Ελευθερίας.

Πιο κοντά στην εποχή μας, μεταξύ άλλων, ξεχωρίζει η οικογένεια Καρακατσάνη. Η ιστορία της είναι ξεχωριστή διότι έδωσε στον τόπο δύο μεγάλους γλύπτες, τον Ιωάννη και το γιό αυτού, το Μιχάλη. Ο Ιωάννης ήταν μαθητής του Λ. Δρόση. Ευτυχώς για την Αίγινα, πατέρας και γιός άφησαν δείγματα της δουλειάς τους στη πρωτεύουσα του νησιού: Ο Ιωάννης φιλοτέχνησε την προτομή του Καποδίστρια και ο Μιχάλης το Μνημείο των Πεσόντων. το Μνημείο των Πεσόντων βρίσκεται στην πλατεία του ταχυδρομείου της Αίγινας και η προτομή του Καποδίστρια στο μικρό πάρκο δίπλα στο ναό της Παναγίτσας. Η Παχειά Ράχη επίσης καμαρώνει για το μικρότερο γιό του Ιωάννη, τον Αντώνιο Καρακατσάνη (1897-1970), ως υπόδειγμα τιμιότητας και λογιουσύνης. Η σταδιοδρομία του ως διδάκτωρ νομικής τον οδήγησε σε υψηλό κρατικό αξίωμα, αν και επίσης διέπρεψε στις Εικαστικές Τέχνες. Στον Αντώνιο οφείλουμε την κατασκευή του δρόμου Αίγινας-Σουβάλας.

Εικ.Π10.7.1 Προτομή Καποδίστρια.

Εικ.Π10.7.2. Έργο Ιω Καρακατσάνη (1857-1907)

Εικ.Π10.7.3. Μνημείο των Πεσόντων. Έργο Μιχαήλ Ι. Καρακατσάνη (1890-1918)

Διαβάστε περισσότερα

Την ιστορία της Παχιοράχης λαμπρύνεται από πολύ νωρίς από τον Ιούλιο και τον Ιουλιανό, δύο αδέρφια που έζησαν τον 4^ο αι. μ.Χ. Ήταν άνθρωποι απλοί και άγιοι. Υπήρξαν συμμαθητές του Μέγα Βασιλείου και Γρηγορίου Θεολόγου. Έγιναν πασίγνωστοι από το ιεραποστολικό τους έργο στην Βόρεια Ιταλία. Μάλιστα, η νησίδα της λίμνης Όρτας, όπου ασκήτευσε ο Ιούλιος, φέρει σήμερα το όνομά του. Για φανταστείτε! Λένε ότι, όταν ο Ιούλιος έφτασε εκεί, μην έχοντας άλλο μέσο, μεταφέρθηκε πάνω στα νερά της λίμνης μέχρι την ακρογιαλιά με σχεδία το ράσο του μόνο! Το θαυμαστό αυτό γεγονός στα μάτια των κατοίκων λειτούργησε σαν απόδειξη της ευαρέσκειας του Θεού προς τον δούλο του.

Τέλος περιγραφής δράσεων διαδρομής 7

Π10.8. Πολιτιστική Διαδρομή 8: Αρχαίος Ελαιώνας

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η διαδρομή αρχίζει με τα ηχητικά αρχεία 1.1. και 1.2. εφόσον είναι η πρώτη διαδρομή που θα επιλέξει ο χρήστης. Αντιθέτως, η δράση αυτή αποτελεί την πρώτη επαφή των επισκεπτών με το στην διαδρομή 8 εφόσον ο χρήστης είχε επιλέξει και ολοκληρώσει κάποια άλλη διαδρομή προηγουμένως.

Επιμέρους στόχοι

1. Πρόσκληση στον πεζοπορία
2. Αναφορά στη δημιουργική δύναμη της Φύσης και στο ρόλο του ανθρώπου ως συνεργάτης και συνεχιστής του έργου της.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 8 1.

Θέλετε να γνωρίσετε ένα μέρος απίστευτης ομορφιάς όπου η Φύση ανταποκρίθηκε στον άνθρωπο κάνοντας τα μέγιστα όταν ο αυτός έβαλε το δικό του «μικρό λιθαράκι» φυτεύοντας κάποιες μικρές ελιές; Ε τότε θέλετε να πάτε στον Αρχαίο Ελαιώνα.

Οδηγίες (κείμενο μόνο)

Βάλτε λοιπόν άνετα παπούτσια Θα περπατήσουμε σε ανώμαλο δρόμο, έως το λιβάδι της Αγίας Τριάδας όπου βρίσκεται ο συναρπαστικός, αλλά ήρεμο τοπίο. Για να φτάσουμε θέλουμε περίπου 35 λεπτά. Μετρήστε όμως και την ώρα που θα κάνουμε εκεί φοβάμαι πως δεν θα θέλουμε να ξεκολλήσουμε! Ακολουθήστε λοιπόν τα σημάδια στο μονοπάτι. Εγώ πηγαίνω μπροστά. Σας περιμένω εκεί.

Τοποθέτηση δράσεων στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί την ολοκλήρωση της παρουσίασης του σημείου ενδιαφέροντος και προετοιμασία για τη διάδραση που ακολουθεί στη διαδρομή 8.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 8. 2.

Στον Αρχαίο Ελαιώνα, οι ελιές ζουν ήδη εκατοντάδες χρόνια, αν μιλούσαν τι θα έλεγαν νομίζετε; Μήπως θα έλεγαν «Είμαστε ζωντανές μαρτυρίες για τη δυνατότητα αρμονικής συνεργασίας της Φύσης με τον άνθρωπο» ή θα ήταν λόγια τετριμμένα;

Αρχείο φωτογραφιών Αρχαίου Ελαιώνα.

Εικ.Π10.8.1 Αρχαίος Ελαιώνας, Λιβάδι Αγ. Τριάδος

Εικ.Π10.8.2. Αριστερά: Αρχαία ελιά. Στο βάθος: Εξωκλήσι της Αγίας Τριάδος. Δεξιά: Κουφάλα ελιάς

Τοποθέτηση δράσεων στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί την παρότρυνση συμμετοχής σε καλλιτεχνικού σχεδιασμού της διαδρομής 8.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 8. 3

Τίτλος: Με βλέπεις, δεν με βλέπεις

Οινώνη: Είναι η Φύση ένας καλλιτέχνης με δική του γνώμη και μάλιστα ισχυρή;

Αντιστοίχως, είναι ο Άνθρωπος ένας αυτόνομος ερμηνευτής του καλλιτεχνήματος της Φύσης;

Αποκρυπτογραφήστε τις πιθανές όψεις των κορμών των δέντρων. Η ελιά είναι ένα πολύ καλό μοντέλο και δεν κουράζεται στην πόζα που την θέλετε. Άλλωστε, έχει αποδείξει ότι έχει Ιώβεια υπομονή!

Δοκίμασε το ταλέντο σου!

Εικ.Π10.8.3 Εικονικός σχεδιασμός πάνω στους κορμούς χιλιόχρονων ελαιόδεντρων. Παράδειγμα κότας (πάνω αριστερά) και σαύρας (κάτω αριστερά).

Τέλος περιγραφής δράσεων διαδρομής 8

Π10.9. Πολιτιστική διαδρομή 9 Ελλάνιο Όρος

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η διαδρομή αρχίζει με τα ηχητικά αρχεία 1.1. και 1.2. εφόσον είναι η πρώτη διαδρομή που θα επιλέξει ο χρήστης. Αντιθέτως, η δράση αυτή αποτελεί την πρώτη επαφή των επισκεπτών με το στην διαδρομή 8 εφόσον ο χρήστης είχε επιλέξει και ολοκληρώσει κάποια άλλη διαδρομή προηγουμένως

Επιμέρους στόχοι

1. Γνωριμία με τα ακίνητα μνημεία
2. Βιωματική γνωριμία με τοπίου το οποίο έχει χαρακτηριστεί «Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους».
3. Εισήγηση στο μύθο του γενάρχη Αιακού
4. Αναφορά στην επεξεργασία λίθου ως Τέχνη που ερμηνεύει τα μυστικά της Φύσης και επομένως ως στοιχείο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Εικ.Π10.9.1 Εκκλησία των Παμμεγίστων Ταξιαρχών και τμήμα Ιερού Πανελληνίου Διός

Κείμενο ηχητικού αρχείου 9.1

Τίτλος: Ονειρική οπτασία

Οινώνη: Έλα στον Ελλάνιο και στον Ταξιαρχών τη Σύναξη· τον τόπο που δεν έχει αγγίξει ο χρόνος και πήρε από τον άνεμο το όνομα «Σφυρίχτρες». Ανέβα ως το σημείο όπου περιέργως συνυπάρχουν Αρχαίοι και Βυζαντινοί. Εκεί που λατρεύεται ο Θεός (Σταμάτη, 1989α:70). Εκεί όπου συναντιούνται κορυφή και σύννεφα και υψώνεται το Όρος 500μ. και βάλε

Μέτρα 35 από πάνω έως το δρόμο πεζούλια αγροτικά.

Κοίτα τη Μονή και το Σαρωνικό χαμηλά και τον ουρανό ψηλά.

Νιώσε τις πλάκες που πατάς ανέμελα.

Κάθισε για λίγο στο σκαλί και αφουγκράσου τη σιωπή.

Δώσε βάση, άκου. Είναι οι ικεσίες του Αιακού που κέρδισαν την ευμένεια του Δωδωναίου Δία για να ρίξει παντού στην Ελλάδα βροχή λεπτή. Αν προσέξεις και άλλο, ίσως ακούσεις τις σταγόνες πριν κυλίσουν στις δύο στέρνες και τους ίδιους τους Ταξίαρχες να υμνούν για τα δώρα του ουρανού.

Ω λίθε κυκλώπεια! Σε θέλει η λαϊκή παράδοση βασιλικό κρεβάτι · κρεβάτι της ονειρικής -οπτασίας μέσα από την οποία πήρε από το Δία τους Μυρμιδόνες σαν σύμβολο νομιμότητας του σκήπτρου και της δίκαιας αναμέτρησης της στεριάς με την θάλασσα (Σταμάτη, 1989α:62, 68, 82-6).¹⁰⁹

Κάθε μύθος και ένας λόγος, κάθε λόγος μια αιτία και του λιθοξόου η Τέχνη μια κουβέντα του ανθρώπου με τη Φύση. Τέτοια μυστικά μάθαιναν πριν πενήντα χρόνια στα λατομεία. «Κουτουλού» και «Κακοπέρατο». «Ρολοί δουλεύουν οι πέτρες αν ξέρεις να τις συμπεριφέρεσαι». Γιατί, όταν συναντούσες λιθοθραύστη, λιθοκόπο, λιθοξόο, λιθοπελεκητή, λατόμο ή λιθοτόμο ή όπως ήθελε αυτός να συστηθεί, ήξερες ότι ήσουν μπροστά σε άνδρα με ανάστημα, όποιο και να ήταν το μπόι του. Ο Μαστροπαντελής για παράδειγμα στο όνομά του απαντούσε «Σφυρί, βελόνι, πέτρα..... η μάνα γη μας τρέφει και μας παίρνει» (Πλάτανος, 2001:104-8).

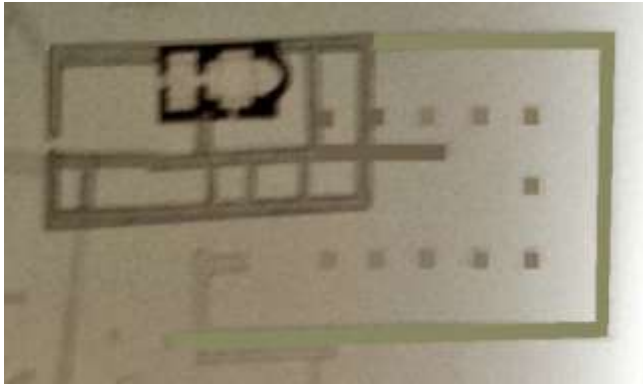
Διαβάστε περισσότερα για τον τρόπο συνύπαρξης αυτών των μνημείων

Μελέτησε την κάτοψη του ναού της Σύναξης των Παμμεγίστων Ταξιαρχών Στην Πάνω γωνία αριστερά, ο βορειοδυτικός τοίχος της βυζαντινής εκκλησίας χρησιμοποίησε σε δεύτερη χρήση δόμους και λιθόπλινθους μεγάλου μεγέθους από την προϋπάρχουσα Ελληνιστική Στοά. Επειδή, η εποχή μαρτυρείται από την τεχνική κατασκευής, η κατεργασία του λίθου επέτρεψε στους αρχαιολόγους να διακρίνουν ποιο τμήμα ανήκει στη Ελληνιστική εποχή. Συγκεκριμένα, οι δόμοι της Ελληνιστικής Στοάς στο κάτω μέρος του βόρειου τοίχου πάνω στους οποίους στηρίχτηκε ο Βυζαντινός Ναός έχουν χτιστεί από λαξευτούς λίθους ιδιαίτερης επιμελημένης κατεργασίας με αφανείς αρμούς. Αντίθετα στη βυζαντινή τοιχοδομία χρησιμοποιήθηκαν εκτός από λαξευτούς λίθους, αργόλιθους και πλίνθινα στοιχεία. Επιπλέον, στο βυζαντινό οκταγωνικό τρούλο, παρατηρείται ότι οι λαξευτοί παρόλιθοι δεν είναι απόλυτα ορθογωνισμένοι.

Να πως με λίγη παρατηρητικότητα πολλά μπορείτε και εσείς να ανακαλύψετε.

(Πέννας, 2004:30-1, Εικ.31)

¹⁰⁹ Σύμφωνα με τον Κ. Σταμάτη, οι Μυρμιδόνες υπήρξαν σύμβολο αυτοχθονίας η οποία συνιστά τίτλο τιμής (Σταμάτη, 1989α:86 & http://www.komvos.edu.gr/mythology/pop_sxolia/autoxthonia.html)

Εικ.Π10.9.2 Κάτοψη των δύο μνημείων: κάτοψη της εκκλησίας μέσα στην κάτοψη της στοάς

Τοποθέτηση δράσεων στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί την ολοκλήρωση της παρουσίασης του σημείου ενδιαφέροντος και προετοιμασία για τη διάδραση που ακολουθεί στη διαδρομή 9.

Επιμέρους στόχοι

1. Αναφορά στη συνύπαρξη αρχιτεκτονικών μνημείων διαφορετικών εποχών στο τοπίο και στο θέμα της δεύτερης χρήση μέρους του ενός από το άλλο.
2. Εισαγωγή στο θέμα της επιβίωσης τεχνοτροπιών στα μνημεία και επικαιροποίηση του θέματος ως ερμηνευτικό μέσο μιας μορφής μεταβολής της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και κατά επέκταση του Πολιτιστικού Τοπίου.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 9.2

Οινώνη: Στο Ελλάνιο Όρος συνυπάρχουν δύο μνημεία για την κατασκευή των οποίων μεσολάβησαν πολλοί αιώνες ίσως εικοσιτέσσερις. Τα απομεινάρια του βωμού του Ελλανίου Διός και η Σύναξη των Αρχαγγέλων, μια Βυζαντινή Εκκλησία του 12^{ου} αι. μ.Χ.

Σύμφωνα με μελέτες, η Εκκλησία των Ταξιαρχών, όπως είναι γνωστή, χτίστηκε πάνω στον τοίχο προϋπάρχουσας Ελληνιστικής Στοάς. Επομένως, μέρος της αρχικού οικοδομήματος άλλαξε χρήση και σκοπό (Σταμάτη, 1989:60).

Τώρα, ας τολμήσουμε έναν παραλληλισμό για να θυμηθούμε το πρωτοχριστιανικό αγαλματίδιο που βρέθηκε στην Αίγινα και βρίσκεται σήμερα στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείου της Αθήνας (στο εξής ΒΧΜ). Πρόκειται για τη μορφή του Χριστού η οποία ερμηνεύεται ως επιβίωση προγενέστερου τρόπου απεικόνισης του μυθικού Ορφέα. Επομένως έχουμε ένα το μεταγενέστερο χριστιανικό έργο όπου

διαφοροποιήθηκε το νόημα της παράστασης, αλλά παραμένει το γενικό σχήμα του αρχαίου τύπου αναπαράστασης. Έτσι λοιπόν βλέπουμε τον Χριστό να περιβάλλεται από μυθικά και πραγματικά ζώα που είναι μαγεμένα με τη μουσική.

Εικ.Π10.9.3 Ο Ορφείας «Χριστός», 4^{ου} αι. μ Χ. βρίσκεται στο ΒΧΜ

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί παρότρυνση σε συμμετοχική δράση της διαδρομής 9.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 9.3

Τίτλος Ο Ορφείας Σαγηνευτής

Οινώνη: Ποια από τους ακόλουθους τύπους μουσικής θα προτιμούσατε να παίζει ο Ορφείας;

α) Την Κλασική μουσική; β) Ρόκ μουσική; γ) Reggae μουσική; (μόνο κείμενο)

(Μικρή παύση)

Θα δοκιμάζατε μια δική σας εκδοχή του έργου με τη μουσική που σας ταιριάζει;

Σημείωμα: Ανάλογα με την επιλογή, εμφανίζεται άμεσα η εικόνα με ρυθμική κίνηση. Οι μορφές μπορεί να έχουν τρεις ταχύτητες στην κίνηση και όχι απαραίτητα διαφορετική κίνηση.

Ευκ.Π10.9.4. α) «Orpheus classic» αριστερά. β) «Orpheus Rock» κέντρο. γ) «Orpheus Reggae» δεξιά.

Ερωτήσεις για την πρόκληση προβληματισμού (μόνο κείμενο)

1. Τι δηλώνει το γλυπτό σχετικά με τις επιρροές που δέχτηκε το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας τότε που δημιουργήθηκε το αγαλματίδιο;
2. Με ποιον τρόπο η δική σας εποχή θα μπορούσε να παραλλάξει το έργο; Τι χαρακτηριστικό θα είχε ο Ορφέας της εποχής σας;

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί την εισήγηση στο θέμα επόμενης διάδρασης στη διαδρομή 9.

Επιμέρους στόχοι

1. Το τοπίο ως καταγραφή της καθημερινότητας και του μόχθου των ανθρώπων (Διαχρονία και η συγχρονία του Πολιτιστικού Τοπίου).
2. Γνωριμία με έργο ξερολιθιάς και τους παραδοσιακούς τρόπους διαχείρισης της γης ως στοιχεία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 9.4

Τίτλος: Έχει η καθημερινότητα κλίμακα μεγάλη ή μικρή;

Οινώνη: Παιδιά, στην φωτογραφία από αέρος διακρίνουμε δύο πράγματα: τα δυο αρχαιολογικά μνημεία, και οι αγροτικές πεζούλες ή αλλιώς πεζούλια που φτάνουν μέχρι το δρόμο.

Βέβαια σε όλη την Ελλάδα, γενιές και γενιές ήξεραν την Τέχνη της ξερολιθιάς, έφτιαχναν πεζούλια, φύτευαν ελεόδεντρα που εξακολουθούν να δίνουν καρπό όταν τις περιποιούνται. Να η ελιά του μπάριμπα Αλέξανδρου που βρίσκεται δίπλα στο κεντρικό δρόμο είναι ένα εξάισιο παράδειγμα.

Ρωτώ, αν αναρωτιέστε εσείς όπως εγώ, μήπως έτσι «σμιλεύουν», κατά κάποιον τρόπο, οι άνθρωποι την καθημερινότητα τους πάνω στο τοπίο; Τι μαρτυρούν αυτές οι πέτρινες αγροτικές κατασκευές σχετικά με τα χαρακτηριστικά του τοπίου και τι σχετικά με τους ανθρώπους που το δημιούργησαν;

Εικ.Π10.9.5. Ελλάνιο Όρος, Βόρεια κλιτύς (θέση μνημείων) Φωτ. Google Earth.

Εικ.Π10.9.6. Πρώτη αγροτική σκάλα

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί παρότρυνση σε συμμετοχική δράση της διαδρομής 9.

Επιμέρους στόχος

Ενσυναίσθηση για τις δυσκολίες έργων και πράξεων χωρίς τη βοήθεια μηχανικού μέσου.

Κείμενο ηχητικού αρχείου 9.5

Οινώνη: Μήπως είστε μαθηματικός τύπος και «fan» των αριθμών;

Υπολογίστε τι όγκο υλικού κουβάλησαν οι άνθρωποι σε αυτήν την πλαγιά, ακριβώς κάτω από το αρχαιολογικό χώρο στο Ελλάνιο.

Δοκιμάστε να κάνετε υπολογισμούς χωρίς ηλεκτρονικό μέσο, ακριβώς όπως οι αγρότες που κατασκεύασαν τα πεζούλια χωρίς τη βοήθεια μηχανών! Είμαι σίγουρος ότι αυτό που σας ζητώ ξέρει να το κάνει και ο απλός αγρότης... Άντε λοιπόν, μη μας πέσουν τα μούτρα λοιπόν!

Μαθηματική πράξη προς εκτέλεση (μόνο κείμενο)

Από το κεντρικό δρόμο έως το Ελλάνιο έχουμε 35 σκάλες ή αγροτικά πεζούλια.

Η πρώτη σκάλα κοντά στο δρόμο είναι 102μ. μήκος ακριβώς.

Ας υποθέσουμε ότι οι 35 σκάλες μέχρι το Ελλάνιο έχουν όλες το ίδιο μήκος:

35 σκάλες επί 102μ. κάνουν 3570 μέτρα ξερολιθιάς.

Εάν έχουμε 3570μ. μήκος, 1μ. ύψος και 0,40μ. πάχος, πόσα κυβικά υλικού έπρεπε να μεταφερθούν για την κατασκευή της ξερολιθιάς σε όλη την πλαγιά;

Αν μάθετε το ειδικό βάρος της σιδηρόπετρας, τότε θα ξέρετε κατά προσέγγιση εκτός από τον όγκο, το βάρος όλου αυτού του υλικού και έργου της καθημερινότητας.

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αποτελεί την επιβράβευση της προηγούμενης επιτυχούς συμμετοχής στη διαδρομή 9.

Επιμέρους στόχος

Πρόσβαση στην ορθή απάντηση

Κείμενο ηχητικού αρχείου 9.6

Εικ. Ναι, αυτή είναι η απάντηση. Είσαι αστέρι! Πράγματι, είναι 1428 κυβικά.

Εικ.Π10.9.5. Απάντηση της μαθηματικής πράξης

Τοποθέτηση δράσης στη δομή της εφαρμογής

Η δράση αυτή περιλαμβάνεται στις διαδρομές 9, 6.

Επιμέρους στόχοι

1. Γνωριμία με έργο Εφήμερης Τέχνης
2. Εισάγεται το θέμα της Εφήμερης Τέχνης στο Πολιτιστικό Τοπίο.
3. Προβολή των ανθρώπων της Αίγινας, και της πρωτοβουλίας που έγινε παράγοντας διαμόρφωσης του Πολιτιστικού Τοπίου στο Ελλάνιο Όρος και όχι μόνο

Κείμενο ηχητικού αρχείου 9.7

Τίτλος: Ένα Πουλί Πετάει Ξανά

Οινώνη: Πηγαίνετε ως το σημείο που ο κεντρικός δρόμος ανάμεσα στην Παχειά Ράχη και το Ελλάνιο Όρος βρίσκει τη διασταύρωση για τους Λαζάρηδες. Σταθείτε εκεί. Ψάξτε τη δεξαμενή νερού που είναι ζωγραφισμένη. Θα δείτε ένα πουλί που πετάει ξανά. Τι λέτε να σημαίνει;

Κάποιοι καλλιτέχνες που ζουν στους Τζίκηδες, κοντά στην Παχειά Ράχη, θέλησαν να παρεμβαίνουν στο τοπίο δημιουργικά. Ακούστε την συνομιλία για να ανακαλύψετε πως το πέτυχαν.

Ακούστε περισσότερο: Ανθρωποι της Αίγινας.

Συνέντευξη με ζωγράφο, Κ. Χριστοδούλου, διάρκειας 5'45" (Κείμενο συνέντευξης 4 στο Παράρτημα Π7.2.4)

Εικ.Π10.9.6. Ζωγραφικό έργο Σανταντώνιου και Χριστοδούλου σε δεξαμενή νερού.

Διαβάστε περισσότερα

Η εξαιρετική πρωτοβουλία του Ι. Σανταντώνιου και της Κ. Χριστοδούλου:

Το Ελλάνιο Όρους έχει κηρυχθεί ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ). Στους πρόποδες λειτουργούσε Κέντρο Περίθαλψης Άγριων Ζώων (στο εξής ΕΚΠΑΖ). Σε μικρή απόσταση από το κέντρο, υπάρχει μια δεξαμενή νερού, η επιφάνεια της οποίας έγινε καμβάς δυο εμπνευσμένων ζωγράφων. Στη φωτογραφία βλέπουμε, τον ιδρυτή του ΕΚΠΑΖ, τον Ι. Πουλόπουλο, τη στιγμή που απελευθερώνει ένα πουλί. Πρόκειται για ένα από τα τέσσερα έργα «Εφήμερης Τέχνης» του Ι. Σανταντώνιου και της συζύγου του, Κ. Χριστοδούλου. σε δεξαμενές νερού σε διάφορα σημεία της Αίγινας. Η συγκεκριμένη δεξαμενή βρίσκεται μεταξύ Ελλανίου και Παχειάς Ράχης στην εκβολή του αγροτικού δρόμου προς Λαζάρηδες. Χάρη στη συλλογική δράση ορισμένων φίλων έγινε δυνατή η μοναδική αυτή πολιτιστική παρέμβαση στο τοπίο.

Τέλος περιγραφής δράσεων διαδρομής 9

Π11. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΗΣΤΗ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ ΜΕΣΩ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ»

Παρακαλούμε, διαβάστε προσεκτικά και απαντήστε τις παρακάτω ερωτήσεις έτσι ώστε να μας βοηθήσετε να βελτιώσουμε την ψηφιακή εφαρμογή που μόλις χρησιμοποιήσατε:

1. Αξιολόγηση διαδικασιών

1.1. Η εφαρμογή ήταν εύκολη στη χρήση της

1. Διαφωνώ
2. Ουδέτερο
3. Συμφωνώ

1.2. Οι οδηγίες που παρέχονται είναι ξεκάθαρες

1. Διαφωνώ
2. Ουδέτερο
3. Συμφωνώ

1.3. Οι αφηγήσεις είναι κατανοητές;

1. Διαφωνώ
2. Ουδέτερο
3. Συμφωνώ

1.5 Η ποιότητα του οπτικοακουστικού υλικού κατά την γνώμη σας είναι:

1.5. Ήταν το οπτικοακουστικό υλικό:

1. Σχετικό με το θέμα ΝΑΙ ΟΧΙ

2. Διαφωτιστικό για το θέμα ΝΑΙ ΟΧΙ
3. Προσβάσιμο την κατάλληλη στιγμή; ΝΑΙ ΟΧΙ

1.6. Οι προκλήσεις συμμετοχής και παροτρύνσεις ήταν:

1. Δεν βοηθούν στην κατανόηση ΝΑΙ ΟΧΙ
2. Σαφείς και βοήθησαν να ξέρω που βρίσκομαι ΝΑΙ ΟΧΙ

2. Αξιολόγηση περιεχομένου της εμπειρίας

2.1. Αφού διαβάσετε την παρακάτω περιγραφή, κάντε ένα κύκλο στην πρόταση με την οποία συμφωνείτε περισσότερο.

«Το Πολιτιστικό Τοπίο εκφράζει μια τεράστια ποικιλία σχέσεων υλικών και άυλων αγαθών του ανθρώπου με τον τόπο του και τα φυσικά στοιχεία».

1. Είδαμε, ακούσαμε και κατανοήσαμε πολλά πράγματα.
2. Είδαμε, ακούσαμε και κατανοήσαμε μερικά πράγματα.
3. Είδαμε, ακούσαμε και κατανοήσαμε μόνο λίγα πράγματα.
4. Καθόλου, δεν είδαμε ή ακούσαμε κάτι σχετικό.

2.2. Σχετικά με τη παρακάτω δήλωση, κάντε ένα κύκλο στην πρόταση με την οποία συμφωνείτε περισσότερο.

«Η γη, η θάλασσα, τα έργα καλλιτεχνικής δημιουργίας, και οι ενέργειες των ανθρώπων μεταμορφώνουν το Πολιτιστικό Τοπίο της Αίγινας με το πέρασμα του χρόνου».

1. Τα θέματα αυτά ήταν προφανή στις αφηγήσεις που άκουσα και γενικά στην εμπειρία που βίωσα.

2. Τα θέματα αυτά δεν ήταν αρκετά προφανή στις αφηγήσεις που άκουσα και γενικά στην εμπειρία που βίωσα

3. Τα θέματα αυτά δεν ήταν καθόλου προφανή στις αφηγήσεις που άκουσα και γενικά στην εμπειρία που βίωσα

2.3. Παρακαλούμε, πείτε μας τον βαθμό ικανοποίησης από τη χρήση της εφαρμογής, επιλέγοντας το εικονίδιο που σας ταιριάζει περισσότερο.

2.4 Σημειώστε τι θα θέλατε να αλλάξετε στην εμπειρία που είχατε μέσω της εφαρμογής

.....

2.5. Σημειώστε τι σας άρεσε περισσότερο στην εμπειρία που είχατε μέσω της εφαρμογής και γιατί.

.....

Σας ευχαριστούμε για τη συνεργασία

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

(Οι ημερομηνίες πρόσβασης έχουν καταγραφεί με την εξής σειρά: μήνας/ημέρα/έτος.)

Alifandi, F., 2002. *The Island of Aegina*, Athens: Writer

Anderson, G., 2004. «Introduction» In: G. Anderson (ed.) *Reinventing the Museum: historical and contemporary perspectives on the paradigm*. Walnut Creek, Ca: Alta Mira Press.

Añón, C., 2003. «Cultural Landscapes: Evaluating the Interaction between People and Nature». In: *The Challenge of Conservation, World Heritage Convention 2002 Associated Workshops 11-12 November 2002 Ferrara - Italy*, p.p.37-39. Available at: https://whc.unesco.org/documents/publi_wh_papers_07_en.pdf [Accessed 12/30/2018]

Bandarin, F., 2010. «Preface» In: *World Heritage Cultural Landscapes: A handbook for conservation and management*, Paris: UNESCO World Heritage Centre, Paris, World Heritage series No. 26, March 2010 UNESCO, pp.3-4. Available at: <http://whc.unesco.org/en/series/26/> [Accessed 1/22/2019]

Bergeret, Y., 1997. «Reading the landscape» In: *The UNESCO courier: a window open on the world*, -50(5), pp.10-15 [journal] Available at: UNESCO World Heritage Centre https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?id=p::usmarcdef_0000105969&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_7c2a00f9-fcb9-4d0f-826b-9d8b94307c92%3F_%3D105969engo.pdf&locale=en&multi=true&ark=/ark:/48223/pf0000105969/PDF/105969engo.pdf#page=10&zoom=auto [Accessed 1/16/2019]

Barthes, R., 1977. *Image, Music, Text*, London: Fantana Press, Available at: https://grrrr.org/data/edu/20110509-cascone/Barthes-image_music_text.pdf [Accessed 9/6/2019]

Boukhari, S., 1996. «Focus: Beyond The Monuments: A living Heritage» In: *UNESCO Sources*, No. 80 June 1996. [E-journal] Available at: UNESCO <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001033/103365e.pdf> [Accessed 1/2//2019]

Brulon Soares, B., 2016. «Musealizing the world: museums devouring landscapes and cultures» In: Book of Abstracts, in CAMOC (International Committee for the Collections and Activities of Museums of Cities) Annual Conference, CAMOC, ICOM Italy, ICOFOM, MINOM, ICAMT, ICR and MUDEC,

Milan, Italy, 4 -7 July, 2016, p.13 [abstract] Available at: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/camoc/The_CAMOC_Milan_2016_book_of_abstracts_final_01.pdf [Accessed 9/6/2019]

Bruttini, E., Di Corato, L. and Lusini, V., 2017. «Living Heritage: Digital Ecomuseums in the Terre di Siena» In: D. Jalla ed. *Museum and Cultural Landscapes, Museum International*», 69 (1-2), pp.58-68. Accessed at: <http://www.icom-italia.org/wp-content/uploads/2018/02/ICOMItalia.MuseumInternational.Articolo.ElisaBruttini.LuigidiCorato.ValentinaLuisini.pdf> [Accessed 03/13/2019]

Ceccarelli P. & Rössler, M., 2003. «Prelude in UNESCO (United Nations Educational)». In: *Ferrara Convention: Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation*, Ferrara, Italy, 11-12 November 2002, p.5 Available at: https://whc.unesco.org/documents/publi_wh_papers_07_en.pdf

Chou, Y., 2015. *Accionable Gamification, beyond point, badges and leaders boards*, Available at: <https://www.scribd.com/document/366730708/325525704-Actionable-Gamification-Beyond-Points-Badges-Leaderboards-Sample-pdf> and <https://en.wikipedia.org/wiki/Octalalysis>

Clabaough, G., 2010. *The Educational Theory of Jeroe Bruner: a multi-dimensional analysis* Available through <http://www.newfoundations.net/GALLERY/BrunerTheory.pdf> [Accessed 9/6/2019]

COE. (Council of Europe), 2005. *Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society*, Faro, 27th of October, 2005, Available at: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680083746>, [Accessed 03/3/2019]

COE. (Council of Europe), 2000. *European Landscape Convention*, 20 of October 2000, Florence, European Treaty Series- No. 176 Available at: <https://rm.coe.int/1680080621>. [Accessed 03/3/2019]

Colorado, A., 1997. *Hipercultura Visual, El reto hipermedia en el arte y la educación*, Madrid: Editorial Complutense, S. A.

De Caro, S., 2013. «Forward» In: Wijesuriya, G. Thompson, J., Young, C., eds *World Heritage Resource Manual*, Available at: [file:///C:/Users/user/Downloads/activity-827-1%20 \(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/activity-827-1%20(1).pdf) [Accessed 7/12/2019]

De la Torre, S, 2000. *Manual de la Creatividad*, Aplicaciones Educativas, Marín, R. y De la Torre S., (coord), Barcelona: Ediciones Vicens Vives, S.A.

Diamond, J. 1999. *Practical Evaluation Guide: Tools for Museum and other Informal Education*. Lanham, New York, Totonto, Oxford: Altamira Press.

Fairclough, G., Dragičević, M. Rogač, L., Auclair, E., and Soini K., 2014. The Faro Convention, A new paradigm for socially' and culturally sustainable heritage Action? In: *Култура/Culture*, [S. l.], n. 8, p. 9-19, Mar. 2015. ISSN 1857-7725. Available at: <https://journals.cultcenter.net/index.php/culture/article/view/111>[Accessed 7/12/2019]

Filippopoulou, E., 2017. «The Acropolis museum: Conceptual contradictions, conceptual complexities». In: *Museum International: Museums and cultural landscape* 16 Nov. 69 (1-2) pp.20-31

Falk, J. and Dierking, L., 2000. *Learning from Museums, Visitor Experiences and the Making of Meaning*, ASLH (American Association for State and Local History) Book Series, Nashville: Altamira Press, p. 10-12.

Fowler, P., 2003. World Heritage Cultural Landscapes, 1992-2002: a Review and Prospect in UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), *Ferrara Convention: Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation*, Ferrara, Italy, 11-12 November 2002, pp.16-32, Available at: https://whc.unesco.org/documents/publi_wh_papers_07_en.pdf

Garlandini, A., 2017a. «ICOM Milano 2016: The New Responsibilities of Museums towards Landscapes», *Museum International, Museum and Cultural Landscapes* 69(1-2), pp. 164-175. [e-journal], Available at: <http://www.icom-italia.org/wp-content/uploads/2018/02/ICOMItalia.MuseumInternational.Articolo.AlbertoGarlandini.pdf> [[Accessed 12/24/2018].

Galardini, A., 2017b. «The new challenges of museum and ecomuseums in times of global social change». In: R. Riva, ed., *Ecomuseums and cultural landscapes: State of the art and future prospects*, Santarcangelo di Romagna, (Italy): Maggioli Editore, pp.15-22 [ebook], Available at: http://www.sitda.net/downloads/biblioteca/Riva_Ecomuseums_ebook.pdf

Gardner, H., 1983. *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*, New York: Basis Books.

Gardner, 1983. σε Καλεσοπούλου, 2017. *Μουσειακή Εκπαίδευση 2: Μαθησιακές θεωρίες και Παιδαγωγικό- Διδακτικές Προσεγγίσεις*, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Μουσειακές Σπουδές», Ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό.

Gallou, E., 2017. «Ecomuseums on Islands: Ensuring a mutually sustainable future for heritage and communities on a challenging context», *Ecomuseums and Cultural Landscapes: State of the art and future prospects* [ebook PDF] Santarcangelo di Romagna, (Italy): Maggioli Editore, p. 60-68, Available at: http://www.sitda.net/downloads/biblioteca/Riva_Ecomuseums_ebook.pdf [Accessed 12/24/2018]

Garlandini, A., 2017. ICOM Milano 2016: The New Responsibilities of Museums towards Landscapes, *Museum International, Museum and Cultural Landscapes*, 69 (1-2), pp.164-175. Accessed at: <http://www.icom-italia.org/wp-content/uploads/2018/02/ICOMItalia.MuseumInternational.Articolo.AlbertoGarlandini.pdf> [Accessed 12/24/2018]

ICOM (International Council of Museums), 2016. Final Report, in 24th General Conference *Museums and Cultural Landscapes*, 3-9 July 2016, Milan, Italy, Available at: https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOMMILANO2016FINALREPORT_lowres.pdf

ICOM (International Council of Museums), 2014. Carta di Siena, Final Report, in International Conference by ICOM Italy *on the theme of the 24th General Conference: Museum and cultural landscape*, Siena, 7 July 2014 Siena. Available at: https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/Carta_di_Siena_EN_final.pdf. [Accessed 12/28/2018]

ICOM (International Council of Museums), 2009. *Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM για το Μουσεία*, Αθήνα: ICOM και Ίδρυμα Ι. Κωστοπούλου. Available at: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-greece/Ekdoseis/code-of-ethics_GR_01.pdf

ICOMOS, (International Council on Monuments and Sites), 1994. Nara Document on Authenticity in Relation to the World Heritage Convention, *Expert Meeting on Authenticity*, Japan, 1-6 November 1994, Lemaire, R. and Stovel, H., editors. Available at: <http://whc.unesco.org/archive/1994/whc-94-conf003-inf8e.pdf> [Accessed 03/11/2019]

Jacques, D. 1995. The Rise of Cultural Landscapes *International Journal of Heritage Studies*, 1(2), pp.91-101, Available at: <https://doi.org/10.1080/13527259508722136> pdf [Accessed 1/25/2019]

Jokilehto, J, 2008. The World Heritage List, What is OUV?, [ebook] Berlin: ICOMOS & Hendrik Bäbler Verlag, Available at: https://www.icomos.org/publications/monuments_and_sites/16/pdf/Monuments_and_Sites_16_What_is_OUV.pdf [Accessed 1/25/2019]

Jalla, D., 2017. Cultural Landscapes and Museums Museum International [ebook] Available at: http://www.icom-italia.org/wp-content/uploads/2018/02/ICOMItalia.MuseumInternational.Articolo.Jalla_.pdf [Accessed 23/09/19]

Kolb, D.A., 1984. *Experiential learning: experience as the source of learning and development*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall Available at: https://www.researchgate.net/profile/David_Kolb/publication/235701029_Experiential_Learning_Experience_As_The_Source_Of_Learning_And_Development/links/00b7d52aa908562f9f000000/Experiential-Learning-Experience-As-The-Source-Of-Learning-And-Development.pdf [Accessed 7-11-2019]

Kolb, D. and Ronald, F., 1975. «Toward an applied theory of experiential learning» in C. Cooper (ed.), *Theories of group process*. N.Y. John Wiley and Sons. Available at: https://www.researchgate.net/profile/David_Kolb/publication/238759143_Toward_an_Applied_Theory_of_Experiential_Learning/links/57d2add208ae0c0081e25093/Toward-an-Applied-Theory-of-Experiential-Learning.pdf?origin=publication_detail [Accessed 7-12-2019]

Lisitzin, K. and Stovel, H., 2003. «Training Challenges in the Management of Heritage Territories and Landscapes». In: *Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation*. Conference: World Heritage 2002: *Shared Legacy, Common Responsibility*, Ferrara, Italy, 11-12 November 2002. Pp.33-36. Available though UNESCO at: <http://whc.unesco.org/en/documents/11> [Accessed 12/30/2018]

Lowenthal, D. 1978. Finding valued landscapes *Progress in Human Geography* 2 (3) March 1978, pp. 373-418, Sage publications [journal], Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/030913257800200301> [Accessed 12/30/2018]

Mascheroni, S., 2017. Welcome speech, Proceedings, Annual Conference ICOM (International Council of Museums) CECA (The Committee for Education and Cultural Action): *Museums and Cultural Landscapes Ceca Activities beyond the Museum Walls*, MiCo, Angelini, C. ed., Milan, Italy, 3 -9 July 2016, pp.7-9. Available at: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/ceca/Annual_Conference_Docs/Milan_proceedings.pdf

Marlen Mouliou (2019) Athens as a Museum of Possibilities: Reflections on Social Innovation and Cultural Production, *Museum International*, 71:3-4, pp.16-27, DOI: 10.1080/13500775.2019.

Mouliou, M., 2016. «Chair's Note», *Book of Abstracts*, in CAMOC (International Committee for the Collections and Activities of Museums of Cities) Annual Conference, Milan, Italy: CAMOC, ICOM Italy, ICOFOM (The International Committee for Museology), MINOM (Movement for the New Museology), ICAMT(The International Committee for Architecture and Museum Techniques), ICR(Committee for Regional Museums) and MUDEC (Museum of Art, Milan), Milan, Italy, 4 -7 July, 2016, p.2 Available at: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/camoc/The_CAMOC_Milan_2016_book_of_abstracts_final_01.pdf

Mussinelli, E., 2017. «Innovation perspectives in the ecomuseal project» *Ecomuseums and cultural landscapes: State of the art and future prospects*. In: R.Riva ed. Maggioli Editore, pp.22 -31 [ebook] Available at: http://www.sitda.net/downloads/biblioteca/Riva_Ecomuseums_ebook.pdf

Mitchell, N. J., 2012. «Associative Values and Natural Heritage, Contribution from IUCN» in National Heritage Board of Poland and the Polish National Commission & the WHC Centre: *International*

World Heritage Expert Meeting on Criterion (vi), Warsaw, Poland, 28-30 March 2012 , pp.. 45-48
Available at: whc.unesco.org/document/129971

Mitchell, N., Rössler, M. and Tricaud, P.M., 2010. World Heritage Cultural Landscapes: A handbook for conservation and management. World Heritage series No. 26, March 2010, [ebook] Available at: <http://whc.unesco.org/en/series/26/> [Accessed 1-22-2019]

Museo Sefardi, 2019. *100 Años no es nada [1919-2019], Agenda de actividades Septiembre 2018-septiembre 2019. 5779 de la era judía*. Toledo: Ministerio de Cultura y Deporte & Museo Sefardí. Available at <http://www.culturaydeporte.gob.es/dam/jcr:27794ca5-ae31-40f0-8962-b2429e240308/agenda%20sefardi%202018-2019-web-2.pdf>

Papageorgiou, M. 2015. Planning Practices for the Protection of Cultural Heritage: Lessons Learnt From the Greek UNESCO Sites. *European Spatial Research and Policy CEJSH* (The Central European Journal for Social Science and Humanities) Vol. 22 (2), p.111-125 Available at: http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.hdl_11089_17265/c/esrp-2015-0028.pdf [Accessed 1-2-2019]

Perry, S., Roussou, M., Economou, M., Young, H., & Pujol, L. 2017. Moving beyond the virtual museum: Engaging visitors emotionally. In *2017 23rd International Conference on Virtual System & Multimedia (VSMM)* (pp. 1–8). Dublin, Ireland: IEEE. http://eprints.whiterose.ac.uk/131276/1/Perry_etal_2017_VSMM.pdf

Perry, S, Young, H., Katifori, A., Roussou, M. D9.1 Evaluation Framework and Guidelines Available at:https://emotiveproject.eu/wp-content/uploads/2018/11/EMOTIVE_D9.1_Evaluation_Framework_Guidelines_v1.0.pdf [Accessed 19-11-2019]

Phillips, A., 2002. Associated Workshops Cultural Landscapes: IUCN's Changing Vision of Protected Areas *The Challenge of Conservation*, World Heritage Convention 2002 Associated Workshops 11-12 November 2002 Ferrara - Italy, p.p.40-49 Available at: https://whc.unesco.org/documents/publi_wh_papers_07_en.pdf [Accessed 02/07/2019]

Prieur, M., 2003. «Legal provisions for cultural landscape protection in Europe» in *The Challenge of Conservation, World Heritage Convention 2002 Shared Legacy, Common Responsibility Associated Workshops 11-12 November 2002 Ferrara - Italy*, p.p.150-156. Available at: https://whc.unesco.org/documents/publi_wh_papers_07_en.pdf [Accessed 02/09/2019]

Prieur, M., 2003. «Legal Protection of Cultural Landscapes» *Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation World Heritage 2002 Shared Legacy, Common Responsibility Associated Workshops 11-12 November 2002 Ferrara - Italy*, Available at: https://whc.unesco.org/documents/publi_wh_papers_07_en.pdf [Accessed 12/26/2018].

Riva, R., 2017. *Ecomuseums and Cultural Landscapes: State of the art and future prospects* Maggioli Editore, [ebook] Available at: http://www.sitda.net/downloads/biblioteca/Riva_Ecomuseums_ebook.pdf [Accessed 12/26/2018].

Roe, M. and Taylor, K. 2014. New Cultural Landscapes, Emerging issues, content and themes in *New Cultural Landscapes*, London: Routledge, pp.1-23.

Rössler, M., 2006. World Heritage Cultural Landscapes: A UNESCO Flagship Programme 1992 – 2006, *Landscape Research* 31 (4), pp.333-53. [E-journal] Available at: <https://whc.unesco.org/en/culturallandscape/>. [Accessed 1/15/2019]

Rössler, M., 2003. Linking Nature and Culture: World Heritage Cultural Landscapes. In: UNESCO (United Nations Educational, Scientific And Cultural Organization), *World Heritage Convention 2002: The Challenge of Conservation, Associated Workshops*, Ferrara - Italy, 11-12 November 2002, p.p.10-15 Available at: https://whc.unesco.org/documents/publi_wh_papers_07_en.pdf

Roussou, M., & Katifori, A. 2018. Flow, Staging, Wayfinding, and Personalization: Evaluating User Experience with Mobile Museum Narratives. *Multimodal Technologies and Interaction*, 2(2), 32. <https://doi.org/10.3390/MTI2020032>

Roussou, M., Katifori, A., Pujol, L., Vayanou, M., & Rennick-Egglestone, S. J., 2013. A Life of Their Own: Museum Visitor Personas Penetrating the Design Lifecycle of a Mobile Experience. In *CHI 2013*

Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems - CHI EA '13 (pp. 547–552). New York, New York, USA: ACM Press. Available at: <https://doi.org/10.1145/2468356.2468453>

Roussou, M., Katifori, A., Pujol, L., Vayanou, M., & Rennick-Egglestone, S. J., 2013. A Life of Their Own: Museum Visitor Personas Penetrating the Design Lifecycle of a Mobile Experience. In *CHI 2013 Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems - CHI EA '13* (pp. 547–552). New York, New York, USA: ACM Press. <https://doi.org/10.1145/2468356.2468453>

Roussou, M., 2004. Learning by Doing and Learning through Play: an Exploration of Interactivity in *Virtual Environments for Children*. *ACM Computers in Entertainment (CiE)*, 1(2):1–23.

Sauer, C., 1925. *The Morphology of Landscape* University of California Publications in Geography 2(2), pp. 297-315. Available at: http://geog.uoregon.e.u/amarcus/geog620/readings/sauer_1925_morphology_of_landscape.pdf [Accessed 2-10-2019]

Schouten, F., 1995. «Improving Visitor Care in Heritage Attractions» *Tourism Management*, Vol. 16, No. 4, pp. 259-261, [journal] Available at: <http://www.comunicacionpatrimonio.net/wp-content/uploads/2015/04/frans-schouten-improving-visitor-care-in-heritage-attractions-16-1995-259-261.pdf> [Accessed 12/24/2018]

Schweibenz, W., 2008. «Know Thy Visitors: Personas for Visitor-centered Museums». *The International Journal of the Inclusive Museum* 1 (2): 103-110. [Journal] Available at: <https://doi.org/10.18848/1835-2014/CGP/v01i02/44429>

Taylor, K. and Lennon, J., 2011. Cultural landscapes: a bridge between culture and nature?. *Conserving Bio-cultural Diversity on a Landscape Scale: The roles of local, national and international designations, IJHS (International Journal of Heritage Studies)*, 17(6), pp.537-554. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13527258.2011.618246>. [Accessed 1/10/2019]

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) and IUCN (International Union for Conservation of Nature), 2012. *Report of the International World Heritage Expert Meeting on Criterion (VI) And Associative Values*, 28-30 March 2012 Available at: <https://whc.unesco.org/document/129971>

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), 2018. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Manama 24 June-4 July, 2018 Available at: <https://whc.unesco.org/archive/2018/whc18-42com-18-en.pdf>

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), 2017. *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, WHC.17/01, 12 July 2017, Available at: <https://whc.unesco.org/document/163852>

UNESCO, WHC (World Heritage Committee), 2013. *16th Session Paris, Nov, 2008. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Annex 3, and Paris: UNESCO*, Available at: <https://whc.unesco.org/archive/opguide13-en.pdf> UNESCO World Heritage Centre.2011. Paris: UNESCO, WHC. (Doc WHC-11/35.COM/5E) Available at: <http://whc.unesco.org/archive/2011/whc11-35com-5Ee.pdf>

UNESCO, WHC (World Heritage Committee), 2012. The National Heritage Board of Poland and the Polish National Commission, Experts Report, International World Heritage Expert Meeting on Criterion (VI), 28-30 March 2012, Poland, Available at: <file:///C:/Users/user/Downloads/event-827-16.pdf>

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), 2008. *Operational Guidelines, Annex 3, 16th Session, Paris, Nov, 2008*. Available from <https://whc.unesco.org/archive/opguide08-en.pdf#annex3>

WHC (World Heritage Committee) 2004. *17th Extraordinary Session, Paris, France. 6 – 11 December: Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, Paris: UNESCO Available at: <http://whc.unesco.org/archive/2004/whc04-7extcom-09e.pdf> (UNESCO, 2004:3)

UNESCO, (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), 2000. Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου, Φλωρεντία, 20 Οκτωβρίου,2000, Κύρωση: Νόμος Υπ'αριθ. 3827 Available at: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f3fae>

UNESCO, WHC (World Heritage Committee) and ICOMOS (The International Council on Monuments and Sites), 1994. *Expert Meeting on the «Global strategy» and thematic studies for a representative World Heritage List, Paris, 20-22 June 1994 for the WHC, 18th session, Phuket, Thailand, 12-17 December 1994*. Available at: <https://whc.unesco.org/archive/1994/whc-94-conf003-inf6e.pdf>

UNESCO, WHC (World Heritage Committee), 1992a. 16th session, Santa Fe, United States of America, 7-14 December 1992: *Annex 3 On The Inscription Of Specific Types Of Properties On The World Heritage List to the Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, Santa Fe: UNESCO, Available at: <http://whc.unesco.org/archive/opguide05-annex3-en.pdf>

UNESCO, WHC (World Heritage Committee), 1992b. *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, Available at: <https://whc.unesco.org/archive/opguide92.pdf>

UNESCO, WHC (World Heritage Committee), ICOMOS (The International Council on Monuments and Sites), 1992c. *International expert meeting, La Petite Pierre, France, 24-26 October, 1992: Report of the Expert Group on Cultural Landscapes*, Petite Pierre, France: UNESCO Available at: <http://whc.unesco.org/archive/pierre92.htm>

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), 1983. *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, Paris, Nov, 1983. Available at: <https://whc.unesco.org/archive/opguide83.pdf> [Accessed 1/9/2019]

UNESCO, WHC (World Heritage Committee), 1978. *2nd Session, Paris, 27 June - 1 July 1977: Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, Paris: UNESCO, Available at: <https://whc.unesco.org/archive/opguide78.pdf> [Accessed 1/8/2019]

UNESCO, WHC (World Heritage Committee), 1977, *1st Session, Paris, 27 June - 1 July 1977, Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, Paris: UNESCO, Available from <https://whc.unesco.org/archive/opguide77b.pdf> [Accessed 1/8/2019]

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), 1972, *17th session, Paris, 16 November 1972: World Heritage Convention, Paris*: UNESCO, Available from <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/> [Accessed 1/6/2019]

UNESCO / ICCROM / ICOMOS / IUCN, Managing Cultural World Heritage, 2013. *Resource Manual*, Available at: <https://whc.unesco.org/document/125839> [Accessed 8/7/2019]

Wijesuriya, G. Thompson, J., Young, C. 2013. *World Heritage Source Manual*, [ebook], UNESCO / ICCROM / ICOMOS / IUCN, Available at: <https://whc.unesco.org/document/125839>

Williams, S., 1996, Beyond the Monuments in *UNESCO Sources* No. 80 June 1996 [journal], Available through UNESCO at <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001033/103365e.pdf> [Accessed 1/24//2019]

Yannoulis, A., 1974. *Aegina*, Athens: Author

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαβουρανάκης, Γ., 2015. Αρχαιολογία του τοπίου: θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Ενότητα 4.1: Το τοπίο ως πολιτισμικό αγαθό. Έκδοση: 1.0. Αθήνα: University of Athens. [online] Διαθέσιμο:

http://opencourses.uoa.gr/modules/document/file.php/ARCH11/Διδακτικό%20Πακέτο/Παρουσιάσεις/PDF/IA_100_12_heritage.pdf [Ημερομηνία πρόσβασης 03/05/2019]

Βλάντου, Α., 2010, «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου: Ελληνικές υποχρεώσεις και προσδοκίες» 25 Οκτωβρίου 2010. [on line] Διαθέσιμο: <https://nomosphysis.org.gr/12194/to-topio-os-antikeimeno-nomikis-prostasias-sxeseis-kai-antifaseis-metaksu-kanonon-dikaiou-kai-pragmatikotitas-oktobrios-2010/> [Ημερομηνία πρόσβασης 1/3/2019]

Γιαννούτσος ,Γ.,2010. Η Παρέα της Αίγινας, Καπράλος, Μόραλης, Νικολάου, *Αιγιναία*, Τεύχος 19, Αύγουστος Δεκέμβριος, σ.σ. 53-78, Αίγινα: Ιδιωτική έκδοση

Γαλλάνη Κρητικού, Μ. 2010. Αίγινα, Τα Πρόσωπα, οι Τόποι, οι Μνήμες. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση

Δέφνερ, Α., Μεταξάς, Θ., Συρακούλης, Κ., και Παπαθεογάρη, Θ., 2009. «Μπορεί ένας Πολιτιστικός Πόρος να Λειτουργήσει ως Καταλύτης της Ανάπτυξης Μιας Πόλης; Η Περίπτωση του Μουσείου Καπνού της Καβάλας», Κοτζαμάνης, Α., Κούγκάλος, Η., Μπεριάτος, Δ. Οικονόμου, Γ. Πετράος (Επιμ..), *Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνέδριου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σ.σ. 829-836

Δημητρακόπουλος, Σ., 2009. Χριστιανική Αίγινα, Γενική και Χριστιανική Ιστορία. Άγιοι, επίσκοποι, πρεσβύτεροι, εκκλησίες, μοναστήρια. Αθήνα: Παρρησία

Ελληνική Βουλή, 2010. Νόμος κύρωσης Υπ'αριθ.3827 της 25/02 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο ή Σύμβασης της Φλωρεντίας της 20η Οκτωβρίου, 2000/EE (COE-Council of Europe), Διαθέσιμο: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f3fae> [Ημερομηνία πρόσβασης 12/27/2018].

Ελληνική Βουλή, 2002. *Νόμος 30ε28/2002 (ΦΕΚ. Α'153/28'6'2006), άρθρα 2 - 6* Διαθέσιμο: <https://e-nomothesia.gr/kat-arxaiotites/n-3028-2002.html> [Ημερομηνία πρόσβασης 1/12/2019]

Ελληνική Βουλή, 1950. *Νόμος 1469/1950 (ΦΕΚ 169/Α/7.8.1950), άρθρα 1 - 6* Διαθέσιμο: https://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/archeol_law.aspx?iID=197 [Ημερομηνία πρόσβασης 1/12/2019]

Ελληνική Βουλή, 1986. *Νόμος αριθ. 1650/86 Για την προστασία του περιβάλλοντος* (ΦΕΚ 160/Α/16-10-86) Διαθέσιμο: http://www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/160-86.1111230803158.pdf

Ευστρατίου, Κλ. και Πολυχρονάκου-Σγουρίτσα, Ν, 2016. Το Μυκηναϊκό Νεκροταφείο στους Λαζάρηδες, Αίγινα *Δελτίο*, Μέρος Α' Μελέτες, Τόμος 65-66 (2010-2011), σ.σ. 1-162, Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

ICOM (Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων), 2016 Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2016. *Ενημερωτικό Δελτίο*, Περίοδος Β, Δεκέμβριος 2016, Τεχ.13, Αθήνα: ICOM Ελληνικό Τμήμα. σσ.1-7 Διαθέσιμο: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-greece/images/ICOM_Enimerotiko-Deltio_2016.pdf

ICOMOS, (International Council on Monuments and Sites), 1964. Χάρτα της Βενετίας για την Αποκατάσταση και Συντήρηση Μνημείων και Μνημειακών Συνόλων, *2ρο Διεθνές Συνέδριο Αρχιτεκτόνων και Τεχνικών των Ιστορικών Μνημείων*, Βενετία, Ιταλία, 25-31 Μαΐου 1964. [pdf] Διαθέσιμο: <https://www.icomos.org/venicecharter2004/greek.pdf> [Ημερομηνία πρόσβασης 12/30/2018]

Καρύδη, Μ., 1979. Η Ιστορία της Αίγινας, Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση

Καζαντζάκης, Ν., 1945. *Ασκητική. Salvatores Dei*, χ.ε.ο., Αθήνα Ιδιωτική έκδοση

Καπράλος, Χ. και Καπράλου Σ., 2001. Αυτοβιογραφία, Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα.

Καρουζάκη, Γ. 2004. Συνομιλία με τον Γ. Μόραλη, άρθρο στην Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, 24/1/2004 σε *Γαλάνη, Μ. Τα πρόσωπα, οι Τόποι και οι Μνήμες*, Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.

Κουλικούρδη, Γ., 2002. Η Αίγινα ΙΙ, Η Αίγινα στην Επανάσταση του 1821. Αιγινήτες Αγωνιστές, Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση

Μαρτζάρης, Ι., 2001, Αίγινα, Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση

Μούλιου, Μ., 2016. «Περί μουσείων και αστικών πολιτιστικών τοπίων. Η εμπειρία της Διεθνούς Επιτροπής για τις Συλλογές και Δράσεις των μουσείων πόλεων (CAMOC) στο Μιλάνο», *Ενημερωτικό*

Δελτίο, Περίοδος Β, Δεκέμβριος 2016, Τεύχος 13, Αθήνα: ICOM Ελληνικό Τμήμα. σ.10 [pdf] Διαθέσιμο: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-greece/images/ICOM_Enimerotiko-Deltio_2016.pdf

Μούλιου, Μ.& Μπούνια, Α., 1999. Μουσείο και Επικοινωνία *Αρχαιολογία και Τέχνες Τεχ.72*, , σ.42 [journal] Διαθέσιμο: <https://www.archaiologia.gr/αρχείο-τευχών/?fc=1140&is=1661> [Ημερομηνία πρόσβασης 24/09/2019]

Μουσουρή, Θ., Έρευνα Κοινού και Αξιολόγηση στα Μουσεία, *Αρχαιολογία και Τέχνες Τεχ.72*, σσ.56-61, [journal] Διαθέσιμο: <https://www.archaiologia.gr/αρχείο-τευχών/?fc=1140&is=1661> [Ημερομηνία πρόσβασης 24/09/2019]

Μπαντόσα, Ε., 2011. Χάρτης της Ελλάδας, 1979, *Αιγναία Ιούλιος-Τεύχος 4*, σ.σ.10-14 *Αίγινα*: Ιδιωτική έκδοση.

Μπούνια, Α., 2016. «Χαιρετισμός, Μουσεία και Πολιτιστικά Τοπία - Εθνικό Αρχαιολογικό», *Μουσείο Ενημερωτικό Δελτίο*, Περίοδος Β, Δεκέμβριος 2016, Τεύχος 13, Αθήνα: ICOM Ελληνικό Τμήμα. σσ. 2-3 [ejournal] Διαθέσιμο: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-greece/images/ICOM_Enimerotiko-Deltio_2016.pdf

Μπούνια, Α., 2015. Έρευνα Επισκεπτών και Αξιολόγηση: Η «Φωνή» του Κοινού. *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα* [ebook] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/712>

Μωραΐτης, Κ., 2015. *Η Τέχνη του Τοπίου, Πολιτιστική επισκόπηση των νεωτερικώντοπιακών θεωρήσεων και διαμορφώσεων*, Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. [Ebook] Διαθέσιμο: *Kallipos Heal link* https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/2621/1/00_master_document.pdf

Νικονάνου, Ν. (επίμ.), 2015. Μουσειακή Μάθηση και Εμπειρία, *21ο αιώνα, Πρόγραμμα Κάλλιπος*, Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Οικονόμου, Μ., 1999. Μουσεία για τους Ανθρώπους ή για τα Αντικείμενα *Αρχαιολογία και Τέχνες Τεύχος 72*, σσ. 50-55 [journal] Διαθέσιμο: <https://www.archaiologia.gr/αρχείο-τευχών/?fc=1140&is=1661>[Ημερομηνία πρόσβασης 24/09/2019]

Παπαθανασόπουλου, Θ., 2001. Ποιήματα για την Αίγινα *Αιγιναία* Τεύχος 4 Ιούλιος Δεκέμβριος, Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση, σσ.14-22.

Πέννας, Χ., 2004. Η Βυζαντινή Αίγινα: ΥΠ. Πολιτισμού, Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων.

Πινδ. Ισθμ. VII και Οβιδ. Μεταμορ. VII, 472, σε Καρύδη, Κ, 1979, Η Ιστορία της Αίγινας, Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.

Πλάτανος, Β, 2001. Μυλοπετράδες της Αίγινας, *Αιγιναία*, Τεύχος 4 Ιούλιος Δεκέμβριος, Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση, σ.σ. 102-10.

Πολυμέρη, Θ., 2018, Ετυμολογία Κυρίων Ονομάτων και Τοποθεσιών των Ομηρικών Έπων Αθήνα: Εκδ. Αρχύτας

Προεδρία της Δημοκρατίας, 2012. Προεδρικό Διάταγμα 62/2012 - ΦΕΚ 112/Α/3-5-2012 Διαθέσιμο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-arxaiotites/pd-62-2012.html> [Ημερομηνία πρόσβασης 1/12/2019]

Σταμάτη, Κ., 1989α. Αίγινα, Ιστορία Πολιτισμός από την αρχαιότητα έως το 1828, Τόμος 1, Αθήνα: Εκδ. «Αίγινα».

Σταμάτη, Κ., 1989β. Αίγινα, Ιστορία Πολιτισμός από την αρχαιότητα έως το 1828, Τόμος 2, Αθήνα: Εκδ. «Αίγινα».

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ¹¹⁰

Αίγινα

Γιάννης Πουλόπουλος, https://www.youtube.com/watch?v=PykktEf_dEg

Ομιλία Ν Π. Σγουρίτσα, <https://www.youtube.com/watch?v=mzPUge-0wV8>

<https://ngradio.gr/blog/foivos-piompinos-blog/nomismata-aiginas/>

¹¹⁰ Τελευταία επίσκεψη 21/01/2020.

<http://www.aegina.com.gr/climate/>

<https://www.aegina.gr/web/χρήσιμες-πληροφορίες/η-αίγινα-στούς-χάρτες-google/>

http://aeginahistory.blogspot.com/p/blog-page_6.html

<http://www.visitgreece.gr/el/downloads/guides>

http://www.visitgreece.gr/el/culture/world_heritage_sites

Ελευσίνα, <http://animated.eleusis2021.eu/>

Monticello & Thomas Jefferson

<https://www.shutterstock.com/search/thomas+jefferson+monticello>

<https://www.monticello.org/thomas-jefferson-foundation/thomas-jefferson-foundation-an-overview/>

Toledo, https://es.wikipedia.org/wiki/Taifa_de_Toledo#El_reino_taifa

UNESCO

<https://whc.unesco.org/en/culturallandscape/>

<https://whc.unesco.org/en/criteria/>

<https://whc.unesco.org/en/guidelines/> (Operational Guidelines)

https://www.chania.gr/files/55/36571/gps-hanion-parartima_b.pdf

<https://tinyurl.com/qmvehgg>

<https://whc.unesco.org/document/125624> (Types of Cultural Landscape)

<https://whc.unesco.org/en/list/454/> (Mount Athos)

Williamsburg

https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Williamsburg,_Virginia

<https://worldstrides.com/blog/2017/11/7-interesting-facts-about-colonial-williamsburg/>

<https://www.biografiasyvidas.com/biografia/j/jefferson.htm>

Καζαντζάκη, <https://tinyurl.com/rqxwvxq>

Αγαλματίδιο στο ΒΧΜ, <https://tinyurl.com/woynt7q>

Μινωικό κόσμημα από το θησαυρό της Αίγινας,

https://en.wikipedia.org/wiki/Aegina_Treasure#/media/File:Aegina_treasure_03.jpg

Φωτογραφίες μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς για παρουσίαση, <https://tinyurl.com/rwjvhks>

Φωτογραφία επιτύμβιας στήλης του Αρχαιολογικού Μουσείου <https://tinyurl.com/tzlcg3b>

Για το φεστιβάλ του Φιστικιού, <https://tinyurl.com/w754d7a>

Όρος Αυτοχθονία, http://www.komvos.edu.gr/mythology/pop_sxolia/autoxthonia.html

Αρχικό σχέδιο δέντρου, <https://tinyurl.com/rvmgnf8>

Αρχικό σχέδιο Παζλ, <https://tinyurl.com/uebgpqq>